

ห้องสมุด เศรษฐศาสตร์

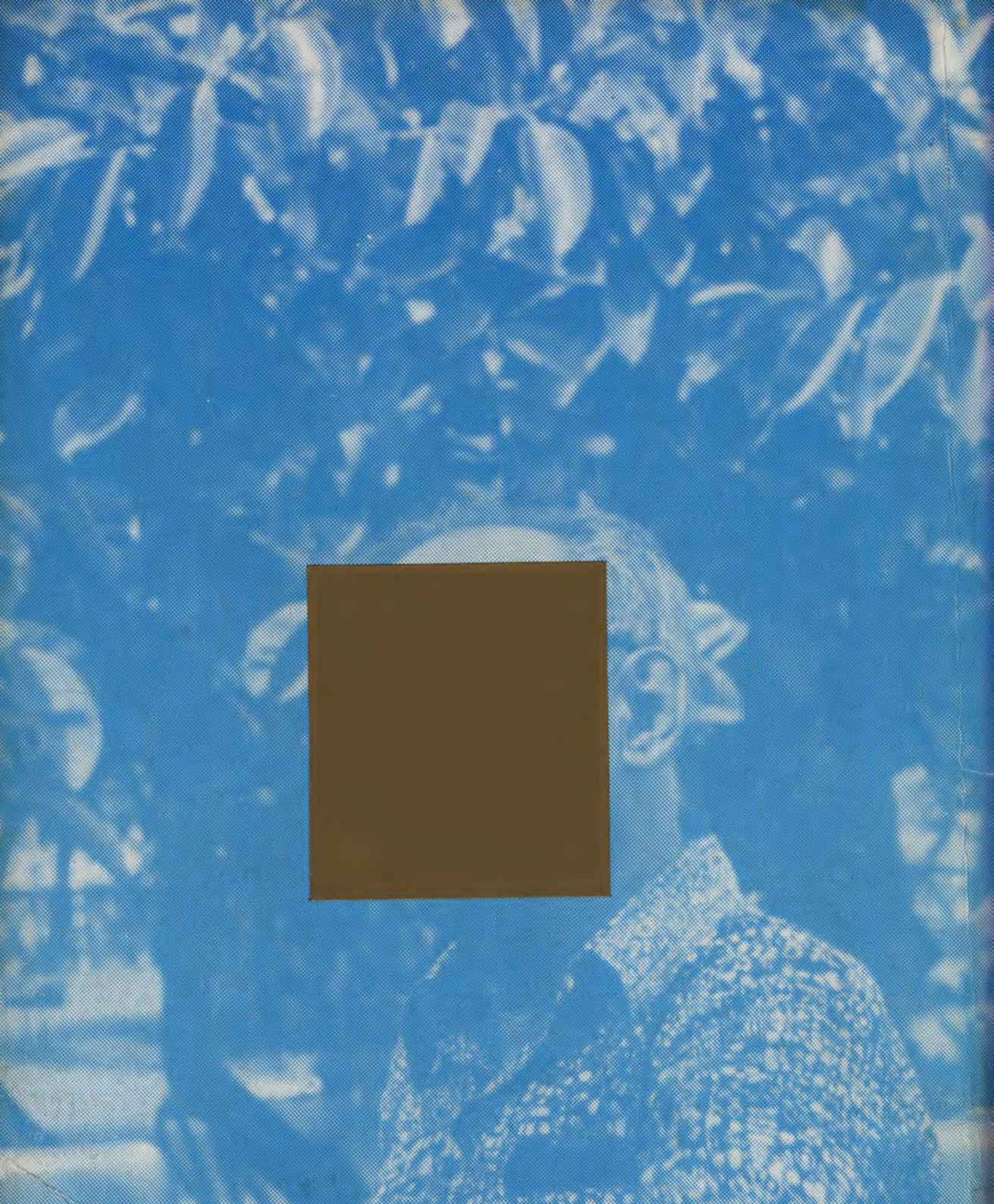
“ป่วย อังภากรณ์”

เสนีย์ เสาวพงศ์
สุชาติ สวัสดิ์ศรี
ชาญวิทย์ เกษตรศิริ
เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

กั๋ว
พิพัฒน์เสรีธรรม
ลาฯ

บันทึกกรรมการ ครั้งที่ 3
วาร บรรณารักษ์การ

ChangeFusion   เครือข่ายจิตอาสา
Volunteer Spirit Network

 เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike BY NC SA 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา ห้ามนำไปใช้เพื่อการค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

41 La
South
London

๑๕ กันยายน ๒๕๒๓.

เรียน ดร. เมธี ครอบแก้ว - คนบิต.

ตามที่อาจารย์ได้ส่งจดหมายที่
ทข. ๐๗๐๗/๒๒๓๕ ลงวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๒๓

ขออนุญาตให้ชื่อผม ในการขยาย
ะแกรบรู๊ตคาร์บอน ผสมรูนิก้าเป็น
และยินดีให้เรารู้ผมได้.

เสนอด้วยว่า อาจเรียกชื่อว่า

"ห้องสมุดปวย อิงภากรณ" หรือ "ห้องสมุดปวย"
เฉยๆก็ได้ แล้วแต่จะพิจารณาเห็นสมควร.

ผมหวังว่าโครงการขยายห้องสมุดจะ

ดำเนินก้าวหน้าไปได้โดยดี.

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง.

ปวย อิงภากรณ.

๒/๒

๒๕๒๓๔๔

บรรณธิการเถลยง

“ผู้คงแก่เรียนมากที่สุดก็ยังไม่รู้อะไรอีกมากที่คาดคิดอยู่ในโลกนี้”....คติของ พหูสูต

ห้อง (หรือหอ) สมุดเป็นแหล่งสรรพความรู้ ที่ผู้มีสิทธิใช้สามารถเข้าไปดักดวงเอาได้อย่างไม่มีวันหมดสิ้น ยิ่งมีผู้เข้าไปใช้สิทธิมากขึ้นเท่าใด ทางห้องสมุดก็ยิ่งแสวงหาทางสนองความต้องการให้มากขึ้น โดยหลักการแล้ว มันเป็นแหล่งบริการสาธารณะ ในแง่ที่ว่า เมื่อมีใครมาใช้มัน ก็ไม่ทำให้คนอื่นต้องเสียสิทธิในการใช้บริการนั้น ในทางปฏิบัติ หากมีใครฝ่าฝืนหลักการ เช่น เอาหนังสือ ทั้งเล่มหรือบางส่วน ไปเป็นสมบัติส่วนตัว คนอื่นย่อมเสียสิทธิในการใช้หนังสือเล่มนั้นหรือส่วนนั้น นี่เป็นการไม่เคารพในสิทธิของคนอื่น นับเป็นการละเมิดหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตยประการหนึ่ง

ชาวธรรมศาสตร์ ทุกยุคทุกสมัย ได้ชื่อว่ายึดมั่นและต่อสู้เพื่ออุดมการณ์ของประชาธิปไตยอย่างเด็ดเดี่ยวและมั่นคง คำว่า “เรารักธรรมศาสตร์ เพราะธรรมศาสตร์รักประชาชน” ก็คือ “ธรรมศาสตร์เป็นสมบัติของประชาชน” ก็ดี ต่างคั่นหูคั่นตาพวกเราอยู่เสมอ ห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์เป็นสมบัติของธรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นสมบัติของประชาชนอีกต่อหนึ่ง ฉะนั้น คนที่ทำลายสิทธิของชาวธรรมศาสตร์ ไม่ว่าจะป็นชาวธรรมศาสตร์ส่วนน้อยหรือเป็นบุคคลภายนอกที่แฝงเร้นเข้ามา ย่อมเท่ากับเป็นการทำลายสิทธิของประชาชนทางอ้อมหรือทำลายอุดมการณ์พื้นฐานของประชาธิปไตยโดยตรงนั่นเอง

วัตถุประสงค์ของการพิมพ์เอกสารประกอบนิทรรศการห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์ ครั้งที่ 3 มีหลายประการ ที่สำคัญอันควรกล่าวถึง ณ ที่นี้ โดยย่อ คือ

1. ชักชวนให้มีการแสวงหาสรรพความรู้ ในแง่มุมที่กว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น นอกเหนือไปจากการเรียนการสอนในห้องเรียน กล่าวคือ ให้เห็นคุณค่าของห้องสมุด ซึ่งมีตำราและสิ่งพิมพ์อยู่มากมาย
2. ชักชวนให้มีความสำนึก ความรับผิดชอบ และการเคารพสิทธิประชาธิปไตยของผู้อื่น กล่าวคือ ไม่ทำลายและ/หรือเอาหนังสือของห้องสมุด อันเป็นสมบัติของส่วนรวม ไปเป็นของส่วนตัว

ที่จริง คณะเศรษฐศาสตร์มุ่งผลิตบัณฑิตให้เป็น “ปัญญาชน” มากกว่าที่จะเป็นแค่ “นักวิชาการ” ปัญญาชน คือ คนที่มีทั้งสติและปัญญา มีสติ คือ มีการไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ปัญญา คือ ดวงประทีปส่องทาง ผู้มีปัญญา คือ ผู้ที่มองเห็น รู้กฎรู้ผิด รู้ดีรู้ชั่ว รู้ควรรู้ไม่ควร รู้เขารู้เรา เป็นต้น การเป็นนักวิชาการ คือ เป็นผู้รู้ในสาขาใดสาขาหนึ่งโดยเฉพาะ แม้จะรู้สึก แต่ก็แคบ ยิ่งรู้สึกเท่าใด ก็ยิ่งคับแคบลงเท่านั้น ยิ่งคับแคบลงเท่าใด ก็ยิ่งตัดความสัมพันธ์กับสรรพสิ่งรอบข้างออกไปมากเท่านั้น

ไม่ว่าท่านประสงค์จะเป็นบัณฑิตประเภทใด ลำพังแต่การศึกษาในห้องเรียนก็พอได้ประโยชน์อยู่ แต่ยิ่งห่างไกลจากวัตถุประสงค์มาก ห้องสมุดจะมีส่วนช่วยอย่างมากในการมุ่งสู่วัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ แต่ขอเพียงว่าอย่าทำลายสิทธิประโยชน์โดยของผู้อื่นในการแสวงหาสรรพความรู้ของเขา เพียงแค่นี้ก็นับว่า ท่านได้สร้างคุณูปการให้แก่ชุมชนของเรา และของประเทศชาติโดยส่วนรวม ในที่สุด

ในการทำหน้าที่บรรณาธิการของเอกสารฉบับนี้ ได้รับความช่วยเหลืออย่างจริงจังจากเพื่อนร่วมงานทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณนवलฉวี สุธรรมวงศ์ ทั้งในการติดต่อหาคนเขียนบทความ การหาโฆษณาแจ้งความ การหาภาพประกอบ ตลอดจนความคิดเห็นในการจัดรูปเล่ม มีฉะนั้นแล้ว เอกสารนี้อย่างเก่งก็เป็นได้แค่เพียงไปปลิวไม่กี่แผ่น เท่านั้นเอง

ในนามของบรรณาธิการและเพื่อนร่วมงาน ขอขอบคุณผู้เขียนทุกท่านที่ได้เสียสละเวลา กำลังกาย กำลังปัญญา เขียนบทความให้ โดยไม่ได้รับค่าตอบแทนทางวัตถุแต่อย่างใด พร้อมกันนี้ ขอขอบคุณ บริษัทห้างร้าน และบุคคล ที่สนับสนุนทางการเงิน เป็นค่าโสหุ้ยในการจัดพิมพ์ โดยบางท่านไม่ประสงค์จะให้ออกนาม ณ ที่นี้

ในที่สุด ขอขอบคุณทุกท่านที่มาร่วมงานและซื้อเอกสารฉบับนี้ ไม่ว่าท่านซื้อไปอ่านเอง และหรือเอาไปฝากญาติมิตรสหาย ก็ตาม

หากเอกสารนี้มีคุณประโยชน์ประการใด ขอมอบให้แก่ทุกท่านที่เกี่ยวข้อง ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม รวมถึงประชาชนทั่วไปที่เสียภาษี ซึ่งส่วนหนึ่งได้ถูกแบ่งมาเก็บกูดหนุนการศึกษา ณ สถานที่แห่งนี้ สิ่งขาดตกบกพร่องใด ๆ ก็ตาม บรรณาธิการขอน้อมรับเอาไว้แต่เพียงคนเดียว.

ด้วยความเคารวะ

ทวี หมั่นนิกร

ร่วมเฉลิมฉลองจาก

TD บริษัท เงินทุนหลักทรัพย์ สหสัมพันธ์เงินทุนไทย จำกัด

อาคารสำนักงานใหม่ 12 ชั้น ถนนวิภาวดี เจริญ กรุงกมลนคร

บทกวี “แต่ท่านอาจารย์ป่วย”	9
เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์	
ห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์	11
นวลฉวี สุธรรมวงศ์	
โครงการห้องสมุด “ป่วย อึ้งภากรณ์”	19
คณะกรรมการห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์ มธ.	
ห้องสมุด-หนังสือ-กับผม	23
ชาญวิทย์ เกษตรศิริ	
อ่านหนังสือเพื่อเขียนหนังสือ	29
เสนีย์ เสาวพงศ์	
ภาพชีวิตการศึกษาในมหาวิทยาลัยของเรา	31
ดร. เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง	
คล้ายเคียด	36
โครงสร้างเศรษฐกิจไทย	39
เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม	
ปัญหาความยากจนกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	73
เมธี ครองแก้ว	
NIEO, NIEO และ NIEO ?	83
ประกอบ ทองมา	
ผู้หญิงคือคน	93
ปราณี ทินกร	
บทกวี “มือสตรีนั้นหันมาหาศาล	108
นายสาธิต	
จดหมาย “โรแมนติค”	109
สุชาติ สวัสดิ์ศรี	
วิจารณ์หนังสือ “การเงินและการธนาคารในประเทศไทย”	114
ดร. นิมิตร นนทพันธุ์วาทย์	

บก.	ทวี หมี่นนิกร
บก.บริหาร	นวลฉวี สุธรรมวงศ์
กอง บก.	ปราณี ทินกร
	ประกอบ ทองมา
	มาตี วีระกิจพานิช
	อาจกิจ สุนทรวัฒน์
	สมบูรณ์ ศิริประชัย
ผู้จัดพิมพ์	สมชาย กังคานนท์
	ห้างหุ้นส่วนจำกัด สำนักพิมพ์มาร์เก็ตติ้งมีเดีย
พิมพ์ที่	เกษมการพิมพ์
	เชิงสะพานเฉลิมวันชาติ

ข้อเขียนและทัศนคติในหนังสือเล่มนี้ เป็นความรับผิดชอบของแต่ละผู้เขียน

แด่ท่านอาจารย์ป๊วย

● ท่านอาจารย์ที่เคารพ

วันนี้ครบรอบอายุบรรลุดัง

ยังจำภาพอาจารย์ได้ในความคำนึง

เมื่อวันหนึ่งท่านอาจารย์เดินผ่านมา

มิให้บรรเลงเพลงสงกรานต์

ท่านอาจารย์ นิสิต นักศึกษา

เพลงพรชัยสายน้ำคำสัญญา

เหมือนย่ำว่าจะร่วมกันฝ่าฟันภัย

มหาเมฆหมิพรายมารอบทิศ

แต่ความหวังพลังจิตเจิดแจ่มใส

เราพร้อมแรงร่วมหวังร่วมตั้งใจ

หวังจะให้วันพรุ่งนี้ดีกว่าเดิม

ทุกอย่างเท่าก้าวเดินระเหินระหก

มีเหตุร้ายกหยามร้ายพิษภัยเพิ่ม

ต้องกระชากลากลุดชุดแต่งเติม

ช่วยกันเสริมช่วยกันจัดช่วยคัดค้าน

ความขัดแย้งย่อมมีเป็นธรรมดา

การก้าวไปข้างหน้าต้องกล้าหาญ

ต่อสู้ตรู้อุปสรรคอันธพาล

นั่นคือด้านตรงข้ามความขัดแย้ง

ต้องลุกขึ้นยืนหยัดร่วมคัดค้าน

ความชั่วช้าสามานย์การแก่งแย่ง

สันติธรรมต้องจำแนกต้องแจกแจง

หนทางแห่งดวงดาวนั้นยาวไกล

โดยสันติประชาธรรมกำหนดก้าว

เริ่มทางเดินถึงดวงดาวด้วยก้าวใหม่

สันติธรรมถ้วนหน้าประชาไทย

คือความใฝ่ฝันเห็นความเป็นจริง

วันนี้เพลงพรชัยยังมี

แต่ความตั้งใจคืนใหญ่ยิ่ง

ยังก้าวเดินต่อไปไม่ละทิ้ง

สู้กับสิ่งที่ควรสู้เท่าทัน

ท่านอาจารย์ที่เคารพ

เครื่องดนตรีอาจไม่ครบไม่แข็งขัน

กลอนยังอ่อนยังด้อยถ้อยจ่านรรจ์

ยังรอวันให้อาจารย์มาร่วมวง

ร่วมบรรเลงเพลงกลอนเป็นพรชัย

ร่วมคัดค้านก้าวไปไม่ไหลหลง

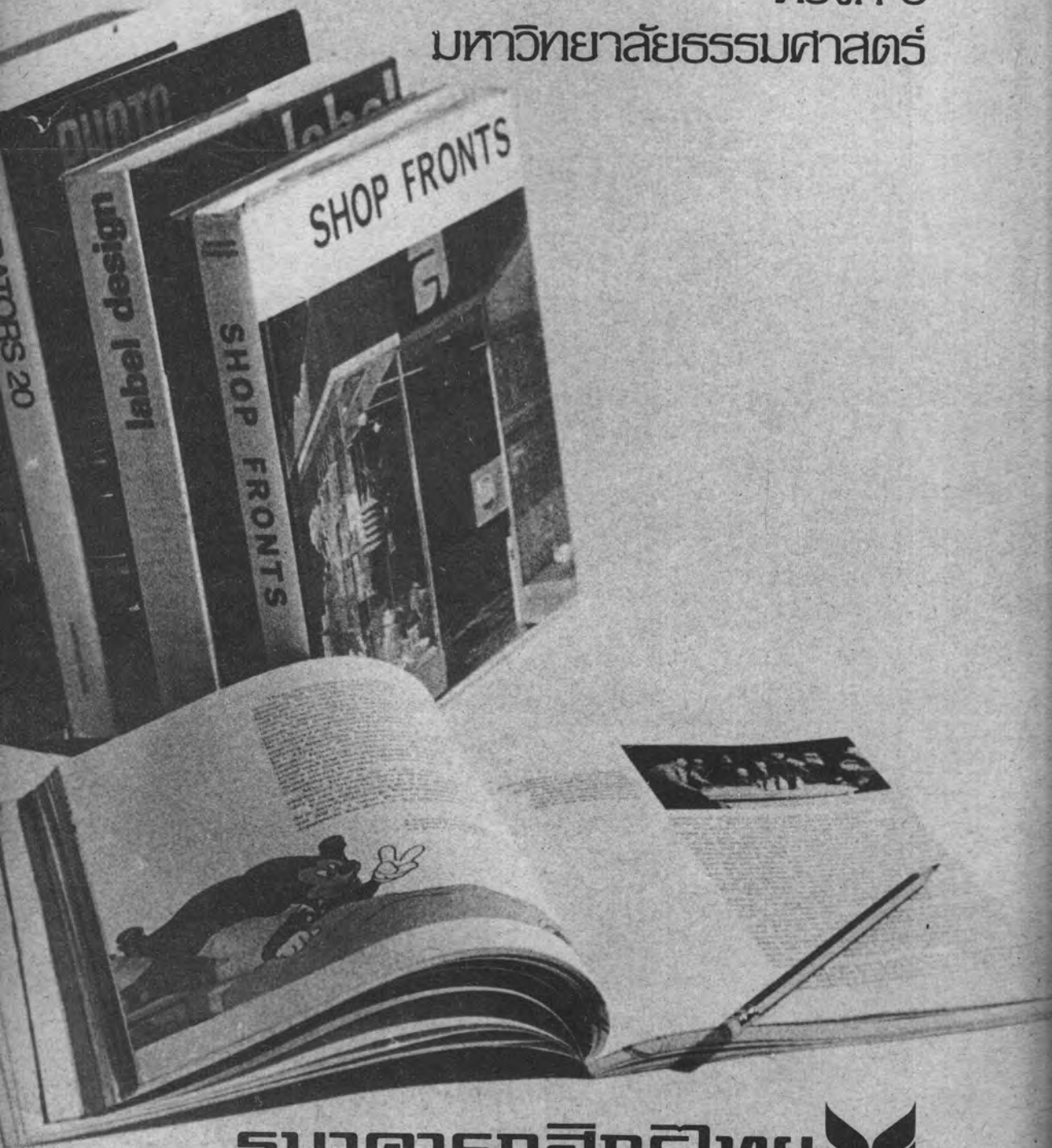
เพลงจะเพราะกลอนจะพริ้งยังยืนยง

สักวันคงถึงวันนั้นไม่นานเอย

เนื่องในโอกาสครบรอบวันเกิดของอาจารย์

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

ด้วยความยินดี
ที่ได้มีส่วนร่วมสนับสนุน
นิทรรศการห้องสมุดเศรษฐกิจศาสตร์
ครั้งที่ 3
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ธนาคารกสิกรไทย
บริการลูกค้าระดับประทับใจ

ห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์

นวลวิ สุธรรมวงศ์*

ทุก ๆ ปี ในตอนเปิดเรียนภาคแรกของปีการศึกษาใหม่ ห้องสมุดเศรษฐศาสตร์จะจัดสัปดาห์แนะนำห้องสมุดให้กับนักศึกษาปีที่สองที่เรียนจบวิชาพื้นฐานจากคณะศิลปศาสตร์ แล้วมาเริ่มเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์ที่คณะฯ ทั้งนี้ เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาใหม่ของคณะเศรษฐศาสตร์ได้เรียนรู้ว่า ห้องสมุดคณะของตัวเองนั้นมีอะไร อยู่ที่ไหน จะค้นหาสิ่งพิมพ์ที่ต้องการใช้ได้อย่างไร และห้องสมุดได้จัดเก็บหนังสือ เอกสาร วารสารประเภทใดบ้าง ที่จะประโยชน์ต่อการเรียนของนักศึกษาเอง เพราะห้องสมุดตระหนักดีว่า การศึกษาในปัจจุบัน นักศึกษาจะต้องรู้จักค้น รู้จักคว้า รู้จักเลือกสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่จะนำมาใช้ประกอบการเรียนในวิชาต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ การที่จะเรียนโดยนั่งฟังเลคเชอร์จากอาจารย์

* หัวหน้าบรรณารักษ์ ห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และกรรมการเลขานุการคณะกรรมการห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เพียงข้างเดียวนั้นเป็นวิธีการที่ล้าสมัย ไม่พียงนำมาปฏิบัติกันในกลุ่มนักศึกษาเศรษฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะเศรษฐศาสตร์ที่มีชื่อเสียงว่าเป็นคณะที่ก้าวล้ำยุคเสมอมา เมื่อเป็นเช่นนี้ ห้องสมุดจึงได้พยายามทุกวิถีทางที่จะโน้มน้าวความสนใจของนักศึกษาเศรษฐศาสตร์ให้ได้รู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในคณะของตนเอง ดังจะเห็นได้ว่า คณะกรรมการห้องสมุดร่วมกับคณะกรรมการนักศึกษาเศรษฐศาสตร์ (กนศ.ศ.) ได้จัดให้มีนิตยสารการห้องสมุดเศรษฐศาสตร์เป็นประจำทุกปี เพื่อรณรงค์ให้นักศึกษาเศรษฐศาสตร์มีนิสัยรักการอ่าน รักหนังสือ รักห้องสมุด และรู้จักวิธีใช้ห้องสมุดอย่างถูกต้อง รวมทั้งต่อต้านการทำลายหนังสือทุกรูปแบบ พร้อมทั้งจัดให้มีการอภิปราย สนทนา ตอบปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องหนังสือ เรื่องการอ่าน ทั้งนี้เพื่อช่วยกระตุ้นให้นักศึกษามองเห็นความสำคัญของหนังสือและห้องสมุดว่า มีส่วนช่วยพัฒนาคนในสังคมนั้น ๆ อย่างไรบ้าง และทุก ๆ ปี มหาวิทยาลัยได้ให้งบประมาณสำหรับซื้อหนังสือ วารสาร และเอกสารต่าง ๆ เข้าห้องสมุดเป็นจำนวนเงินนับล้านบาท เงินเหล่านี้ได้มาจากภาษีอากรของคนทั้งประเทศ เพื่อมาจัดซื้อตำราและวารสารให้คนเพียงกลุ่มหนึ่งอ่านและเรียน โดยหวังว่าคนที่เรียนจบมหาวิทยาลัยไปแล้วจะนำความรู้ที่ได้นั้นออกไปพัฒนาประเทศชาติในด้านต่าง ๆ สืบต่อไป

เมื่อย้อนกลับมามองดูนักศึกษาของเราในปัจจุบันนี้ เราได้ทำหน้าที่ของนักศึกษามหาวิทยาลัยอย่างถูกต้องดีแล้วหรือยัง? นักศึกษาที่เข้ามาเรียนในมหาวิทยาลัยเพื่อฟังคำสอนจากอาจารย์ในห้องเรียนและพยายามสอบให้ได้รับปริญญาก็จบกันแค่นั้นหรือ? และมีนักศึกษาสักกี่เปอร์เซ็นต์ที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยการเข้าไปใช้ห้องสมุดเพื่อค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากที่อาจารย์สอนไว้ หรือว่าเขาเข้าห้องสมุดเพียงเพื่อใช้เป็นที่ทองหนังสือใช้เป็นที่พักปะนัดพบกับเพื่อน ๆ หรือว่าเข้าไปเพื่อยืมหนังสือบางเล่มที่อาจารย์สั่งให้อ่านเท่านั้น สิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาที่น่าหวั่นวิตกมาพิจารณาว่า ระบบการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยของบ้านเราทุกวันนี้ได้พัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นหรือไม่ อาจารย์มีส่วนช่วยเสริมสร้างทักษะในการเรียนการอ่านของนักศึกษามากน้อยเพียงใด ห้องสมุดมหา

วิทยาลัยที่รัฐได้ลงทุนด้วยเงินจำนวนมากมายทุก ๆ ปีนั้น ได้ถูกใช้อย่างคุ้มค่าแล้วหรือยัง?

ทั้ง ๆ ที่ทุกคนตระหนักดีว่า "The University is the Library" แต่นักศึกษาของเราได้ถึงคุณค่าของหนังสือ เอกสาร วารสารต่าง ๆ มากน้อยแค่ไหน? และรู้จักวิธีที่จะใช้หนังสือต่าง ๆ เหล่านั้นให้เกิดประโยชน์แก่การศึกษาของตนเองอย่างไรบ้าง? จากประสบการณ์การทำงานในห้องสมุด เราพบว่า มีนักศึกษาประมาณ 5% เท่านั้นที่รู้จักวิธีใช้ห้องสมุดและหนังสืออ้างอิงต่าง ๆ อย่างแท้จริง จึงนับว่าเป็นการลงทุนที่ไม่คุ้มค่าเลย ที่ร้ายยิ่งกว่านั้น และเป็นปัญหาที่ห้องสมุดต้องเผชิญอยู่ตลอดเวลา ก็คือการแอบตัด ฉีก และขโมยหนังสือของห้องสมุด ซึ่งผู้ขโมยมีวิธีการอันแยบยลจนเจ้าหน้าที่ห้องสมุดจับไม่ได้ พฤติกรรมที่เลวร้ายเหล่านี้ทำให้ห้องสมุดต้องสูญเสียหนังสือที่ดี ๆ ไปปีหนึ่ง ๆ คิดเป็นเงินนับแสนบาท ทั้งนี้ก็เนื่องจากบทบาทของนักศึกษาที่แฝงมาในคราวของปัญหาชนชั้นแล้ว แล้วส่งผลกระทบต่อห้องสมุดอันเป็นสมบัติของนักศึกษาทุกคน ดังนั้น จึงใคร่ขอฝากกับนักศึกษาทุกคนไว้ด้วยว่า การเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยนั้น เราควรจะได้รับอะไรที่เป็นผลตอบแทนทางการศึกษาอย่างคุ้มค่าที่ได้เข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในสถานที่แห่งนี้ และช่วยกันกำจัดสิ่งเลวร้ายทั้งหลายให้หมดไปจากระบบการศึกษาของเรา

ย้อนมากล่าวถึงห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ใคร ๆ รู้จักกันดีในแวดวงนักวิชาการเศรษฐศาสตร์ของเมืองไทยว่า ห้องสมุดเราเป็นห้องสมุดเฉพาะสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ที่ดีแห่งหนึ่ง เพราะเป็นห้องสมุดที่ได้รวบรวมหนังสือตำราเรียน เอกสารอ้างอิง วารสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ เอกสารการวิจัย และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาเศรษฐศาสตร์ไว้มากมาย นับจนถึงวันนี้ (13 ตุลาคม 2523) มีหนังสือ 36,250 เล่ม มีวารสารกว่า 500 รายการ เอกสารการวิจัยกว่า 5,000 เล่ม มีผู้เข้าใช้ปีหนึ่ง ๆ เป็นจำนวนแสนคน สถิติล่าสุดปีงบประมาณ 2523 มีคนเข้าใช้ห้องสมุด 191,556 คน มีผู้ขอยืมหนังสือไปอ่าน 51,033 เล่ม และมีบุคคลภายใน

นอกจากใช้บริการยืมหนังสือระหว่างห้องสมุด 1,343 เล่ม
นอกจากนี้ เรายังเปิดรับสมาชิกสมาคมเศรษฐศาสตร์
ธรรมชาติให้เข้าเป็นสมาชิกสมทบของห้องสมุด เพื่อ
ที่จะสามารถยืมหนังสือห้องสมุดไปใช้ในการทำงานของ
ตนเองได้ด้วย

นักศึกษาเศรษฐศาสตร์ของเราเป็นจำนวนมากยัง
ไม่รู้จักห้องสมุดของตนเองว่ามีอะไร อยู่ที่ไหน จัดระบบ
อย่างไร ห้องสมุดมีบริการอะไรให้นักศึกษาบ้าง ในขณะที่
เดียวกันได้มีนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยอื่น ๆ เข้ามาใช้
ห้องสมุดของเรามากขึ้นทุกวัน ดังนั้น จึงขอถือโอกาสนี้
แนะนำห้องสมุดเศรษฐศาสตร์ให้นักศึกษาและผู้ที่สนใจ
ทั้งหลายได้รู้ว่า เรามีอะไรไว้บริการแก่ท่านบ้าง

1. ห้องสมุดมีเอกสารประเภทใดบ้าง ?

เนื่องจากเป็นห้องสมุดเฉพาะสาขาวิชา เราจึงเก็บ
รวบรวมสิ่งพิมพ์เฉพาะวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์และ
สาขาวิชาที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ไม่มีหนังสือประเภทบันเทิง
หรือนวนิยายให้อ่าน ทั้งนี้ เพื่อจำกัดขอบเขตของห้อง
สมุดให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของห้องสมุดวิชาการอย่าง
แท้จริง อย่างไรก็ตาม วิชาเศรษฐศาสตร์ในปัจจุบันนี้ครอบคลุม
วิชาต่าง ๆ กว้างกว่าที่คิดเอาไว้ และขยายสาขาออกไป
ในรูปเศรษฐศาสตร์ประยุกต์เป็นจำนวนมาก ดังนั้น
ห้องสมุดจึงต้องเก็บรวบรวมสิ่งพิมพ์ทุกชนิดที่เกี่ยวข้อง
กับการเรียนการสอนในสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ อันได้แก่
วิชาต่อไปนี้

- ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์
- เศรษฐศาสตร์การเมือง
- ประวัติเศรษฐกิจ, ประวัติลัทธิเศรษฐกิจ
- คณิตศาสตร์สำหรับเศรษฐศาสตร์คณิตศาสตร์
- เศรษฐมิติ ตลอดจนสถิติต่าง ๆ
- เศรษฐศาสตร์ การเงินและการธนาคาร
- เศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม
- เศรษฐศาสตร์การคลัง, ภาษีอากร
- เศรษฐศาสตร์สวัสดิการ
- เศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม
- เศรษฐศาสตร์สาธารณสุข
- เศรษฐศาสตร์การเกษตร (ข้าว, ยางพารา, ข้าวโพด,
มันสำปะหลัง, น้ำตาล ฯลฯ)
- เศรษฐศาสตร์การศึกษา
- เศรษฐศาสตร์การพัฒนา หรือพัฒนาการเศรษฐกิจ
- เศรษฐศาสตร์การท่องเที่ยว
- เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์, กำลังคน, แรงงาน
- เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติ
- เศรษฐศาสตร์การบริหาร
- เศรษฐศาสตร์ชนบท (การพัฒนาชนบท), ความ
ยากจน
- เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ, การค้าระหว่าง
ประเทศ
- เศรษฐศาสตร์การขนส่ง
- เศรษฐศาสตร์ภูมิภาค
- เศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ เช่น ของจีน, ญี่ปุ่น,
เอเชีย, ยุโรป เป็นต้น

รู้อะไรไม่สู้รู้วิชา

เชลล์ส่งเสริมการศึกษาของไทย
 การมีพลเมืองฉลาดช่วยให้อาชีพเจริญ เชลล์ซึ่งเป็น
 ส่วนหนึ่งของสํคภไทยตระหนักในความสำคัญอัน
 เซลล์จึงจัดงบประมาณส่วนหนึ่งสนับสนุนการศึกษา
 ของไทยเป็นประจำเสมอมา โดยให้ทุนการศึกษา
 รมมหาวิทยาลัยมีหลาย ๆ ทุน แก่นักศึกษาศึกษา
 ที่เรียนดีแต่ขาดทุนทรัพย์ ส่งผู้ทรงคุณวุฒิไปบรรยาย
 เฉพาะวิชาตามมหาวิทยาลัย สถานศึกษา และสถาบัน
 ต่าง ๆ ให้มีภาพยนตร์สารคดี หนังสือ อุปกรณ์ทาง
 วิชาศาสตร์ และอื่น ๆ แก่โรงเรียนทั่วไป
 เพื่อประกอบการสอน จัดรายการวิทยุและโทรทัศน์
 เพื่อการศึกษา เช่น รายการ "มหาวิทยาลัยทางอากาศ"
 และ "การตอบปัญหาภาษาอังกฤษทางโทรทัศน์"
 นี้เป็นส่วนหนึ่งในนโยบายของเชลล์ที่มุ่งทำ
 ประโยชน์ให้แก่สังคมไทย
 และการศึกษาของไทย

นอกจากนี้ ก็มีหนังสืออ้างอิงด้านเศรษฐศาสตร์และคู่มือต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนอีกมาก

จะเห็นว่าวิชาเศรษฐศาสตร์นั้นครอบคลุมและเกี่ยวข้องกับแขนงวิชาการต่าง ๆ อย่างมากมาย เป็นเหตุให้ห้องสมุดต้องเก็บรวบรวมสิ่งพิมพ์ทุกสาขาเข้ามาให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ สิ่งพิมพ์ในสาขาวิชาเหล่านี้ห้องสมุดจะจัดหาได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ คือ

1. โดยการซื้อจากสำนักพิมพ์หรือร้านค้า
2. โดยการขอรับบริจาคจากหน่วยราชการต่าง ๆ รัฐวิสาหกิจ ธนาคาร องค์การระหว่างประเทศ สถานทูต สถาบันการศึกษา สถาบันการวิจัยต่าง ๆ ทั้งภายในและนอกประเทศ
3. โดยการแลกเปลี่ยน - ห้องสมุดนี้มีโครงการแลกเปลี่ยนเอกสารกับห้องสมุดต่าง ๆ ทั้งภายในและต่างประเทศกว่า 50 แห่ง และปีหนึ่ง ๆ ได้เอกสารโดยการแลกเปลี่ยนเป็นจำนวนมาก

นอกจากนี้แล้วห้องสมุดของเรายังเป็น Informal Depository Library ของ World Bank ดังนั้น เราจึงได้เอกสารวิชาการต่าง ๆ จาก ธนาคารโลก เกือบทุกรายการ

อย่างไรก็ดี ห้องสมุดได้พยายามจัดหาเอกสารทุกอย่างที่อาจารย์และนักศึกษาต้องการใช้ประกอบการเรียนการสอนให้โดยทั่วถึงทุกสาขาวิชา และเปิดโอกาสให้นักศึกษาและผู้สนใจแนะนำหนังสือเข้าห้องสมุดได้โดยไม่จำกัดสิทธิห้องสมุดได้จัดสมุดแนะนำหนังสือวางไว้ใกล้กับตู้บัตรรายการ เพื่อให้นักศึกษาทุกคนมีโอกาสเสนอแนะหนังสือที่ตนต้องการได้ ขอให้นักศึกษาจงใช้สิทธิของตนเอง

---

2. ห้องสมุดจัดเก็บเอกสารต่าง ๆ อย่างไร ?

เมื่อห้องสมุดได้เอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เข้าห้องสมุดมาแล้ว ก็จะนำแยกประเภทออกตามลักษณะของสิ่งพิมพ์

ก. หนังสือตำราทั่วไป หนังสือตำราวิชาการ เศรษฐศาสตร์ ห้องสมุดทำการแยกประเภท และให้

เลขรหัสตามระบบ L.C. หรือ Library of Congress ซึ่งเป็นระบบผสมใช้ตัวอักษรและตัวเลข หนังสือเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่จะอยู่ในหมวดสังคมศาสตร์ คือ หมวด H ซึ่งจะแยกออกเป็น

- HA - สถิติ
- HB - ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์, ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ
- HC - รายได้ประชาชาติ, ภาวะเศรษฐกิจ
- HD - เศรษฐศาสตร์การเกษตรและอุตสาหกรรม
แรงงาน
- HE - เศรษฐศาสตร์การขนส่ง
- HF - เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ, การค้า
- HG - " การเงิน
- HX - " การคลัง
- HX - ลัทธิเศรษฐกิจ

ข. หนังสือที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ

หนังสือเหล่านี้จะถูกแยกจัดเก็บไว้ต่างหาก ในกลุ่มหนังสือเศรษฐกิจประเทศต่าง ๆ เรียงตามภูมิภาค เรียกว่า Geographical arrangement ซึ่งจะมึรหัสเฉพาะประเทศ ๆ ไป เช่น

เลข 5	หมายถึง ยุโรป
5A	" อังกฤษ
9	" เอเชีย
9A	" พม่า
9B	" ไทย
9D	" มาเลเซีย
9J	" ญี่ปุ่น

ค. หนังสือวิทยานิพนธ์

พวกนี้แยกเก็บต่างหาก มีรหัสหน้าหน้า T หมายถึง Thesis ถ้าเป็นวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกจะเก็บไว้ในชั้นหนังสือสารอง ขอพิมพ์ได้ที่โต๊ะรับ-จ่าย ส่วนวิทยานิพนธ์ปริญญาโทพิมพ์ได้ปกติ และจัดเก็บที่ชั้นข้างนอก นักศึกษาสามารถหยิบใช้ได้เอง

ง. หนังสืออ้างอิง

หนังสือเหล่านี้ได้แก่ สารานุกรม (Encyclopedia) พจนานุกรม บรรณานุกรม สถิติต่าง ๆ รายงานประจำปีของธนาคาร สัมมะโนประชากร สิ่งพิมพ์เหล่านี้ห้ามยืมออก จะเก็บอยู่ในชั้นอ้างอิง มีรหัส R - Reference หรือ อ - อ้างอิง พิมพ์ด้วยหมึกสีแดง

จ. เอกสารการวิจัย

สิ่งพิมพ์เหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นเอกสารการวิจัยที่พิมพ์เผยแพร่ภายในเฉพาะในหมู่นักวิชาการของสถาบันนั้น ๆ ได้แก่ Working papers, Discussion papers รายงานผลงานวิจัยต่าง ๆ ห้องสมุดจัดเก็บไว้ในห้องสารอง ยืมได้จากโต๊ะรับ-จ่าย เอกสารเหล่านี้จัดแยกเลขหมู่โดยใช้ระบบดิวอี้ มีรหัสหน้าหน้าว่า D- Documents และใช้บัตรสีฟ้า ตีตราว่า Document Section ทุกคนมีสิทธิยืมได้ตามปกติ

ฉ. เอกสารประกอบการสอน

ได้แก่บทความต่าง ๆ ที่อาจารย์ใช้ประกอบการสอนวิชานั้น ๆ หรือบทความเกี่ยวกับเศรษฐกิจไทย ซึ่งห้องสมุดถ่ายเอกสารเก็บไว้สำหรับนักศึกษาได้ใช้ค้นคว้าได้สะดวก เอกสารเหล่านี้ใช้รหัส RF หน้าหน้า และใช้บัตรรายการสีชมพู ตีตราว่า Reprint Section นักศึกษาขอพิมพ์ได้จากโต๊ะรับ-จ่าย

ช. เอกสารการประชุมต่าง ๆ

ได้แก่รายงานการประชุมวิชาการจากที่ต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในลักษณะแผ่นโรเนียวที่ยังไม่ได้เข้าเล่ม ห้องสมุดแยกไว้ต่างหาก ให้รหัสว่า PF - Proceedings File ขอพิมพ์ได้จากบรรณารักษ์ช่วยค้นคว้า มีบัตรสีเหลืองอยู่ในตู้บัตร

ซ. จุลสารต่าง ๆ

จุลสารเล่มเล็ก ๆ บาง ๆ เฉพาะเรื่อง ห้องสมุดจะจัดเข้าแฟ้มไว้เป็นเรื่องต่าง ๆ ตามหัวเรื่อง จัดเก็บไว้ในตู้เก็บจุลสาร และมีบัตรตรวจนี้ให้ค้นเรื่องได้

ด. วารสารต่าง ๆ

วารสารเล่มล่าสุดทั้งไทย - อังกฤษ นำออกให้อ่านในห้องอ่านวารสารด้านหน้า และจัดเรียงตามชื่อวารสารตามลำดับตัวอักษร ส่วนเล่มเก่าจะเก็บยืมเล่มไว้ที่ห้องวารสารเย็บเล่ม ด้านริมหน้า วารสารทุกรายการห้ามยืมออก นักศึกษาที่มีปัญหาการใช้วารสารติดต่อบรรณารักษ์ฝ่ายวารสารได้ในเวลาราชการ แต่วารสารฉบับย้อนหลังบางรายการยังเก็บที่สำนักหอสมุดกลาง

3. ห้องสมุดมีบริการอะไรให้แก่ักศึกษาบ้าง?

(1) บริการให้ยืมหนังสือ

(2) บริการยืมหนังสือระหว่างห้องสมุด ในกรณี
ที่อาจารย์หรือนักศึกษาต้องการสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่ไม่สามารถ
หาได้จากห้องสมุด กรุณาแจ้งให้บรรณารักษ์ทราบ เพื่อ
ติดต่อขอยืมจากห้องสมุดอื่น ๆ มาให้บริการแก่ท่าน

(3) บริการหนังสือสำรอง หนังสือที่อาจารย์ใช้
ประกอบการสอนในวิชาต่าง ๆ และให้นักศึกษาอ่าน ต้อง
จัดเก็บเป็นหนังสือสำรอง เพื่อให้ทุกคนได้มีโอกาสอ่าน
โดยทั่วถึง ห้องสมุดทำรายชื่อหนังสือสำรองแต่ละวิชา
ไว้ในแฟ้ม ให้นักศึกษาตรวจสอบดูได้ที่โต๊ะรับ-จ่าย

(4) บริการตอบคำถามและช่วยกันค้นคว้า ห้อง
สมุดจัดให้มีบรรณารักษ์บริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้า
1 ท่าน เพื่อให้คำแนะนำแก่นักศึกษาที่มีปัญหาในการใช้
ห้องสมุดและการค้นคว้าเอกสาร

(5) บริการหนังสือเช่า ห้องสมุดมีหนังสือตำรา
วิชาหลักต่าง ๆ ให้นักศึกษาเช่าประมาณ 1,917 เล่ม นัก
ศึกษาสามารถเช่าได้ตลอดภาคการศึกษา โดยเสียค่าเช่า
ประมาณ 15% ของราคาหนังสือ

(6) บริการถ่ายเอกสาร ห้องสมุดจัดให้มีเครื่อง
ถ่ายเอกสารแบบทันสมัยที่สามารถถ่ายเอกสารได้หลาย
ขนาด และสามารถย่อส่วนได้ถึง 2 ครั้ง ในอัตราแผ่นละ
1.50 บาท, 2.00 บาท และ 3.00 บาท ตามขนาด

(7) บริการด้านบรรณานุกรม ห้องสมุดให้ความ
ร่วมมือกับอาจารย์ผู้สอนโดยจัดทำบรรณานุกรมเฉพาะสาขา
วิชาให้ และจัดพิมพ์รายชื่อวารสาร รายชื่อหนังสือใหม่
และสารบัญวารสารฉบับล่าสุด ออกแจกแก่อาจารย์และ
ผู้สนใจเป็นประจำทุกเดือน

(8) บริการแนะนำวิธีใช้ห้องสมุด ทุก ๆ ปีใน
ภาคแรกของปีการศึกษา ห้องสมุดจัดให้การแนะนำการ
ใช้ห้องสมุดแก่นักศึกษาใหม่ และนอกจากนี้ยังบริการช่วย

สอนวิธีการทำรายงานประจำภาค* การเขียนวิทยานิพนธ์
การใช้หนังสืออ้างอิง ให้กับกลุ่มนักศึกษาที่ขอรับรองมายัง
ห้องสมุด

(9) บริการแนะนำสั่งซื้อหนังสือและวารสาร
เข้าห้องสมุด นักศึกษาและอาจารย์ทุกท่านมีสิทธิ์สั่ง
หนังสือเข้าห้องสมุดได้ ถ้าเห็นว่าหนังสือนั้นมีประโยชน์
ต่อการเรียนการสอนของคุณะ ห้องสมุดได้จัดสมุดแนะนำ
ไว้ให้ที่โต๊ะใกล้ตู้บัตรรายการ

ทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วนี้เพียงแต่แนะนำให้นักศึกษา
เศรษฐศาสตร์ทั้งหลายได้ทราบว่า ห้องสมุดได้จัดหาเอกสาร
สิ่งพิมพ์ประเภทใดบ้าง ไว้สำหรับนักศึกษาได้ศึกษาค้น
คว้าเพิ่มเติมจากหลักสูตรที่เรียนกันในห้องเรียน ห้อง
สมุดได้พยายามทุกวิถีทางที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้
นักศึกษาได้ใช้ประโยชน์จากห้องสมุดอย่างเต็มที่ เพื่อให้
คุ้มค่ากับที่รัฐหรือมหาวิทยาลัยได้ลงทุนไป และเป็นที่น่า
ยินดีว่า ปัจจุบันนี้ นักศึกษาเศรษฐศาสตร์เริ่มต้นตัวและ
เข้ามาใช้บริการของห้องสมุดมากขึ้น จนทำให้ที่นั่งอ่าน
ในห้องสมุดไม่เพียงพอกับจำนวนนักศึกษา โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งช่วงใกล้สอบ และทุกครั้งที่ห้องสมุดออกแบบ
สอบถาม สิ่งแรกที่นักศึกษาต้องการมากที่สุดในการปรับ
ปรุงบริการของห้องสมุดก็คือ การเพิ่มที่นั่งอ่านและขอ
ให้ขยายเนื้อที่ห้องสมุดให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

เรื่องการขยายห้องสมุดนี้ ทางคณะกรรมการห้อง
สมุดเศรษฐศาสตร์ได้พยายามแก้ปัญหาทุกสมัย
นับตั้งแต่ปี 2517 เป็นต้นมา แต่ก็ไม่สามารถทำได้เพราะ
มหาวิทยาลัยอ้างว่าไม่มีสถานที่ที่จะขยาย คำตอบที่ได้รับ
ก็คือ “ห้องสมุดเศรษฐศาสตร์ดีกว่าคณะอื่น ๆ อยู่แล้ว
ควรจะหยุดการเจริญเติบโตไว้ก่อน” คำกล่าวนี้ ถ้ามอง
โดยผิวเผินอาจคิดว่าเป็นจริงตามที่เขากล่าวเช่นนั้น แต่
ถ้ามองในแง่ของความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการแล้ว ไม่มี

ห้องสมุดแห่งใดในโลกนี้จะสามารถหยุดขงักการขยายตัวได้นอกเสียจากเป็นห้องสมุดประเภท “อยู่ไปวัน ๆ” หรือประเภท “ไม้ตายซาก” ที่ไม่ต้องการจะเจริญเติบโตต่อไป

ถ้าเราพิจารณาให้ดี “เศรษฐศาสตร์” เป็นวิชาที่มีความสำคัญแก่การพัฒนาของประเทศชาติอย่างยิ่ง และนักเศรษฐศาสตร์ทั้งหลายต้องการข้อมูลที่สมบูรณ์ ถูกต้อง รวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์ที่ผันแปรของเศรษฐกิจ ในยุคปัจจุบันนี้ เราจะพบว่า ทุกวันนี้ ไม่ว่าทำการวางแผน วิเคราะห์ หรือบริหารงานอะไรก็ตาม เศรษฐศาสตร์ได้เข้าไปมีบทบาทอยู่แทบทุกรายการ ดังที่ได้แสดงให้เห็นในตอนต้นบทความแล้วว่า วิชานี้ครอบคลุมสาขาได้บ้าง เมื่อนักเศรษฐศาสตร์จะคิดวางแผนหรือทำวิจัยด้านใดก็ตาม ก็ต้องพึ่งแหล่งข้อมูลใหญ่คือห้องสมุดนั่นเอง ดังนั้นเราจะเห็นได้ว่าห้องสมุดนั้นมีความสำคัญและจำเป็นต่องานวิชาการของวิทยาลัยเพียงใด

ห้องสมุดเศรษฐศาสตร์ มธ.

เวลาเปิดบริการระหว่างเปิดภาคเรียน

จันทร์-ศุกร์ 8 : 00-19 : 00 น.

เสาร์-อาทิตย์ 8 : 00-16 : 00 น.

เวลาเปิดบริการระหว่างปิดภาคเรียน

จันทร์-ศุกร์ 8 : 00-16 : 00 น.

เสาร์-อาทิตย์ ปิด

หมายเหตุ :

หยุดเฉพาะวันหยุดราชการและวันหยุดของมหาวิทยาลัย

“โครงการ “ห้องสมุด ป่วย อังภาภรณ์”

เมื่อต้นปีการศึกษานี้ (มิถุนายน 2523) คณะกรรมการห้องสมุดเศรษฐศาสตร์ ได้จัดทำโครงการ “ห้องสมุดป่วย อังภาภรณ์” ขึ้น ทั้งนี้ เพื่อสนองความต้องการของอาจารย์ นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป และต้องการที่จะปรับปรุงห้องสมุดให้เป็นศูนย์รวบรวมข้อมูลทางเศรษฐศาสตร์ที่ดีที่สุดและสมบูรณ์ที่สุดของเมืองไทย ที่สามารถให้บริการแก่ผู้สนใจศึกษาค้นคว้าและวิจัยได้โดยสะดวก คณะกรรมการห้องสมุดได้ร่างโครงการ “ห้องสมุด ป่วย อังภาภรณ์” ขึ้นเสนอท่านคณบดีเศรษฐศาสตร์ และท่านคณบดีฯ ได้มีจดหมายไปถึง อาจารย์ป่วย ที่อังกฤษ เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2523 เพื่อขออนุญาตใช้นามท่านเป็นชื่อห้องสมุดเศรษฐศาสตร์ ในฐานะที่ท่านเป็นผู้ให้กำเนิดห้องสมุดเศรษฐศาสตร์ และเป็นที่น่ายินดีเป็นอย่างยิ่งที่ อาจารย์ป่วย ได้เขียนจดหมายด้วยลายมือตนเองตอบอนุญาตให้ใช้ชื่อท่านเป็นชื่อห้องสมุดเศรษฐศาสตร์ต่อไป ดังสำเนาจดหมายที่ท่านเห็นอยู่นี้

ดังนั้น จึงเป็นนิมิตที่ดีว่า ในอนาคตอันใกล้นี้ เราคงจะมีห้องสมุดเศรษฐศาสตร์ใหม่ ในนาม “ห้องสมุดป่วย อังภาภรณ์” ถ้าหากว่าโครงการนี้ไม่มีอุปสรรคใด ๆ ก็คงจะแล้วเสร็จภายในไม่กี่ปีข้างหน้า ตามโครงการดำเนินงานที่นำมาเสนอท่านผู้สนใจไว้ท้ายบทความนี้ ขณะนี้ทางห้องสมุดกำลังขอจัดตั้ง คณะกรรมการดำเนินงาน “ห้องสมุด ป่วย อังภาภรณ์” เสนอต่อท่านคณบดี

ด้วยอภิธานนาการ จาก

บริษัท เอฟ เอ็ม เอ จำกัด

101 อาคารสีบุญเรือง 2 ถนนคอนแวนต์ สีสลม

โทร. 233-1862, 233-4245, 235-7388

ผู้แทนจำหน่าย เครื่องถ่ายเอกสาร แคนนอน

และกรรมการประจำคณะ ตลอดจนฝ่ายบริหารทางมหา
วิทยาลัย เพื่อขอความเห็นชอบต่อไป

หวังว่าท่านนี้คงเป็นที่ยินดีแก่อาจารย์ นักศึกษาและ
ศิษย์เก่า ตลอดจนผู้ที่มีความเคารพรักและศรัทธาต่อท่าน
อาจารย์ป่วย ทั้งหลาย ถ้าหากท่านผู้ใดมีความสนใจและ
ต้องการทราบรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการ “ห้องสมุด
ป่วย อัจฉการณ” นี้ ขอได้โปรดติดต่อกับคณะกรรมการ
ห้องสมุดเศรษฐศาสตร์ ดังรายนามต่อไปนี้

ปราณี ทินกร	ประธานกรรมการ
ทวี หมื่นนิกร	กรรมการ
ประกอบ ทองมา	กรรมการ
มาดี วีระกิจพาณิชย์	กรรมการ
นवलฉวี สุธรรมวงศ์	กรรมการและเลขานุการ
อาจกิจ สุนทรวิวัฒน์	ผู้แทนนักศึกษาปริญญาตรี
สุชาติ ศิริประชัย	ผู้แทนนักศึกษาปริญญาตรี
สุเทพ คุณวาทานุสรณ์	ผู้แทนนักศึกษาปริญญาโท

คณะกรรมการฯ ทุกท่านยินดีรับฟังความคิดเห็นและ
ข้อเสนอแนะจากทุก ๆ ท่าน

14 ตุลาคม 2523

ธามสัทสหกรณ์นิสิตมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำกัด

THAMMASAT UNIVERSITY CO-OPERATIVE LTD.

ท้าวพระ: จันทน์กรบูรพาพมหนนคร โทร. 2214119, 2215883

จำหน่ายสินค้าราคาถูก

สมาชิก

- มีเงินปันผลปลายปี
- มีเงินเฉลี่ยคืน
- กลุ่มกิจกรรมได้สิทธิพิเศษในการซื้อสินค้า

เชิญสมัครเป็นสมาชิกเพื่อผลประโยชน์ของท่านเอง.

โครงการห้องสมุด “ป่วย อิงภากรณ์”

ผู้เขียน : คณะกรรมการห้องสมุด
คณะเศรษฐศาสตร์ ม.ธ.

เนื่องจากห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นห้องสมุดที่อาจารย์ป่วย อิงภากรณ์ ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2508 และให้การสนับสนุนกิจการห้องสมุดมาโดยตลอดเวลาที่ท่านดำรงตำแหน่งคณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ กิจการห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์ได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ห้องสมุดได้ขยายตัวจากห้องสมุดเล็ก ที่มีหนังสือเพียงประมาณ 2 พันเล่มในปี 2508 มาเป็นห้องสมุดขนาดใหญ่ ที่มีหนังสือถึง 35,000 เล่มในปี 2523 มีจำนวนวารสาร 500 รายการ มีเอกสารการวิจัยอีกกว่า 3,000 รายการ จำนวนสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เข้าห้องสมุดก็มีอัตราเพิ่มขึ้นปีละประมาณ 5,000 เล่ม ในขณะเดียวกัน จำนวนผู้ใช้ห้องสมุดก็เพิ่มขึ้น ในปี 2520 มีผู้เข้าใช้ห้องสมุด 132,139 คน แต่ในปี 2521 มีผู้เข้าใช้ห้องสมุดถึง 174,141 คน และในปี 2522 ห้องสมุด

ได้เปิดบริการให้แก่สมาชิกสมาคมเศรษฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์ ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกสมทบของห้องสมุด ทั้งนี้ เพื่อเปิดโอกาสให้ยืมหนังสือของห้องสมุดไปใช้ได้ นอกจากนี้ แล้วยังมีอาจารย์ นักศึกษา นักวิจัย และผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ มาขอใช้หนังสือและเอกสารของห้องสมุดอยู่เป็นประจำ จึงทำให้จำนวนที่นั่งอ่านในห้องสมุดมีไม่เพียงพอ ประกอบกับจำนวนหนังสือ เอกสาร วารสาร และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ของห้องสมุด เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา เป็นเหตุให้ห้องสมุดต้องเพิ่มขึ้นวางหนังสือ วารสารและเอกสารต่าง ๆ ดังนั้น เนื้อที่ห้องสมุดซึ่งมีอยู่อย่างจำกัดก็คับแคบลงทุกขณะ ขณะเดียวกัน ห้องสมุดก็ได้รับแจ้งจากทางมหาวิทยาลัยว่า ดิกรที่ห้องสมุดเศรษฐศาสตร์ตั้งอยู่นั้นไม่ได้ออกแบบสำหรับอาคารห้องสมุด จึงไม่สามารถรับน้ำหนักชั้นหนังสือที่มีน้ำหนักมาก ๆ ได้ ดังนั้น ถ้าหากห้องสมุดมีจำนวนหนังสือเพิ่มมากขึ้นทุกปีก็อาจเกิดอันตรายได้ ด้วยสาเหตุต่าง ๆ หลายประการดังที่ได้กล่าวมาแล้ว คณะกรรมการห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์ประจำปีการศึกษา 2523 จึงได้มองเห็นความจำเป็นที่จะต้องหาทางขยายขยายห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์เสียใหม่ เพื่อให้สนองความต้องการของอาจารย์ นักศึกษา ตลอดจนบุคคลภายนอกได้ดียิ่งขึ้น และเพื่อเป็นเกียรติคุณแก่ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ผู้ให้กำเนิดห้องสมุดมาแต่แรกเริ่ม และท่านได้ทำคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติอย่างมากมาย ดังนั้น คณะกรรมการฯ จึงจัดทำโครงการ “ห้องสมุด ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์” ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

ก. วัตถุประสงค์

1. รวบรวมผลงานต่าง ๆ ของ ดร.ป๋วย ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา สังคม และอื่น ๆ เข้าด้วยกัน รวมทั้งงานของผู้อื่นที่เกี่ยวกับ ดร.ป๋วย นอกจากนั้นยังรวมหนังสือเอกสารส่วนตัว ดร.ป๋วย อุทิศให้

2. เพื่อเป็นเกียรติคุณแก่ผู้ให้กำเนิดห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ดังนั้น ห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์จึงขอเปลี่ยนชื่อเป็น “ห้องสมุด

ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์” ทั้งนี้เพื่อให้ “ห้องสมุด ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ เป็นศูนย์รวมหนังสือ วารสาร เอกสาร และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาเศรษฐศาสตร์ โดยจัดทำเป็นห้องสมุดวิชาการที่ทันสมัย และมีอุปกรณ์ต่าง ๆ อย่างครบครัน เพื่อให้บริการแก่ผู้ใช้ห้องสมุด

3. เพื่อให้บริการแก่อาจารย์ นักศึกษา และนักวิชาการจากสถาบันต่าง ๆ

ข. วิธีดำเนินงาน

1. คณะกรรมการฯ จะทำการติดต่อขออนุญาต ดร.ป๋วย เพื่อขอใช้ชื่อท่านมาเป็นชื่อห้องสมุด เมื่อได้รับความเห็นชอบจาก ดร.ป๋วยแล้ว คณะกรรมการฯ จะทำเรื่องเสนอกรรมการประจำคณะฯ สมาจารย์และสภามหาวิทยาลัย เพื่อขอความเห็นชอบต่อไป

2. เมื่อได้รับอนุญาตให้ใช้ชื่อ “ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์” คณะกรรมการห้องสมุดก็จะเสนอให้คณะบดีคณะเศรษฐศาสตร์ แต่งตั้ง “คณะกรรมการดำเนินงานก่อตั้ง “ห้องสมุด ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์” ซึ่งประกอบด้วยอนุกรรมการชุดต่าง ๆ ดังนี้

2.1 คณะกรรมการการเงิน ทำหน้าที่จัดหาเงินทุนจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ เช่น เงินจากงบประมาณของมหาวิทยาลัย เงินบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธา และจากมูลนิธิต่าง ๆ เช่น มูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ มูลนิธิฟอร์ด มูลนิธิญี่ปุ่น มูลนิธิไดโอด้า เป็นต้น

นอกจากนี้ คณะอนุกรรมการฯ ชุดนี้ ยังต้องทำหน้าที่พิจารณาค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการที่จะทำการก่อสร้าง “ห้องสมุด ดร.ป๋วย” ขึ้น และค่าใช้จ่ายในการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์และครุภัณฑ์ต่าง ๆ ของห้องสมุด

2.2 คณะอนุกรรมการพิจารณาสถานที่ตั้ง ซึ่งถ้าจะให้บรรลุวัตถุประสงค์ในข้อ 2 แล้ว ควรจะให้ห้องสมุดตั้งอยู่ในบริเวณมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และใกล้กับคณะเศรษฐศาสตร์ ดังนั้น ด้านสถานที่ที่จะพิจารณา ดังนี้

2.2.1 สร้างอาคารใหม่บริเวณที่เป็นตึกโรงอาหาร และห้องสมุดในปัจจุบันนี้

2.2.2 สร้างอาคารใหม่บริเวณตึก เอ.ที. โดยรื้อของเดิมแล้วสร้างตึกให้สูงหลาย ๆ ชั้นขึ้นไป โดยให้ชั้นล่างเป็นห้องประชุม ห้องฉายภาพยนตร์ตามโครงสร้างเดิม และชั้นเหนือขึ้นไปเป็นที่ทำการ “ห้องสมุด ป่วย อึ้งภากรณ์” และศูนย์วิจัยด้านเศรษฐศาสตร์

2.3 คณะอนุกรรมการเพื่อดำเนินการรวบรวมผลงานของ ดร.ป่วย และงานที่ผู้อื่นทำเกี่ยวกับท่าน

ก. ระยะเวลา

เริ่มดำเนินการได้ตั้งแต่บัดนี้ (ปี 2523) ตามมาตรการต่าง ๆ ที่กล่าวมา โดยคาดว่าทุกอย่างจะแล้วเสร็จภายในระยะเวลา 3 ปี (2524-26)

หลังจากนั้นก็เปิดบริการแก่สาธารณชนทั่วไป

อภิธานนาการ จาก

ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
THAMMASAT UNIVERSITY BOOKSTORE

จำหน่ายหนังสือดี มีคุณค่า ราคายุติธรรม
โทร. 221-0633

**ผมสวย
สวยสะดุดตา
ใบหน้าสะอาด
เกลี้ยงเกลา**

ใช้เครื่องเป่าผม
และเครื่องโกนหนวด
"เนชั่นแนล"

เกอเรือนผมสวย

สะดุดตาสำหรับคุณสุภาพสตรี

ไม่ว่าทรงผมของคุณจะมีรูปทรงแบบใด...

สั้นหรือยาว เครื่องเป่าผม "เนชั่นแนล"

สามารถช่วยให้คุณแต่งทรงผมให้สวยถูกใจ รวดเร็วในทุกครั้งที่
คุณต้องการ เครื่องเป่าผม "เนชั่นแนล" ใช้งาน ปรับอุณหภูมิได้
ทั้งร้อนและเย็น ให้ความปลอดภัยด้วยระบบหยุดทำงานแบบอัตโนมัติ
เมื่อร้อนจัดเกินไป กระดาษรัดผมเหมาะมือ น้ำหนักตัวไปใช้ได้ทุกแห่ง

EH - 623

ES - 503

เพื่อใบหน้าสะอาดเกลี้ยงเกลาสำหรับคุณสุภาพบุรุษ

เครื่องโกนหนวด "เนชั่นแนล" แบบ "เรเซอร์ทิซ" ออกแบบพิเศษ
ให้หัวและใบมีดแบบขัดผิวหน้า เพื่อความนุ่มนวลในการโกน剃สะอาด
เกลี้ยงเกลาทุกครั้ง โดยไม่ระคายเคืองผิว สะดวก รวดเร็ว ใช้งาน

EH - 736

เสริมคุณค่าชีวิต ด้วยผลิตภัณฑ์ "เนชั่นแนล"

**เนชั่นแนล
National**

บริษัท ซิว-เนชั่นแนล เซลส์แอนด์เซอร์วิส จำกัด
48/17-18 ถนนลาดพร้าว บางเขน กรุงเทพฯ 10
โทร. 5140501, 5141871

ห้องสมุด - หนังสือ - กับผม

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ*

แต่ก่อนคนเรายังโง่ เดียวนี้ผมก็ไม่แน่ใจว่าคนฉลาดขึ้นหรือไม่ แต่ในฐานะที่ถูกกำหนดให้เป็นนักวิชาการและปัญญาชน ผมมีประสบการณ์ของตัวเองเกี่ยวกับการใฝ่หาวิชาความรู้ จะเล่าให้ฟัง

ผมเข้าเรียนธรรมศาสตร์ระหว่าง พ.ศ. 2503-2506 เป็นสิ่งห้แดงแข็งขั้นรุ่นโหล ผมชอบทำกิจกรรมมาก แต่ในยุคที่เรียกว่าสายลมแสงแดด (ก่อนจะถึงยุค จันจิงมาหา ความหมาย ของ วิทยากร เชียงกุล และยุค ความเงียบ ของ สุชาติ สวัสดิ์ศรี) กิจกรรมส่วนใหญ่ของผมจึงเป็นเรื่องการเชียร์ ในลักษณะสังคมมหาวิทยาลัยแบบเก่า กล่าวคือ การว่า

* อาจารย์แผนกวิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ดาวเชียร์รุ่นผม คือ วิทย์ รายนานนท์ (แห่งกระทรวงการต่างประเทศ) และ สมจิตต์ สุขนครสวัสดิ์ (แห่งกรุงเทพมหานคร) สองคนนี้เป็นประต๋ัดจีน คือ ตัวเล็กเสียงดัง แล้วก็มี ชัช กิจธรรม (แห่งคณะรัฐศาสตร์ มธ.) เป็นกุนชื้อ ในขณะที่ นรนิติ เศรษฐบุตร คร่ำเคร่งกับการทำหนังสือติดฝาผนังและแต่งเรื่องสั้นบทกวี เพื่อให้คนสนใจกิจกรรมนอกเหนือจากการวิวก

ผมไม่ชอบเรียนหนังสือ ยกเว้นชั่วโมงที่มีอาจารย์ดี ๆ เก่ง ๆ เช่น สุชาติ จุฑาสmidt และ ประชา คุณะเกษม (แห่งกระทรวงการต่างประเทศ) หรือไม่ก็อาจารย์ฝรั่งสอนภาษาอังกฤษ ส่วนวิชาของ เสน่ห์ จามริก ผมสอบผ่านอย่างร้อร่ทุกที

ผมเกือบไม่เคยเข้าห้องสมุด ซึ่งสมัยนั้น ธรรมศาสตร์ก็เริ่มจะมีห้องสมุดเป็นเรื่องเป็นราวบ้างแล้วก็ตาม จำได้ว่า เคยเข้าห้องสมุดเพียงไม่กี่ครั้ง เพื่อไปอ่านสยามรัฐ

ดังนั้น เวลาสอบ ผมก็ดูตำราจากสมุดจดงานเพื่อนนักศึกษาสาว ๆ ที่ใจดี แล้วผมก็เอาของเก่าจากอาจารย์กลับ

คืนอาจารย์เวลาตอบข้อสอบ คือ เอาจากสมุดจดนั้นเท่านั้นไม่เคยค้นคว้าเพิ่มเติมเลย ผมท่อง ๆ แล้วก็อัด ๆ เข้าไปไม่สมองเพียงไม่กี่สัปดาห์ก่อนการสอบเท่านั้น ผมคิดว่าวิชาการแต่ละวิชาจบลงภายในห้องเรียนสี่เหลี่ยมแคบ ๆ (ตอนนั้นแคบจริง ๆ เพราะรุ่นผมแผนกการทูตมี 60 คนเท่านั้น มาเรียนกันวันละบางที่ไม่ถึง 20 คน) และก็จบลงอย่างสมบูรณ์ จากคำบรรยายของอาจารย์ที่เราจดไว้ในสมุด เราทำเท่ถือสมุดตราธรรมศาสตร์สองสามเล่ม แต่ไม่เคยหรือเกือบไม่เคยถือหนังสือเลย

แล้วผมก็จบปริญญาตรี แถมยังฟลิกได้ที่หนึ่ง ได้ทุนภูมิพลอีกด้วย ต้องบอกว่า เป็นการฟลิกจริง ๆ เพราะตั้งแต่ปี 1 ถึงปี 3 ไม่เคยได้ที่หนึ่ง ไม่เคยได้รางวัลเรียนดี เพียงแต่ไม่เคยสอบตก ผ่านแต่ละวิชาอย่างรวดเร็วเท่านั้นเอง

หลังจากนั้น ผมก็เริ่มทำงาน ไปทำงานกับกรุงเทพมหานคร (เทศบาล) อยู่ไม่กี่เดือน แล้วก็ไปทำงานที่กระทรวงการต่างประเทศอยู่อีก 3 เดือน ทั้งสองแห่ง ผมสอบเข้าไปได้ แถมยังได้ดี คือ ที่หนึ่ง ทั้งสองแห่งด้วย ผมก็เลยพองตัว คิดว่าตนเองคงเก่งมาก วิชาการทั้งหลายเราเรียนจบหมดแล้ว ไม่มีความจำเป็นต้องค้นคว้าอะไรต่อเลย

ครั้นเมื่อผมได้ทุนไปอเมริการะหว่าง พ.ศ. 2508-2516 ตรงนี้แหละ ที่ผมต้องเปลี่ยนใจ และก็เพิ่งรู้ว่าความรู้วิชาการนั้นมีใช้การท่อนั่น ท่องจำ ยอมรับอะไรง่าย ๆ โดยไม่ต้องคิดอะไร โลกนี้กว้างขวางและยุ่งยาก สับสนกว่าที่ผมเคยตระหนักมาในวัยนักศึกษาระบบศาสตร์ ดังนั้น การเรียนรู้ก็จำเป็นอย่างมากต่อการดำรงชีวิต

สองปีแรก ผมเรียนปริญญาโททางการทูตอยู่ที่ Occidental College ที่เมืองลอสแอนเจลิส ถ้าจะว่าไป ในทางวิชาการนั้น ผมไม่ได้ทำอะไรมากนัก เพราะวิทยาลัยที่

ว่านี้ แม้จะค่อนข้างดีมากทางด้านศิลปศาสตร์ แต่ที่นั่น ผมก็เริ่มรู้สึกว่าการศึกษานั้นไม่มีวิธีการของมันอยู่บ้าง

จุดที่ผมเริ่มต้นจะทำงานค้นคว้าก็คือ การไปมีความสัมพันธ์กับห้องสมุดของวิทยาลัย ผมไปสมัครงานอยากหารายได้พิเศษ แล้วหัวหน้าบรรณารักษ์หญิงกลางคนก็ใจดี ให้ผมทำงานห้องสมุดตอนกลางวัน ตั้งแต่เวลาประมาณหนึ่งทุ่มถึงสี่ทุ่ม ผมได้ค่าจ้างตั้งชั่วโมงละเหรียญครึ่ง คือ สามสิบบาท ก็เลยซักจะรักห้องสมุดขึ้นมาตรงนั้นนี่

งานที่ผมทำเกือบจะทุกคืนก็คือ เดินเก็บหนังสือเอามาเรียงตามหมายเลข แล้วก็เอากลับเข้าชั้น งานนี้น่าเบื่อหน่ายมาก แล้วบางแห่งก็มีฝุ่นเซอร์ไปหมด แต่ก็ทำให้เราเห็นว่า หนังสือนี้มันช่างมีมากมายเหลือเกิน เพียงแต่อ่านชื่อเรื่องก็ได้รับความคิดแปลก ๆ เปิดโลกเราให้กว้างขึ้นทุกที ๆ

งานที่น่าเบื่อหน่ายอีกอย่างก็คือ การตรวจดูวารสารและนิตยสาร ดูว่ามีใครฉีกบทความออกไปบ้าง เพราะนักศึกษาฝรั่งบางคนก็เลวพอ ๆ กับนักศึกษาไทยบางคนนั่นแหละ คือ ชอบฉีกบทความเอาไปทำรายงานส่งอาจารย์ แทนที่จะนั่งอ่านหรือยอมเสียสตางค์ถ่ายเอกสาร การที่ต้องนั่งตรวจวารสารนี้ ทำให้ได้อะไร ๆ ผ่านตาผมเยอะเยาะ และก็ยิ่งได้ความคิดว่า วิชาการที่เราว่ามันจบในห้องสี่เหลี่ยมแคบ ๆ และมีจำกัดอยู่เฉพาะคำบรรยายของอาจารย์กับสมุดจดงานนั้น เป็นความคิดที่เหลวไหลจริง ๆ

สิ่งหนึ่งที่ผมคิดว่าทำให้ผมเริ่มต้นเดินกับวิชาการ และก็โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับสังคมไทยของผม นั่นคือ การได้เห็นหนังสือภาษาอังกฤษหลายเล่มที่เกี่ยวกับเมืองไทย สิ่งเหล่านี้ ผมไม่ได้สัมผัสมาก่อนในสมัยเรียนหนังสืออยู่ธรรมศาสตร์ และก็คิดกับยอมรับอย่างง่าย ๆ ว่า เมื่อเราเป็นคนไทย เราก็ม่อมจะรู้จักกับสังคมไทยโดยอัตโนมัติ แต่แล้ว เมื่อเรียนหนังสือเมืองนอกเมื่อเราเข้าห้องสมุด ผมก็พบว่า การจะรู้เรื่องสังคมไทยไม่ได้ง่ายและฉาบฉวยอย่างที่เคยคิด จำได้ว่า หนังสือเล่มแรกที่ต้องใช้คือ เล่มของ George Kahin เรื่อง Governments

and Politics of Southeast Asia ในหนังสือเล่มนี้ มีบทหนึ่ง ที่เกี่ยวกับการเมืองไทย (หนังสือเล่มนี้ของ Kahin ซึ่งต่อมา เป็นอาจารย์คนหนึ่งของผมและที่ผมเคารพรักมาก เป็น หนังสือบุกเบิกการศึกษาว่าด้วยประเทศแถบบ้านเรา ปัจจุบัน เป็นหนังสือที่ล้าสมัยไปแล้ว และ Kahin แห่งมหาวิทยาลัยคอร์เนลล์ ก็กำลังทำชุดใหม่เป็นแต่ละเล่ม สำหรับ แต่ละประเทศอยู่)

เมื่อผมจบปริญญาโททางการทูตของวิทยาลัยเล็ก ๆ ในเมืองลอสแอนเจลิสนั้นแล้ว ผมคิดว่า ผมได้วิชาห้องสมุดแบบชั้นเบสิคมาโดยบังเอิญ และเมื่อผมย้ายไปเรียนต่อปริญญาเอกที่มหาวิทยาลัยคอร์เนลล์ ผมก็เปลี่ยนสาขา จากทางการทูตมาเป็นประวัติศาสตร์ ที่คอร์เนลล์นั้น ผม

ทั้งหวาดเสียว กลัวการสอบตก แต่ก็สนุกกับการค้นคว้าไปด้วยในเวลาเดียวกัน

ที่ว่าหวาดเสียวก็คือ ผมเรียนวิชาเอกทางประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งรวมทั้งการเรียนเกี่ยวกับเมืองไทยและประเทศรอบบ้าน ผมเพิ่งจะทราบว่า ที่ผมคิดว่า รู้เรื่องเมืองไทย เมืองพม่า เมืองญวน เมืองอินโดนีเซีย นั้น ความจริงผมไม่รู้เรื่องอะไรเลยก็ว่าได้ ความรู้ทางสาขาวิชานี้มีอยู่ในภาษาตะวันตกมากมาย ไม่ว่าจะ เป็นภาษาอังกฤษ หรือภาษาฝรั่งเศส ห้องสมุด คือ ขุมทรัพย์ของความรู้เหล่านี้

แต่เดิมผมเคยคิดว่า บรรณารักษ์หรือผู้ทำงานในห้องสมุด มีหน้าที่อยู่อย่างเดียว คือ การเฝ้าหนังสือ แต่ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในต่างประเทศ ได้สอน

ผมว่า ที่จริงแล้ว ในการค้นคว้าวิชาความรู้ นั้น มิใช่เพราะ อาจารย์ของเรา หรือตัวเราแต่ฝ่ายเดียว แต่บรรณารักษ์ก็สามารถหาวิชาความรู้มาให้เราได้โดยไม่น่าเชื่อ พวกนี้เป็นขุมกำลังที่จะช่วยค้นคว้าให้อย่างที่เรไม่เคยคาดการณ มาก่อน

ที่ห้องสมุดปริญญาโท-เอกของคอร์เนลล์ มีแผนกหนึ่งเก็บหนังสือของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะ และก็เก็บหนังสือที่เป็นภาษาไทยด้วย ผมบอกได้ว่าง เพราะเขาช่างเก็บจริงๆ เก็บตั้งแต่พงศาวดารต่างๆ ขนาดที่พิมพ์ครั้งแรกหลายสิบปีมาแล้วก็มี เก็บแม้กระทั่งนิตยสารและวารสารที่เราอาจไม่เคยได้ยินชื่อมาก่อน และเก็บจนกระทั่งนวนิยายหน้าเนาและหน้าหนึ่งทั้งหลายด้วย

ถ้าจะพูดไป ในบรรดาห้องสมุดมหาวิทยาลัยในเมืองไทยนั้น ห้องสมุดของธรรมศาสตร์ก็คงจะดีที่สุด แต่ทว่าบรรดาหนังสือไทยที่มีในธรรมศาสตร์ ก็คงจะเทียบกับหนังสือไทยของห้องสมุดคอร์เนลล์ไม่ได้ ผมก็ตั้งความ

หวังว่า ในอนาคต เราน่าจะเลยหน้าคอร์เนลล์ไปให้ได้ เพราะเราเป็นมหาวิทยาลัยในเมืองไทยเอง

ห้องสมุดภาษาไทยของคอร์เนลล์เป็นสวรรค์ของนักค้นคว้า ถึงแม้ว่าเราจะไม่รักหนังสือจริงจังนักก็ตาม แต่ถ้าหลงเข้าไปเพียงดูหนังสือที่เรียงอยู่ตามชั้นต่าง ๆ เราก็หลง่วนอยู่กับมันได้ง่าย โดยส่วนตัวของผม ผมได้ความบันเทิงใจจากการค้นคว้าวิชาความรู้จากห้องสมุดนั้นมาก และเมื่อเริ่มทำงานจริงจังในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2516 ผมก็ตั้งใจว่า จะไม่ปล่อยอะไรให้ผ่านไปอย่างเช่นเคย เพราะวันเวลาช่างผ่านไปรวดเร็วเหลือเกิน บางทีเราก็กไม่ทันคิดถึงมัน ความเร็วของกาลเวลานั้น กว๊ิบทหนึ่งของ **ตีลิบเจ็ดโรนิน** กล่าวไว้ว่า

ลมทวมหาชน

ลึกลับดอกไม้วัด

ฉันเองที่ยัง

ไม่รู้จะกล่าวคำอำลาฤดูใบไม้ผลิได้อย่างไร

13 ตค. 23

ด้วยอกนั้นทนการ จาก
คุณประสาธน์ กาญจนบัตร

เราเชื่อมั่นในบริการและผลประโยชน์ที่ยืนค้ำมอบให้ประชาชน

บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ เสรีสาทรณกิจ เป็นสถาบันการเงินที่รับฝากเงินตั้งแต่ 2,000 บาท
ในรูปแบบสัญญาใช้เงิน ทำให้ง่าย สะดวก รวดเร็ว ในการฝากเงิน ถอนเงิน และขอรับ
ดอกเบี้ย ขณะเดียวกัน ก็ยกต่อการปลอมแปลง พร้อมกันนี้ เรายังเสนอดอกเบี้ยในอัตราที่สูงกว่า...

“เราให้คุณมากกว่า”

บริษัท เครดิต ฟองซิเอร์ เสรีสาทรณกิจ จำกัด

130/17 ถนนพญาไท ตรงข้ามโรงภาพยนตร์เอเธนส์ ราชเทวี กรุงเทพฯ โทร. 281-4339, 281-7157, 281-7169, 282-0175, 282-3509

อ่านหนังสือ

เสนีย์ เสาทอง*

เพื่อเขียนหนังสือ

ในบรรดาบุคคลที่ผมรู้จัก ที่เป็นนักเลงหนังสือและ
เป็นนักอ่านหนังสือด้วยนั้น มีอยู่หลายคนด้วยกัน ทั้งที่เป็น
ผู้ใหญ่และเป็นเพื่อนฝูงรุ่นราวคราวเดียวกัน สำหรับ
ผู้ใหญ่ มีท่านหนึ่งที่ผมรู้จัก คือ อาจารย์สุกิจ นิมมานเท
มินท์ ท่านมีตำแหน่งต่าง ๆ มาก เป็นครูบาอาจารย์ อธิบดี
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากการเลือกตั้ง รัฐมนตรีว่าการ
เอกอัครราชทูต และรองนายกรัฐมนตรี คำนวณหน้าจึง
เปลี่ยนอยู่เรื่อย แต่คนที่สนิทเรียกท่านว่า “อาจารย์” มา
ตลอด นับเป็นการสะดวกดี ไม่ต้องคอยเปลี่ยนไปตาม
ตำแหน่ง

คงจะเป็นความจริงที่ผมได้ยินว่า ท่านมีหนังสือภาษา
ต่างประเทศที่เกี่ยวกับเมืองไทยมากที่สุด ทั้งนี้ หมายความว่า
เมื่อราวสัก 15 ปีมาแล้ว เพราะเมื่อผมพบท่านที่
นิวยอร์ก เวลากลางวันหลังจากรับประทานอาหารแล้ว ท่าน
พาผมเดินเข้าร้านขายหนังสือเก่าในเมืองนี้ที่ละร้านสองร้าน

จนเกือบหมด เมื่อเข้าร้านไหน ท่านเดินตรงไปที่ตู้ซึ่ง
มีหนังสือที่ท่านต้องการทันที แสดงว่าตามร้านเหล่านี้ท่าน
มาอยู่เสมอจนรู้ว่าหนังสือที่ต้องการจะอยู่ที่ไหน ถ้าที่นั้น
ไม่มี ก็ไม่ต้องไปหาตามตู้อื่น เป็นการเสียเวลาเปล่า ผิด
กับผมที่มะงะมงมาหาราคูตะไปหมดตั้งแต่หน้าร้าน

หนังสือที่ฝรั่งเขียนเกี่ยวกับเมืองไทยท่านจำได้หมด
ชื่ออะไร ใครเป็นคนเขียน พิมพ์ปีไหน คราวหนึ่ง ได้
สนทนากันถึงเรื่องหนึ่ง ท่านหยิบหนังสือเล่มโตออกมาจาก
ตู้ พลิกไปจนถึงหน้าที่ต้องการ แล้วส่งให้ผมดู หนังสือ
เล่มนั้นเป็นเรื่องของอังกฤษ แต่มีพูดถึงเมืองไทยอยู่เพียง
ไม่กี่บรรทัดในย่อหน้าหนึ่งเท่านั้นเอง แสดงว่าไม่เฉพาะ
แต่หนังสือที่พูดถึงเมืองไทยล้วน ๆ เท่านั้น หนังสืออื่นที่
พูดถึงเมืองไทย แม้แต่เพียงส่วนน้อย ท่านก็มีด้วย

ท่านเคยแนะนำให้ผมสะสมหนังสือเรื่องเมืองไทย
ผมก็เรียนตรง ๆ ว่า ผมไม่มีกำลังพอจะหาได้ ท่านก็บอก
ว่า ไม่จำเป็นต้องมีไว้หมด มีเพียงบางเล่มเป็นหลัก ๆ ก็พอ
ท่านบอกชื่อหนังสือที่ควรมีเหล่านั้นให้ ส่วนเล่มอื่น ๆ ค่อย
หาเอาภายหลังตามกำลังซื้อที่มี การสะสมและการอ่าน
หนังสือ ตามหลังท่านผู้รู้ มีส่วนช่วยมากที่ไม่ต้องเสียเวลา
ไปสืบหาเอาเอง

คนที่รักหนังสือและสะสมหนังสือนั้นมีมาก แต่
บางท่านไม่ได้อ่านหนังสือที่มีอยู่ทั้งหมด คนที่รักหนังสือ
และอ่านหนังสือมีน้อยลงไป คนที่รักหนังสืออ่านหนังสือ

* นวนิยายที่ได้ออกมาหลายเล่มในนามท่าน

แล้วนำความรู้ที่ได้นั้นออกมาให้แพร่หลายออกไป ยังมีน้อยลงไปอีก ไม่มีใครจะสอนหนังสือได้โดยไม่ได้อ่านหนังสือมาก่อน และไม่มีใครจะเขียนหนังสือได้ถ้าไม่เคยอ่านหนังสือมาก่อน ท่านผู้ใหญ่คนหนึ่งเคยพูดไว้ว่า “หนังสือต่อหนังสือ” คนเราต้องอ่านหนังสือหลายเล่มเพื่อที่จะเขียนหนังสือได้สักเล่มหนึ่ง นักศึกษาที่ทำรายงานย่อมทราบตัวว่า ต้องอ่านหลายเล่ม เพื่อเขียนรายงานสัก 5-6 หน้า การทำวิทยานิพนธ์ต้องอ่านหนังสือมากขึ้นไปอีก

ในปัจจุบัน หนังสือได้ผลิตออกมามากมาย จนอ่านกันไม่หวาดไหว ในแง่ของคนผลิตหนังสือ เขาเขียนหนังสือขึ้นเพื่อให้คนอ่าน ถ้าไม่มีคนอ่าน หนังสือก็ไม่มีประโยชน์อะไร บางคนอยากจะทำหนังสือ แต่ไม่มีเงินจะซื้อในข้อนี้ก็ยังมีแต่ห้องสมุดเท่านั้นที่จะสนองความต้องการของคนอ่านหนังสือได้

เมื่อย่างเข้าไปในห้องสมุด ผมรู้สึกใจหาย เมื่อเห็นหนังสือมากมายที่เป็นขุมปัญญา ที่คนอื่นเขาทำไว้ให้ เรา

เพียงแต่หยิบขึ้นมาอ่านเท่านั้นเอง แต่ถึงอย่างไร แม้จะไม่ทำอะไรเลย เพียงแต่อ่านอย่างเดียว ก็ไม่สามารถอ่านหมดได้ตลอดชีวิต ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเลือกหนังสือที่จะอ่านในเรื่องต่าง ๆ ที่เราสนใจก่อน ความสนใจของคนเราบางทีก็มีมากเรื่อง ไม่จำกัดเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องอาชีพเท่านั้น ยังมีเรื่องอื่น ๆ อีกมากมาย ที่เราสนใจอยากจะรู้อยากจะเรียน เวลายังมีพออยู่เสมอที่จะบำบัดความกระหายใคร่รู้เหล่านั้น วันนี้ เดือนนี้ หรือปีนี้ ไม่มีเวลาพรุ่งนี้ เดือนหน้า หรือปีหน้า ก็ยังมีเวลาที่จะอ่าน ถ้าถือคติที่ว่า “ไม่มีใครแก่เกินไปที่จะเรียน”

ในวันเวลานี้ ผมต้องอ่านหนังสือประวัติศาสตร์ไทย และเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ แม้จะเจาะเพียงช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ก็ต้องอ่านหนังสือกว่า 20 เล่ม การอ่านหนังสือเท่านี้ไม่ทำให้ผมเป็นนักประวัติศาสตร์ขึ้นมาได้ แต่คงจะพอทำให้เรื่องที่ผมเขียนไม่ขัดความเป็นจริงทางประวัติศาสตร์ที่ห่อหุ้มอยู่ เพราะผมเขียนเรื่องที่ไม่มีบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์ □

ด้วยอภินิทนาการ จาก
โรงกลั่นน้ำมันนครไชยศรี

ภาพชีวิต การศึกษา ในมหาวิทยาลัย ของเรา

ดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง*

*อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

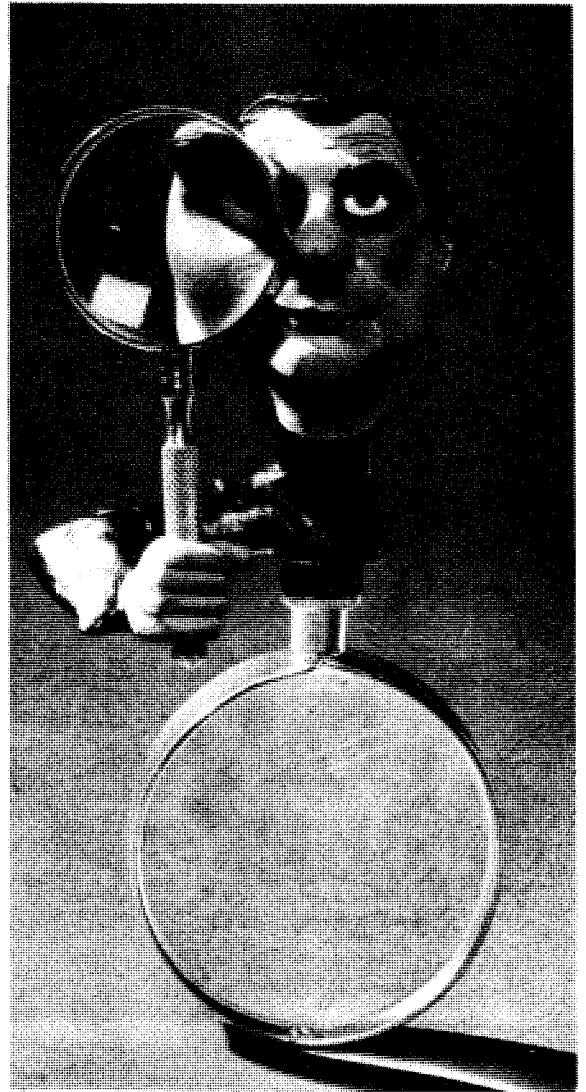
ในการนำเสนอภาพชีวิตการศึกษาในมหาวิทยาลัยของ
ของเรามาเผยแพร่ ผู้เขียนมีจุดมุ่งหมายที่จะให้บทความนี้
เป็นกระจุกเงาบานเล็กๆ บานหนึ่ง ที่สะท้อนให้เห็นปัญหา
ของการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยของเรา เมื่อภาพที่
ปรากฏในกระจุกเงาบานน้อยๆ นี้ ไม่ค่อยจะสวยงามไป
เสียทุกอย่าง ก็คงจะเป็นหน้าที่ของสมาชิกของมหาวิทยาลัย
ทั้งหลาย ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่
ธุรการ และนักศึกษา จะได้ช่วยกันปรับปรุงตัวเองให้
ดีขึ้น เพื่อภาพชีวิตการศึกษาของเราจะได้สวยงามมากยิ่งขึ้น
ขึ้นไป ดังนั้น บทความนี้จะเน้นหนักถึงการแสดง
ปัญหาและวิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหาเท่านั้น ซึ่งถ้าจะ
ดำเนินรอยตามอริยสัจ 4 ของท่านตถาคตแล้ว บทความนี้
จะกล่าวแต่ ทุกข์และสมุทัย เท่านั้น ส่วน นิโรธและ
มรรค จะทิ้งไว้ให้ทุกคนในประชาคมของเราร่วมกันแก้
ปัญหาต่อไป

ทุกข์หรือปัญหาที่มองเห็น ในวิธีการศึกษาของเรา นั้นสามารถจะแบ่งแยกลักษณะที่ผู้เรียนชอบใช้ในการเรียนและผู้สอนนิยมใช้ในการสอนอยู่ 3 ประการด้วยกันคือ

1) การศึกษาแบบมาม่า (การศึกษาแบบแม่-ลูก)

เป็นลักษณะการศึกษาที่แม่ต้องคอยป้อนความรู้ให้แก่ลูก เพราะนักศึกษา มักจะเข้าห้องเรียนด้วยหัวสมองที่ว่างเปล่า ด้วยมืออันว่างเปล่า บางครั้งไม่รู้เสียด้วยซ้ำว่า จะเข้าไปเรียนเรื่องอะไร และจะได้ความรู้อะไรออกมาบ้าง เพราะไม่เคยติดตามดูหนังสือ หรือแม้แต่ติดตามแนวสังเขปของการบรรยายวิชานั้น ๆ มาก่อน เพราะมีความเชื่ออยู่ว่า เมื่อเข้าไปเรียนหนังสือแล้ว อาจารย์ย่อมจะต้องเป็นผู้ให้ เพราะอาจารย์เป็นผู้ที่รู้วิชาการอย่างดีแล้ว และก็เหมาะสมกับอาจารย์ที่เป็นฝ่ายป้อนให้จริง ๆ เพราะมองว่าเด็ก นักศึกษานั้นเป็นคนไม่มีความสามารถที่จะช่วยตัวเองได้ และจะทำให้เขามีความรู้ได้ก็คงจะต้องบอกให้เขารู้อย่างเดียว

ถ้าหากจะวิเคราะห์ถึงปัญหานี้กันอย่างลึกซึ้งขึ้น ก็ จะมองเห็นได้ว่า ทั้งอาจารย์และลูกศิษย์ที่นิยมใช้วิธีการ ศึกษาอย่างนี้จะเป็นผู้ที่เชื่อว่า วิชาการหรือศาสตร์ต่าง ๆ นั้นมีสูตรสำเร็จตายตัวว่า อะไรคืออะไร อะไรควรจะเป็น อะไร ดังนั้น นักศึกษาก็จะไม่ต้องค้นคว้าอะไรให้ลำบาก เพราะถึงเวลาอาจารย์ก็จะนำเอาสูตรสำเร็จหรือศาสตร์ สำเร็จรูปนั้นมาให้เอง ฝ่ายอาจารย์เองก็เชื่ออีกเหมือนกัน ว่ามีสูตรหรือศาสตร์ที่สำเร็จแล้วอยู่ในตำราที่ฝรั่งเขาเขียน เอาไว้ ก็รอแต่จะจำ จะอ้างตำรานั้น ๆ มา แล้วก็ถ่ายทอด ให้นักศึกษาฟังเพราะทุกอย่างมีตายตัวอยู่แล้ว และเมื่อ เชื่ออย่างนี้ก็ไม่ต้องค้นคว้าอะไรด้วยตัวเอง อาจารย์ก็เลย เป็นทาสทางปัญญาของฝรั่งผู้แต่งตำรา แล้วจำเนื้อหาจาก ตำราไปสอนนักศึกษา ซึ่งอย่างมากที่สุดสอนได้ 70% ของเนื้อหาทั้งหมด นักศึกษาเองก็อุทิศกายเป็นทาสทางปัญญา ให้กับอาจารย์อยู่แล้ว ก็ไม่ต้องค้นอะไร รอรับจากอาจารย์

อย่างเดียว ซึ่งอย่างมากที่สุดได้ 70% ของความรู้ที่อาจารย์พยายาม ถ่ายทอด สรุปแล้วก็เลยได้รับความรู้เพียง 49% ของผู้เขียน ตำรา ซึ่งถ้าความรู้นี้จะถ่ายทอดออกไปอีกในรูปของการ ทำงาน หรือให้คนอื่น ๆ ก็จะย่อมลดน้อยลงเป็นเปอร์เซ็นต์ ที่น่าเป็นห่วงทีเดียว

วิธีการเรียนการสอนแบบมาม่านี้ จะพบเห็นได้ทั่วไป ในมหาวิทยาลัยในประเทศไทยของเรา ส่วนขนาดจะมาก น้อยอย่างไร ก็อาจจะสังเกตดูเนื้อหาของการเรียนการสอน โดยเฉพาะตัวอย่างที่ยกในชั้นเรียน เพราะพวกที่นิยมการ ศึกษาแบบมาม่านี้ มักจะยกตัวอย่างของต่างประเทศตาม หนังสือที่ใช้กันทั้งศิษย์และอาจารย์

2) การศึกษาแบบย่ำย่ำ เป็นลักษณะของการศึกษาที่ผู้ศึกษาไม่ค่อยจะเอาใจใส่ในวิชาการมาตลอด อาจชอบทำกิจกรรมมากเกินไป ชอบเล่นกีฬามากเกินไป ชอบเที่ยวเตร่มากเกินไป หรือชอบที่จะหยอกล้อกับแฟน หรือเพศตรงข้ามมากเกินไป จนกระทั่งไม่ค่อยได้เข้าเรียนหนังสือ และเมื่อเวลาสอบใกล้เข้ามา ก็หยุดกิจกรรมต่าง ๆ นั้นชั่วคราว แล้วก็เริ่มยำใหญ่ในหัวสมองของตัวเอง โดยพยายามทำหัวสมองให้ว่างในตอนก่อนสอบของแต่ละวิชา แล้วก็พยายามจำ ยัดเยียด ให้เพื่อนติวให้ฟัง และอื่น ๆ ในทุกวิถีทางเข้าไป แล้วเมื่อสอบเสร็จวิชาหนึ่ง ก็พยายามทำสมองให้ว่างเปล่าใหม่ แล้วยำใหญ่วิชาต่อไปที่ละวิชา สรุปแล้วก็สอบผ่านได้ โดยวิธีพยายาม

ท่องจำให้จำได้ชั่วคราวโดยไม่เข้าใจ นักศึกษาประเภทนี้เมื่อจบออกไปมักจะบ่นว่า “ไม่มีความรู้อะไรเท่าไร ไม่มั่นใจในตัวเอง หรือที่ร้ายกว่านั้นที่เคยได้ยินมากับหูตนเอง นักศึกษาประเภทนี้จะบ่นว่า “กูเรียนมาแทบตายไม่เห็นจะได้ทำอะไรออกมาจากมหาวิทยาลัยเลย”

อาจารย์ลักษณะที่ผิดเข้ากับนักศึกษาประเภทนี้ก็มีส่วนใหญ่มักจะสนใจงานบริหาร งานข้างนอกมหาวิทยาลัย พอใกล้เวลาสอน ก็ใช้วิธียำใหญ่เหมือนกับนักศึกษาเช่นกัน ระบบการเรียนการสอนดังกล่าวนี้จึงเกิดขึ้นอยู่ในมหาวิทยาลัยไม่น้อย เพราะความต้องการของทั้งสองฝ่ายตรงกัน (อย่างที่เขารายงานว่า “เหลลด้วยกันทั้งคู่”) อย่าไปเอา ห-หีบออกเสียล่ะ)

3) การศึกษาแบบไวไว ผู้ที่นิยมการศึกษาแบบนี้ มักจะเป็นผู้ที่มีความคิดอันแคบ และมักจะคิดว่า โลกนี้มีวิชาการสำเร็จรูป ศาสตร์สำเร็จรูป ที่บอกว่าอะไรดี อะไรไม่ดี อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ ผู้เรียนหนังสือที่ใช้วิธีนี้มักจะไม่สนใจกิจกรรมเสริมหลักสูตรอะไรเลย ไม่สนใจเหตุการณ์บ้านเมือง เหตุการณ์ของสังคมในแขนงวิชาการที่เรียนอยู่ เพราะมุ่งจะเอาแต่สูตรสำเร็จที่อาจารย์สอนหรือในตำราเท่านั้น พวกนี้มักจะตั้งเป้าหมายว่าจะทำให้ได้เกรดดี ๆ จบไว ๆ ซึ่งส่วนใหญ่ถ้าพลาดโอกาสจบ 3 ปีครึ่ง ก็จะไม่จบและเสียใจมาก ทั้งนี้ เพราะไม่เคยคิดว่า ความรู้มิได้เกิดแต่ในห้องเรียนเท่านั้น ห้องสมุดก็ดี การถกเถียงปัญหา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นก็ดี รวมทั้งการติดตามวิเคราะห์สังคมและเหตุการณ์ของบ้านเมืองที่เป็นจริง ต่างช่วยให้ศึกษามีความรู้ได้ทั้งนั้น พวกนี้มักจะมารีบท่องจำ สอบ ๆ ให้ครบหน่วยกิต และหวังจะให้มหาวิทยาลัยประทับตราข้างหลัง แล้วผลึกออกไปในสังคมว่า เป็นบัณฑิตแล้ว

บุคคลพวกนี้มักจะจบออกไปแล้วทำงานไม่เป็น เมื่อพบกับคำถามหรือปัญหาอะไรที่ไม่ตรงกับที่เรียนมา จะจนปัญญา ตอบไม่ได้ แต่ถ้าถามตรงไปตรงมา จะตอบได้ดี บุคคลพวกนี้เป็นอีกประเภทหนึ่งที่อันตรายที่อาจจะนำความรู้ไปใช้ผิดได้

อาจารย์ผู้สอนที่นิยมการศึกษาแบบไวไวนี้ มักจะเป็นผู้ที่เคยกระทำเช่นเดียวกันมาในสมัยที่ตนเรียนหนังสือมาก่อน และเมื่อเป็นอาจารย์แล้ว ก็ยังไม่เคยคิดอะไรมา เคยเรียนมา เคยอ่านหนังสือมาอย่างไร ก็สอนไปอย่างนั้น เคยสอนอย่างไรก็ออกข้อสอบอย่างนั้น เพราะกลัวว่านักศึกษาจะตอบไม่ได้ จะสอบตกกันมาก นักศึกษาจะได้เรียนผ่านพ้นไปไวไวโดยไม่ต้องคิดมากอะไร

สมุทัย หรือสาเหตุแห่งปัญหา

ถ้าจะวิเคราะห์ถึงสาเหตุแห่งทุกข์ดังที่กล่าวมาข้างต้น เราจะพบว่าประกอบด้วยสาเหตุที่เป็นรากฐานอยู่หลายประการ และแต่ละประการจะผสมผสานกัน ก่อให้เกิดปัญหาในแต่ละรูปแบบ ซึ่งพอจะกล่าวถึงสาเหตุแห่งปัญหาได้ดังต่อไปนี้

1. ทั้งอาจารย์และศิษย์ส่วนใหญ่เติบโตขึ้นมาจากครอบครัวที่มาจากฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมชั้นกลางหรือชั้นสูง จากสถิติปรากฏว่า ประมาณ 95% ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยมาจากชนชั้นกลางและสูง ซึ่งครอบครัวส่วนมากในชนชั้นดังกล่าวจะเลี้ยงเด็กแบบเอาใจใส่มากเกินไป จะกินก็กลัวเปรอะ จะเดินก็กลัวล้ม จะทำอะไร ๆ ก็คอยแนะนำช่วยเหลือ ป้อนกัน จุงกัน จนเด็กเกิดความเคยชินที่จะตั้งตาคอยรับทุกสิ่งจากผู้ใหญ่ในบ้าน และหมดความจำเป็นต้องหามาด้วยตนเอง เด็กก็จะเริ่มหลอหลอมความคิดในการรอรับ และเชื่อว่าผีผู้ใดที่ใครว่ารู้ ว่า อะไรคืออะไร อะไรดี อะไรไม่ดี ซึ่งเป็นรากฐานแห่งการรอรับในการศึกษา และความเชื่อในสูตรสำเร็จ

2. ทั้งอาจารย์และศิษย์เคยผ่านระบบการศึกษามาตั้งแต่เด็กที่ครูเป็นผู้ให้โดยตรง การเรียนของเราใช้แต่เพียงบรรยาย หรือแยกไปเท่านั้น มิใช่น้อยที่บอกจดให้นักเรียนไปท่องมาสอบ สิ่งนี้ยิ่งเป็นการย้ำอุปนิสัยและความเชื่อในการรอรับและสูตรสำเร็จของวิชาการ

เมื่อผู้ที่เป็นอาจารย์มีความเชื่อว่านักศึกษาต้องเป็นผู้รอรับ และมีความเชื่อเสียเองว่ามีสูตรสำเร็จในวิชาการ ก็จะใช้วิธีการสอนในมหาวิทยาลัยแบบบรรยาย เพราะเชื่อว่าตัวเองต้องรู้ดีกว่า และกำลังจะถ่ายทอดให้ผู้มารอรับ

อยู่ซึ่งไม่ค่อยรู้อะไรเลย การสอนจึงเป็นแบบการให้แต่เพียงทางเดียว การมีส่วนร่วมในชั้นก็จะน้อย เพราะอาจารย์ก็ไม่เชื่อว่าลูกศิษย์เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ นักศึกษาก็เชื่อว่าอาจารย์เป็นผู้รู้ถูกต้องแล้ว อาจารย์ผู้สอนก็เลยละเลยที่จะใช้วิธีการสอนอย่างอื่น ๆ ไปเสียทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นการสอนแบบให้นักศึกษารวมกลุ่ม เรียนรู้ซึ่งกันและกัน การสอนแบบให้คำถามอย่างละเอียดเพื่อเป็นแนวทางในการถกเถียงและค้นคว้าจากห้องสมุดก็ไม่เกิด เพราะยังเชื่ออยู่ว่า ฉันทคือผู้รู้และผู้ให้ และนักศึกษาก็เชื่อว่า อาจารย์คือผู้รู้ และฉันทคือผู้รับ ก็เลยพอกันอีก

เมื่อตัวอาจารย์และลูกศิษย์ถูกหลอหลอมมาอย่างนี้ ตั้งแต่เด็กจนโต ก็เลยมีความเชื่อต่อไปว่า การสอบคือของศักดิ์สิทธิ์ที่อาจารย์ผู้ให้กำลังจะตัดสินว่า นักศึกษาคงได้ได้รับสิ่งที่อาจารย์ให้ไปได้มากกว่ากันอย่างไร โดยใช้ตัวอาจารย์ ความรู้ของอาจารย์เป็นเครื่องวัด และถ้านักศึกษาคงได้ตอบมาตรงกับที่อาจารย์ให้ไปเท่าไรก็ได้คะแนนดีเท่านั้น อย่างนี้ การศึกษาที่จะถดถอยลงแน่ ๆ เพราะศิษย์ย่อมจะดีกว่าครูอยู่เสมอ ๆ

3. โครงสร้างของระบบอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัย ในปัจจุบัน ระบบโครงสร้างการเงินของมหาวิทยาลัยอุดมศึกษาทั้งตัวนักศึกษาและอาจารย์อยู่อย่างไม่ถูกต้อง ดังต่อไปนี้

3.1 การจ่ายค่าเล่าเรียนของนักศึกษาในรูปของหน่วยกิตนั้น อยู่ในระดับที่ต่ำมาก ๆ จำนวนเงินที่เก็บได้จากนักศึกษานั้นนำมาใช้ในกิจการของมหาวิทยาลัยในส่วนตัว ๆ น้อย ๆ ก็หมดแล้ว ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่เป็นค่าอาคารสถานที่ เงินเดือนอาจารย์ เจ้าหน้าที่ธุรการ และค่าใช้จ่ายใหญ่ ๆ อื่น ๆ อาทิงบประมาณของแผ่นดินที่ได้จากภาษีอากรของคนส่วนใหญ่ที่ยากคนจนและไม่มีกำลังส่งลูกมาเรียนถึงระดับมหาวิทยาลัย จะเห็นได้จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า ประมาณ 95% ของนักศึกษามาจากครอบครัวชั้นกลางและชั้นสูง

ระบบการอุดหนุนดังกล่าว ทำให้ผู้เรียนไม่เห็นต้นทุนของการศึกษา ไม่เห็นคุณค่าที่ต้องเสียไป ถ้าหากว่านักศึกษาไม่เข้าเรียน หรือไม่ตั้งใจเรียน โดยคำนึงถึง

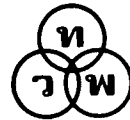
ค่าเสียโอกาสว่า ถ้านักศึกษาต้องจ่ายเงินเต็มตามจำนวน ต้นทุนเฉลี่ยของมหาวิทยาลัยที่เสียไปแล้ว จะทำให้นักศึกษาได้สำนึกถึงเวลาที่ใช้ในมหาวิทยาลัยว่า ถ้าจะเรียนแบบย่ำยา และไวนั้น จะสูญเสียต้นทุนไปไม่น้อยทีเดียว ระบบความเป็นธรรมในสังคมก็ดีขึ้นด้วย เพราะจะได้ไม่ต้องให้คนจนมาอุดหนุนคนรวยเรียนหนังสือ (ในรูปของการเอาเงินภาษีมาอุดหนุนค่าเล่าเรียน) แต่สำหรับคนจนใน 5% ที่เหลือ ทางมหาวิทยาลัยก็อาจจะมีโครงการให้ความช่วยเหลือในเรื่องของทุนการศึกษาและยกเว้นค่าเล่าเรียนให้เป็นราย ๆ ตามความจำเป็นได้อีกด้วย

3.2 ระบบการให้รางวัลและลงโทษตัวอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เพราะระบบบริหารงานผูกติดกับระบบราชการทั่ว ๆ ไป ดังนั้น การจะลงโทษโดยการบอกเลิกการจ้างอาจารย์ ที่ขาดความเอาใจใส่หรือขาดความรู้ในระดับที่สมควร ก็เกือบจะเป็นไปไม่ได้เลยทีเดียว ยิ่งกว่านั้น อาจารย์ ที่ทำหน้าที่ได้

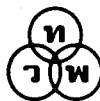
อย่างดีมีประสิทธิภาพสูง ก็ไม่สามารถจะให้รางวัลหรือให้แรงจูงใจที่จะให้เขาทำดียิ่งขึ้นไปอีก หรือเพื่อเป็นแรงจูงใจต่อคนอื่น ๆ ที่จะทำตามด้วย ดังจะปรากฏว่า ผู้ที่มีฝีมือดี ๆ ได้ลาออกจากมหาวิทยาลัยไปอยู่กับเอกชนที่ให้แรงจูงใจดีกว่าเป็นจำนวนไม่น้อย การลงโทษโดยการไม่ขึ้นเงินเดือนหรืออื่น ๆ ก็กระทำไปได้ด้วยความยากลำบาก ในการนี้ น่าจะมีการจัดการเพื่อแยกระบบงานของมหาวิทยาลัยให้เป็นอิสระ ไม่ขึ้นต่อระบบราชการ ซึ่งจะทำให้ระบบบริหารงานทางการศึกษาเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อาจารย์ทั้งหลายก็อย่าได้มีความคิดเก่าคร่ำครึที่หวังจะได้เหรียญตราและบำเหน็จบำนาญอยู่อีกเลยนึกถึงอนาคตของชาติในระยะยาว ๆ บ้าง

สรุปแล้ว บทความนี้มุ่งแต่จะชี้ถึง ทุกข์และสมุทัย ส่วนนิโรธและมรรค นั้น ท่านผู้อ่านทั้งหลายช่วยผมคิดที่เถอะ □

6 ตุลาคม 2523

ไทยวัฒนาพานิช
ผลิตหนังสือวิชาการ ระดับอุดมศึกษา
สาขาวิชาต่างๆ มากกว่า 300 รายการ
เขียนโดยอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ

บริษัทสำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช จำกัด
 599 ถนนเมตริจิต กรุงเทพฯ 1 โทร. 2210111-5

47ปีที่ได้ดำเนินกิจการต่อเนื่องกันมา
ความถูกต้องของเนื้อหาและเทคนิคการพิมพ์ที่ได้มาตรฐาน
คือ นโยบายสำคัญในการผลิตหนังสือของ

คลายเครียด

ทิดหมึกกับของโปรด

ทิดหมึก ขึ้นรถไฟเข้ากรุงเทพ ขณะรถจอดที่สถานีชุมทางบ้านพานิชี มีพ่อค้าแม่ขายหาบเร่ถาดลอย ร้องขายของดังขรมไปหมด

คนขายลืตเตอร์ “ลาภมาแล้วครับ ลาภมาแล้ว”

พี่ทิด นึกว่าลาบ แต่อยากกินของโปรดมากกว่านั้น จึงชะโงกหน้าต่างรถถามว่า “บักน้อย ก้อยมีบ”

ญี่ปุ่นก็มีเหมือนกัน

สมัยโน้น เพิ่งมีกิจการโทรเลขในญี่ปุ่นใหม่ ๆ ลุงบ้านนอกคนหนึ่ง หัวหอของเข้าเมือง จะส่งไปให้ ลูกในโตเกียวตามที่เคยทำ ขณะที่เดินผ่านที่ทำการโทรเลข ซึ่งเพิ่งตั้งขึ้นใหม่ ๆ ได้ยินนักธุรกิจกำลังบอกร้องขอความ แก่พนักงาน

หนุ่ม “ของที่ส่งไป ได้ส่งมาให้แล้ว คอยรับที่ปลายทางด้วย”

ลุง “นี่แน่ะ พ่อหนุ่ม ส่งไปตามสายนี้เร็วไหม”

หนุ่ม “เร็วซีลุง ส่งวันนี้ก็ถึงวันนี้แหละ”

ลุง “เรียม วิเศษจริง”

ว่าแล้ว แก่ก๊ยกของขึ้นวางต่อหน้าเจ้าพนักงาน “พ่อคุณช่วยส่งของนี้ไปตามสายถึงลูกลุงในโตเกียวด้วยซี”

ที่เด็ดบ้านนอก

จึงจอกเมือง มุ่งสู่บ้านนอก เพื่อตระเวนหาเหยื่อสาวมาค้าคาว ขณะขับรถไปตามถนนลูกรัง เห็น ชาวบ้านคนหนึ่งแบกจอบเดินสวนทางมา

จึงจอก “พี่ พี่ ขอโทษเออะ ถนนสายนี้ไปไหน ครับ”

ชาวบ้าน “ก็ไม่เคยเห็นมันไปไหนนี่ มันก็อยู่ของมันอย่างนี้มาตั้งแต่สร้างโนนแหละ”

ผัดแห้ง

หนุ่มเมืองไปเยี่ยมเพื่อนบ้านนอก ขณะเดินข้ามทุ่งมุ่งสู่หมู่บ้านเพื่อน เห็นลุงคนหนึ่งกำลังวิดหนอง น้ำข้างทาง

หนุ่มสัพยอก “ลุง ปากขาวเป็นบาปนะ ครับ”

ลุง “ไม่เป็นไรตอก นี่มันปลาหนองต่างหาก พ่อหนุ่ม”

ฝรั่งมาโปรด

ฝรั่งมิชชันนารี ไปช่วยตรวจรักษาพยาบาลชาวบ้านนอก ขณะใส่หูฟังตรวจโรคคนหนึ่งอยู่อย่างตั้งใจ นั้น แม่บ้านคนหนึ่ง ซึ่งได้รับการตรวจและได้ยาแจกไปแล้ว แต่ยังไม่สบายอะไรบางอย่างอยู่

แม่บ้าน “หมอ หมอ นี้อะไร”

ฝรั่งพูดฝรั่ง “คืบไควท์ (เจ็บ ๆ ก่อน)”

แม่บ้าน “อ้อ ซี้ควาย แล้วกินยังงีละ หมอ”

ฝรั่งพูดไทยอย่างฉุน ๆ “คนบี (คนผี)”

แม่บ้าน “อ้อ ผสมน้ำอย่างชันบีเลยเธอ”

วินัยต้องเป็นวินัย

คืนวันเสาร์ พลจ๋อง ออกนอกกรมกอง ไปตองเหล้าจนได้ที่ แล้วเดินโต้เต้จะกลับกองร้อย พร้อมกับส่งเสียงไปตามประสา ครั้นใกล้กองรักษาการณ์ เรื่องราวก็เป็นอย่างนี้

ผู้หู่ “เฮ้ย หยุนนะ นั่นใคร”

จ๋อง “กระ....กระผม พลทหารจะ.....อ๋อง ค่ะ....รับ เอ๊ก”

ผู้หู่ “มากะใคร”

จ๋อง “มะ....มาคนเดียว ค่ะ...รับ”

ผู้หู่ “อ้าว แล้วคุณมากะใครอีกคนนะ”

จ๋อง “กะ....กะ ขวดเหล้า ครับ”

ผู้หู่ “เออ ดีแล้ว จัน ขวดเหล้าอยู่ก่อน พลจ๋องไปได้”

หนูตะเภา

ที่บ้านนายทหารคนหนึ่ง สายไฟฟ้าหึ่งคู่ขาดคมมาอยู่บนสนามหน้าบ้าน ตนเองไม่กล้าแตะ จึงสั่งให้ทหารรับใช้ชื่อนำไปก่อน

นายทหาร “นี่ ดึก ลองจับสายนี้ดูทีซี”

ดึก “ไม่เห็นเป็นไร นี่ครับ ท่าน”

นาย “เออ นั่น สายดิน มันไม่ดูดห rokok แต่อย่าไปจับอีกสายหนึ่งเข้าล่ะ”

คำย่อ

นายทหารคนหนึ่งไปเยี่ยมเพื่อนซึ่งเป็นรองผู้บังคับการ พอถึงบ้านเพื่อน เห็นพลแห้ว ทหารรับใช้กำลังรองน้ำอยู่หน้าบ้าน

นายทหาร “แห้ว รองฯไปไหน วะ”

แห้ว “รองไปใส่ตุ่มหลังบ้าน ครับผม”

กติพจน์

ในวงการกระจายรายได้

“นั่งห้องแอร์จับขา เดือนละห้าหมื่น

นั่ง ๆ ยืน ๆ เดือนละหมื่นห้า

เดินไปเดินมา เดือนละห้าพัน

ทำงานทั้งวัน เดือนละพันห้า

งานหนักซ้ำ เดือนละห้าร้อย”

ในวงการพิทักษ์สันติราษฎร์

“ภายใต้ดวงอาทิตย์นี้ ไม่มีอะไรที่ตำรวจไทยทำไม่ได้”

“อันธพาล คือ ผู้กว้างขวาง”

ในวงการรั้วของชาติ

“ทหาร คือ มิตรของประชาชน”

“กรม...ยินดีต้อนรับท่าน”

“เขตทหาร ห้ามเข้า”

ในวงนักวิชาการ

“ปัญหาที่ท่านทั้งหลายหยิบยกขึ้นมาทั้งหมดนี้
อยู่นอกเหนือตำราที่ข้าพเจ้าได้ศึกษามา”

ในวงปัญญาชน

“ไม่ได้ เรื่องพรรคนี้จะต้องสรุปง่าย ๆ อย่างนั้นไม่ได้
มันต้องช่วยกันขบคิดให้รอบคอบรอบด้านเสียก่อน”

ในวงจักรวรรดินิยม

“หากท่านไม่ทำตามคำแนะนำของเรา
เราเสียใจที่จะช่วยอะไรท่านไม่ได้เลย”

ในวงการปกครอง

“จงทำตามในสิ่งที่ข้าพเจ้าพูด
แต่อย่าพูดในสิ่งที่ข้าพเจ้าทำ”

ในวงการเกษตร

“กิน เรื่องใหญ่
ตาย เรื่องกลาง
ตาราง เรื่องเล็ก”

ในวงราชการ

“อันที่จริง คนเขาอยาก ให้เราดี
แต่ถ้าเดิน ขึ้นทุกที เขาหมั่นไส้
จงทำดี แต่อย่าเด่น จะเป็นภัย
ไม่มีใคร อยากเห็น เราเด่นเกิน”

ในวงการ ( ) ยุติธรรม

“พยานโจทก์แตกต่าง แต่พอฟังได้
พยานจำเลยแน่นหนา แต่ไม่น่าเชื่อ”

ในวงการ.....

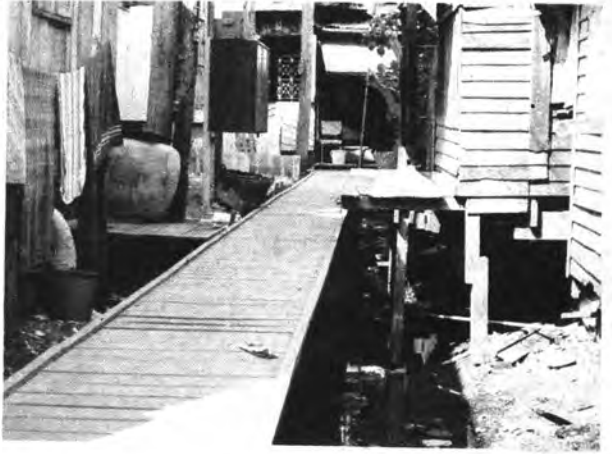
“ฝากต้นมีชะช้า   ใหม่หลู
หมบตะเหล็นแจ่นหมู   ท่านบัว
ควลนคว่คนล   ไลหญ่
....”

ด้วยอกนันทนาการ จาก

ห้างหุ้นส่วนจำกัด เม่งฮวดการยาง

137/3 ถนนยุคศล 2 สวนมะลิ กรุงเทพฯ 1 โทร. 223-5234, 223-4675

จำหน่ายเครื่องมือและอุปกรณ์ ต่าง ๆ สำหรับการก่อสร้าง

ในการศึกษาถึงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศใดประเทศหนึ่ง เราอาจจะศึกษาว่าประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมนั้นมีสภาพความเป็นอยู่อย่างไร การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ในประเทศนั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีเสถียรภาพหรือไม่

อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาถึงขบวนการของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ในลักษณะที่กล่าวมาแล้วนั้น เราคงจะต้องศึกษาถึงลักษณะของโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ชั้นพื้นฐานที่เป็นอยู่ในสังคมนั้น รวมถึงตลอดจนถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลอย่างสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมนั้น ศึกษาว่ารัฐบาลหรือประชาชนในสังคมนั้นได้ทำการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และกำหนดแนวทางในการเปลี่ยนแปลงของสังคมของตนอย่างไร

โครงสร้างเศรษฐกิจไทย

เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสวีธรรม*

* รองศาสตราจารย์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ในบทความนี้ จะกล่าวถึงลักษณะพื้นฐานของสังคม เศรษฐกิจไทยแต่โดยสังเขป โดยต้องการจะชี้ให้เห็นถึง องค์ประกอบที่สำคัญในโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ ไทยว่า แต่ละส่วนมีความสัมพันธ์กันอย่างไร องค์ประกอบ ชั้นพื้นฐานดังกล่าวมีส่วนในการกำหนดวิถีชีวิตความเป็น อยู่ของคนส่วนใหญ่อย่างไร การพิจารณาในที่นี้จะแบ่ง หัวข้อการศึกษาออกเป็นสามตอนด้วยกัน ดังนี้

1. องค์ประกอบที่สำคัญของโครงสร้างระบบเศรษฐกิจ
2. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน
3. แนวทางขั้นพื้นฐานในการแก้ปัญหา

ตอนที่หนึ่ง องค์ประกอบที่สำคัญของโครงสร้าง ระบบเศรษฐกิจ

ในการวิเคราะห์ถึงองค์ประกอบที่สำคัญในการกำหนด การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และการชีวิตความเป็นอยู่ของคนส่วนใหญ่ในประเทศใดประเทศหนึ่ง เรา จะต้องทำการศึกษาดังองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการ ผลิต การบริโภค และการแจกจ่ายที่เป็นอยู่ในสังคมนั้นว่า เป็นอย่างไร รวมตลอดจนถึงศึกษาว่าการค้าขายติดต่อกับต่างประเทศนั้นมีผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจและชีวิตความเป็นอยู่ของคนภายในประเทศอย่างไร องค์ประกอบของโครงสร้างที่กล่าวมาแล้วนั้นเป็นตัวที่ก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจภายในประเทศมากน้อยแค่ไหน นอกจากนี้ จะต้องพิจารณาต่อไปว่า กลไกอำนาจรัฐมีส่วน ในการแก้ไขและกำหนดแนวทางการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเศรษฐกิจของประเทศอย่างไรด้วย ความสัมพันธ์ ขององค์ประกอบที่กล่าวมานั้นได้แสดงไว้ในรูปที่ 1 ซึ่ง จะประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. โครงสร้างการใช้จ่าย
2. โครงสร้างการผลิต

3. โครงสร้างการกำหนดรายได้ และความมั่นคง ของสังคม
  4. ระบบการกระจายรายได้ของสังคม
  5. การค้ากับต่างประเทศ
  6. บทบาทของกลไกอำนาจรัฐในทางเศรษฐกิจ
- ในลำดับต่อไปจะกล่าวถึงลักษณะสำคัญขององค์ ประกอบของแต่ละหัวข้อดังกล่าวแต่โดยสังเขป

1.1 โครงสร้างการใช้จ่าย

เราอาจจะเริ่มต้นวิเคราะห์โครงสร้างทางเศรษฐกิจ โดยพิจารณาว่าในสังคมนั้น ประชาชนของประเทศโดย ส่วนรวมจะมีความต้องการใช้จ่ายสินค้าและบริการต่าง ๆ อย่างไร ทั้งนี้ เนื่องจากว่าความต้องการใช้สินค้าและบริการ ต่าง ๆ ของมนุษย์เป็นจุดเริ่มต้นที่จะก่อให้เกิดปัญหาทาง เศรษฐกิจ ความต้องการใช้จ่ายสินค้าและบริการต่าง ๆ เหล่านี้จะได้แก่

(ก) สิ่งที่เป็นขั้นพื้นฐาน

สินค้าและบริการต่าง ๆ ที่ประชาชนในทุกสังคมต้องการใช้คือ สิ่งที่เป็นขั้นพื้นฐาน ที่จะช่วยให้มนุษย์ทุกคน สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยความสะดวก สิ่งที่เป็น ขั้นพื้นฐานสำหรับประชาชนทั่วไปได้แก่ปัจจัยสี่ คือ การ มีอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และบริการทางด้านการ แพทย์หรือสาธารณสุขอย่างเพียงพอ สำหรับสิ่งที่ ถือว่าเป็นบริการที่จำเป็นของสังคมส่วนรวมก็ได้แก่บริการ สาธารณะต่าง ๆ เช่น การป้องกันประเทศ การรักษาความ สงบภายใน บริการเกี่ยวกับการศึกษา และ การสื่อสารคมนาคม เป็นต้น¹

(ข) สิ่งที่เกิดขึ้นจำเป็น

สำหรับสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่ถือว่าเกินความจำเป็น ได้แก่ สินค้าและบริการต่าง ๆ ที่ใช้บำรุงบำเรอความสุข ของมนุษย์ เช่น ดนตรีและสิ่งบันเทิงเริงรมย์ต่าง ๆ เครื่อง

¹ ILO, *Employment, Growth and Basic Need (Geneva: ILO, 1976) P.P. 32-33*

ล่าองค์กร เครื่องคองของเมา และเครื่องปรับบออากาศ เป็นต้น สินค้าและบริการที่เกินความจำเป็น หรือมีลักษณะฟุ่มเฟือยเหล่านี้ เมื่อเริ่มแรกของการใช้อาจจะมีลักษณะฟุ่มเฟือย แต่เมื่อใช้เวลานาน ๆ สินค้าหรือบริการเหล่านั้นก็อาจกลายเป็นสิ่งจำเป็นของบุคคลบางกลุ่มไป เช่น ในปัจจุบัน ผงซักฟอกและผงชูรส ได้กลายเป็นสินค้าที่จำเป็นในการครองชีพของคนไทยไปเสียแล้ว อย่างไรก็ตาม การขาดแคลนสินค้าหรือบริการที่ฟุ่มเฟือยนั้น เพียงแต่ทำให้ผู้ใช้ได้รับความเดือดร้อนในการครองชีพ แต่จะไม่ทำให้ร่างกายเสื่อมโทรมหรือถึงกับต้องอดตายลง

อย่างไรก็ตาม ถ้าหากพิจารณาจากสังคมโดยรวมแล้ว การใช้สินค้าและบริการที่เกินความจำเป็นหรือสิ่งฟุ่มเฟือยมากเกินไป จะทำให้ทรัพยากรที่นำไปผลิตสิ่งจำเป็นในการครองชีพมีน้อยลง ทำให้แต่ละคนจำเป็นต้องดิ้นรนหารายได้เพื่อมาใช้จ่ายในสิ่งที่ฟุ่มเฟือยมากขึ้น และทำให้เกิดปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากทรัพยากรที่จะผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ มีอยู่จำกัดทั้งปริมาณและคุณภาพ ภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว นั้น เมื่อคนหนึ่งบริโภคมากขึ้น ก็ย่อมหมายความว่าคนอื่นอาจต้องบริโภคน้อยลง ลักษณะการดังกล่าวอาจทำให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบ และการขัดแย้งภายในสังคมขึ้นได้

(ค) การสะสมทุนเพื่อการผลิต

สินค้าและบริการต่าง ๆ นอกจากจะใช้ไปเพื่อการบริโภคที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังใช้เพื่อการลงทุน เพื่อขยายกำลังการผลิต หรือเพิ่มพูนประสิทธิภาพการผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ ด้วย การออมหรือการสะสมทุนเพื่อทำการผลิตในส่วนนี้จะเกิดจากส่วนที่เราทำการลดการบริโภคเพื่อนำไปขยายการผลิตต่อ ดังนั้นถ้าหากพิจารณาโดยส่วนรวมแล้ว การที่ประเทศจะมีการออมหรือการสะสมทุนมากขึ้นนั้น คนในประเทศจะต้องทำการใช้จ่ายอย่างประหยัด

อย่างไรก็ตาม การลงทุนอาจจะกระทำโดยเอกชนหรือโดยรัฐบาล เพื่อที่จะขยายกำลังการผลิต หรือเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ ให้ดีขึ้น กระนั้นก็ดี ในการลงทุนนั้น เราจำเป็นต้องพิจารณา

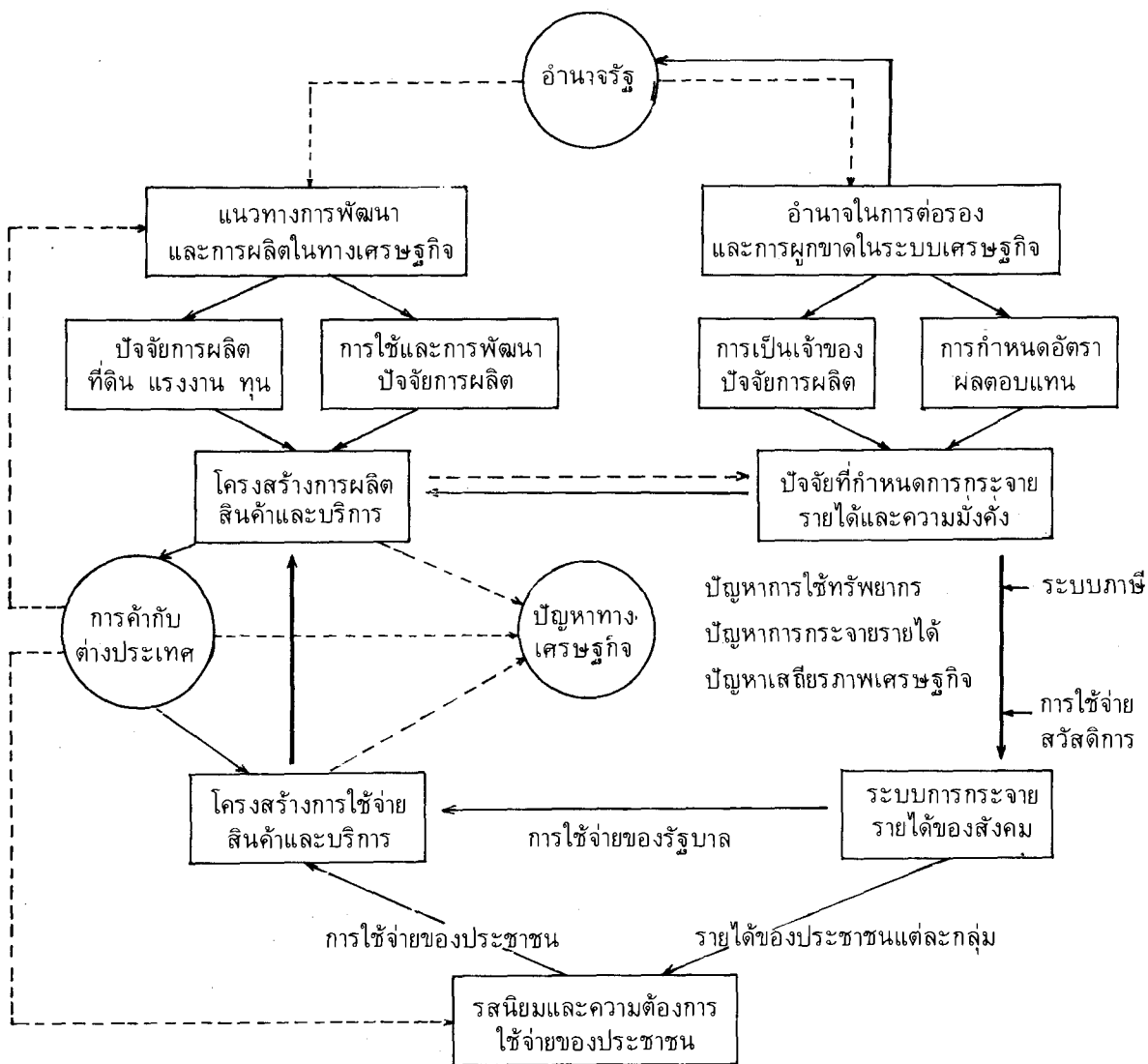
ต่อไปด้วยว่า เราทำการลงทุนผลิตสินค้าและบริการใด สินค้าและบริการเหล่านั้นมีความจำเป็นต่อสังคมมากน้อยแค่ไหน และใครเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการผลิตสินค้าและบริการเหล่านั้น หรือเราทำการผลิตขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของใคร

ความต้องการในการใช้สินค้าและบริการต่าง ๆ ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ มากมาย เช่น ขึ้นอยู่กับระดับของรายได้ของประชาชน ระบบการกระจายรายได้ของสังคม ธรรมเนียมและความต้องการในการใช้จ่ายของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ รวมตลอดจนถึงนโยบายและบทบาททางเศรษฐกิจของรัฐบาลด้วย แต่อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปแล้ว ระดับรายได้จะเป็นตัวกำหนดที่สำคัญที่สุด ดังนั้น การกระจายรายได้ของสังคมจึงเป็นตัวกำหนดการใช้จ่ายหรือการบริโภคของสังคมด้วย

รูปที่ 1

วิเคราะห์ปัญหาเศรษฐกิจโดยพิจารณาจากระบบของโครงสร้าง

1.2 โครงสร้างการผลิต

เมื่อเราทราบว่าความต้องการใช้จ่ายสินค้าและบริการต่าง ๆ ของสังคมส่วนรวมเป็นอย่างไรแล้ว ขั้นตอนต่อไปเราก็จะต้องพิจารณาต่อไปว่า ภายในสังคมนั้นมีความสามารถในการผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมมากน้อยแค่ไหน ถ้าหากภายในสังคมนั้นสามารถผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ ตอบสนองความต้องการของสังคมส่วนรวมได้เป็นอย่างดีแล้ว ปัญหาทางเศรษฐกิจก็จะมีไม่มากนัก ในทางตรงกันข้าม ถ้าหาก

การผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ ในสังคมนั้นไม่สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้แล้ว ปัญหาต่าง ๆ ในทางเศรษฐกิจก็จะเกิดขึ้นมา ปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นดังกล่าวจะก่อให้เกิดปัญหาการขัดแย้งภายในสังคม และจะทำให้เกิดปัญหาความยุ่งยากทั้งทางสังคมทางเศรษฐกิจและทางการเมืองติดตามอีก อย่างไรก็ตาม ความสามารถในการผลิตสินค้าและบริการของประเทศขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ มากมาย แต่ถ้าหากจะพิจารณาจากโครงสร้างการผลิตโดยรวมแล้ว ก็จะได้แก่ส่วนสำคัญต่าง ๆ ดังนี้

1) ปริมาณและคุณภาพของปัจจัยการผลิต

ในการผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ ปัจจัยการผลิตขั้นพื้นฐานจะได้แก่ แรงงาน ที่ดิน ทุน และรวมถึงความสามารถในการประกอบการ เพื่อนำปัจจัยการผลิตขั้นพื้นฐานเหล่านั้น มาผสมผสานในการผลิตเป็นสินค้าและบริการต่าง ๆ ดังนั้น ในการพิจารณาถึงความสามารถทางการผลิตของประเทศ เราจึงต้องพิจารณาว่า ปริมาณและคุณภาพของปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ที่เรามีอยู่นั้นเป็นอย่างไร และเราสามารถเพิ่มปริมาณหรือเพิ่มพูนประสิทธิภาพของปัจจัยการผลิตเหล่านั้นให้ดีขึ้นได้มากน้อยแค่ไหน

2) การใช้และการพัฒนาปัจจัยการผลิต

ความสามารถในการผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ นอกจากเราจะพิจารณาถึงปัจจัยการผลิตที่เรามีอยู่แล้ว เราจะต้องพิจารณาด้วยว่า เราสามารถนำปัจจัยการผลิตที่เรามีอยู่นั้นมาใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มประสิทธิภาพได้มากน้อยแค่ไหน

นอกจากนี้ จะต้องพิจารณาว่า ในการใช้ทรัพยากรของสังคมนั้น เราสามารถพัฒนาการใช้ปัจจัยการผลิตให้ดีขึ้นได้อย่างไร และสามารถทำการดัดแปลงการใช้ให้เป็นประโยชน์มากขึ้น โดยไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติต้องเสียไปอย่างไร ความสามารถในการพัฒนาการใช้ทรัพยากรในสมัยปัจจุบัน มีความสำคัญอย่างมากต่อความสามารถในการผลิตและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนแต่ละประเทศ ทั้งนี้ เนื่องจากว่าทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ที่เรามีอยู่นั้น เมื่อเราใช้มากขึ้นแล้ว มันจะหมดไปหรือหามาทดแทนได้ยาก เช่น ป่าไม้ และแร่ธาตุ เป็นต้น ดังนั้น ความสามารถในการดัดแปลงหรือเพิ่มพูนประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรจึงมีความสำคัญต่อการผลิตสินค้าและบริการของประเทศ และต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างมาก

3) แนวทางการพัฒนาความเจริญเติบโต

ในการพิจารณาถึงความสามารถในการผลิตสินค้าและบริการของประเทศ นอกจากเราจะพิจารณาถึงปริมาณและคุณภาพของปัจจัยการผลิตรวมตลอดจนถึงการพัฒนา

ปัจจัยการผลิตแล้ว เราจะต้องคำนึงถึงแนวทางการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศด้วย กล่าวคือ เราจะต้องพิจารณาว่า ทรัพยากรและความสามารถในการผลิตต่าง ๆ ที่เรามีอยู่นั้น เราควรจะนำไปผลิตสินค้าและบริการใดบ้าง และผลิตขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของใคร รวมตลอดจนถึงแนวทางของการเติบโต หรือการพัฒนาการผลิตนั้นจะสามารถเติบโตโดยขึ้นอยู่กับขาของตนเองได้หรือไม่ และผลประโยชน์จากการเติบโตดังกล่าวจะ

กระจายแก่คนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมอย่างไร ทั้งแก่ประชาชนที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบันและแก่คนรุ่นลูกหลานในอนาคต

อย่างไรก็ตาม แนวทางการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจนั้น เราอาจจะปล่อยให้มันเจริญเติบโตไปตามธรรมชาติของมัน หรือทำการกำหนดแนวทางของความเจริญเติบโตให้ไปสู่เป้าหมายที่เราได้กำหนดไว้ เพื่อให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นประโยชน์ต่อคนทุกกลุ่มที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบันและต่อคนในรุ่นต่อไปด้วย

1.3 โครงสร้างการกำหนดรายได้และความมั่งคั่งของสังคม

หลังจากที่เราได้พิจารณาถึงโครงสร้างการใช้จ่ายและโครงสร้างการผลิตของสังคมแล้ว ขั้นตอนต่อไปจะต้องพิจารณาว่าสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่สังคมผลิตได้นั้น ได้มีการกระจายหรือแจกจ่ายให้แก่ประชาชนทุกคนได้ใช้ประโยชน์อย่างไรบ้าง อย่างไรก็ตาม การพิจารณาว่าสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่สังคมผลิตขึ้นจะถูกแจกจ่ายแก่ประชาชนแต่ละคนอย่างไรนั้น เราควรพิจารณาตามลักษณะของสินค้าและบริการซึ่งพอจะแยกการพิจารณาได้ดังนี้²

(ก) สินค้าและบริการที่ไม่ต้องทำการซื้อขายโดยตรง

สินค้าและบริการต่าง ๆ ที่ไม่ต้องทำการซื้อขายโดยตรง เช่น บริการเกี่ยวกับการป้องกันประเทศ การรักษาความสงบภายใน บริการการศึกษา และสาธารณสุขโรคต่าง ๆ เป็นต้น สินค้าและบริการเหล่านี้เป็นสิ่งที่รัฐบาลเป็นผู้จัดสรรขึ้นมา โดยใช้ภาษีอากรเป็นเครื่องมือ และประชาชนแต่ละคนจะได้ใช้บริการเหล่านี้โดยไม่ต้องทำการซื้อขายโดยตรง ดังนั้น การที่ประชาชนแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มจะได้ใช้สินค้าและบริการเหล่านี้มากน้อยแค่ไหน ย่อมขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาลเป็นสำคัญ ในเรื่องนี้เราถือว่า

กลไกทางการเมืองเป็นเครื่องมือในการกระจายการใช้สินค้าและบริการเหล่านั้น

(ข) สินค้าและบริการที่ต้องทำการซื้อขายโดยตรง

สินค้าและบริการส่วนใหญ่ที่เราซื้อขายในชีวิตประจำวันของเรานั้น เป็นสิ่งที่เราจะต้องทำการซื้อขายโดยตรง เช่น อาหารที่เรารับประทานและเสื้อผ้าที่เราสวมใส่ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การที่ผู้หนึ่งผู้ใดจะมีโอกาสได้ใช้สินค้าและบริการเหล่านี้มากน้อยแค่ไหน ย่อมขึ้นอยู่กับรายได้หรืออำนาจการซื้อของแต่ละคนเป็นสำคัญ

การพิจารณาถึงการกระจายการใช้สินค้าและบริการทั้งสองลักษณะที่ได้กล่าวมานั้น ในที่นี้ จะพิจารณาแต่เฉพาะสินค้าและบริการที่เราต้องทำการซื้อขายโดยตรง ซึ่งในทางทฤษฎีแล้ว เราจะเรียกสินค้าและบริการเหล่านี้ว่า “สินค้าเอกชน” โอกาสในการได้ใช้สินค้าและบริการดังกล่าวจะขึ้นอยู่กับรายได้ของแต่ละคนเป็นสำคัญ ดังนั้นในการกระจายการใช้สินค้าและบริการนี้ จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการกระจายรายได้และความมั่งคั่งของสังคม

การที่จะพิจารณาว่า ประชาชนแต่ละคนจะได้รับรายได้และมีโอกาสในการใช้สินค้าและบริการต่าง ๆ มากน้อยแค่ไหน ย่อมขึ้นอยู่กับปัญหาที่ว่า บัญชีในการกำหนดรายได้และความมั่งคั่งของสังคมเป็นอย่างไร ในการพิจารณาถึงปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการกระจายรายได้ของสังคม อาจกล่าวได้ว่า รายได้ของประชาชนแต่ละคนจะเป็นอย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญสามประการดังนี้

1) รายได้หรือผลตอบแทนในการทำงาน

ปัจจัยแรกที่เป็นตัวกำหนดรายได้ของแต่ละคน ได้แก่ อัตราผลตอบแทน หรือรายได้ที่แต่ละคนได้รับจากการทำงานหรือการใช้ปัจจัยการผลิตของตน ในทางทฤษฎีนั้น อัตราผลตอบแทนทางเศรษฐกิจอาจแบ่งได้เป็นสี่ประเภทคือ “ค่าจ้าง” “ค่าเช่า” “ดอกเบี้ย” และ “กำไร” ดังนั้น พฤติกรรมทางเศรษฐกิจของประชาชนแต่ละคน จะได้รับรายได้หรือผลตอบแทนในประเภทใดประเภท

² ดู เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสวีธรรม การคลังท้องถิ่นและการกระจายอำนาจทางการคลังในประเทศไทย (สำนักพิมพ์ดวงกมล, 2521)

หนึ่งหรือหลายประเภทดังกล่าวมา ตัวอย่าง เช่น รายได้ของคณงานก็จะขึ้นอยู่กับค่าจ้างที่เขาได้รับในการทำงาน รายได้ของเจ้าของที่ดินก็จะขึ้นอยู่กับค่าเช่าที่ดินที่เขาได้รับ รายได้ของนายทุนก็จะขึ้นอยู่กับ ดอกเบี้ยที่เขาได้รับจากการให้กู้เงิน และรายได้ของพ่อค้าหรือผู้ประกอบการก็จะขึ้นอยู่กับกำไรจากการประกอบการค้าของเขา เป็นต้น

2) ความเป็นเจ้าของในปัจจัยการผลิต

รายได้ของแต่ละคน นอกจากจะขึ้นอยู่กับอัตราผลตอบแทนที่ได้รับจากการทำงานหรือการใช้ปัจจัยการผลิตแล้ว ก็ยังขึ้นอยู่กับจำนวนและคุณภาพของปัจจัยการผลิตที่แต่ละคนเป็นเจ้าของด้วย โดยทั่วไปแล้ว ผู้ที่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตเป็นจำนวนมากหรือมีคุณภาพดีย่อมจะมีรายได้มากกว่าคนที่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตที่เป็นจำนวนน้อยหรือมีคุณภาพต่ำ ตัวอย่าง เช่น คนสองคนทำงานประเภทเดียวกันในสถานที่ทำงานแห่งเดียวกันและได้รับเงินเดือนเท่ากัน แต่คนแรกไม่มีทรัพย์สินสมบัติใดเลยนอกจากแรงงานของตนเอง ส่วนคนที่สองมีเงินออมฝากอยู่ในธนาคารและมีบ้านให้คนอื่นเช่าอีกหลายหลัง ในกรณีนี้ คนที่สองย่อมจะมีรายได้มากกว่าคนแรก เป็นต้น

การเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตหรือทรัพย์สินที่แตกต่างกัน เป็นเหตุสำคัญที่ทำให้รายได้ของประชาชนแต่ละคนแตกต่างกันมากขึ้น และเป็นเครื่องแบ่งแยกชนชั้นในระบบเศรษฐกิจ เช่น ระหว่างชนชั้นที่มีทรัพย์สิน กับชนชั้นที่ไม่มีทรัพย์สิน หรือระหว่างชนชั้นนายทุนกับชนชั้นกรรมาชีพ เป็นต้น แม้ว่าอัตราผลตอบแทนที่แต่ละคนได้รับจากการทำงานในอัตราที่แตกต่างกันจะทำให้รายได้ของประชาชนแต่ละคนแตกต่างกันก็ตาม แต่ความแตกต่างในรายได้ของแต่ละคนที่เกิดจากสิ่งดังกล่าวนั้นจะมีไม่มากนัก ทั้งนี้ เพราะว่าเวลาในการทำงานของแต่ละคนมีโอกาสเท่ากันและความแตกต่างในค่าจ้างหรือผลตอบแทนที่แต่ละคนได้รับก็มีขอบเขตจำกัด แต่ในขณะที่เดียวกัน การเป็นผู้ถือครองทรัพย์สินในปริมาณและคุณภาพมีโอกาสดแตกต่างกันได้มาก ทำให้รายได้ของแต่ละคนได้รับแตกต่างกันได้มากและมีขอบเขตไม่จำกัด ดังนั้น ความแตกต่าง

ในการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตจึงเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้รายได้ของประชาชนในสังคมแตกต่างกันได้อย่างมาก

3) อำนาจการผูกขาดในระบบเศรษฐกิจ

ในการพิจารณาถึงการกระจายรายได้และความมั่งคั่งของสังคมนั้น นอกจากเราจะพิจารณาถึงปัจจัยการกำหนดรายได้ขั้นพื้นฐานทั้งสองประการที่กล่าวมาแล้ว เราจะต้องพิจารณาว่า แต่ละคนมีอำนาจการผูกขาดในทางเศรษฐกิจเกี่ยวกับการกำหนดการกระจายรายได้ของสังคมอย่างไร กล่าวคือ เราจะต้องพิจารณาว่าประชาชนแต่ละกลุ่มในสังคมมีอำนาจการผูกขาด หรือการต้อรองเกี่ยวกับการกำหนดอัตราผลตอบแทนเป็นอย่างไร เช่น พ่อค้าที่มีอำนาจผูกขาดสามารถกำหนดราคาสินค้าของตนได้ตามใจชอบ ย่อมจะสามารถทำกำไรได้มากในการขายสินค้าของตน ในทางตรงกันข้าม ชาวนาเป็นผู้ที่มีอำนาจต้อรองต่ำในการขายข้าวของตน และถูกพ่อค้าคนกลางกดราคาข้าวอยู่เป็นประจำ ย่อมจะได้รับกำไรหรือรายได้จากทำนาต่ำ เป็นต้น

ในทำนองเดียวกัน ผู้ที่มีอำนาจการผูกขาดในการถือครองทรัพย์สินหรือปัจจัยการผลิต ทำการถือครองปัจจัยการผลิตอยู่เป็นจำนวนมาก ย่อมมีรายได้ที่เกิดจากทรัพย์สินมาก เช่น นายทุนเจ้าของที่ดินมีที่ดินมากมายให้เขาเช่าทำนา ย่อมจะเก็บค่าเช่านาได้มาก เป็นต้น ในทางตรงกันข้าม กรรมกรที่ไร้ทักษะและไม่มีทรัพย์สิน ย่อมได้รับรายได้จากการทำงานต่ำ เป็นต้น

อำนาจการผูกขาดทางเศรษฐกิจ นอกจากจะมีผลในการกำหนดการกระจายรายได้แล้ว มักจะมีอำนาจครอบงำนโยบายและการทำงานของกลไกอำนาจรัฐด้วย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการผูกขาดทั้งในทางเศรษฐกิจและทางการเมืองของสังคม และเป็นตัวที่จะกำหนดระบบการกระจายรายได้ของสังคมด้วย

1.4 ระบบการกระจายรายได้ของสังคม

การที่จะพิจารณาว่าประชาชนแต่ละคนจะได้รับรายได้มากน้อยแค่ไหนนั้น เมื่อเราได้ทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการกระจายรายได้และความมั่งคั่งของสังคมแล้ว เราจะต้องมาพิจารณาถึงการใช้มาตรการทางการคลังของรัฐในการจัดระบบการกระจายของสังคมด้วย กล่าวคือ ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการกระจายรายได้ของสังคม จะเป็นเครื่องชี้บอกว่าประชาชนแต่ละคนควรจะมีรายได้น้อยแค่ไหน อย่างไรก็ตาม ในระบบเศรษฐกิจที่มีรัฐบาลเข้ามาเกี่ยวข้อง รัฐบาลจะเข้ามาทำหน้าที่จัดระบบการกระจายรายได้ของสังคมให้มีความเป็นธรรมมากขึ้น โดยการเก็บภาษีจากผู้ที่มีรายได้มาก หรือจากการถือครองทรัพย์สิน หรือการซื้อขายสินค้าและบริการต่าง ๆ แล้วนำรายได้จากภาษีอากรนั้นมาใช้จ่ายในกิจการต่าง ๆ และให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่มีรายได้ต่ำ ดังนั้น การพิจารณาถึงการกระจายรายได้ของสังคมขั้นสุดท้าย จึงต้องพิจารณาบทบาททางการคลังของรัฐบาลประกอบด้วย

การเข้ามามีบทบาทในทางเศรษฐกิจและการใช้มาตรการทางการคลังของรัฐบาล จะมีผลอย่างสำคัญต่อการใช้จ่ายสินค้าและบริการต่าง ๆ สองประการด้วยกัน ซึ่งจะพิจารณาได้โดยย่อ ดังนี้

ประการแรก

บทบาทในทางเศรษฐกิจที่สำคัญของรัฐบาลอาจจะพิจารณาได้จากการจัดงบประมาณทางการคลังในแต่ละปี ซึ่งจะแสดงให้เห็นว่าในแต่ละปี รัฐบาลทำการเก็บภาษีอากรจากประชาชนมากน้อยแค่ไหน และเก็บจากใคร ในการใช้จ่ายของรัฐบาลแต่ละปีนั้น รัฐบาลได้ใช้จ่ายในด้านใดบ้าง และใครเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากการใช้จ่ายของรัฐบาล

อย่างไรก็ตาม ถ้าหากเราพิจารณาจากระบบเศรษฐกิจของประเทศโดยส่วนรวมแล้ว ก็จะกล่าวได้ว่า เมื่อรัฐบาลทำการใช้จ่ายมากขึ้น เอกชนก็จะต้องทำการใช้จ่ายน้อยลง ทั้งนี้ เนื่องจากว่าจำนวนทรัพยากรที่มีอยู่ในแต่ละสังคมนั้น

มีอยู่เป็นจำนวนจำกัดที่จะต้องแบ่งกันใช้ระหว่างภาคเอกชนกับภาครัฐบาล การใช้จ่ายของรัฐบาลมักจะถูกกำหนดโดยลักษณะของระบบเศรษฐกิจในประเทศนั้น เช่น ในประเทศที่ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม บทบาทในทางเศรษฐกิจหรือการใช้จ่ายของภาครัฐบาลจะมีมาก ส่วนในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม บทบาททางเศรษฐกิจของรัฐบาลจะมีน้อย แต่อย่างไรก็ดี ในระบบทุนนิยมนั้น ถ้ารัฐบาลสามารถปรับปรุงประสิทธิภาพในการจ่ายและการทำงานของกลไกรัฐให้ดีขึ้นแล้ว การเพิ่มบทบาทการใช้จ่ายของรัฐบาลจะช่วยให้การจัดสรรการกระจายรายได้ภายในสังคมดีขึ้น และทำให้การจัดสรรการใช้ทรัพยากรของสังคมเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมากขึ้น

ประการที่สอง

นอกจากการใช้จ่ายของภาครัฐบาลแล้ว การใช้จ่ายที่เหลือนั้นจะเป็นของภาคเอกชน ซึ่งจะทำการใช้จ่ายสินค้าและบริการต่าง ๆ เพื่อการลงทุน หรือเพื่อการบริโภค อย่างไรก็ตาม สำหรับการใช้จ่ายสินค้าและบริการต่าง ๆ ของประชาชนแต่ละคน มักจะขึ้นอยู่กับรายได้และรสนิยมในการบริโภคของแต่ละคนเป็นสำคัญ โดยทั่วไปแล้วระดับรายได้ของแต่ละคนหรือของแต่ละครอบครัว มักจะเป็นสิ่งที่กำหนดรูปแบบการใช้จ่ายในการบริโภคของแต่ละคน เช่น คนที่มีรายได้สูงมักจะชอบใช้ของมีคุณภาพดี หรือ นิยมการใช้ของต่างประเทศ เป็นต้น ทั้งนี้ เนื่องจากคนที่มีรายได้สูงมีกำลังการซื้อสูงและมักจะชอบใช้สินค้าและบริการต่าง ๆ ที่มาบำรุงบำเรอความสุขของตน หรือทำให้ตนเป็นคนเด่นในสังคม

ในการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ภายในสังคมใดสังคมหนึ่ง มักจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างในการใช้จ่าย เช่น คนในสังคมชั้นสูงมักจะเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายของคนในประเทศอุตสาหกรรมที่พัฒนาแล้ว และคนชั้นกลางก็มักจะเปลี่ยนแปลงการบริโภคของคนชั้นสูง เป็นต้น ลักษณะการเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายในสังคมในปัจจุบันนั้น สามารถขยายตัวได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากมีสื่อการโฆษณาและการส่งเสริมการขาย เป็นตัวกระตุ้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและทำให้มีการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้จ่ายสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่มาบำรุงบำเรอความสุขของตน หรือและบริการต่าง ๆ ที่มีลักษณะฟุ่มเฟือย ดังนั้น ถ้ารัฐบาลทำการใช้จ่ายมากขึ้นและการจัดเก็บภาษีอากรอย่างเหมาะสมเพื่อลดการใช้จ่ายของคนที่มีรายได้สูงแล้ว ก็จะช่วยให้การใช้จ่ายของประชาชนโดยส่วนรวมเป็นไปในทางที่ประหยัดได้มากขึ้น หรือลดการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยได้มาก

1.5 การค้ากับต่างประเทศ

ในปัจจุบัน ทุกประเทศมักจะมีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ ซึ่งการติดต่อทางการค้ากับต่างประเทศ

ดังกล่าว จะมีผลกระทบต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจภายในของประเทศด้วย ดังนั้น การศึกษาโครงสร้างทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ เราจำเป็นจะต้องพิจารณาว่าประเทศนั้นได้มีการติดต่อกับค้าขายกับต่างประเทศมากน้อยแค่ไหน และการติดต่อกับค้าขายกับต่างประเทศนั้นส่งผลกระทบต่อโครงสร้างการผลิต การใช้จ่าย และระบบการกระจายรายได้ภายในสังคมนั้นอย่างไร ถ้าหากเราพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของการค้าต่างประเทศกับโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจภายในประเทศแล้ว ก็พอจะสรุปได้โดยย่อ ดังนี้

1) การค้ากับต่างประเทศกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

การติดต่อกับค้าขายกับต่างประเทศทำให้การขยายตัวหรือการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจภายในประเทศเป็นไปได้รวดเร็วขึ้น ในด้านการผลิต ทำให้ตลาดการค้าสำหรับผลผลิตของประเทศขยายตัวได้เร็วขึ้น กล่าวคือสามารถส่งผลผลิตที่เกินความต้องการไปจำหน่ายต่างประเทศช่วยให้การผลิตภายในประเทศขยายตัวและช่วยให้คนทำงานมากขึ้น

ในด้านการใช้จ่าย ทำให้สินค้าต่าง ๆ ที่จะใช้จ่ายเพื่อการบริโภคและการลงทุนภายในประเทศมีมากขึ้น ด้วยการส่งสินค้าจากต่างประเทศเข้ามาใช้ นอกจากการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าในลักษณะที่กล่าวมาแล้ว การติดต่อกับค้าขายกับต่างประเทศยังส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการผลิตและรูปแบบการใช้จ่ายภายในประเทศด้วย เช่น การค้าขายกับต่างประเทศอาจช่วยให้มีการเรียนรู้อุทสาหกรรมการผลิตแบบใหม่ ๆ เพื่อช่วยให้ประสิทธิภาพการผลิตดีขึ้น ในด้านการใช้จ่าย การค้าขายกับต่างประเทศนั้นมักจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการบริโภค โดยที่ประชาชนในประเทศต้องพัฒนาจะเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายของคนในประเทศที่พัฒนาแล้ว และแบบอย่างการใช้จ่ายนั้นก็มีการเปลี่ยนแปลงต่อไปเป็นทอด ๆ ซึ่งจะให้ความต้องการใช้สินค้าจากต่างประเทศมีมากขึ้น

2) ปัญหาที่เกิดจากการค้าขายกับต่างประเทศ

การค้าขายกับต่างประเทศอาจก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสียแก่ประเทศที่ทำการค้านั้น อย่างไรก็ตาม สำหรับประเทศที่มีความอ่อนแอทางเศรษฐกิจอาจได้รับผลเสียจากการค้าขายกับต่างประเทศลักษณะต่าง ๆ ซึ่งพอจะสรุปได้โดยย่อ ดังนี้

(ก) ปัญหาดุลการค้าและดุลการชำระเงิน

ในกรณีที่ประเทศทำการส่งออกสินค้าจากต่างประเทศมากกว่าสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ จะทำให้ดุลการค้าของประเทศขาดดุล ในกรณีที่มีการขาดดุลการค้าเป็นระยะเวลานาน หรือการขาดดุลนั้นเป็นเพราะสินค้านำเข้าเพื่อใช้ในการบริโภคมากเกินไป ก็จะเป็นผลเสียต่อเศรษฐกิจภายในประเทศ เพราะการขาดดุลการค้ามักจะเป็นต้นเหตุสำคัญทำให้เกิดการขาดดุลชำระเงินของประเทศด้วย การขาดดุลการชำระเงินเป็นจำนวนมากและในระยะยาวจะทำให้เศรษฐกิจภายในขาดเสถียรภาพทำให้เกิดปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจอื่น ๆ ติดตามมา

(ข) การทำลายอุตสาหกรรมภายในประเทศ

ในกรณีที่คนภายในประเทศนิยมการใช้สินค้าจากต่างประเทศ โดยการเลียนแบบอย่างการใช้ยานั้น การส่งออกอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมากเข้ามาจะเป็นการทำลายอุตสาหกรรมพื้นบ้านหรืออุตสาหกรรมภายในประเทศได้ ซึ่งจะมีผลทำให้เกิดปัญหาการว่างงานภายในประเทศเนื่องจากการผลิตทางการเกษตรแต่เพียงอย่างเดียวไม่สามารถจัดหางานให้แก่ประชากรที่เพิ่มขึ้นได้เพียงพอ

(ค) ความจำเป็นในการพึ่งพาต่างประเทศมากขึ้น

สำหรับประเทศที่มีความอ่อนแอทางเศรษฐกิจ การเปิดการค้ากับต่างประเทศมากเกินไปจะทำให้มีความจำเป็นในการพึ่งพาต่างประเทศมากขึ้น และถูกต่างประเทศเอารัดเอาเปรียบในการค้าขายขึ้น ในกรณีเช่นนี้ จะทำให้ประเทศที่อ่อนแอทางเศรษฐกิจนั้นไม่สามารถพัฒนาเศรษฐกิจภายในของตนเองได้ และมักจะถูกต่างประเทศครอบงำทางเศรษฐกิจตลอดไป การถูกครอบงำทางเศรษฐกิจ

โดยต่างประเทศนั้น ทำให้การแก้ปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศทำได้ยากลำบากยิ่งขึ้น

(ง) เผชิญกับการผันผวนทางเศรษฐกิจมากขึ้น

การเปิดการค้าขายติดต่อกับต่างประเทศมากเกินไปและมีความอ่อนแอในทางเศรษฐกิจ หรือมีความจำเป็นในการพึ่งพาต่างประเทศมาก เช่น ในการพึ่งตลาดต่างประเทศ หรือพึ่งพาสินค้าต่างประเทศ หรือต้องพึ่งพาทางการเงินจากต่างประเทศมาก ในกรณีเช่นนี้ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในต่างประเทศ จะส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจภายในประเทศอย่างมาก เช่น ในกรณีของประเทศไทย การขึ้นราคาน้ำมันดิบของประเทศผู้ผลิตน้ำมัน หรือการเกิดเงินเฟ้อในประเทศอุตสาหกรรม จะมีผลเกิดภาวะเงินเฟ้อภายในประเทศด้วย เป็นต้น

1.6 บทบาทของกลไกอำนาจรัฐในทางเศรษฐกิจ

องค์ประกอบของระบบเศรษฐกิจส่วนต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น ต่างจะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันดังที่แสดงไว้ในรูปที่ 1 อย่างไรก็ตาม ในทางทฤษฎี เราสามารถจัดระบบของโครงสร้างและการทำงานขององค์ประกอบส่วนต่าง ๆ ภายในโครงสร้างเศรษฐกิจให้เป็นผลดีต่อประเทศโดยส่วนรวมได้ ด้วยการศึกษและการวางแผนทางเศรษฐกิจอย่างรอบคอบ เพื่อชักนำให้การเปลี่ยนแปลงหรือการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นไปในแนวที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

อย่างไรก็ตาม องค์กรที่จะทำหน้าที่กำหนดแนวทางการเติบโตทางเศรษฐกิจและกำกับการทำงานภายในระบบเศรษฐกิจนั้น ได้แก่ กลไกอำนาจรัฐ ปัญหาสำคัญที่จะต้องพิจารณากันในเรื่องนี้ก็คือ ใครเป็นผู้ควบคุมการทำงานของกลไกอำนาจรัฐ และกลไกอำนาจรัฐทำงานเพื่อผลประโยชน์ของใคร แนวทางของนโยบายและประสิทธิภาพการทำงานของกลไกอำนาจรัฐดังกล่าว จะเป็นสิ่งสำคัญที่จะกำหนดวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน และความมีเสถียรภาพหรือความมั่นคงของระบบสังคมนั้นด้วย

ตอนที่สอง

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และชีวิตความเป็นอยู่ของ ประชาชน

ในปัจจุบันทุกคนจะมีความรู้สึก ว่า ปัญหาทางเศรษฐกิจ ได้มีส่วนกระทบชีวิตความเป็นอยู่ของตนมากขึ้น ทั้งในทางตรงและในทางอ้อม ปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นนั้น นอกจากจะมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคลแล้ว ยังมีผลกระทบต่อความมีเสถียรภาพของระบบสังคมเศรษฐกิจ และการเมืองโดยส่วนรวมอีกด้วย อย่างไรก็ตาม ปัญหาสังคมและเศรษฐกิจต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น ปัญหาข้าวของแพง หรือเงินเฟ้อ ปัญหาการว่างงาน ปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ที่เรากำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบันนี้ ถ้าหากเราจะทำการวิเคราะห์ เพื่อค้นหาต้นเหตุของปัญหา และเพื่อค้นหาแนวทางในการแก้ไขแล้ว เราก็จะพบว่า องค์ประกอบของโครงสร้างในระบบเศรษฐกิจจะเป็นส่วนสำคัญที่สุด ดังนั้น ในการศึกษาปัญหาสังคมและเศรษฐกิจของสังคมไทยในขณะนี้ เราจึงอาจใช้โครงสร้างของระบบเศรษฐกิจที่ได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อก่อนมาเป็นแนวทางในการศึกษา เพื่อหาต้นเหตุของปัญหาและเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่อไป

อย่างไรก็ตาม ถ้าหากเราจะทำการศึกษาโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจแต่ละแง่มุมอย่างละเอียดแล้ว ก็จะต้องใช้เวลากันอย่างมากมาย ซึ่งไม่สามารถกล่าวได้โดยละเอียดในที่นี้ได้ ดังนั้น ในการพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคมไทยในขณะนี้ จึงจะขอกล่าวถึงปัญหาสำคัญต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากองค์ประกอบของระบบเศรษฐกิจในบางเรื่อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาต่อไป ในที่นี้ จะขอแบ่งหัวข้อการศึกษา ดังนี้

1. สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนโดยทั่วไป
2. โครงสร้างการผลิต การกระจายรายได้และการใช้จ่าย
3. การค้าและการพึ่งพาต่างประเทศ
4. ความสัมพันธ์ของโครงสร้างระบบเศรษฐกิจระหว่างภายในกับภายนอกประเทศ

2.1 สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนโดยทั่วไป

ถ้าหากเราจะศึกษาถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนโดยทั่วไป โดยดูจากรายได้ต่อหัวของประชาชน หรือดูจากความเจริญทางวัตถุที่อยู่รอบตัวเราแล้ว เราก็อาจจะกล่าวได้ว่า ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนโดยทั่วไป น่าจะดีขึ้นกว่าเดิม แต่อย่างไรก็ดี ตลอดระยะเวลา 20 ปีที่เราได้เริ่มใช้แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นต้นมา แม้จะช่วยให้เราสามารถพัฒนาความเจริญเติบโตทางด้านวัตถุและการเพิ่มขึ้นของรายได้ประชาชาติอย่างรวดเร็วก็ตาม แต่ดอกผลของความเจริญเติบโตดังกล่าวมาก็ไม่ได้ถูกแจกจ่ายแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง คนจำนวนน้อยได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างมากมาย แต่ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับผลประโยชน์เป็นเพียงส่วนน้อย และคนบางกลุ่มกลับเป็นผู้ที่ต้องแบกรับผลเสียที่เกิดจากการพัฒนาดังกล่าวนั้น การเปลี่ยนแปลงหรือความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในลักษณะที่กล่าวนั้น ได้มีผลทำ

ให้สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยโดยทั่วไปในปัจจุบัน
 เลวกว่าเดิม

สภาพชีวิตความเป็นอยู่หรือคุณภาพของชีวิตของ
 ประชาชนโดยทั่วไปที่เลวลงกว่าเดิมนั้น เป็นสิ่งที่คนอยู่
 ในวัย 40 ปีขึ้นไปสามารถบอกได้อย่างชัดเจน โดยการเปรียบ
 เทียบสภาพของสังคมเศรษฐกิจในปัจจุบัน กับสภาพของ
 สังคมเศรษฐกิจในสมัยเมื่อ 20-30 ปีก่อน อย่างไรก็ตาม
 ในที่นี้ จะขอยกตัวอย่างเกี่ยวกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่
 ของประชาชนโดยทั่วไปเพื่อนำมาประกอบการพิจารณา
 ดังนี้

1. การกระจายรายได้ระหว่างภูมิภาค

โดยหลักการแล้ว เมื่อประเทศสามารถพัฒนาเศรษฐกิจ
 เติบโตได้เร็ว และถ้าดอกผลที่เกิดจากการพัฒนาดังกล่าว

นั้นได้ถูกแจกจ่ายแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงแล้ว ชีวิตความ
 เป็นอยู่ของประชาชนโดยทั่วไปควรจะมียุคชีวิตความ
 เป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม กรณีของประเทศไทย
 ในระยะเริ่มแรกประมาณ 10 ปีแรกของการพัฒนาเศรษฐกิจ
 นั้น เราเห็นแต่ความเจริญเติบโตแต่มิได้ให้ความสำคัญ
 แก่ความเสมอภาคในการกระจายรายได้ แม้ว่าในระยะ
 หลังของการพัฒนาจะเริ่มมองเห็นความสำคัญของความ
 เสมอภาคในการกระจายรายได้ก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติแล้ว
 เราขาดมาตรการที่จะทำให้รายได้หรือผลประโยชน์จาก
 การเติบโตนั้นกระจายแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง ดังนั้น
 ดอกผลของความเติบโตทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่จึงกระจุก
 ตัวอยู่ในหมู่ของคนเพียงกลุ่มน้อยเท่านั้น ปรากฏการณ์
 ของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะพิจารณาได้จากผลของ
 การกระจายรายได้ในระหว่างปี 2503 ถึง 2521 ที่ได้แสดง
 ไว้ในตารางที่ 1 ซึ่งพอจะสรุปเป็นข้อสังเกตได้โดยย่อ ดังนี้

ตารางที่ 1

การกระจายรายได้ระหว่างภูมิภาคในประเทศไทย

	ภาคเหนือ	ภาคอีสาน	ภาคใต้	ภาคกลาง	กรุงเทพฯ	รวม
(1.) สัดส่วนผลิตภัณฑ์ของภาค (ร้อยละ) ตามราคาคงที่ปี 2521						
2503	16.0	17.5	14.2	29.4	22.9	100.0
2513	15.5	16.5	13.1	27.3	27.6	100.0
2521	13.5	14.7	11.4	30.3	30.1	100.0
เทียบ 2503 กับ 2521 : เพิ่ม (+) ลด (-)	-2.5	-2.8	-2.8	+0.9	+7.2	-
(2) รายได้เฉลี่ยต่อคน (บาท) ราคาปัจจุบัน						
2503	1,454	1,046	2,594	2,537	5,716	2,056
2513	2,598	1,680	3,749	4,851	11,495	3,741
2521	6,462	3,989	10,331	14,605	26,912	9,898
อัตราการเพิ่ม 2503 - 2521	4.44	3.81	3.98	5.76	4.71	4.81
ที่มา : ข้อมูลเบื้องต้นจากสำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ						

ประการแรก ผลของการพัฒนาเศรษฐกิจตลอดระยะเวลาเกือบ 20 ปีที่ผ่านมาได้พัฒนาในลักษณะที่ว่า ท้องถิ่นที่เจริญอยู่แล้วยิ่งจะเจริญยิ่งขึ้น หรือคนที่ร่ำรวยอยู่แล้วจะร่ำรวยยิ่งขึ้น ซึ่งจะพิจารณาได้จากสัดส่วนของผลิตภัณฑ์ของแต่ละภูมิภาคของประเทศ จากข้อมูลในตารางที่ 1 จะสังเกตได้ว่าในระยะ 20 ปี ของการพัฒนา นั้น สัดส่วนของผลิตภัณฑ์ของภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้ ได้ลดลงทุกภาค แต่สัดส่วนของภาคกลางและกรุงเทพมหานครได้เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัดส่วนของกรุงเทพมหานครได้เพิ่มขึ้นอย่างมาก จากปรากฏการณ์ดังกล่าวอาจจะกล่าวได้ว่า ความเจริญและการเติบโตทางเศรษฐกิจนั้น ส่วนใหญ่ได้ตกอยู่กับภาคกลาง และมีการกระจุกตัวอย่างมากในเขตกรุงเทพมหานคร

ประการที่สอง เมื่อเรานำเอาจำนวนประชากรที่อยู่ในแต่ละภูมิภาคมาเปรียบเทียบกับมูลค่าของผลิตภัณฑ์ประชาชาติที่แต่ละภูมิภาคผลิตได้แล้ว เราก็จะทราบได้ว่า รายได้โดยเฉลี่ยของประชาชนในแต่ละภูมิภาคมีเท่าไร จากข้อมูลในตารางที่ 1 เราจะพบว่ารายได้ต่อหัวของคนที่อยู่ในภาคกลางและในเขตกรุงเทพมหานครนั้นมีอัตราการเพิ่มสูงที่สุด ส่วนรายได้ต่อหัวของประชาชนในภาคอีสานมีอัตราการเพิ่มต่ำที่สุด และความแตกต่างในรายได้โดยเฉลี่ยของคนในเขตกรุงเทพมหานครจะตกราวคนละ 26,912 บาท ซึ่งจำนวนดังกล่าวมากกว่ารายได้โดยเฉลี่ยของคนในภาคอีสานเป็นจำนวน 6.7 เท่า มากกว่าในภาคเหนือ 4.2 เท่า และมากกว่าคนในภาคใต้ 2.6 เท่า

ประการที่สาม รายได้โดยเฉลี่ยต่อหัวที่ปรากฏออกมา นั้นไม่ได้หมายความว่าประชาชนทุกคนจะมีรายได้เท่ากันทุกคน ในทางที่เป็นจริงแล้วรายได้ที่แท้จริงของคนในแต่ละภูมิภาคยังมีความแตกต่างกันอย่างมาก คนที่มีปัจจัยการผลิตเป็นจำนวนมากหรือมีอำนาจการต่อรองทางเศรษฐกิจสูงจะได้รับรายได้มาก ส่วนคนที่มีปัจจัยการผลิตน้อยหรือขาดอำนาจการต่อรองทางเศรษฐกิจ ก็จะได้รับรายได้น้อย จากที่กล่าวมา จะสังเกตได้ว่า ในทางที่เป็นจริงแล้ว รายได้ของประชาชนแต่ละคนหรือของแต่ละครอบครัวจะมีการแตกต่างกันอย่างมาก ความแตกต่างกันอย่างมากในรายได้ของแต่ละครอบครัวจะให้สภาพความเป็นอยู่ของแต่ละคนหรือแต่ละครอบครัวจะมีสภาพแตกต่างกันมาก กล่าวคือ คนที่มีรายได้สูงสามารถมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างสุขสบายโดยได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่จากความเจริญทางวิทยาการและความเจริญทางด้านวัตถุของโลก ในทางตรงกันข้าม คนที่มีรายได้ต่ำมักจะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่แร้นแค้นและได้รับทุกข์หรือผลเสียหรือความเดือดร้อนจากความเจริญทางด้านวิทยาการและความเจริญทางด้านวัตถุของโลก ดังนั้น ความเจริญทางวิทยาการและความเจริญทางด้านวัตถุที่ได้พัฒนาขึ้นโดยขาดมาตรการกระจายผลประโยชน์และการกระจายผลเสียของความเจริญดังกล่าวอย่างเหมาะสมแล้ว ก็จะมีผลทำให้สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนเรายังมีการแตกต่างกันมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ในสังคมสมัยใหม่นั้น สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนที่แตกต่างกันจะสามารถเห็นได้เด่นชัดยิ่งขึ้น โดยการที่พิจารณาได้จากสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่แต่ละคนได้ใช้ คนที่ร่ำรวยสามารถสรรหาสินค้าและบริการต่าง ๆ มาบำรุงบำเรอความสุขของตนเองได้อย่างเต็มที่ ส่วนคนที่มียาได้ต่ำไม่สามารถที่จะหาสินค้าและบริการต่าง ๆ มาใช้ได้อย่างเพียงพอเพื่อการดำรงชีวิตของตนเองและครอบครัว ปรากฏการณ์ดังกล่าวไม่เพียงแต่ทำให้สภาพชีวิตของคนในสังคมมีความแตกต่างกันมากขึ้นเท่านั้น แต่จากความเจริญทางการศึกษาและการเลียนแบบอย่างในสังคม ยังทำให้คนเราก็คิดความรู้สึกและการเปรียบเทียบถึงความไม่เป็นที่ธรรมในสังคมมากขึ้นด้วย ทั้งสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันและการเลียนแบบอย่างหรือการเปรียบเทียบสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่กล่าวมา จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการขัดแย้งของคนในสังคม ดังนั้น สังคมที่จะมีเสถียรภาพหรือมีความสงบสุขได้นั้น จึงจำเป็นจะต้องมีการจัดระบบการกระจายผลประโยชน์ที่เกิดจากความเจริญทั้งทางด้านวิชาการและทางวัตถุแก่ประชาชนในสังคมอย่างเหมาะสม และภายในระบบสังคมเศรษฐกิจและการเมืองนั้น จะต้องสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจและการเมืองได้เป็นอย่างดี³

2. สุขภาพและพลานามัยของประชาชน

ลักษณะของการกระจายรายได้ที่กล่าวมาในหัวข้อก่อนนั้น เพียงแต่ชี้ให้เห็นว่า ผลประโยชน์จากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศได้ถูกแจกจ่ายแก่ประชาชนในแต่ละภูมิภาคหรือแต่ละคนในลักษณะอย่างไร ซึ่งเป็นการใช้ข้อมูลทางเศรษฐศาสตร์มาเป็นเครื่องมือในการอธิบายถึงชีวิตความเป็นอยู่โดยทั่วไปของประชาชน อย่างไรก็ตาม ในสภาพความเป็นจริงนั้น สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนได้มีการแตกต่างกันอย่างมากมาย และสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ก็น่าจะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่เลว

ลงในเรื่องนี้ เราอาจจะนำข้อมูลทางด้านสาธารณสุขหรือทางด้านสุขภาพพลานามัยของประชาชนมาประกอบการวิเคราะห์ในทางเศรษฐศาสตร์ด้วย ข้อมูลที่เกี่ยวกับทางด้านสุขภาพพลานามัยของประชาชน เป็นเครื่องมือที่จะชี้ให้เห็นว่า สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นอย่างไร สภาพชีวิตความเป็นอยู่หรือสุขภาพพลานามัยของประชาชนดังกล่าว จะเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการกระจายรายได้ที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นอย่างดี และเป็นข้อเท็จจริงที่ไม่สามารถอำพรางหรือปิดบังกันได้ เราจะเห็นได้ว่า ความจนของประชาชนที่เกิดขึ้นเป็นความจนที่เกิดขึ้นโดยการเปรียบเทียบหรือเป็นความจนที่เกิดขึ้นโดยสภาพ หรือเป็นความจนชนิดที่จนถึงเลือดถึงเนื้อทีเดียว กล่าวคือ ถ้าสภาพของชีวิตความเป็นอยู่ของคนโดยทั่วไปยังดีอยู่ เนื่องจากมีรายได้เพียงพอที่จะเลี้ยงชีพ แต่ขาดรายได้ที่จะใช้ของที่ฟุ่มเฟือยจากการเปรียบเทียบสภาพความเป็นอยู่ ทำให้เขารู้สึกว่าตัวเขาจนลง เราอาจเรียกความจนที่เกิดขึ้นนั้นว่า “จนโดยการเปรียบเทียบ” แต่ถ้าประชาชนโดยทั่วไปยากจน ไม่สามารถที่จะซื้อปัจจัยขั้นพื้นฐานที่จะใช้ในการดำรงชีพของตนและครอบครัวเพื่อให้มีชีวิตอยู่ได้ เราอาจเรียกความจนนั้นว่า “จนโดยสภาพ” หรือ “จนถึงเลือดถึงเนื้อ”

จากการสำรวจภาวะโภชนาการของเด็กก่อนวัยเรียนที่มีอายุ 5 ปีลงมา ของกรมอนามัยในเดือนสิงหาคม 2522 ซึ่งได้ทำการสำรวจเด็กจำนวน 142,344 ราย ปรากฏว่าจำนวนดังกล่าวพบเด็กที่อยู่ในภาวะทุโภชนาการ หรือเป็นโรคที่ขาดอาหารเป็นจำนวนถึง 79,764 ราย หรือประมาณร้อยละ 46 ของเด็กทั้งหมด และจำนวนเด็กที่อยู่ในภาวะทุโภชนาการดังกล่าวมีถึง 58,292 ราย หรือร้อยละ 41 เป็นโรคขาดอาหารในระดับที่รุนแรง ดังจะเห็นได้จากข้อมูลในตารางที่ 2

³ ผู้ที่สนใจเรื่องนี้อาจจะลองอ่านบทความของผู้เขียน เรื่องวิเคราะห์ความมั่นคงต่อชาติในเชิงเศรษฐศาสตร์การเมือง ในพัฒนาบริหารศาสตร์ (ฉบับปีที่ 18 เล่มที่ 3 เดือนกรกฎาคม 2521) หน้า 401-425

ตารางที่ 2

ภาวะโภชนาการของเด็กก่อนวัยเรียนที่มีอายุ 5 ปีลงมา

การสำรวจเมื่อเดือนสิงหาคม 2522

	อีสาน	เหนือ	ใต้	กลาง	ตะวันออก	รวมทั้งประเทศ
1. จำนวนเด็กก่อนวัยเรียนที่สำรวจ	97,344	19,386	10,492	7,099	8,013	142,344
2. ภาวะโภชนาการที่เป็นปกติ : จำนวน (ร้อยละ)	39,858 (40.95)	9,081 (46.84)	5,246 (50.00)	3,771 ¹ (53.12)	4,614 (57.57)	62,750 (43.96)
3. ภาวะทุโภชนาการในระดับที่รุนแรง : จำนวน (ร้อยละ)	41,264 (42.39)	7,802 (40.25)	3,995 (38.4)	2,580 (36.34)	2,651 (33.08)	58,292 (40.95)
4. ภาวะทุโภชนาการในระดับปานกลาง : จำนวน (ร้อยละ)	14,177 (14.56)	2,120 (10.93)	1,101 (10.49)	695 (9.28)	626 (7.81)	18,683 (13.13)
5. ภาวะทุโภชนาการในระดับที่ไม่รุนแรง : จำนวน (ร้อยละ)	2,045 (2.10)	383 (1.98)	150 (1.43)	89 (1.25)	122 (1.52)	2,789 (1.96)
6. รวมภาวะทุโภชนาการทุกระดับ : จำนวน (ร้อยละ)	57,486 (57.05)	10,305 (53.16)	5,246 (49.96)	3,328 (46.87)	3,399 (42.41)	79,764 (46.04)
ที่มา : กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข						

อย่างไรก็ตาม ถ้าหากจะพิจารณาถึงภาวะทุโภชนาการของเด็กวัยเรียนดังกล่าว ตามรายภูมิภาคแล้ว จะพบว่าในทุกภูมิภาคของประเทศมีเด็กที่อยู่ในภาวะทุโภชนาการในอัตราที่สูงมาก ภาวะทุโภชนาการดังกล่าวมีอัตราสูงที่สุดในภาคอีสาน กล่าวคือ สูงถึงร้อยละ 59 รองลงมาได้แก่ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคกลางตามลำดับ อัตราส่วนของภาวะทุโภชนาการของเด็กแต่ละภูมิภาคที่กล่าวมาข้างต้นจะมีลักษณะสอดคล้องกับการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรมในสังคมไทย

จากสภาพภาวะทุโภชนาการของเด็กก่อนวัยเรียนดังกล่าวข้างต้น ปรากฏว่า ในแต่ละปี มีเด็กก่อนวัยเรียนต้องตายเพราะโรคขาดอาหารถึงปีละประมาณ 55,000 คน นอกจากนี้ ยังปรากฏว่า จากการศึกษาถึงสุขภาพพลานามัยของประชาชนโดยทั่วไปแล้ว วงการแพทย์ประมาณกันว่าประชากรไทยร้อยละ 64 เป็นโรคพยาธิลำไส้ สำหรับในหมู่บ้านที่ยากจน ประชาชนเป็นโรคพยาธิถึงร้อยละ 90

ถึง 100 กล่าวคือ ในบางหมู่บ้านพบว่าคนเป็นโรคพยาธิทั้งหมู่บ้านเลย สำหรับโรคโลหิตจางของประชาชนที่ได้มีการศึกษากันพบว่า ประมาณร้อยละ 40-50 ของคนในกรุงเทพมหานครเป็นโรคโลหิตจาง และในชนบทที่ห่างไกลออกไปบางแห่งมีประชาชนเป็นโรคโลหิตจางถึงร้อยละ 90 ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าในปัจจุบันประชาชนไทยส่วนใหญ่จะเป็นโรคโลหิตจางกัน⁴

จากข้อมูลทางด้านสาธารณสุขหรือพลานามัยของประชาชนที่ได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า ประชาชนไทยโดยทั่วไปมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่เลวลง สภาพชีวิตความเป็นอยู่ดังกล่าวเป็นเครื่องที่ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาเศรษฐกิจตลอดระยะเวลา 20 ปี ของเราที่ผ่านมาแล้ว ได้

⁴ ข้อมูลดังกล่าวนำมาจากรายงานเบื้องต้นของคณะทำงานศึกษานโยบายการพัฒนาชนบทปี 2523 ซึ่งรายละเอียดในปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพพลานามัยนั้น อาจจะศึกษาได้จากรายงานของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งออกเผยแพร่อยู่เป็นประจำ

ดำเนินไปในทิศทางที่ผิดพลาดอย่างไร ทำให้สภาพสังคม เศรษฐกิจของประเทศเปลี่ยนแปลงมาไปอย่างไร และ อะไรจะเกิดขึ้นในอนาคต

ตารางที่ 3
จำนวนสถานบริการและหญิงบริการ
ในกิจการแต่ละประเภท
สถิติของกรมตำรวจ ปี 2507

3. การประกอบอาชีพบริการบางประเภท

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ ที่ขาดความเป็นธรรมในตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ได้มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างมาก ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความสงบสุขและความมีเสถียรภาพของสังคม ปัญหาทางสังคมที่เรากำลังเผชิญกันอยู่ในปัจจุบันมีอยู่มากมาย เช่น ปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของประชาชนโดยทั่วไป ปัญหายาเสพติด และปัญหาโสเภณี เป็นต้น

ปัญหาทางสังคมดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจภายในสังคมไทย เป็นอย่างดี ซึ่งจะพิจารณาได้จากตัวอย่างของกิจการบริการ ที่เกี่ยวกับหญิงบริการและโสเภณี ที่แสดงไว้ในตารางที่ 3 จากตารางนี้ปรากฏว่าในปี 2507 ทั่วประเทศมีสถานบริการ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าประเวณีมีจำนวนถึง 20,123 แห่ง และมีหญิงบริการถึง 426,908 คน เป็นที่เข้าใจว่าจำนวนสถานบริการและหญิงบริการในกิจการดังกล่าวคงได้เพิ่มขึ้นอย่างมากภายในปัจจุบัน

ประเภทสถานบริการ	จำนวนสถานบริการ		จำนวนหญิงบริการ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. บาร์และไนท์คลับ	4,314	21.4	181,615	42.6
2. ซ่องโสเภณี	9,367	46.6	171,973	40.3
3. โรงอาบ อบ นวด	1,589	7.9	32,162	7.5
4. โรงแรมที่มีโสเภณี	2,189	10.9	25,719	6.0
5. สถานที่อื่นๆ ที่มีโสเภณี	2,562	12.7	14,531	3.4
6. ร้านค้ายาเสพติด	102	0.5	908	0.2
7. รวม	20,123	100.0	426,908	100.0

ที่มา : กองโครงการสังคม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ข่าวสตรีรายเดือน ฉบับเดือนสิงหาคม 2522 หน้า 6

จำนวนของสถานบริการและจำนวนหญิงบริการเกี่ยวกับการค้าประเวณีดังกล่าว ได้สะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวในการพัฒนาสังคมเศรษฐกิจของเรา ที่ไม่สามารถหางานให้คนทำได้อย่างทั่วถึง และมีรายได้เพียงพอกที่จะอยู่ได้ ผลของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจจึงดังกล่าวได้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความสงบสุขและความดีงามของสังคมไป และทำให้คนในสังคมมีความขัดแย้งกันมากยิ่งขึ้น

2.2 โครงสร้างการผลิต การกระจายรายได้ และการใช้จ่ายของสังคม

จากปัญหาสังคมและเศรษฐกิจที่ได้พิจารณาในหัวข้อก่อน ถ้าหากเราต้องการวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาแล้ว เราจะต้องวิเคราะห์โครงสร้างของสังคมและเศรษฐกิจ ที่เกี่ยวกับการผลิต การกระจายรายได้ และการใช้จ่ายของสังคมว่าเป็นอย่างไร ซึ่งพอจะพิจารณาได้โดยย่อ ดังนี้

2.2.1 โครงสร้างการผลิตสินค้าและบริการ

ในการพิจารณาสภาพเศรษฐกิจโดยส่วนรวมของประเทศ เราควรเริ่มต้นโดยการพิจารณาถึงความสามารถ

ในการผลิตของประเทศว่าเป็นอย่างไร กล่าวคือ จะต้องพิจารณาว่าประสิทธิภาพการผลิตโดยส่วนรวมของประเทศ ทำการผลิตสินค้าและบริการใด และสินค้าบริการเหล่านั้นผลิตขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของใคร โดยหลักการแล้ว การผลิตตัวสินค้าจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจ ส่วนบริการต่าง ๆ นั้นควรเป็นแต่เพียงส่วนประกอบของการผลิตในระบบเศรษฐกิจ ทั้งนี้ เพราะว่าตัวสินค้าต่าง ๆ เป็นสิ่งที่จะตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ส่วนบริการนั้นเป็นเพียงส่วนประกอบ นอกจากนี้ การผลิตบริการต่าง ๆ จำเป็นจะต้องอาศัยสินค้า

หรือวัตถุดิบพื้นฐานในการผลิตบริการเหล่านั้น ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าความสามารถในการผลิตสินค้าจึงเป็นรากฐานสำคัญของระบบเศรษฐกิจโดยส่วนรวม

อย่างไรก็ตาม ถ้าหากจะพิจารณาถึงความสามารถทางการผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ ของประเทศไทยโดยส่วนรวมแล้ว เราอาจจะพิจารณาได้จากแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์ประชาชาติ ซึ่งได้สรุปไว้ในตารางที่ 4 และพอจะสรุปเป็นข้อสังเกตได้โดยย่อ ดังนี้

ตารางที่ 4
ผลิตภัณฑ์ประชาชาติ จำแนกตามแหล่งที่มา
ปี 2501-2522
(หน่วย : ร้อยละ)

ที่มาของผลิตภัณฑ์ประชาชาติ	2501	2501-05	2506-10	2511-15	2516-20	2522
1. การผลิตด้านสินค้า						
1.1 ผลผลิตทางการเกษตร (เฉพาะพืชผล)	40.5 (28.1)	38.6 (26.7)	34.8 (25.1)	30.0 (21.0)	31.3 (23.1)	25.8 (19.2)
1.2 เหมืองแร่และการขุดหิน	1.1	1.4	1.9	1.9	1.5	2.4
1.3 อุตสาหกรรม	11.1	11.1	13.2	16.1	18.0	19.3
1.4 การก่อสร้าง	3.1	3.6	5.7	5.8	4.8	5.6
รวม	55.8	54.7	55.6	53.8	55.6	53.1
2. การผลิตด้านบริการ						
2.1 การขายส่งและปลีก	17.3	17.4	17.2	17.7	18.2	20.0
2.2 การธนาคารและประกันภัย	1.8	2.3	3.0	4.0	4.5	5.5
2.3 การบริหารและการป้องกันประเทศ	5.4	4.9	4.3	4.4	4.1	3.8
2.4 บริการ	9.5	9.2	9.2	10.4	9.0	9.1
รวม	34.0	33.8	33.7	36.5	35.8	38.4
3. การขนส่งและอื่นๆ						
3.1 การขนส่งและคมนาคม	5.6	6.6	7.8	6.3	5.9	6.3
3.2 อื่น ๆ	4.6	4.9	2.9	9.7	9.6	8.5
รวมทั้งสิ้น	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
ที่มา : ข้อมูลเบื้องต้นจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ						

ประการแรก ถ้าหากจะพิจารณาถึงส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ประชาชาติ โดยจำแนกตามแหล่งที่มา ในระหว่างปี 2510 ถึง 2522 แล้ว จะพบว่าสัดส่วนของการผลิตตัวสินค้าโดยส่วนรวมได้ลดลง แต่สัดส่วนของการผลิตบริการต่าง ๆ กลับเพิ่มขึ้น กล่าวคือ ในปี 2501 อัตราส่วนของการผลิตสินค้าเท่ากับร้อยละ 55.8 แต่ในปี 2522 อัตราส่วนดังกล่าวลดเหลือเพียงร้อยละ 53.1 สำหรับการบริการต่าง ๆ ในปี 2501 มีอัตราส่วนเพียงร้อยละ 34.0 แต่ในปี 2522 อัตราส่วนดังกล่าวได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 38.4 การเปลี่ยนแปลงในสัดส่วนของการผลิตดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการใช้จ่ายโดยส่วนรวมด้วย แสดงให้เห็นว่า การใช้จ่ายในสิ่งที่เกินความจำเป็นของความเป็นอยู่ขั้นพื้นฐาน หรือการใช้จ่ายในลักษณะฟุ่มเฟือย มีมากขึ้น

ประการที่สอง ในส่วนประกอบของการผลิตตัวสินค้าต่าง ๆ ปรากฏว่า ผลผลิตทางการเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลักของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ คือ เกือบร้อยละ 80 ของประชากรมีอาชีพเกี่ยวข้องกับการเกษตรโดยตรง มีอัตราส่วนลดลงอย่างน่าสังเกต กล่าวคือ ในปี 2501 อัตราส่วนของผลผลิตทางการเกษตร เมื่อเทียบกับผลผลิตประชาชาติโดยส่วนรวม ได้ลดลงจากร้อยละ 40.5 เหลือเพียงร้อยละ 25.8 ในปี 2522 แสดงให้เห็นว่าภาคการเกษตรมิได้รับความสนใจหรือได้รับการพัฒนาการลงทุนเท่าที่ควร แต่ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวปรากฏว่า สัดส่วนของการผลิตบริการบางอย่างได้เพิ่มขึ้นอย่างน่าสนใจ เช่น บริการที่เกี่ยวข้องกับธนาคารและประกันภัยได้เพิ่มจากร้อยละ 1.8 ในปี 2501 เป็นร้อยละ 5.5 ในปี 2522 กิจกรรมเกี่ยวกับการขายส่งและการขายปลีกได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 17.3 ในปี 2501 เป็นร้อยละ 20.0 ในปี 2522

ประการที่สาม การเปลี่ยนแปลงอัตราส่วนของการผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมานั้น ถ้าหากเราพิจารณาถึงการมีงานทำและการกระจายรายได้ภายในสังคมแล้ว ก็เป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่งสำหรับแนวทางการเติบโตทางเศรษฐกิจของไทย เราอาจจะพอมองเห็นภาพของปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมได้ โดยพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับ

สัดส่วนของผลิตภัณฑ์ประชาชาติกับจำนวนประชากร ตัวอย่าง เช่น ในปี 2522 ประมาณกันว่าร้อยละ 70 ของประชากรทั้งประเทศมีอาชีพทางการเกษตร ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 30 ประกอบอาชีพอื่น ๆ โดยที่อัตราส่วนของมูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติที่เกิดจากภาคการเกษตรมีเพียงร้อยละ 25.8 เท่านั้น หมายความว่าร้อยละ 70 ของประชากรได้รับรายได้จากการผลิตหรือจากการทำงานของตนเพียงร้อยละ 26 ส่วนประชากรที่เหลือร้อยละ 30 จะมีรายได้จากการทำงานหรือการผลิตของตนถึงร้อยละ 26 ส่วนประชากรที่เหลือร้อยละ 30 จะมีรายได้จากการผลิตหรือการทำงานของตนถึงร้อยละ 74 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติ สัดส่วนของมูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติในลักษณะที่กล่าวมานั้น ย่อมชี้ให้เห็นถึงความไม่เป็นธรรมในการกระจายรายได้ของสังคมไทยว่าเป็นอย่างไร

ประการที่สี่ เมื่อพิจารณาถึงการมีงานทำของประชาชนซึ่งใช้แรงงานส่วนใหญ่อยู่ในภาคการเกษตร แต่สัดส่วนของมูลค่าของผลิตผลทางการเกษตรเมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์ประชาชาติอยู่ในอัตราที่ต่ำ นอกจากแสดงให้เห็นว่าคนที่อยู่ในภาคการเกษตรได้รับส่วนแบ่งจากการทำงานของตนน้อยแล้ว ยังแสดงว่าการผลิตในการเกษตรไม่ค่อยได้รับการพัฒนาอีกด้วย ในกรณีเช่นนี้ เมื่อจำนวนประชากรของประเทศเพิ่มมากขึ้น กำลังงานที่อยู่ในภาคการเกษตรก็จะมีมากขึ้น ซึ่งจะทำให้อัตราส่วนของคนที่ไม่มี

งานทำและที่มีงานทำไม่เต็มที่จะยิ่งเพิ่มทวีขึ้น นับว่าเป็นผลเสียต่อเศรษฐกิจของประเทศโดยส่วนรวม และทำให้การแก้ไขปัญหาสังคมเศรษฐกิจในอนาคตมีความยุ่งยากมากขึ้นด้วย

2.2.2 โครงสร้างการกระจายรายได้และการใช้จ่ายของสังคม

ในการวิเคราะห์โครงสร้างของการกระจายรายได้ของสังคม เราจะต้องพิจารณาถึงปัจจัยขั้นพื้นฐานในการกำหนดรายได้ของสังคม ได้แก่ ลักษณะการเป็นเจ้าของในปัจจัยการผลิต การกำหนดอัตราผลตอบแทนในการทำงาน รวมถึงตลอดถึงอำนาจการผูกขาดหรือการต่อช่องทางเศรษฐกิจของแต่ละกลุ่มในสังคมเป็นอย่างไร กล่าวคือ จะต้องพิจารณาปัญหาขั้นพื้นฐานที่สำคัญ 3 ประการ คือ

ประการแรก ใครเป็นผู้เป็นเจ้าของและเป็นผู้ควบคุมการใช้ปัจจัยการผลิต

ประการที่สอง ใครเป็นผู้ผูกขาดหรือเป็นผู้กำหนดอัตราผลตอบแทนในการผลิตหรือในการทำงาน

ประการที่สาม ใครเป็นผู้ควบคุมกลไกอำนาจรัฐ และกลไกอำนาจรัฐทำงานเพื่อผลประโยชน์ของใคร

อย่างไรก็ตาม ในที่นี้จะไม่กล่าวถึงรายละเอียดในปัญหาเหล่านั้น แต่พอจะกล่าวสรุปได้ว่า ในปัจจุบัน ทั้งอำนาจทางเศรษฐกิจและอำนาจทางการเมืองถูกผูกขาดในมือคนเพียงกลุ่มน้อย⁵ การผูกขาดในอำนาจดังกล่าวทำให้การกระจายรายได้ภายในสังคมไทยเป็นไปอย่างไม่ยุติธรรม และประโยชน์หรือรายได้ที่เกิดจากการผลิตและการทำงานของคนที่ประเทศถูกกระจุกตัวอยู่ในมือของคนเพียงกลุ่มน้อย และระบบการจัดเก็บภาษีอากรของรัฐก็มิได้ช่วยให้การกระจายรายได้ของสังคมดีขึ้น ซึ่งจะพิจารณาได้โดยย่อ ดังนี้

1. การกระจายรายได้ของครัวเรือนในแต่ละภูมิภาค

นอกจากการพิจารณาถึงการกระจายรายได้ในส่วนรวมของแต่ละภูมิภาค และสัดส่วนของผลิตภัณฑ์ประชาชาติในแต่ละภาคเศรษฐกิจที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อก่อนแล้ว เราอาจจะพิจารณาการกระจายรายได้ของสังคม โดยดูจากระดับรายได้ของคนในแต่ละครัวเรือน ซึ่งพิจารณาได้จากข้อมูลในตารางที่ 5

ตารางที่ 5

การกระจายรายได้ระหว่างกลุ่มครัวเรือน จำแนกตามชั้นของรายได้ ปี 2516
(หน่วย : ร้อยละ)

ชั้นของรายได้	ภาคเหนือ	ภาคอีสาน	ภาคใต้	ภาคกลาง	กทม.	ทั้งประเทศ
1. ต่ำกว่า 6000 บาท	25.5	41.1	15.2	4.1	6.7	22.2
2. ระหว่าง 6000-29,999 บาท	70.1	49.6	74.3	78.5	54.8	64.6
3. สูงกว่า 30,000 บาทขึ้นไป	4.4	9.3	10.5	17.4	44.5	13.2
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ						

⁵ ดู เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม "วิเคราะห์ปัญหาเศรษฐกิจไทย โดยพิจารณาจากโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ" ใน วิกฤติการณ์

เศรษฐกิจไทย 2522 คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กุมภาพันธ์ 2523

จากข้อมูลในตารางที่ 5 จะสังเกตได้ว่าในปี 2516 ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศมีรายได้โดยเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่ำกว่า 30,000 บาทต่อปี มีเป็นจำนวนถึงร้อยละ 64.6 ของครัวเรือนทั่วประเทศ เมื่อพิจารณาถึงรายได้โดยเฉลี่ยของแต่ละครัวเรือน จำแนกตามภูมิภาคก็จะพบว่า ครัวเรือนในภาคอีสานและภาคเหนือเป็นครัวเรือนที่มีรายได้โดยเฉลี่ยต่ำมาก ส่วนครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครเป็นครัวเรือนที่มีรายได้โดยเฉลี่ยสูงที่สุด ซึ่งข้อมูลดังกล่าวก็สอดคล้องกับเรื่องราวที่ได้วิเคราะห์มาในหัวข้อก่อน

2. รายได้ของคนในแต่ละอาชีพ

ในการพิจารณาการกระจายรายได้ของสังคม เราอาจจะวิเคราะห์โดยพิจารณาว่า การทำงานในแต่ละอาชีพนั้นมีรายได้หรือได้รับผลตอบแทนในการทำงานเป็นอย่างไร ข้อมูลในตารางที่ 6 ให้ภาพเกี่ยวกับรายได้ของคนในแต่ละอาชีพได้เป็นอย่างดี สำหรับการกระจายรายได้ในปี 2519 คนที่ทำงานในภาคเกษตรจะได้รับรายได้โดยเฉลี่ยต่อปีเพียงคนละ 7,113 บาทเท่านั้น ส่วนคนที่ประกอบการค้าพาณิชย์กรรม จะเป็นผู้ที่มีรายได้โดยเฉลี่ยสูงที่สุด กล่าวคือ จะมีรายได้โดยเฉลี่ยปีละ 70,339 บาท ซึ่งรายได้ดังกล่าวมากกว่ารายได้ของเกษตรกรประมาณถึง 10 เท่าตัว ส่วนผู้ที่ทำงานด้านบริการจะมีรายได้มากกว่าการทำงานด้านเกษตรเกือบ 5 เท่าตัว

ตารางที่ 6

รายได้ต่อคนในการทำงานตามสาขาอาชีพ
ในปี 2519 (ราคาปัจจุบัน)
หน่วย : บาท

อาชีพ	รายได้ต่อปี
1. เกษตรกรรม	7,113
2. อุตสาหกรรม	44,215
3. ทษ พาณิชยกรรม	70,399
4. บริการ	32,665
ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	

ลักษณะของรายได้หรือผลตอบแทนที่ได้จากการทำงานของคนในแต่ละอาชีพดังกล่าว นอกจากจะให้เห็นถึงความแตกต่างในการกระจายรายได้แล้ว ยังชี้ให้เห็นว่าการทำงานเพื่อผลิตบริการต่าง ๆ จะได้รับผลตอบแทนสูงกว่าการทำงานเพื่อผลิตตัวสินค้า สิ่งตอบแทนจากการทำงานดังกล่าวนี้ได้ชักจูงให้คนโดยทั่วไปต้องการทำงานด้านบริการมากกว่าการทำงานเพื่อผลิตสินค้า ในกรณีเช่นนี้ จะมีผล

กระทบต่อโครงสร้างการผลิตในระยะยาวของประเทศอย่างสำคัญ กล่าวคือ เมื่อทุกคนต้องการจะเป็นผู้ผลิตบริการ แต่ไม่ต้องการผลิตสินค้าแล้ว ก็จะทำให้การผลิตสินค้า ซึ่งเป็นกำลังการผลิตขั้นพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจ ไม่ได้รับการพัฒนาหรือการเอาใจใส่เท่าที่ควร ทำให้ระบบการผลิตและการใช้จ่ายโดยรวมของประเทศเป็นไปในทำนองที่ว่า เราต้องการที่จะทำการใช้จ่ายหรือทำการบริโภคมากกว่าที่จะทำการผลิต เมื่อทุกคนต้องการบริโภคมากกว่าการผลิตแล้ว ก็จะก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจต่าง ๆ มากมาย และทำให้การแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมมีความยุ่งยากลำบากมากขึ้น

3. ระบบภาษีอากรของประเทศ

ในการพิจารณาการกระจายรายได้ของประเทศ นอกจาก

จะพิจารณาถึงปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการกระจายรายได้ของสังคมแล้ว เรายังจะต้องพิจารณาต่อว่าระบบภาษีอากรและการใช้จ่ายของรัฐบาลมีส่วนช่วยให้การกระจายรายได้ของสังคมดีขึ้นหรือไม่ กล่าวคือ เราควรพิจารณาว่ารัฐบาลเก็บภาษีอากรจากใคร นำรายได้จากภาษีอากรดังกล่าวนั้นไปใช้ในด้านใด และใครเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์จากการจ่ายดังกล่าวนี้

เมื่อพิจารณาถึงรายได้ที่เกิดจากภาษีอากรต่าง ๆ ที่รัฐบาลจัดเก็บอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งได้แสดงไว้ในตารางที่ 7 ก็จะกล่าวได้ว่าระบบภาษีอากรที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนั้นมีบทบาทน้อยมากในการจัดระบบการกระจายรายได้ของสังคมให้ดีขึ้น ซึ่งจะพิจารณาได้โดยย่อ ดังนี้

ตารางที่ 7

รายได้ที่เป็นภาษีอากร ปีงบประมาณ 2523 และ 2524
(หน่วย : ล้านบาท)

รายการ	ปี 2523		ปี 2524		เพิ่ม	
	ล้านบาท	ร้อยละ	ล้านบาท	ร้อยละ	ล้านบาท	ร้อยละ
1. ภาษีทางตรง	15,900	19.00	20,090	19.75	4,190	26.30
1.1 ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	6,780		7,900		1,120	16.52
1.2 ภาษีเงินได้นิติบุคคล	9,120		12,190		3,070	33.53
2. ภาษีทางอ้อม	67,811	81.00	82,593	80.43	14,782	21.79
2.1 ภาษีการขายทั่วไป	18,000		22,110		4,160	22.83
2.2 ภาษีการขายเฉพาะ	25,705		30,716		5,011	19.49
2.3 ภาษีทรัพย์สินกรรมชาติ	3,926		4,425		494	12.71
2.4 ภาษีสินค้าเข้าและออก	23,050		28,500		5,450	23.64
2.5 ภาษีลักษณะอนุญาตและอื่นๆ	1,056		1,267		211	19.97
3. รวมรายได้จากภาษีอากร	83,711	100.0	102,683	100.0	18,970	22.66

ที่มา : สำนักงานงบประมาณ : เอกสารงบประมาณประจำปีแผ่นดินประจำปี 2524

ตารางที่ 8

รายได้จาก สุรา ยาสูบ และการพนัน

รายการ	ปี 2523	ปี 2524	เพิ่ม (+) ลด (-)
1. รายได้จากสุราและเบียร์			
1.1 ภาษีสุราและแอสก์สุรา	3,000	3,680	+ 680
1.2 ภาษีเบียร์	1,821	2,870	+ 1,049
1.3 ค่าใบอนุญาตขายสุรา	592	673	+ 81
1.4 ค่ารั้งสุรา	136	120	- 16
1.5 รายได้จากโรงเบียร์เข้าโรงงานสุรารัฐ	.00	1,012	+ 312
1.6 รายได้จากองค์การสุรา	40	32	- 8
รวม	6,289	8,351	+ 2,062
2. รายได้จากยาสูบและยาน้ำคืด			
2.1 แสตนท์ยาสูบ	4,708	6,032	+ 1,324
2.2 แสตนท์ยาน้ำคืด	19	19	-
2.3 ค่าใบอนุญาตสรรพสามิต	21	29	+ 8
2.4 รายได้จากโรงงานยาสูบ	1,280	1,280	-
รวม	6,028	7,360	+ 1,332
3. รายได้จากการพนัน			
3.1 ค่าใบอนุญาตการพนัน	316	328	+ 12
3.2 รายได้จากสถานกึ่งเบง	1,106	1,306	+ 200
3.3 รายได้จากโรงงานไพ่	1	1	-
รวม	1,423	1,635	+ 212
4. รายได้ทั้งหมด (1 + 2 + 3)	13,740	17,346	+ 3,606
5. รายได้ที่เป็นภาษีอากรทั้งสิ้น	83,711	122,683	+ 48,970
6. คิดเป็นรายหัวร้อยละของรายได้ภาษีอากร	16.47	16.89	
ที่มา : ข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารงบประมาณแผ่นดิน ปี 2524			

ประการแรก รายได้ที่เกิดจากภาษีอากรนั้นส่วนใหญ่เป็นรายได้ที่เกิดจากการจัดเก็บภาษีทางอ้อม กล่าวคือประมาณร้อยละ 80 เป็นภาษีทางอ้อม ส่วนที่เป็นภาษีทางตรงมีเพียงร้อยละ 20 เท่านั้น ในกรณีที่ภาษีที่จัดเก็บส่วนใหญ่เป็นภาษีทางอ้อมจะทำให้อัตราส่วนการแบกรับภาระภาษีของประชาชนมีความไม่เป็นธรรมมากขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากว่าภาษีทางอ้อมเป็นภาษีที่เก็บจากการซื้อขายสินค้าและบริการโดยทั่วไป มิได้เก็บตามฐานะทางเศรษฐกิจ หรือรายได้ของผู้ซื้อหาสินค้าและบริการเหล่านั้น กล่าวคือ คนที่ซื้อสินค้าชนิดเดียวกันต้องเสียภาษีเท่ากัน โดยมีได้ค่านี้นั้นว่าผู้ซื้อสินค้านั้นจะมีรายได้เท่าไร หรือมีฐานะทางเศรษฐกิจเป็นอย่างไร ในกรณีเช่นนี้ คนที่มีรายได้ต่ำจะเป็นผู้แบกรับภาระของภาษีในอัตราส่วนที่สูงกว่าคนที่มียาได้สูง

ประการที่สอง ถ้าหากเราศึกษาถึงรายละเอียดในการจัดเก็บภาษีรายได้บุคคลธรรมดา ซึ่งถือว่าเป็นภาษีทางตรง ที่จัดเก็บตามฐานะของรายได้ของประชาชนแต่ละคน เราจะพบอีกว่า รายได้ที่เก็บได้จากภาษีดังกล่าวส่วนใหญ่เก็บได้จากคนที่ขายแรงงาน กล่าวคือ ประมาณกว่าร้อยละ 70 ของรายได้ภาษีดังกล่าวนั้นเป็นภาษีที่เก็บได้จากคนที่มีรายได้เป็นเงินเดือนและค่าจ้าง ส่วนคนที่มียาได้จากอย่างอื่น ซึ่งมีฐานะดี กลับเก็บไม่ค่อยได้ จึงมีผลทำให้โครงสร้างทางภาษีของเรามีความไม่เป็นธรรมมากขึ้น

ประการที่สาม ถ้าหากพิจารณาถึงรายได้ที่เป็นภาษีทางอ้อมบางประเภทแล้ว จะสังเกตได้ว่า รัฐบาลพึ่งรายได้จากสินค้าหรือบริการที่มีลักษณะเสพติดหรือให้โทษต่อสังคมในอัตราที่ค่อนข้างสูง ดังปรากฏในตารางที่ 8 ตัวอย่าง เช่น ในปีงบประมาณ 2524 รัฐบาลจะเก็บรายได้จากสุรา ยาสูบ และการพนัน เป็นจำนวนถึง 17,346 ล้านบาท หรือคิดประมาณร้อยละ 17 ของรายรับที่เป็นภาษีอากร ถึงแม้ว่ารายได้จากสิ่งดังกล่าวรัฐบาลจะเก็บได้โดยง่ายก็ตาม แต่การที่ประชาชนบริโภคหรือใช้สินค้าและบริการที่มีลักษณะเสพติดดังกล่าวมานั้น ย่อมเป็นผลเสียต่อทางสังคมและต่อทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นอันมาก

2.3 การค้าและการพึ่งพาต่างประเทศ

จากตัวอย่างของภาษีที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า ระบบภาษีอากรที่เราใช้อยู่ในปัจจุบันไม่ค่อยมีบทบาทในการทำให้การกระจายรายได้ในสังคมดีขึ้น สำหรับการใช้จ่ายของรัฐบาลที่มีผลต่อการกระจายรายได้ของสังคมก็เป็นไปในลักษณะเดียวกันกับผลของการจัดเก็บภาษีอากร กล่าวคือ รายจ่ายของรัฐบาลส่วนใหญ่เป็นรายจ่ายทั่วไปที่รัฐบาลต้องจ่ายอยู่เป็นประจำ เช่น การป้องกันประเทศ การรักษาความสงบภายใน และการจ่ายเงินเดือนข้าราชการ เป็นต้น สำหรับรายจ่ายที่จะช่วยเหลือหรือเพื่อยกระดับรายได้ของคนจนนั้นมีน้อยมาก

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เราอาจจะกล่าวได้ว่า ระบบการคลังของรัฐบาลที่เป็นอยู่ในอดีตและในปัจจุบันมิได้เป็นเครื่องมือที่จะทำให้การกระจายรายได้ภายในสังคมดีขึ้นแต่อย่างใด ลักษณะของการกระจายรายได้ของสังคมจะเป็นตัวกำหนดลักษณะการใช้จ่ายของประชาชนในสังคมโดยตรง กล่าวคือ คนที่มีรายได้มากย่อมมีโอกาสบริโภคสินค้าและบริการต่างๆ ได้มาก ส่วนคนที่มีรายได้น้อยย่อมบริโภคสินค้าและบริการต่างๆ ได้น้อย ลักษณะของการใช้จ่ายดังกล่าว นอกจากจะมีผลโดยตรงต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนแต่ละกลุ่มแล้ว ยังมีผลต่อลักษณะของการค้าและการพึ่งพาต่างประเทศอีกด้วย ซึ่งจะได้กล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

ในหัวข้อก่อน เราได้พิจารณาถึงลักษณะของการผลิตและการจัดระบบการกระจายของประเทศไทย ซึ่งพอจะกล่าวได้ว่า การผลิตสินค้าและบริการต่างๆ ของเรานั้น มีแนวโน้มไปในทางด้านการผลิตบริการมากขึ้น ส่วนการผลิตตัวสินค้าไม่ค่อยได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทางด้านเกษตร ในด้านของการจัดระบบการกระจายรายได้ของสังคมนั้น ก็ปรากฏว่า การกระจายรายได้ของสังคมเป็นไปอย่างไม่เป็นธรรม รายได้หรือผลประโยชน์ที่เกิดจากพัฒนาส่วนใหญ่ตกอยู่ในมือของคนเพียงกลุ่มน้อย ดังนั้น ผลที่เกิดจากการพัฒนาเศรษฐกิจของเราจึงเป็นไปในทำนองที่ว่า ยิ่งพัฒนา คนส่วนใหญ่ยิ่งจนลง และทำให้เกิดปัญหาทางสังคมเศรษฐกิจมากขึ้น

ความไม่เป็นธรรมในการกระจายรายได้ในสังคมมีผลต่อการกำหนดลักษณะการใช้จ่ายของคนแต่ละกลุ่มในสังคมด้วย ปรากฏว่า คนกลุ่มน้อยที่ได้รับผลประโยชน์อย่างมากมาจากการพัฒนาสามารถยกระดับหรือมาตรฐานความเป็นอยู่ของตนให้สูงขึ้น และสามารถตัดกตวงผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนาทางด้านวัตถุและทางด้านวิทยาการได้อย่างเต็มที่ ในทางตรงกันข้าม คนส่วนใหญ่ซึ่งไม่ค่อยได้รับผลประโยชน์หรือเป็นฝ่ายที่ได้รับผลเสียจากการพัฒนานั้น กลับต้องมีฐานะความเป็นอยู่อย่างแร้นแค้น

การวิเคราะห์ลักษณะการใช้จ่ายของประเทศโดยส่วนรวมนั้น นอกจากเราจะพิจารณาลักษณะการออมและการใช้จ่ายต่างๆ แล้ว เราอาจจะวิเคราะห์โดยการพิจารณาจากลักษณะการค้าและการพึ่งพาต่างประเทศว่า ได้มีการเปลี่ยนแปลงหรือวิวัฒนาการไปในรูปใด สำหรับในกรณีของประเทศไทย เราจะพิจารณาได้จากข้อมูลในตารางที่ 9 ซึ่งพอจะสรุปข้อสังเกตโดยย่อได้ ดังนี้

ประการแรก ในช่วงระยะเวลาประมาณ 20 ปี ที่เราเริ่มทำการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นต้น

มา ปรากฏว่า การค้าของเรามีการขาดดุลมากขึ้นทุกปี กล่าวคือ เราทำการสั่งซื้อสินค้าเข้ามามากกว่าสินค้าที่เราส่งไปขายทุกปี เช่น ในปี 2501 การขาดดุลการค้ามีเพียง 1,164 ล้านบาทเท่านั้น แต่ในปี 2522 การขาดดุลทางการค้า มีมูลค่าสูงถึง 47,055 ล้านบาท

ตารางที่ 9
การค้าต่างประเทศและลักษณะการเปิดกว้าง
ของประเทศไทย ปี 2501-2522
(หน่วย : ล้านบาท)

รายการ	2501	2505	2510	2515	2520	2522
1. สินค้าออก	6,413	9,497	13,808	21,750	70,463	106,879
2. สินค้าเข้า	8,054	11,149	21,958	30,635	96,061	153,914
3. การค้าขาดดุล (-)	-1,641	-1,652	-8,150	-8,885	-25,598	-47,055
4. สินค้าออกเทียบกับผลิตภัณฑ์ประชาชาติ (ร้อยละ)	13.6	14.6	12.7	13.5	18.0	19.2
5. สินค้าเข้าเทียบกับผลิตภัณฑ์ประชาชาติ (ร้อยละ)	17.1	17.1	20.3	18.9	24.6	27.7
6. สินค้าออกและสินค้าเข้าเทียบกับผลิตภัณฑ์ประชาชาติ (ร้อยละ)	30.7	31.7	33.0	32.4	42.6	46.9

ที่มา : ข้อมูลเบื้องต้นจากรายงานประจำปีเดือนของธนาคารแห่งประเทศไทยในต่าง ๆ

ประการที่สอง ถ้าหากพิจารณาถึงรายละเอียดของสินค้าขาออกและสินค้าขาเข้าแล้ว เราจะพบว่า สินค้าที่เราส่งออกส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่เกิดจากผลิตผลทางการเกษตร เช่น ข้าว ยาง ข้าวโพด มันสำปะหลัง เป็นต้น นอกจากนั้นก็ได้แก่ ดิบบุก น้ำตาล สิ่งทอ และผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมบางชนิด ในด้านของสินค้าเข้า ส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าที่เกี่ยวข้องกับด้านพลังงาน เช่น น้ำมัน เครื่องจักรกล รถยนต์ และสินค้าที่ใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมภายในประเทศ เช่น เส้นใยเทียม เคมีภัณฑ์ ส่วนประกอบของรถยนต์และเครื่องจักรกล และวัตถุดิบสำเร็จรูปอื่น ๆ เป็นต้น

ประการที่สาม จากรายการสำคัญของสินค้าขาออกสินค้าขาเข้า และลักษณะการขาดดุลทางการค้าเป็นระยะยาวนานและรุนแรงมากขึ้นของเรานั้น นอกจากจะสะท้อนให้เห็นถึงความอ่อนแอในทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศเราแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงลักษณะของ

ความไม่เป็นธรรมในการกระจายรายได้ หรือการกระจายผลประโยชน์ในการใช้สินค้าและบริการต่าง ๆ ที่เราผลิตได้ด้วย กล่าวคือ สินค้าขาออกส่วนใหญ่เป็นผลิตผลทางการเกษตรที่เกิดจากการผลิตของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ แต่ปรากฏว่าประชากรส่วนใหญ่มักกลับมีชีวิตความเป็นอยู่ที่แร้นแค้น สำหรับรายการสินค้าเข้านั้น เป็นผลิตภัณฑ์ทางด้านพลังงานและสินค้าอุตสาหกรรมหรือส่วนประกอบที่นำมาผลิตสินค้าอุตสาหกรรมภายในประเทศ ปรากฏว่าสินค้าต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสินค้าที่คนที่มีรายได้สูงและรายได้ระดับกลางเป็นผู้ใช้เป็นส่วนใหญ่ จากปรากฏการณ์ที่กล่าวมา จึงพอจะกล่าวได้ว่า โครงสร้างการผลิต การแจกจ่ายและการใช้จ่ายของเรานั้น เป็นไปในทำนองที่ว่า คนส่วนใหญ่ทำการผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ เพื่อให้คนส่วนน้อยที่เป็นผู้ได้เปรียบในสังคมได้ทำการใช้จ่ายอย่างสะดวกสบาย

ประการที่สี่ จากลักษณะการค้าขายติดต่อกับต่างประเทศที่เพิ่มขึ้นตลอดเวลา แสดงให้เห็นว่า ความจำเป็นในการพึ่งพาต่างประเทศของเรามีมากขึ้น จะสังเกตได้ว่า มูลค่าสินค้าออกและสินค้าเข้า เมื่อเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์ประชาชาติ มีอัตราส่วนที่สูงขึ้นโดยตลอด กล่าวคือ ในปี 2501 มีอัตราส่วนเพียงประมาณร้อยละ 31 เท่านั้น แต่ในปี 2522 ได้เพิ่มขึ้นสูงถึงร้อยละ 47 การที่ประเทศไทยมีความจำเป็นต้องพึ่งพาต่างประเทศในอัตราส่วนที่สูงมากนั้น ทำให้การผันผวนในเศรษฐกิจโลกมีผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศมากขึ้น และทำให้การแก้ไขปัญหาได้ยากขึ้น เนื่องจากเราควบคุมต้นทุนและภาวะการผันผวนไม่ได้ ตัวอย่าง เช่น เมื่อราคาน้ำมันดิบสูงขึ้น หรือเกิดภาวะเงินเฟ้อในต่างประเทศ เหตุการณ์ดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศทันทีและค่อนข้างจะรุนแรงด้วย

ประการที่ห้า ลักษณะการพึ่งพาต่างประเทศ นอกจากเราจะพิจารณาจากสินค้าขาออกและสินค้าขาเข้าแล้ว เรายังพิจารณาได้จากความจำเป็นในการพึ่งพาทางการเงินได้อีกด้วย ซึ่งจะพิจารณาได้จากข้อมูลในตารางที่ 10

เมื่อพิจารณาถึงความจำเป็นที่ต้องพึ่งพาเงินทุนจากต่างประเทศทั้งในภาคของรัฐบาลและภาคเอกชน จะสังเกตว่าเรามีความจำเป็นในการกู้ยืมเงินจากต่างประเทศมากขึ้นทุกปี ตัวอย่าง เช่น ในปี 2520 หนี้สินต่างประเทศที่เรามีอยู่เป็นจำนวน 2,031 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณ 41,635 ล้านบาท มาในปี 2522 ได้เพิ่มขึ้นเป็น 3,956 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณ 81,093 ล้านบาท และคาดว่าในปี 2523 จำนวนหนี้ดังกล่าวจะเพิ่มขึ้นเป็น 7,907 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณ 162,093 ล้านบาท การกู้ยืมเป็นจำนวนมากขึ้นนั้น นอกจากจะทำให้ต้องเสียดอกเบี้ยมากขึ้นแล้ว ยังทำให้ความเป็นอิสระในทางเศรษฐกิจของเรามีน้อยลงด้วย

จากลักษณะการค้าและการกู้ยืมเงินจากต่างประเทศที่ได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า ความจำเป็นในการพึ่งพาต่างประเทศของเรานั้นมีมากขึ้นทุกปี อย่างไรก็ตาม การกู้ยืมเงินจากต่างประเทศมาก และการติดต่อทางการค้ากับต่างประเทศมากขึ้น ถ้าหากเราสามารถใช้จ่ายเงินกู้ขึ้นเป็นประโยชน์อย่างเต็มที่ และเรามีอำนาจการต่อรองทางการค้าพอสมควร และรวมตลอดจนถึงการจัดระบบการกระจาย

ตารางที่ 10
หนี้ต่างประเทศในระยะกลางและระยะยาว ของประเทศไทย
(หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

รายการ	2520	2521	2522	การประมาณการในปี	
				2523	2524
1. จำนวนหนี้สินรวม	2,031	2,719	3,956	5,921	7,907
1.1. หนี้ของรัฐบาล	(1,151)	(1,788)	(2,713)	(3,937)	(5,200)
1.2. หนี้ของเอกชน	(880)	(931)	(1,243)	(1,984)	(2,687)
2. ดอกเบี้ย	445	826	952	1,220	1,681
3. หนี้สินเทียบกับรายได้จากการส่งออก (ร้อยละ)	(49)	(56)	(61)	(73)	(81)
4. หนี้สินเทียบกับผลิตภัณฑ์ประชาชาติ (ร้อยละ)	(10)	(12)	(14)	(17)	(20)
5. ดอกเบี้ยเทียบรายได้การส่งออก (ร้อยละ)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย					

รายได้ของสังคมให้มีความเป็นธรรมตามสมควรแล้ว การพึ่งพาต่างประเทศโดยการกู้ยืมเงินมาลงทุน และเปิดการค้ากับต่างประเทศมากขึ้น ก็ย่อมไม่เป็นผลเสียต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยส่วนรวมแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้าม ถ้าหากเราไม่สามารถใช้เงินกู้ให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่ หรือขาดอำนาจการต่อรองทางการค้า และขาดความเป็นธรรมในการกระจายรายได้ภายในสังคมแล้ว การเปิดการค้ากับต่างประเทศมากขึ้นและการพึ่งพาต่างประเทศมากขึ้น ย่อมเป็นผลเสียต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยส่วนรวมมากขึ้น และทำให้การแก้ปัญหาทางสังคมเศรษฐกิจภายในประเทศทำได้ยากลำบากมากขึ้น อย่างไรก็ตาม จากลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการพึ่งพาต่างประเทศที่ได้กล่าวมาทั้งหมดแล้ว พอจะกล่าวได้ว่า ลักษณะการเปิดกว้างในการค้าและการพึ่งพาต่างประเทศของประเทศไทยที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ เป็นผลเสียต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจมากกว่าที่จะเป็นผลดีโดยส่วนรวม

2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเศรษฐกิจภายในกับต่างประเทศ

จากการศึกษาถึงความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่ได้กล่าวมาในหัวข้อก่อน จะเห็นได้ว่า ปัญหาเศรษฐกิจภายในกับภายนอกประเทศมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันชนิดที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ดังนั้น ในเมื่อเราพิจารณาแก้ไขปัญหาทางสังคมเศรษฐกิจของประเทศ เราจึงจำเป็นจะต้องศึกษาถึงความสัมพันธ์ทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศที่มีกับโลกภายนอกด้วย กล่าวคือ จะต้องศึกษาดูว่า การติดต่อทางการค้ากับต่างประเทศนั้น ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจภายในประเทศอย่างไร และทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของชนในประเทศเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใดด้วย

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาดังกล่าวถึงผลของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยตลอดระยะเวลาประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา เราได้พบว่า ยิ่งพัฒนา ความแตกต่างในการกระจายรายได้ประเทศยิ่งมีมากขึ้น และการพึ่งพาต่างประเทศยิ่งมีมากขึ้น ทั้งนี้ ก็เนื่องจากเกิดการได้เปรียบเสียเปรียบในการติดต่อทางการค้าและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในระหว่างกัน ซึ่งพอจะอธิบายได้โดยอาศัยทฤษฎีศูนย์กลางและบริวาร⁶ จากหลักการของทฤษฎีดังกล่าว พอจะอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจทั้งภายในประเทศไทยและการติดต่อทางการค้ากับต่างประเทศ โดยใช้รูปที่ 2 ซึ่งพอจะสรุปได้โดยย่อ ดังนี้

2.4.1 ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจภายในประเทศ

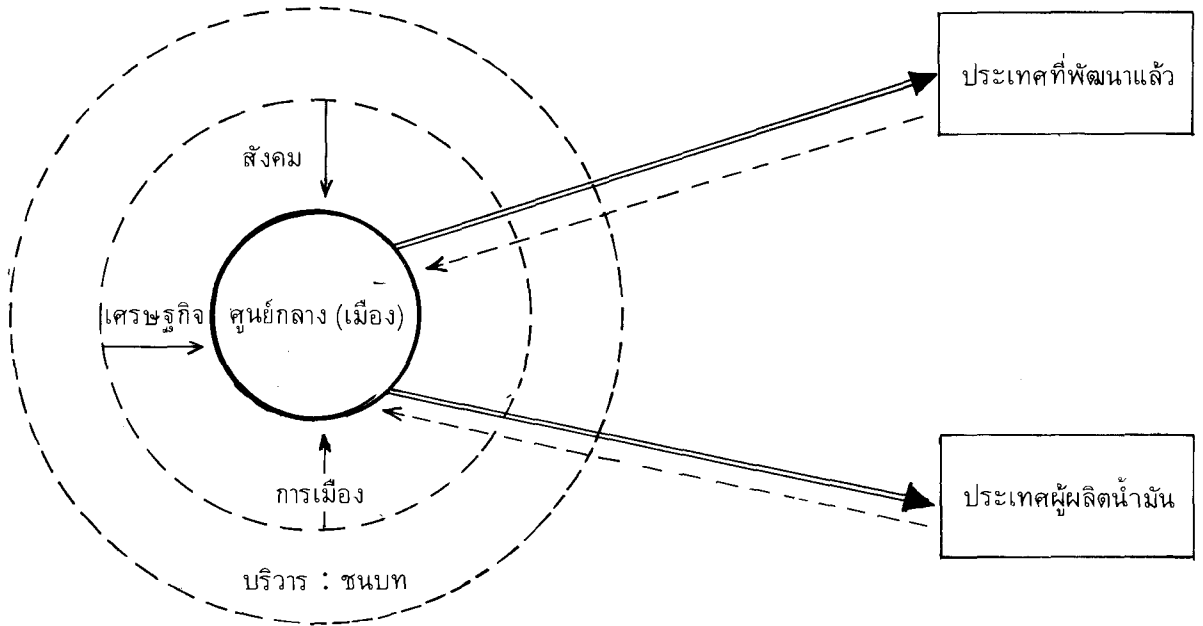
การที่ผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศมีการกระจุกตัวอยู่ในมือของคนเพียงส่วนน้อยนั้น พอจะอธิบายด้วยเหตุผลสำคัญบางประการ ดังนี้

⁶ ดู Sanir Amin, *Accumulation on a World Scale (New York : Monthly Review, 1974)*

รูปที่ 2

ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเศรษฐกิจภายในกับ ภายนอกประเทศ
: แสดงให้เห็นลักษณะการดูดซับ ทรัพยากรภายในประเทศ กับภายนอกประเทศ
โดย การติดต่อทางการค้าระหว่างกัน

โครงสร้างเศรษฐกิจภายในประเทศ

ประการแรก ในการติดต่อสัมพันธ์ทางการค้าหรือ การแลกเปลี่ยนภายในประเทศนั้น ภาคเศรษฐกิจที่มีอำนาจ การต่อรองทางเศรษฐกิจมากจะเป็นฝ่ายที่ได้รับประโยชน์ จากการค้าขายติดต่อนั้นมาก ส่วนภาคเศรษฐกิจที่มีอำนาจ การต่อรองต่ำจะเป็นฝ่ายที่เสียเปรียบ ในกรณีของประเทศไทย เราอาจจะถือว่าภาคเศรษฐกิจในตัวเมืองเป็นศูนย์กลางของเศรษฐกิจในแต่ละท้องถิ่น โดยมีกรุงเทพมหานคร เป็นศูนย์กลางใหญ่ของประเทศ ส่วนเศรษฐกิจในชนบท หรือภาคการเกษตรจะเป็นบริวารของตัวเมือง

ประการที่สอง เนื่องจากภาคเศรษฐกิจในตัวเมือง ที่เป็นศูนย์กลางของระบบเศรษฐกิจเป็นผู้ที่กุมอำนาจทั้ง ทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองไว้ ดังนั้น ในการติดต่อค้าขายระหว่างกัน จึงทำให้เมืองที่เป็นศูนย์กลางได้ เปรียบชนบทซึ่งเป็นบริวาร ทำให้ตัวเมืองสามารถดูด

การค้าติดต่อกับต่างประเทศ

ซับเอาทรัพยากรหรือส่วนเกินทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการ ผลิตมาใช้ในตัวเมือง ทำให้เศรษฐกิจในตัวเมืองเจริญเติบโต ได้เร็ว ส่วนเศรษฐกิจในชนบทเติบโตได้ช้า นอกจากนี้ ในการติดต่อสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างตัวเมืองด้วยกัน เองก็ยังมีความสัมพันธ์ในลักษณะของศูนย์กลางและบริวาร เช่นเดียวกัน กล่าวคือ เมืองใหญ่จะเป็นศูนย์กลาง ส่วน เมืองเล็กจะเป็นบริวาร และเมืองใหญ่ก็ทำการดูดซับเอา ส่วนเกินทางเศรษฐกิจหรือทรัพยากรจากเมืองเล็กอีกทอด หนึ่ง

ประการที่สาม ถ้าหากเราจะพิจารณาถึงการแจกจ่ายผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนาในลักษณะของตัว บุคคลแล้ว เราก็จะพบว่า คนที่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต เป็นจำนวนมาก หรือเป็นผู้ที่ผูกขาดการใช้ปัจจัยการผลิต และเป็นผู้มีอำนาจผูกขาดในการกำหนดอัตราผลตอบแทน

ในการผลิต จะเป็นฝ่ายที่ได้รับผลประโยชน์มาก ส่วนผู้ที่มีปัจจัยการผลิตน้อย หรือเป็นผู้ที่อ่อนแอทางเศรษฐกิจจะเป็นฝ่ายที่เสียเปรียบและได้รับผลประโยชน์น้อยด้วย

ประการที่สี่ ผลที่เกิดจากการดูดซับส่วนเกินทางเศรษฐกิจ และเกิดการได้เปรียบเสียเปรียบในการติดต่อค้าทางเศรษฐกิจในลักษณะที่ได้กล่าวมาแล้ว จะปรากฏว่า ถ้าหากยังมีความเจริญทางด้านวัตถุหรือมีการติดต่อค้าขายยิ่งมากขึ้นเท่าใด ก็จะทำให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบมากขึ้นเท่านั้น ทำให้ปัญหาความแตกต่างในการกระจายรายได้มีมากขึ้น และทำให้มีปัญหาทางสังคมเศรษฐกิจมากขึ้นด้วย

2.4.2 ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศ

เราอาจจะนำเอาลักษณะความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในรูปของศูนย์กลางและบริวารที่กล่าวไว้ในหัวข้อก่อนมาอธิบายถึงความสัมพันธ์ทางการค้าหรือความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ อาจจะกล่าวได้ว่า ประเทศไทยมีฐานะเป็นบริวารและประเทศที่พัฒนาแล้วมีฐานะของศูนย์กลาง ซึ่งจะพิจารณาได้โดยย่อ ดังนี้

ประการแรก ในการติดต่อทางการค้ากับต่างประเทศนั้น ประเทศไทยมีอำนาจการต่อรองในทางเศรษฐกิจน้อยมาก กล่าวคือ ราคาสินค้าออกของเราเกือบทั้งหมดถูกกำหนดราคาโดยผู้ซื้อในต่างประเทศ ในขณะที่เดียวกันสินค้าขาเข้าของเรา ผู้ขายในต่างประเทศก็เป็นผู้กำหนดราคา ในกรณีเช่นนี้ ย่อมทำให้เราเสียเปรียบทางการค้า และมักจะถูกเอารัดเอาเปรียบอยู่เสมอ

ประการที่สอง ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างการผลิต การกระจายรายได้ และการใช้จ่ายภายในประเทศของเรา ทำให้เรามีความจำเป็นต้องพึ่งพาการค้าต่างประเทศมากขึ้น ดังนั้น จึงทำให้ความเสียเปรียบในการติดต่อทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศมีมากขึ้นด้วย และทำให้ มีความเป็นอิสระในทางเศรษฐกิจของประเทศน้อยลง

ประการที่สาม ในลักษณะของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่มีความเสียเปรียบนั้น ถ้าหากเรามีความจำเป็นต้องพึ่งพาทางการค้าหรือทางเศรษฐกิจจากต่างประเทศเพิ่มมากขึ้นเท่าใด ก็จะทำให้ความเสียเปรียบในทางเศรษฐกิจมีมากยิ่งขึ้นเท่านั้น การเสียเปรียบในทางเศรษฐกิจดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อปัญหาสังคมและเศรษฐกิจภายในประเทศ และทำให้การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ภายในประเทศมีความยากลำบากมากขึ้น

2.4.3 ปัญหาพลังงานและการใช้น้ำมัน

ในสังคมที่มีความเจริญทางด้านวัตถุ ความจำเป็นในการใช้พลังงานจะมีมาก อย่างไรก็ตาม ทรัพยากรที่ใช้เป็นพลังงานอยู่ในปัจจุบันก็มีการร่อยหรอมากขึ้นทุกที ปัญหาสำคัญอันหนึ่งได้แก่กรณีของการใช้น้ำมันปิโตรเลียมจากการที่มีการใช้น้ำมันกันมากขึ้น และประเทศผู้ผลิตน้ำมันทำการขึ้นราคาน้ำมันดิบตลอดเวลา ทำให้ภาวะเศรษฐกิจโลกมีความปั่นป่วนมากขึ้น และความปั่นป่วนทางเศรษฐกิจดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจในประเทศไทย แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการพึ่งพาต่างประเทศของประเทศไทยอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งจะพิจารณาโดยย่อได้ ดังนี้

ประการแรก การที่ความต้องการใช้น้ำมันภายในประเทศเพิ่มมากขึ้นตลอดเวลา และราคาน้ำมันดิบได้สูงมากขึ้นนั้น ทำให้เราต้องเสียเงินตราต่างประเทศในการซื้อน้ำมันมากขึ้นทุกปี กล่าวคือ เมื่อ 10 ปีที่แล้ว เราใช้จ่ายได้จากการส่งสินค้าออกของเราเพียงประมาณร้อยละ 10 ก็เพียงพอที่จะซื้อน้ำมันเข้ามาใช้ภายในประเทศ แต่ในปี 2523 เราต้องใช้จ่ายได้จากการส่งออกถึงกว่าร้อยละ 30 เพื่อซื้อน้ำมันเข้ามาใช้ภายในประเทศ และอัตราส่วนดังกล่าวกำลังเพิ่มขึ้นทุกปี ในกรณีเช่นนี้ ทำให้เราต้องนำสินค้าออกจำนวนมากขึ้นเพื่อนแลกกับน้ำมันจำนวนเท่าเดิม เนื่องจากราคาน้ำมันเพิ่มขึ้นเร็วกว่าราคาสินค้าขาออกของเรา การแลกเปลี่ยนในลักษณะนี้ ทำให้เราเสียเปรียบมากขึ้น และทำให้ปัญหาภายในประเทศมีมากขึ้นด้วย

ประการที่สอง ประเทศอุตสาหกรรมที่พัฒนาแล้ว ก็ได้รับผลกระทบจากการขึ้นราคาน้ำมันเช่นเดียวกับประเทศไทย อย่างไรก็ตาม ประเทศอุตสาหกรรมเหล่านั้นสามารถผลัดภาระของน้ำมันที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่ไปในราคาสินค้าที่เขาส่งออก ดังนั้น จึงทำให้เขาได้รับผลเสียไม่มากนัก แต่ในขณะเดียวกัน ประเทศไทยมีความจำเป็นต้องพึ่งสินค้านำเข้าจากประเทศอุตสาหกรรมเหล่านั้นมาก ดังนั้น ประเทศอุตสาหกรรมที่พัฒนาแล้วจึงสามารถผลัดภาระบางส่วนของเรามาให้เราในรูปแบบของราคาสินค้าอุตสาหกรรมที่สูงขึ้น ซึ่งมีผลกระทบต่อราคาสินค้าภายในประเทศด้วย ทำให้ประเทศไทยได้รับผลกระทบโดยตรงจากราคาน้ำมันที่เพิ่มขึ้นและผลกระทบทางอ้อมเนื่องจากราคาสินค้านำเข้าที่เพิ่มขึ้น

จากการวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ของโครงสร้างทางเศรษฐกิจทั้งภายในประเทศกับต่างประเทศที่ได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นไปในลักษณะที่ทำให้มีความแตกต่างในการกระจายรายได้

มากขึ้น และทำให้เรามีความจำเป็นต้องพึ่งพาทางเศรษฐกิจจากต่างประเทศมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การเพิ่มขึ้นของราคาน้ำมันดิบเป็นการซ้ำเติมปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีอยู่ให้เลวร้ายมากขึ้น และทำให้ความขัดแย้งต่างๆ ภายในสังคมเห็นได้เด่นชัดยิ่งขึ้น ดังนั้น ถ้าหากเรายังคงพัฒนาเศรษฐกิจของเราไปในทิศทางเดิม ดังเช่นที่เป็นอยู่ทุกวันนี้แล้ว ปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจจะยิ่งทวีความรุนแรงและสลับซับซ้อนมากขึ้นทุกที และทำให้การแก้ไขทำได้ยากลำบากยิ่งขึ้นเป็นลำดับ

ขอขอบคุณ

คุณศรีสว่าง พัววงศ์แพทย์

ที่ให้ความสนับสนุน งานนิทรรศการห้องสมุดเศรษฐศาสตร์
ครั้งที่ 3

ตอนที่สาม

แนวทางขั้นพื้นฐานในการแก้ปัญหา

จากการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจที่ได้กล่าวมาแล้ว จะพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของไทยได้เป็นไปในลักษณะที่ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนส่วนใหญ่เลวลงกว่าเดิม การพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจที่ผ่านมาทำให้ความไม่เป็นธรรมในการกระจายรายได้มีมากขึ้น และความจำเป็นในการพึ่งพาต่างประเทศก็มีมากขึ้นด้วย ดังนั้น เราจึงมีความจำเป็นที่จะต้องหันมาสำรวจและทบทวนแนวทางการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจที่ผ่านมาว่า มีข้อบกพร่องอย่างไรบ้าง และเราควรกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหานั้นพื้นฐานอย่างไร เพื่อให้การพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของเราได้เป็นไปในลักษณะที่จะตอบสนองหรือให้ผลประโยชน์แก่คนส่วนใหญ่ได้มากที่สุด

ในการพิจารณาเพื่อหาแนวทางและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ นั้น เราควรจะต้องศึกษาจากลักษณะข้อบกพร่องของระบบสังคมและเศรษฐกิจที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนที่สอง อย่างไรก็ตาม ในการพิจารณาเพื่อหาแนวทางขั้นพื้นฐานในการแก้ปัญหานั้น ในที่นี้ จะแยกประเด็นการพิจารณาออกเป็นสองประเด็นด้วยกัน คือ

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหา
2. แนวทางขั้นพื้นฐานในการแก้ปัญหา

3.1 การกำหนดจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหา

ก่อนที่จะกำหนดแนวทางขั้นพื้นฐานในการแก้ปัญหาสังคมและเศรษฐกิจของเรา เราจำเป็นจะต้องทราบเสียก่อนว่า การแก้ปัญหาต่าง ๆ นั้น เราต้องการเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายใดเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ เราจะต้องยึดถือผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ หรือ

สังคมโดยรวมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ เราต้องการให้การพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจของเราเป็นไปในลักษณะที่สามารถทำให้ประชาชนไทยทุกคนอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข ระบบสังคมและเศรษฐกิจของเราสามารถเจริญเติบโตหรือเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถบรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว การพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของเราควรประกอบด้วยเป้าหมายขั้นพื้นฐานสี่ประการ ดังนี้⁷

ประการแรก เราจะต้องพัฒนาสังคมเศรษฐกิจของเรา เพื่อให้ประชาชนทุกคนอยู่ในฐานะพออยู่พอกิน กล่าวคือ เราจะต้องทำให้ทุกคนสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างสบายตามสมควร อย่างน้อยที่สุด ให้ทุกคนจะต้องได้รับปัจจัยขั้นพื้นฐานในการดำรงชีพอย่างเพียงพอ เราควรจัดระบบเศรษฐกิจโดยเริ่มต้นจากการพยายามทำให้ทุกคนพออยู่พอกินก่อน ซึ่งระดับพออยู่พอกินนั้นสามารถยกระดับให้ดีขึ้นได้ ถ้าหากเราสามารถพัฒนาการผลิตของเราให้ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม การจัดระบบเศรษฐกิจในลักษณะเช่นนี้ แต่ละคนไม่จำเป็นจะต้องมีชีวิตหรือสภาพความเป็นอยู่ที่เหมือนกันทุกคน แต่ทุกคนต้องประหยัดการใช้จ่ายของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้จ่ายในลักษณะที่ฟุ่มเฟือย

ประการที่สอง สามารถทำให้ประชาชนทุกคนได้รับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยทำการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจควบคู่กันไป แนวทางการพัฒนาไม่ควรเน้นความเจริญทางด้านวัตถุแต่อย่างเดียวกจนเกินไป แต่ควรให้ความสำคัญทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมด้วย อย่างไรก็ตาม การที่เราจะสามารถทำให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในสังคมได้นั้น เราจำเป็นจะต้องสามารถทำให้ทุกคนพออยู่พอกินเสียก่อน กล่าวคือ เมื่อเราสามารถทำให้ประชาชนพออยู่พอกินได้แล้ว การที่จะทำให้ทุกคนได้รับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินย่อม

⁷ ดูรายละเอียดใน เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม “แนวความคิดในทางเศรษฐศาสตร์เพื่อสร้างสังคมอุดมคติ” เอื้องฟ้า ฉบับพฤษภาคม-มิถุนายน 2522

ทำได้ง่าย แต่ถ้าหากเราไม่สามารถแก้ไขปัญหาความพออยู่พอกินของประชาชนได้แล้ว เราจะไม่มีทางสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในสังคมได้เลย

ประการที่สาม ประชาชนทุกคนจะต้องมีสิทธิเสรีภาพในด้านต่าง ๆ ตามสมควร กล่าวคือ ในการจัดระบบสังคมและเศรษฐกิจเพื่อให้ทุกคนพออยู่พอกินและมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินนั้น การจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลย่อมจะต้องมีบ้าง แต่การจำกัดสิทธิเสรีภาพเช่นว่านั้นจะต้องกระทำเพื่อผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ มิใช่ทำการจำกัดเสรีภาพของคนส่วนใหญ่ เพื่อผลประโยชน์ของคนเพียงส่วนน้อย สิทธิเสรีภาพเป็นสิ่งที่จำเป็นจะต้องมีในทุกสังคม เราทุกคนนอกจากต้องการปัจจัยขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตแล้ว ยังต้องการความมีอิสระเสรีภาพอีกด้วย เพราะฉะนั้น สิทธิเสรีภาพของบุคคลจึงเป็นสิ่งที่ขาดเสียมิได้

ประการที่สี่ จะต้องจัดระบบและการทำงานของกลไกเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ในลักษณะที่สามารถปรับตัวได้ตามการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ควรปล่อยให้เป็นไปตามธรรมชาติให้มากที่สุด การทำงานหรือการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ควรยึดถือระบบเป็นหลัก มากกว่าที่จะยึดถือตัวบุคคลหรือสถาบันที่ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง

หลักการขั้นพื้นฐานทั้งสี่ประการข้างต้นนั้น ควรถือเป็นเป้าหมายหลักที่เราจะต้องพยายามทำให้ได้หรือไปให้ถึง นโยบายและการทำงานต่าง ๆ จะต้องปรับตัวเข้าหาเป้าหมายดังกล่าวนั้นอย่างมีขั้นตอนและจริงจัง การทำงานและการปรับตัวนั้น จำเป็นจะต้องมีการบังคับและการเสียสละในทุกระดับที่เกี่ยวข้อง แต่การบังคับและการเสียสละนั้นเป็นการกระทำเพื่อให้ทุกคนสามารถอยู่ในสังคมไทยด้วยความสันติสุข

3.2 แนวทางขั้นพื้นฐานในการแก้ปัญหา

เมื่อเรายอมรับจุดมุ่งหมายทั้งสี่ประการที่กล่าวมานั้นเป็นเป้าหมายแล้ว เราก็จำเป็นต้องปรับการทำงานขององค์ประกอบกับส่วนต่าง ๆ ในโครงสร้างระบบเศรษฐกิจของเรา ให้สามารถทำงานอย่างประสานและต่อเนื่องกัน ในที่นี้ จะขอกล่าวถึงแนวทางขั้นพื้นฐานในการแก้ปัญหาที่เราควรจะทำ ดังนี้

3.2.1 ประหยัดการใช้จ่ายในทุกระดับ

จุดเริ่มต้นในการแก้ปัญหาสังคมเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ในปัจจุบันจะต้องเริ่มต้นด้วยการให้ทุกคนทำการประหยัดอย่างจริงจัง ทั้งในภาคเอกชนและภาครัฐบาล การใช้จ่ายในลักษณะที่ฟุ่มเฟือยจะต้องตัดทอนลงในทุกระดับ อย่างไรก็ตาม การประหยัดการใช้จ่ายของบุคคลควรกระทำผ่านการจัดระบบการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมในสังคม

การประหยัดการใช้จ่ายในทุกระดับอย่างจริงจังถือได้ว่าเป็นหัวใจในการแก้ปัญหาสังคมเศรษฐกิจที่เรากำลัง

เผชิญอยู่ในปัจจุบัน ภายใต้สภาวะสังคมและเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ขณะนี้ ถ้าหากเราไม่ทำการแก้ปัญหาโดยเน้นการประหยัดแล้ว เราก็จะไม่มีทางแก้ไข

3.2.2 เพิ่มพูนประสิทธิภาพการผลิตและยืดแนวทางการพึ่งตนเอง

ในการแก้ปัญหาสังคมและเศรษฐกิจนั้น นอกจากเราจะประหยัดค่าใช้จ่ายแล้ว เราจะต้องเพิ่มพูนประสิทธิภาพการผลิตในด้านต่าง ๆ ให้ดีขึ้น และการพัฒนาการผลิตในลักษณะที่สามารถพึ่งตนเองได้ด้วย ซึ่งมีข้อควรพิจารณาบางประการ ดังนี้

ประการแรก เราจะต้องเน้นการผลิตตัวสินค้าต่าง ๆ ให้มากขึ้น การผลิตบริการต่าง ๆ ควรถือเป็นส่วนประกอบของโครงสร้างการผลิต อย่างไรก็ตาม การผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ จะต้องมุ่งตอบสนองความพอใจของประชาชนส่วนใหญ่ก่อน การผลิตสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความสะดวกความสบายนั้นควรจะมาทีหลัง

ประการที่สอง การผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ จะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของปัจจัยการผลิตที่จะใช้ในการผลิตสินค้าและบริการเหล่านั้น ในเรื่องนี้ ถ้าหากจะพิจารณาถึงประเทศโดยรวมแล้ว เราคงจะต้องให้ความสำคัญแก่การผลิตทางด้านเกษตรกรรมเป็นเบื้องต้น ส่วนการผลิตทางด้านอุตสาหกรรมควรพัฒนาโดยใช้เกษตรกรรมเป็นฐาน อุตสาหกรรมทดแทนที่ต้องพึ่งวัตถุดิบจากต่างประเทศและไม่สามารถพัฒนาให้ยืนอยู่บนขาของตนเองได้ รัฐบาลไม่ควรทำการอุดหนุนช่วยเหลือโดยไม่มีขอบเขตจำกัด

ประการที่สาม ภายใต้ภาวะการผันปั่นป่วนของเศรษฐกิจโลกและการที่ราคาน้ำมันเพิ่มขึ้นตลอดเวลาในวิธีการที่ดีที่สุดในการพัฒนาเศรษฐกิจของเขา ควรหันมายึดหลักการพึ่งตัวเองให้มากขึ้น การใช้ น้ำมัน และพลังงานต่าง ๆ จะต้องปรับให้เข้ากับความสามารถในการผลิตของประเทศ ควรยึดหลักทำการผลิตเองและใช้เองเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาทั้งในระดับภูมิภาคและระดับของประเทศโดยรวม

3.2.3 จัดระบบการกระจายรายได้ให้มีความเป็นธรรมมากขึ้น

การแก้ปัญหาทางด้านการใช้จ่ายและด้านการผลิตที่ได้กล่าวมาแล้วจะต้องทำควบคู่และประสานงานกับการจัดระบบการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมของสังคมไปด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากภายในระบบของโครงสร้างเศรษฐกิจนั้นระดับของรายได้จะเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดการใช้จ่ายและการผลิตของสังคม อย่างไรก็ตาม ในการจัดระบบการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมนั้นควรพิจารณา ดังนี้

ประการแรก พยายามทำให้การกำหนดอัตราผลตอบแทนจากการทำงานหรือจากการประกอบอาชีพของประชาชนทุกกลุ่มในลักษณะที่ยุติธรรม กล่าวคือ คนที่ได้ทำงานอย่างเต็มที่แล้วควรจะได้รับรายได้เพียงพอที่จะทำให้ตนเองและครอบครัวอยู่ได้

ประการที่สอง พยายามให้มีการกระจายการถือครองในปัจจัยการผลิตมากขึ้น กล่าวคือ ควรให้ผู้ที่ทำการผลิตมีส่วนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตมากขึ้น เช่น เกษตรกรควรเป็นผู้ถือครองที่ดินที่ตนทำกิน หรือได้รับหลักประกันที่มั่นคงในที่ดินทำกินนั้น เป็นต้น

ประการที่สาม การที่จะทำให้การกำหนดอัตราผลตอบแทนเป็นไปอย่างยุติธรรม และมีการกระจายการถือครองปัจจัยการผลิตได้นั้น จะต้องมีการทำลายอำนาจการผูกขาดทางเศรษฐกิจของบุคคลลง พยายามทำให้กลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ มีอำนาจการต่อรองทางเศรษฐกิจที่ทัดเทียมกัน ฝ่ายที่เสียเปรียบจะต้องได้รับการอุดหนุนหรือช่วยเหลือจากรัฐ

ประการที่สี่ รัฐบาลจะต้องใช้มาตรการทางการคลังทั้งในด้านภาษีอากรและการใช้จ่ายของรัฐ เพื่อช่วยให้ระบบการกระจายรายได้ภายในสังคมมีความเป็นธรรมมากขึ้น อย่างไรก็ตาม มาตรการทางการคลังดังกล่าวควรใช้เป็นมาตรการเสริม มากกว่าที่จะใช้เป็นมาตรการหลักในการแก้ปัญหา ทั้งนี้ เนื่องจากในลักษณะของการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน มาตรการทางด้านภาษีและการใช้จ่ายของรัฐจะไม่สามารถช่วยแก้ไขอะไรได้มากนัก

3.3.4 การค้าและการพึ่งพาต่างประเทศ

ภายใต้ภาวะการณ์อันปั่นป่วนของเศรษฐกิจระหว่างประเทศ และการขาดอำนาจการต่อรองในการค้าระหว่างประเทศนั้น การจะแก้ไขปัญหาภายในประเทศได้ เราจำเป็นต้องลดการติดต่อทางการค้าและการพึ่งพาต่างประเทศลง เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาภายในที่เราพอจะควบคุมได้ ถ้าหากเรายังเปิดการค้าและการติดต่อกับต่างประเทศอย่างเสรีหรืออย่างกว้างขวางดังเช่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน การถูกต่างประเทศเอารัดเอาเปรียบและการผันผวนของเศรษฐกิจภายนอก จะทำให้การแก้ไขปัญหาภายในทำได้ยากลำบากมากขึ้นและจะไม่มีทางแก้ไขได้เลย

อย่างไรก็ตาม การค้าและการพึ่งพาต่างประเทศยังคงจะต้องมีอยู่บ้าง แต่ควรกระทำเท่าที่จำเป็น หรือที่จะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาภายในเท่านั้น ไม่ควรเปิดกว้างโดยไม่มีขอบเขตจำกัด

ความลงท้าย

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ปัญหาขั้นพื้นฐานที่ได้กล่าวมาโดยสรุปข้างต้นนั้น ถ้าหากจะพิจารณาในหลักของความสัมพันธ์ระหว่าง “ศูนย์กลาง” กับ “บริวาร” ที่ได้กล่าวมาในตอนที่สองแล้ว เราจะต้องพยายามกลับทิศของแนวทางการเปลี่ยนแปลงที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน กล่าวคือ จะต้องพยายามทำการกระจายทรัพยากรจากศูนย์กลางกลับไปสู่บริวาร และพยายามป้องกันการเสียเปรียบในการค้าขายติดต่อกับต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม แนวความคิดนี้เป็นการเสนอแนะเพื่อให้มีการทบทวนและเปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ในปัจจุบันอย่างมากมาย การเลือกแนวทางนี้ ในระยะแรกจะต้องลดอัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และลดความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายของคนกลุ่มน้อยลง ในการแก้ปัญหานั้น ทุกคนจำต้องเสียสละความสะดวกสบาย และจะต้องทำงานหนักมากขึ้น แต่ในที่สุดแล้ว เราจะสามารถทำให้สังคมเราเป็นสังคมที่มีความสงบสุขและเจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพและอย่างทั่วหน้ากัน

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงและการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจังนั้น จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อประชาชนที่เป็นฝ่ายควบคุมกลไกอำนาจรัฐและอำนาจทางเศรษฐกิจได้มองเห็นปัญหาที่แท้จริงของสังคม ยินยอมเสียสละผลประโยชน์ของตนบางส่วน และลงมือแก้ไขปัญหากันอย่างจริงจัง □

ด้วยอภินิพนธ์มากร จาก

ร้านอาหาร ดีส์วิทย์

สี่แยกวิทย์

น็อกทาร์ดี บริเวณดีไว้ต้อนรับทุกท่าน

จัดอันดับบริษัทเงินทุนและหลักทรัพย์ ปี พ.ศ. 2522

ลำดับที่		บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ จำกัด	รวมสินทรัพย์	
2522	2521		ล้านบาท	%*
1	1	สินเอเชีย ASIA CREDIT LIMITED	3,566.92	4.92
2	2	ทีสโก้ THE THAI INVESTMENT AND SECURITIES Co., Ltd.	2,866.92	1.92
3	7	ภัทรธนกิจ PHATRA THANAKIT Co., Ltd.	1,796.92	29.69
4	5	ไอ ที เอฟ INTERNATIONAL TRUST AND FINANCE Co., Ltd.	1,414.21	(5.4)
5	37	ร่วมเสริมกิจ UNION FINANCE Co., Ltd.	1,326.14	162.10
6	10	สินอุตสาหกรรม THE SIAM INDUSTRIAL CREDIT Co., Ltd.	1,290.20	2.19
7	8	บุคคัลภัย THE BOOK CLUB FINANCE AND SECURITIES Co., Ltd.	1,286.54	(5.59)
8	6	สหธนกิจไทย THAI FINANCIAL SYNDICATE Ltd.	1,264.31	(9.39)
9	3	เฟิร์สทรัสต์ FIRST TRUST Co., Ltd.	1,247.54	(38.37)
10	19	บางกอกอินเวสเมนต์ BANGKOK INVESTMENT Co., Ltd.	1,239.98	45.42
11	30	วอร์ดดี เอช ซี ไทย WARD DE THAI AND Ltd.	1,235.21	96.83
12	11	สยามพาณิชย์ SIAM COMMERCIAL TRUST Co., Ltd.	1,219.32	12.39
13	12	บางกอกโนมินิรา BANGKOK NOMINRA INTERNATIONAL SECURITIES Co., Ltd.	1,198.24	16.31
14	9	กรุงเทพนิเวศ BANGKOK FIRST INVESTMENT AND TRUST Ltd.	1,195.66	(7.17)
15	2	บุญชูอภิชญา BUENHUA INVESTMENT AND TRUST Co., Ltd.	1,079.46	43.89

* อัตราเพิ่มของสินทรัพย์ ปี 2522 เมื่อเทียบกับปี 2521

ปัญหาความยากจนกับภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ

บทนำ

นับเป็นความบังเอิญที่น่ายินดีอย่างยิ่ง ที่นักวิชาการจากหลายวงการ ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทของไทยในปัจจุบัน ได้ยึดเอาปัญหาความยากจนของเกษตรกรในชนบทเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนา ยกตัวอย่าง เช่น จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ กล่าวว่ามีดีใหม่หรือแนวความคิดใหม่ในการพัฒนาชนบทควรจะได้ถือเอา “คนยากจน” เป็นเป้าหมายในการพัฒนา แทนที่จะยึดถือ “การขยายตัวหรือการเติบโตทางเศรษฐกิจ” เป็นเป้าหมายในการพัฒนาแต่เพียงลำพังเช่นที่ผ่านมา¹ โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์ ได้ชี้ให้เห็นว่า การช่วยเหลือชนบทที่สำคัญที่สุด คือ การช่วยเหลือเกษตรกรที่ยากจน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เกษตรกรในเขตปลูกพืชครั้งเดียวด้วยน้ำฝนและเกษตรกรไร่ที่ทำกิน และได้กล่าวต่อไปว่า การศึกษาเพื่อให้รู้ถึงลักษณะเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรยากจนเป็นเรื่องเร่งด่วนและเป็นเรื่องที่สำคัญ ถ้าเราจะ

ต้องการจริงจังกับปัญหาความยากจน² ผู้เขียนเองก็สนใจปัญหาความยากจนของประเทศมานานพอสมควร และเมื่อเร็ว ๆ นี้ ก็มีโอกาสดำเนินการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการขึ้นสามครั้ง ในหัวข้อเรื่องรวมว่า “ปัญหาและนโยบายเกี่ยวกับความยากจนในประเทศไทย”³ จึงอยากได้มีโอกาสเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวกับผู้ที่มีสนใจปัญหาการพัฒนาชนบทของไทยโดยทั่วไปบ้าง

ในบทความสั้น ๆ นี้ ผู้เขียนจะไม่พยายามอธิบายว่า การพัฒนาชนบทคืออะไร แต่อยากจะเสนอความคิดที่อาจจะแคบสักหน่อยว่า การแก้ปัญหาความยากจนในชนบทเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดส่วนหนึ่งของการพัฒนาชนบทของไทย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือว่า ความสำเร็จที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาชนบทก็คือ การยกฐานะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรหรือราษฎรในชนบทให้พ้นจากระดับความเป็นอยู่ขั้นต่ำระดับหนึ่ง เรียกว่าระดับความยากจน ซึ่งโดยปกติจะใช้รายได้ของเกษตรกรหรือราษฎรนั้น ๆ เป็นตัววัด และเพื่อที่จะชี้ให้เห็นถึงปัญหาและสาเหตุแห่ง

* คณบดี คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

¹ จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ “แนวความคิดใหม่ในการพัฒนาชนบท” สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ : ธันวาคม, 2522, หน้า 37

² โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์, “การวิเคราะห์เศรษฐกิจชนบท : แนวโน้มและลำดับความสำคัญ”, กองศึกษาภาวะเศรษฐกิจและแผนแม่บทการพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, กรุงเทพฯ : 26 มี.ย. 2523, หน้า 39-40

³ มีบทความที่เสนอในการประชุมทั้งหมด 9 บทความ และบทความสรุปผลการประชุมแต่ละครั้งอีก 3 บทความ ซึ่งผู้สนใจอาจติดต่อได้ที่ สมาคมนักวิจัยมหาวิทยาลัยไทย คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ความยากจนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้เขียนจะกล่าวถึงแต่เฉพาะความยากจนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ซึ่งมีความรุนแรงที่สุด และเป็นจุดที่ผู้บริหารประเทศจะต้องให้ความสำคัญลำดับสูงสุดในการดำเนินนโยบายพัฒนาชนบทต่อไป⁴ การศึกษาปัญหาด้วยวิธีนี้อาจจะแตกต่างจากวิธีการศึกษาโดยทั่วไป กล่าวคือ แทนที่จะเริ่มต้นจากว่า ระบบเศรษฐกิจชนบทที่พึ่งปรารถนาควรเป็นเช่นใด หรือหลักการแก้ปัญหาความยากจนในชนบทจะต้องทำอย่างไรบ้างโดยทั่วไป แล้วนำระบบหรือหลักการดังกล่าวไปประยุกต์กับกรณีเฉพาะ เราจะเริ่มจากการรู้ถึงลักษณะของความยากจนของกรณีเฉพาะ เพื่อให้รู้ว่าอะไรคือสาเหตุ หรือปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความยากจนดังกล่าว และการแก้สาเหตุดังกล่าวจะต้องทำอย่างไร และความรู้จักกรณีเฉพาะนี้ เราสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับกรณีอื่น ๆ ได้

ความยากจนของภาคอีสานเปรียบเทียบกับภาคอื่น

ทุกคนรู้ว่า คนอีสาน “จน” กว่าคนในภาคอื่น ๆ ทุกภาค ตารางที่ 1 ข้างบนนี้แสดงถึงความแตกต่างในระดับรายได้อย่างชัดเจน โดยไม่ต้องอธิบายอะไรเพิ่มเติมอีก แต่คงมีไม่กี่คนที่สนใจจะรู้ว่า ความยากจนดังกล่าววัดได้อย่างไร? และที่ว่าจนกว่านั้น จนกว่าขนาดไหน? นักเศรษฐศาสตร์เอง ซึ่งโดยปกติ ก็มักจะสนใจการวัดการคำนวณตัวเลขสถิติทางสังคมอยู่แล้ว ก็เพิ่งจะให้ความสนใจกับการวัดระดับความยากจนของสังคมเมื่อไม่นานมานี้เอง ตารางที่ 2 แสดงถึงขนาดของความยากจนในชนบทของภาคต่าง ๆ ซึ่งได้มาจากผลการวิจัยของนักวิจัยสองคน คนหนึ่งคือตัวผู้เขียนเอง และอีกคนหนึ่งคือ เอื้อย มีศุข

⁴ ความคิดเช่นว่านี้เกิดขึ้นภายหลังที่ผู้เขียนได้เดินทางไปประเมินผลโครงการสร้างงานในชนบทแถบภาคอีสานตอนล่างเมื่อต้นเดือนสิงหาคมศกนี้ ผู้เขียนมีความรู้สึกว่าจะมองยิ่งศึกษา ก็ยิ่งเห็นว่าปัญหาความยากจนในภาคอีสานแตกต่างเป็นพิเศษกว่าความยากจนในภาคอื่น ๆ ซึ่งเราควรให้ความสนใจแรกที่สุดและมากที่สุด ความคิดเช่นว่านี้สอดคล้องโดยบังเอิญกับความคิดของคณะผู้ศึกษาปัญหา

ตารางที่ 1

รายได้โดยเฉลี่ยต่อปีของครอบครัวชนบท (นอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาล) ของภาคต่าง ๆ, 2518-19

ภาค	ขนาดครอบครัว	รายได้โดยเฉลี่ยต่อปี	
		ต่อครัวเรือน	ต่อคน
ภาคกลาง	5.3	24,432	4,619
ภาคใต้	5.3	18,012	3,411
ภาคเหนือ	5.1	15,816	3,095
ภาคอีสาน	6.0	15,636	2,615
เฉลี่ย	5.5	17,784	3,222

ที่มา: รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2518-19 : ทั้วราชอาณาจักร, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตัวเลขสองชุดในตารางที่ 1 เปรียบเทียบกันไม่ได้เลยทีเดียว ในประการแรก วิธีการนี้เรากำหนดระดับความยากจนนั้นแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ในประการที่สอง ผู้เขียนใช้ครอบครัวตัวอย่างเป็นฐานในการคำนวณระดับความยากจน ในขณะที่เอื้อยใช้บุคคลเป็นฐานดังกล่าว และในประการที่สาม ผู้เขียนศึกษาถึงขนาดของความยากจนเพียงเวลาเดียวคือ ปี 2511-12 ในขณะที่เอื้อย ศึกษาถึงขนาดของความยากจนในปี 2518-19 ด้วย แต่อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาของแต่ละคนก็พอจะชี้ให้เห็นถึงขนาดของความยากจนโดยเปรียบเทียบระหว่างภาคต่าง ๆ ได้ ถึงแม้ตัวเลขจะสูงต่ำกว่ากันมากก็จริงอยู่ ยกตัวอย่าง เช่น ในปี 2511-12 ผู้เขียนพบว่า กว่าร้อยละ 75 ของครอบครัวในชนบทของภาคอีสานจัดได้ว่าเป็นครอบครัวยากจน ในขณะที่ขนาดความยากจนคำนวณโดยวิธีของ เอื้อย แสดงให้เห็นว่า มีอยู่ร้อยละ 60 ของจำนวนประชากรของภาค

ชนบทของธนาคารโลก ซึ่งได้แสดงไว้ในเอกสารที่ไม่พิมพ์เผยแพร่เรื่อง "Poverty in Northeast Thailand" ผู้เขียนได้ค้นพบในขณะที่เตรียมเขียนบทความเรื่องนี้ จึงนับว่าเป็นความโชคดียิ่งที่จะได้ข้อมูลจากรายงานของธนาคารโลกดังกล่าวมาช่วยยืนยันการวิเคราะห์และข้อเสนอดังกล่าวต่อไป

อีสานทั้งหมด ภาคเหนือกับภาคใต้มีขนาดของความยากจนค่อนข้างจะเท่า ๆ กัน (ร้อยละ 49.3 กับ 52.4 ตามลำดับของเมธี และ ร้อยละ 31.0 กับ 31.0 ตามลำดับของเอื้อย) นอกจากกรุงเทพ-ธนบุรีแล้ว ภาคกลางเป็นที่ที่มีคนจนน้อยที่สุด เมื่อเทียบกับภาคอื่น ๆ

เอื้อย มีศุข ได้ศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงในขนาดของความยากจนของประชากรในภาคต่าง ๆ จากปี 2511-12 ถึงปี 2518-9 ด้วย ผลปรากฏว่า ได้มีการลดลงอย่างมากในจำนวนประชากรที่จัดว่ายากจน ยกตัวอย่างเช่น โดยเฉลี่ยทั่วประเทศ จำนวนประชากรที่ยากจนในชนบทลดลงจากร้อยละ 37 ในปี 2511-12 เหลือเพียงร้อยละ 25 ในปี 2518-19 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขนาดของความยากจนในชนบทลดลงกว่าหนึ่งในสาม คือ จากร้อยละ 60 เหลือเพียงร้อยละ 38 อย่างไรก็ตาม ตัวเลขเหล่านี้อาจจะหลอกเราได้ กล่าวคือ ดัชนีราคาที่ใช้ปรับระดับความยากจนในชนบทจากปี 2511-12 เป็นปี 2518-19 นั้น อาจไม่ใช่ดัชนีราคาของชนบทที่แท้จริงก็ได้ นอกจากนี้แล้ว ระดับแห่งความยากจนของทั้งสองช่วงเวลาถูกกำหนดให้คงที่มีได้แปรเปลี่ยนไปตามความเจริญก้าวหน้า หรือความอยู่ดีกินดีโดยทั่วไปของประเทศในเวลาต่อ ๆ มาด้วย เพราะฉะนั้น โอกาสที่แต่ละคนจะผ่านพ้นระดับความยากจนตามความหมายเดิมนั้นย่อมจะมีมาก แต่ภายใต้สภาพสังคมใหม่ที่เจริญขึ้น ถึงแม้รายได้จะพ้นระดับความยากจนโดยเปรียบเทียบแล้ว ผู้ที่นั้นยังอาจจะยากจนอยู่อีกได้ ข้อสงสัยข้อนี้อาจได้รับการยืนยันจากข้อมูลเกี่ยวกับการกระจายรายได้ของครอบครัวในชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของปี 2518-19 เมื่อเทียบกับปี 2511-12 ซึ่งได้แสดงไว้แล้วในตารางที่ 2

ตารางที่ 2

ขนาดของความยากจนในชนบทของภาคต่าง ๆ ของไทย

ภาค	สัดส่วนครอบครัวที่ยากจนจากครอบครัวทั้งหมด (เมธี) 2511-12	สัดส่วนประชากรที่ยากจนจากประชากรทั้งหมด (เอื้อย)	
		2511-12	2518-19
เหนือ	49.3	31.0	28.0
อีสาน	75.3	60.0	38.0
กลาง	21.9	13.0	12.0
ใต้	52.4	31.0	26.0
กรุงเทพ-ธนบุรี	12.6	9.0	9.0
ทั่วประเทศ	51.8	37.0	25.0

ที่มา : Medhi Krongkaew, "The Determination of Poverty Band in Thailand", Discussion Paper No 64, Faculty of Economics, Thammasat University, Bangkok, September, 1978, World Bank, Thailand: Toward Development Strategy for Full Participation, Washington D.C., September, 1978

ตารางที่ 3

การกระจายรายได้สมบูรณ์ของครอบครัว แบ่งตามกลุ่มห้ากลุ่มเท่า ๆ กัน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2518-19 เปรียบเทียบกับปี 2511-12

กลุ่มห้ากลุ่ม	ในเขตเทศบาล		นอกเขตเทศบาล	
	2511-12	2518-19	2511-12	2518-19
ร้อยละ 20 ที่ยากจนที่สุด	8.5	8.4	11.4	10.5
ร้อยละ 20 ที่สอง	11.5	12.8	14.1	14.5
ร้อยละ 20 ที่สาม	13.0	18.1	16.5	17.6
ร้อยละ 20 ที่สี่	17.5	23.1	19.5	20.4
ร้อยละ 20 ที่ฐานะดีที่สุด	49.5	37.6	38.5	37.0
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0

ที่มา : ดัดแปลงจาก รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2518-19 : ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 4

ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของ ครอบครัวชนบทภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ แบ่งตามฐานะ ทางรายได้ของครอบครัว ปี 2518-19

	เฉลี่ย ทั้งหมด	ครอบครัว ยากจน	ครอบครัว ก่อนข้าง ยากจน	ครอบครัว ก่อนข้าง ฐานะดี	ครอบครัว ฐานะดี
- ร้อยละของครัวเรือน	100.0	43.32	27.05	22.30	7.34
- รายได้ของครัวเรือน ต่อเดือน	1346	823	1192	1768	3661
- รายจ่ายของครัวเรือน ต่อเดือน	1485	1162	1432	1762	2680
- อายุของหัวหน้า ครอบครัว	45	44	45	45	46
- ขนาดของครอบครัว	6.11	6.76	6.01	5.38	4.69
- จำนวนสมาชิกที่อยู่ ในวัยทำงาน	3.3	3.5	3.3	3.1	2.6
- สัดส่วนการครองดูแล (จำนวนผู้ดูแลการรับ การดูแลอยู่ในวัยทำ งานทั้งหมด)	0.85	0.93	0.82	0.75	0.78
- รายได้ต่อหัว	241	120	200	330	810
- รายจ่ายต่อหัว	262	170	250	340	610

ที่มา: ดัดแปลงจาก "Poverty in Northeast Thailand"

เอกสารนโยบายแห่งธนาคารโลก, หน้า 11.

จากตารางที่ 3 จะเห็นได้ว่า ฐานะทางรายได้โดยเปรียบเทียบของครอบครัวที่ยากจนที่สุทธ้อยละ 20 แรกในภาคอีสานทั้งที่อยู่ในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาล (ในชนบท) เลวลง เมื่อเทียบกันระหว่างปี 2511-12 กับปี 2518-19 เช่น ในเขตเทศบาล กลุ่มครอบครัวร้อยละ 20 ที่ยากจนที่สุด มีรายได้โดยเฉลี่ยต่อรายได้ทั้งประเทศลดลงจากร้อยละ 8.5 เหลือร้อยละ 8.4 ในขณะที่สภาวะเดียวกันในเขตชนบทเปลี่ยนแปลงจากร้อยละ 11.4 เหลือเพียง 10.5 แสดงว่าคนจนทั้งในเมืองและนอกเมืองในภาคอีสานถึงแม้จะมีรายได้โดยเฉลี่ยสูงขึ้น ในปี 2518-19 เมื่อเทียบกับปี 2511-12 ก็จริง แต่ฐานะโดยเปรียบเทียบของเขาเหล่านั้นกลับแย่ลง ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่น่าชื่นชมอย่างยิ่ง

ลักษณะความยากจนในภาคอีสาน

หลังจากได้เปรียบเทียบสภาพความยากจนในภาคอีสานกับภาคอื่น ๆ ของประเทศไทยแล้ว ขอให้เราย้อนกลับมาดูสภาพความยากจนภายในภาคอีสานเอง ว่ามีลักษณะที่เด่นเป็นพิเศษอย่างไรบ้าง แน่นอนที่สุด ในภาคอีสานเองนั้น ถึงแม้จะจัดได้ว่าเป็นภาคที่ยากจน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า ทุกคนต้องยากจนหมด การกระจายรายได้ภายในภาค จะบอกให้เรารู้ว่า คนจนคนรวยมีสัดส่วนต่างกันอย่างไร ถ้าเราจะแบ่งครอบครัวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือออกเป็นกลุ่ม ๆ สัก 4-5 กลุ่ม โดยใช้รายได้ระดับหนึ่ง ๆ เป็นตัวแบ่ง แล้วศึกษาเปรียบเทียบดูว่า กลุ่มที่ยากจน และกลุ่มที่มีฐานะดีนั้น มีอะไรแตกต่างกันตรงไหน? ตัวแปรที่ก่อให้เกิดความแตกต่างนี้จะถือได้ว่าเป็นต้นตอหรือสาเหตุแห่งความยากจนได้หรือไม่? ความคิดดังกล่าวนี้ คือความคิดของคณะผู้ศึกษาปัญหาความยากจนในภาคอีสานของธนาคารโลก ซึ่งได้ใช้ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2518-19 มาจัดหมวดหมู่เสียใหม่ โดยแบ่งกลุ่มของครอบครัวออกเป็น 4 กลุ่ม โดยใช้รายได้ต่อครอบครัวเป็นเครื่องแบ่งกลุ่ม 4 กลุ่มนี้เรียกชื่อสั้น ๆ ว่า กลุ่มยากจน กลุ่มค่อนข้างยากจน กลุ่มค่อนข้างฐานะดี และกลุ่มฐานะดี ซึ่งลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจดังได้แสดงไว้แล้วในตารางที่ 4

ในตารางที่ 4 นี้ ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจที่สำคัญบางประการได้ถูกแสดงไว้ในช่องทางซ้ายมือสุด การแบ่งกลุ่ม 4 กลุ่มนั้นใช้หลักเกณฑ์ดังนี้ คือ

- ครอบครัวรายได้ต่ำกว่า 165 บาทต่อคน = กลุ่มยากจน
- ” ระหว่าง 166-220 บาทต่อคน = กลุ่มค่อนข้างยากจน
- ” ระหว่าง 221-330 บาทต่อคน = กลุ่มค่อนข้างฐานะดี
- ” ตั้งแต่ 331 บาทขึ้นไป = กลุ่มฐานะดี

ผลปรากฏว่า ในภาคอีสาน ครอบครัวฐานะยากจนตามความหมายข้างต้นมีถึงร้อยละ 43.32 ของครอบครัวทั้งหมด ในขณะที่ครอบครัวที่มีฐานะดีมีเพียงร้อยละ 7.35⁵ รายได้และรายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือนได้แสดงไว้แล้วในสองรายการต่อมา ครอบครัวในภาคนี้มีหัวหน้าครอบครัวที่มีอายุใกล้เคียงกันโดยตลอด (44-46 ปี) แต่ขนาดของครอบครัวแตกต่างกันมากพอสมควรในระดับรายได้ที่ต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มยากจนมีขนาดของครอบครัวสูงถึง 6.76 คน ในขณะที่กลุ่มฐานะดีมีเพียง 4.69 คน ซึ่งในขนาดของครอบครัวที่แตกต่างกันนี้ สัดส่วนการต้องดูแลผู้ที่ช่วยทำงานไม่ได้ (dependency ratio) ก็แตกต่างกันไปด้วย คือ สูงถึง 0.93 ในกลุ่มยากจน และเพียง 0.78 สำหรับกลุ่มฐานะดี แสดงว่าครอบครัวที่ยากจนนั้น มีคนที่หัวหน้าครอบครัวต้องเลี้ยงดูโดยเฉลี่ยแล้วสูงกว่าครอบครัวฐานะดี

ถ้าจะพิจารณาให้ลึกซึ้งลงไปอีก ยังมีประเด็นที่น่าสนใจอีกอย่างน้อย ๆ 3 ประเด็น ที่อาจใช้พิจารณาถึงความยากจนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ ได้แก่ ปัญหาการถือครองและใช้ประโยชน์จากที่ดิน ปัญหาเกี่ยวกับประเภทของการประกอบการเกษตร และปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างถิ่นที่ตั้งกับความยากจนในชนบท

1. ปัญหาการถือครองและการใช้ประโยชน์จากที่ดิน

ความแตกต่างที่สำคัญระหว่างภาคอีสานกับภาคกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาคกลางที่อยู่ใกล้กับกรุงเทพมหานคร

⁵ จะสังเกตเห็นว่า ในการศึกษาครั้งนี้ ความหมายของครอบครัวที่ยากจนของธนาคารโลกได้เปลี่ยนไปจากความหมายซึ่งกล่าวถึงในตอนต้น ซึ่งเป็นการศึกษาของ เอื้อย มีสุข แสดงว่าธนาคารโลกเองก็ยังไม่แน่ใจระดับความยากจนที่แท้จริงนั้น ควรจะเป็นระดับไหนดี

มากที่สุด ในส่วนที่เกี่ยวกับการถือครองที่ดิน ก็คือ ในภาคอีสานนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่เกือบร้อยละ 95 มีที่ดินเป็นของตนเอง ในเมื่อผู้ที่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองเลย มักมีโอกาสที่จะประสบกับความยากจนได้ จึงไม่เป็นที่น่าแปลกใจเลยว่า ผู้ที่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองเลย มักจะถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่ยากจนที่สุดของภาคอีสาน การไม่มีที่ดินทำกินนี้มิได้หมายรวมถึงผู้ที่เช่าที่คนอื่นทำการเพาะปลูกด้วย เพราะบุคคลประเภทนี้สามารถหารายได้ดีกว่าผู้ที่มีที่ดินเป็นของตัวเองบางคนเสียอีก แต่หมายถึงผู้ที่ต้องไปรับจ้างผู้อื่นเกี่ยวกับงานเกษตร

เพราะฉะนั้น ในกรณีปกติ ขนาดของที่ดินถือครองจึงพอจะเป็นตัวกำหนดขนาดของความยากจนได้บ้าง กล่าวคือ ถ้าเนื้อที่ถือครองเล็กเกินไป เช่น เล็กกว่า 4 ไร่ ในขณะที่ขนาดของครอบครัวใหญ่กว่า 6 คน โอกาสที่ครอบครัวจะหารายได้จากการทำงานเพาะปลูก แม้แต่เพียงพอจะประทังชีวิต ก็เป็นไปได้ยาก แต่ถึงแม้จะมีที่ดินมากพอ แต่คุณภาพของที่ดินเลวหรือไม่ได้น้ำพอ ครอบครัวนั้นก็จะมีประสพกับปัญหาความยากจนได้เหมือนกัน เมื่อเทียบกลุ่มยากจนกับกลุ่มฐานะดีโดยดูจากขนาดของการถือครองที่ดิน เราพอจะมองเห็นว่า ครอบครัวกลุ่มแรกจะมีที่ดินถือครองอยู่ในช่วง 9-16 ไร่เป็นส่วนมาก และครอบครัวกลุ่มหลังจะมีที่ดินถือครองอยู่ในช่วง 30 ไร่ขึ้นไปเป็นส่วนใหญ่ ในกลุ่มหลังนี้มักจะเป็นกลุ่มที่คอยได้รับผลประโยชน์จากนโยบายเพิ่มผลผลิตของรัฐมากกว่ากลุ่มอื่นเสมอ เพราะสามารถใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ปรับเข้าใช้กับเนื้อที่ที่กว้างขวางพอ หรือนโยบายเกษตรทั่ว ๆ ไปที่ว่าจะช่วยกลุ่มที่ยากจนได้ก็มักจะต้องช่วยกลุ่มที่ฐานะดีตามไปด้วยเสมอ ๆ เพราะฉะนั้น ถ้ารัฐจะดำเนินนโยบายที่จะช่วยแก้ปัญหาความยากจนจริง ๆ แล้ว ควรจะมุ่งแต่วิธีการที่เหมาะสมกับที่ดินถือครองขนาด 10 ถึง 25 ไร่ จะทำให้ประโยชน์ถึงมือกลุ่มที่ยากจนมากกว่าครึ่งหนึ่ง

2. ปัญหาเกี่ยวกับประเภทของการประกอบการเกษตร

สภาพการณ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพอจะมองเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ระหว่างผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม กับผู้ที่ประกอบอาชีพอื่นนอกสาขาเกษตรกรรม

การใช้ประโยชน์จากผลิตผลเกษตรแบ่งตามกลุ่มรายได้

	เฉลี่ยทั้งหมด	ครอบครัวยากจน	ครอบครัวก่อนข้างยากจน	ครอบครัวก่อนข้างฐานะดี	ครอบครัวฐานะดี
- มูลค่าจากผลิตผล คือน้ำที่ถือครอง	6155	4639	6134	7888	9632
- ร้อยละที่ขายไป	31.5	21.8	28.2	36.0	58.7
- ร้อยละที่ใช้บริโภค ในครัวเรือน	48.4	63.1	51.6	41.8	22.6
- ร้อยละที่ให้อู่อินหรือ ใช้แลกเปลี่ยน	5.1	5.4	5.4	5.6	2.8
- ร้อยละที่ใช้เป็นเมล็ด พันธุ์หรือเลี้ยงสัตว์	3.3	4.1	3.6	6.0	2.0
- ร้อยละที่เก็บไว้ในยุ้งฉาง	11.8	5.6	11.2	13.6	13.9

ที่มา : Poverty in Northeast Thailand, หน้า 32

นั้น ประเภทแรกมักจะประสบกับปัญหาความยากจนมากกว่าเสมอ และถ้าจะพิจารณาในระหว่างการประกอบอาชีพเกษตรกรรวมด้วยตนเอง ก็พอมองเห็นว่า โดยปกติการทำนาปลูกข้าวมักจะสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรน้อยกว่าการทำไร่ ไม่ว่าจะเป็นไร่ข้าวโพด ปอ หรือมันสำปะหลังก็ตาม ปัญหาเรื่องนี้ ถ้าหากว่าลักษณะของเนื้อที่ที่ใช้เพาะปลูกไม่อาจเปลี่ยนแปลงไปปลูกพืชไร่ได้ หนทางที่จะช่วยเกษตรกรยากจนที่ต้องพึ่งการปลูกข้าวอย่างเดียวก็คงจะต้องช่วยให้ราคาข้าวสูงขึ้นพอ ๆ กับพืชไร่อื่น ๆ

ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประเภทของการประกอบกิจการอีกปัญหาหนึ่ง คือ การทำงานนอกการเกษตรหรือนอกฤดูเก็บเกี่ยว เรามักจะพบว่า ครอบครัวที่ยากจนในภาคอีสาน ซึ่งปลูกข้าวไม่พอกินพอใช้ในครอบครัว จำเป็นจะต้องหางานรับจ้างพิเศษทำในช่วงฤดูแล้งหลังเก็บเกี่ยวแล้ว และก่อนที่จะเริ่มฤดูทำนาต่อไป การทวีความสำคัญขึ้นของรายได้ส่วนนี้มีควรจะต้องถือว่าเป็นสิ่งที่ตั้งามและถูกต้องเสมอไป ตราบใดที่เรายังไม่สามารถแก้ปัญหาเรื่องผลตอบแทนระดับพื้นฐานจากการทำนาในไร่นาตามปกติได้ ขอให้เราเปรียบเทียบสองสถานะ กล่าวคือ ผู้ที่ประกอบแต่อาชีพในภาคเกษตรของตนเองแต่เพียงอย่างเดียวกับผู้ที่ต้องทำงานนอกนาของตนเองด้วย ถ้ารายได้หรือผลตอบแทนทั้งหมดของทั้งสองคนเท่ากัน ก็ย่อมจะแสดงว่า รายได้หลักของคนทั้งสองเลวลงและจำเป็นต้องทำงานพิเศษเพื่อรักษาระดับความเป็นอยู่เดิมไว้ ซึ่งไม่ใช่เรื่องที่น่าพอใจเสมอไป

เครื่องชี้ถึงตัวปัญหาความพอเพียงของผลตอบแทนจากการประกอบอาชีพหลักอีกตัวหนึ่ง คือ สัดส่วนการใช้ผลประโยชน์จากผลิตผลเกษตร ซึ่งได้แสดงไว้แล้วในตารางที่ 5 จากตารางนี้ จะเห็นได้ว่า ครอบครัวที่ยากจนได้ขายพืชผลของตนไปเพียงร้อยละ 21.8% ของผลผลิตทั้งหมดเท่านั้น ซึ่งแตกต่างอย่างมากเมื่อเทียบกับร้อยละ 58.7 ของกลุ่มฐานะดี ในทางตรงกันข้าม ครอบครัวยากจนจะเก็บผลิตผลการเกษตรของตนไว้บริโภคในครัวเรือนในอัตราส่วนที่สูงกว่าครอบครัวฐานะดีมาก (ร้อยละ 63.1 ต่อ ร้อยละ 22.6)

3. ปัญหาความเกี่ยวพันระหว่างเงินที่ตั้งกับความยากจน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นที่ราบสูง จำนวนน้ำฝนที่ตกในภาคนี้ทั้งหมดในปีหนึ่ง ๆ ไม่น้อยกว่าในภาคอื่น ๆ เท่าใดนัก แต่ความสามารถของดินในการเก็บน้ำในภาคนี้สู้ภาคอื่นไม่ได้ นอกจากนั้นแล้ว ความเค็มจากเกลือใต้ดินยังเป็นเหตุให้การเพาะปลูกพืชบางอย่างในภาคอีสานนี้ไม่อาจทำได้หรือไม่ได้ผลดีพอ ถ้าเราแบ่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือออกตามลักษณะของเนื้อที่ดินและการเพาะปลูกแล้ว อาจแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วนด้วยกัน คือ **อีสานตอนบน** ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดหนองคาย อุดรธานี สกลนคร และนครพนม **อีสานตอนกลาง** ซึ่งประกอบด้วย ขอนแก่น ชัยภูมิ นครราชสีมา กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด และมหาสารคาม และ**อีสานตอนล่าง** ซึ่งประกอบด้วย บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ ยโสธร และอุบลราชธานี ถึงแม้โดยทั่วไป เราจะเห็นว่าอีสานตอนกลาง ซึ่งมีที่ดอนมากพอที่จะใช้ปลูกพืชไร่ซึ่งได้ราคาสูง จะเป็นส่วนที่เกษตรกรมีฐานะโดยเปรียบเทียบดีกว่าส่วนอื่น เช่น ดีกว่าอีสานตอนบน ซึ่งมีแต่การทำนาโดยใช้น้ำฝนเป็นหลัก หรืออีสานตอนล่าง ซึ่งลักษณะก็ไม่แตกต่างจากอีสานตอนบนเท่าใดนัก ลักษณะของเขตหรือแถบแห่งความยากจนในภาคนี้ น่าจะคลุมอยู่ในวงตามแนวเทือกเขาภูพานลงมามากกว่า ซึ่งจะรวมถึงจังหวัด สกลนคร กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด มหาสารคาม ยโสธร

บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ⁶ แถบดังกล่าวเป็น
แถบที่แห้งแล้งที่สุดของภาคอีสาน นโยบายการแก้ปัญหา
ความยากจนในภาคอีสานไม่อาจมองข้ามจังหวัดเหล่านี้ไปได้

แนวทางการแก้ปัญหาความยากจนในอีสาน

จากลักษณะของความยากจนในภาคอีสานตามที่ได้
กล่าวมาแล้วข้างต้น เราคงพอจะมองเห็นแล้วว่า อะไร
คือต้นตอหรือสาเหตุสำคัญของการมีรายได้น้อยของ
ครอบครัวเกือบครึ่งหนึ่งของครอบครัวทั้งหมดในภาคนี้
ผู้เขียนได้พยายามเสนอความคิดว่า การยกระดับรายได้ของ
เกษตรกรผู้ยากจนในชนบทเป็นเป้าหมายที่ชัดเจน และ
ตรงประเด็นที่สุดของแนวทางหรือขบวนการพัฒนาชนบท
ในปัจจุบัน จากแนวความคิดที่ค่อนข้างจะจำเพาะเจาะ
จงอันนี้ เราอาจจะนำไปขยายขอบเขตเพื่อใช้แก้ปัญหา
ความยากจนในชนบทของไทยได้ ภายใต้กรอบการวิเคราะห์
ดังต่อไปนี้

(ก) รายได้ของเกษตรกรนั้นเป็นผลสืบเนื่องโดยตรง
จากผลผลิตต่อหน่วย (Y) ของการเพาะปลูกพืชชนิดหนึ่ง ๆ
เนื้อที่ที่ใช้เพาะปลูก (A), และราคาของผลผลิตที่ได้รับ (P)

(ข) รายได้ตามข้อ (ก) จักต้องถูกแบ่งออกไปตาม
ขนาดของครอบครัว (N) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตามขนาด
ของสมาชิกของครอบครัวที่ไม่ได้ทำงานหารายได้มาช่วย
ครอบครัว

(ค) นอกจากรัฐจะมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิด
รายได้หรือความเปลี่ยนแปลงในขนาดของครอบครัวตาม
ข้อ (ก) และ (ข) แล้ว รัฐยังอาจคิดที่จะให้บริการการ
เพิ่มรายได้ (G) ให้แก่เกษตรกรที่ยากจนอีกด้วย ซึ่งอาจ
จะเป็นการโอนให้โดยตรง หรือการให้โดยอ้อมผ่านการ
ใช้จ่ายโดยงบประมาณของรัฐก็ได้

(ง) เรายอมรับว่า รัฐสามารถกำหนดระดับรายได้
ระดับหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นระดับรายได้ต่ำสุด ซึ่งรัฐมุ่งที่จะ
ให้ทุกคนในประเทศข้ามพ้นระดับรายได้นั้นไป รายได้ตั้ง

กล่าวจะต้องเป็นรายได้ที่คำนวณเป็นรายบุคคลแล้ว แต่
จะรวมเอาบริการของรัฐเข้าไปด้วยหรือไม่ก็ได้

ภายใต้กรอบวิเคราะห์ดังกล่าว นโยบายการแก้ปัญหา
ความยากจนในชนบทคือการให้บรรลุถึงสถานะหนึ่ง ในเวลา
หนึ่ง (t) ในลักษณะที่ว่า

$$\left[\frac{YAP}{N} + \bar{G} \right]_t \geq \left[\frac{YAP}{N} + \bar{G} \right]_{\min}$$

โดยที่ Y, A, P, N, และ G มีความหมายตามที่
กล่าวถึงแล้วแต่ต้น กล่าวด้วยภาษาง่าย ๆ ก็คือว่า เรามี
เป้าหมายแห่งรายได้พิเศษขั้นต่ำสุดระดับหนึ่ง คือ
 $\left[\frac{YAP}{N} + \bar{G} \right]_{\min}$ ที่จะใช้เป็นเครื่องวัดความสำเร็จใน
การแก้ปัญหาความยากจน จากนั้น เราก็พยายามดำเนิน
นโยบายที่จะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในตัวแปร 5 ตัว
คือ ผลผลิตต่อไร่ของเกษตรกร ขนาดของเนื้อที่เพาะปลูก
ราคาของผลผลิต ขนาดของครอบครัว และบริการเสริม
รายได้ของรัฐ

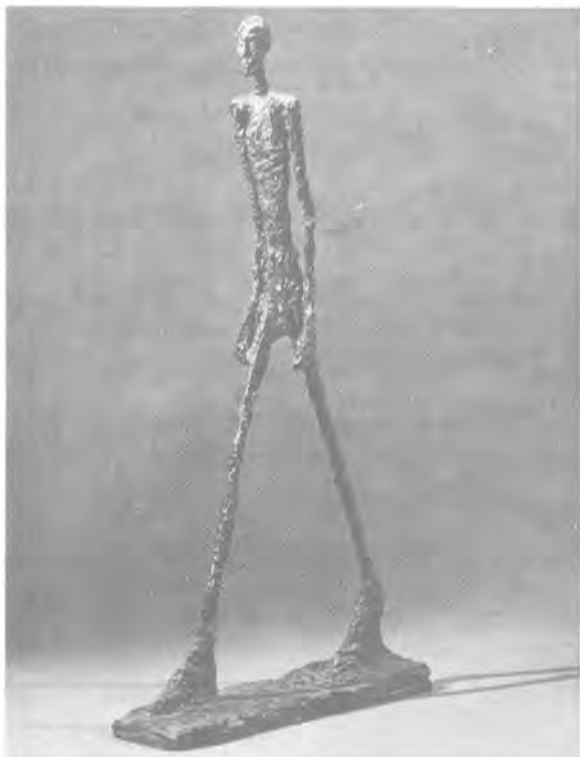
ตัวแปรเหล่านี้อาจจะกล่าวได้ว่า เรียงตามลำดับความ
สำคัญอันจะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในรายได้ของ
เกษตรกรผู้ยากจน กล่าวคือ การเพิ่มผลผลิตต่อไร่เป็น
นโยบายที่สำคัญที่สุดของการเพิ่มรายได้ให้เกษตรกร ซึ่ง
วิธีการอาจทำได้โดยการวิจัย ค้นคว้า หรือจัดหาพันธุ์พืช
ที่ให้ผลผลิตสูง และมีความต้านทานต่อโรคพืชและศัตรู
พืชดี กระตุ้นผลผลิตโดยการใส่ปุ๋ยที่ถูกชนิดในราคาที่
เหมาะสมกับฐานะของเกษตรกรผู้ยากจน ซึ่งอาจหมายถึง
การดำเนินนโยบายปุ๋ยระดับชาติ ที่เปลี่ยนจากปัจจุบัน
โดยสิ้นเชิง เป็นต้น ถัดลงมา คือ การส่งเสริมขยาย
เนื้อที่เพาะปลูก รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ได้มีการใช้
ประโยชน์ที่ดินมากขึ้นด้วย ซึ่งตัวการหรือปัจจัยที่จะก่อให้เกิด
สภาพเช่นนั้นได้ดีที่สุด ก็คือ การจัดหาแหล่งน้ำสำหรับ
ใช้ในการเพาะปลูกที่เพียงพอที่จะทำให้พื้นที่เพาะปลูก
ใช้การได้ตลอดเวลา แต่ทว่า ผลผลิตที่ผลิตได้จะมีมูลค่า
ต่ำ ถ้าหากราคาสินค้านั้นต่ำ เพราะฉะนั้นรัฐจะมีส่วน
ช่วยให้ราคาผลผลิตเหมาะสมเกิดขึ้นได้ โดยการช่วยให้
อำนาจต่อรองของกลุ่มเกษตรกรสูงขึ้นก็ดี การควบคุม

⁶ แถบหรือแถบแห่งความยากจน (Poverty Belt) นี้เป็นข้อ
สังเกตของคณะผู้ศึกษาปัญหาชนบทของธนาคารโลก

อุปทานของพืชผลที่ดี หรือการลดการแทรกแซงของรัฐที่เป็นภาระแก่เกษตรกร เช่นการเก็บภาษีหรือพรีเมียมที่ดี รัฐย่อมเลือกทำได้ทั้งสิ้น

มูลค่าของผลผลิต (YAP) หรือรายได้หลักของเกษตรกรนี้ ถึงแม้จะสูงพอ แต่ถ้าจะต้องแบ่งปันกันไปตามขนาดของครอบครัวที่ใหญ่เกินไปก็อาจจะไม่พอได้เหมือนกัน ความรู้สึกทันทีที่นักวิจัยเกี่ยวกับชนบทมักจะได้รับ หลังจากการสอบถามลักษณะทางสังคมเศรษฐกิจของครอบครัวเกษตรกร ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก็คือ การมีลูกมากของครอบครัวชาวอีสานส่วนใหญ่ โดยเฉพาะแล้วการมีลูกครอบครัวละ 5-6 คนเป็นเรื่องธรรมดาทุกที่ ทั้ง ๆ ที่หัวหน้าครอบครัวนั้นไม่น่าที่จะอยู่ในฐานะแม่แต่จะดูแลความเป็นอยู่ของตัวเองให้ดีพอ ความเชื่อในการให้ลูกได้เติบโตมาเลี้ยงดูตนในอนาคต ยังเป็นความเชื่อที่ฝังอยู่ในใจของเกษตรกรชาวอีสานโดยทั่วไป แต่ถึงจะไม่เห็นเช่นนั้น ก็ไม่มีความนิยมชมชอบในการทำหมั้น ไม่ว่าจะเป็นผู้ชายหรือผู้หญิง เพราะฉะนั้น ขบวนการวางแผนครอบครัวในภาคนี้จึงยังห่างไกลจากเป้าหมายที่เหมาะสมอีกมาก แต่ผู้เขียนเชื่อว่า สภาพเช่นนี้ไม่น่าจะเป็นผลดี

ต่อการแก้ปัญหาความยากจนของชาวชนบทแต่อย่างใด ปัญหาดังกล่าวจะไม่ทุเลาลงเพียงพอ หากรัฐไม่กระตุ้นให้มีความเปลี่ยนแปลงในขนาดของครอบครัว (N) ที่เหมาะสมกว่าปัจจุบันนี้

ในประการสุดท้าย เราพูดถึงบริการเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชนโดยรัฐ (G) ซึ่งที่จริงจะรวมไว้พิจารณาในที่นี้หรือไม่ก็ได้ บริการเหล่านี้อาจถูกกำหนดขึ้นโดยนโยบายการคลัง นโยบายนอกเหนือการคลัง นโยบายดอกเบี้ย นโยบายสร้างงานสาธารณะ และอื่น ๆ ซึ่งอาจทำเป็นครั้งเป็นคราวหรือไม่ก็ทำเป็นประจำ บริการของรัฐระดับใดจึงจะถือได้ว่าเป็นระดับพื้นฐาน เป็นเรื่องที่รัฐบาลแต่ละชุดจะพิจารณาตามความประสงค์หรือความต้องการของรัฐบาลนั้น ๆ

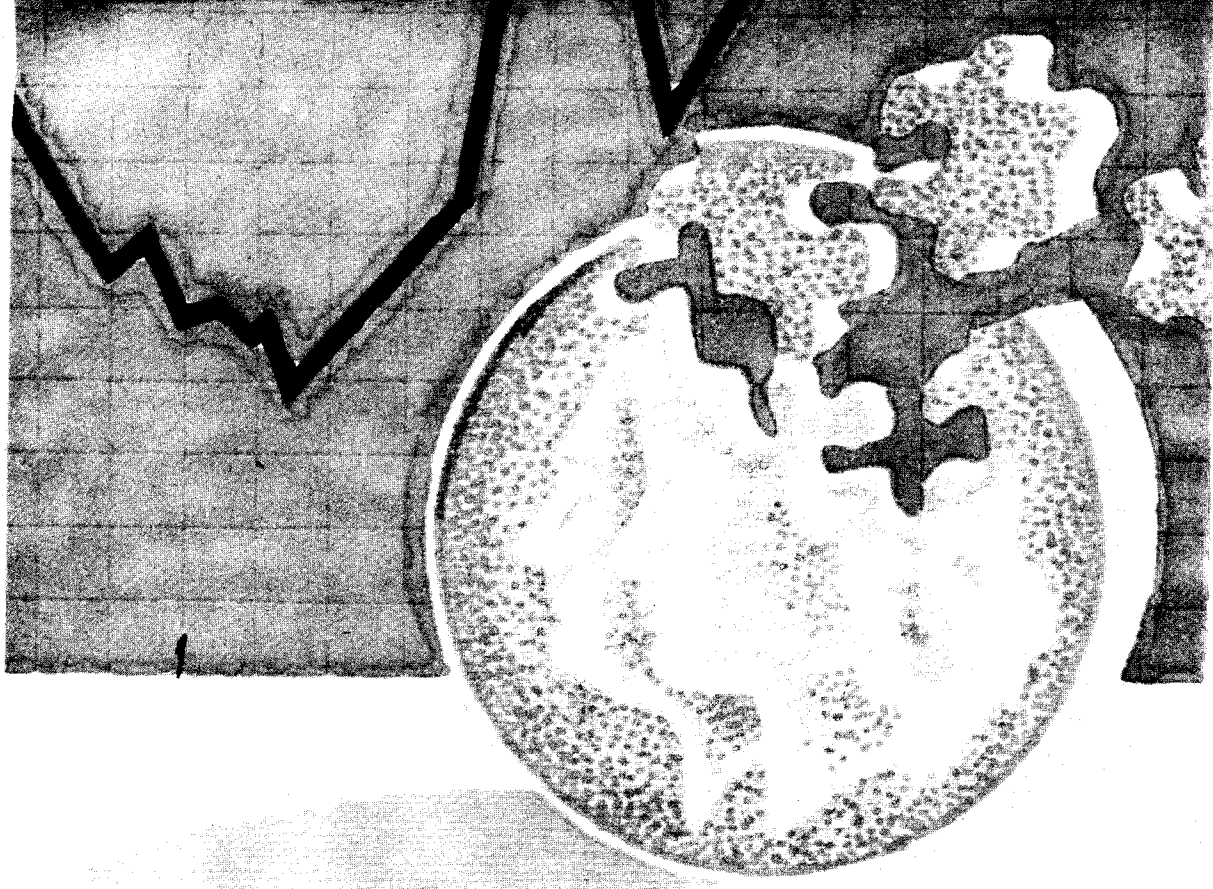
บทสรุป

ในบทความนี้ ผู้เขียนได้พยายามยกเอาปัญหาความยากจนของชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาวิเคราะห์เป็นกรณีศึกษา โดยชี้ให้เห็นถึงขนาดของความยากจนของภาคดังกล่าวเปรียบเทียบกับภาคอื่น ๆ และลักษณะของครอบครัวที่ยากจนและไม่ยากจนในภาคอีสานเอง ผลประโยชน์ของวิธีการศึกษาดังกล่าว คือ การรู้ถึงปัจจัยบางประการที่เกี่ยวข้องอย่างสำคัญกับปัญหาความยากจนของชนบทในภาคนี้ ปัจจัยดังกล่าวได้ช่วยให้เรามองเห็นต้นตอหรือสาเหตุของความยากจนที่เป็นพื้นฐานจริง ๆ อันได้แก่ การมีผลผลิตต่ำ การใช้เนื้อที่ดินไม่เต็มที่ ราคาพืชผลไม่เหมาะสม ขนาดของครอบครัวใหญ่เกินไปและบริการการเพิ่มรายได้ของรัฐน้อยเกินไปหรือยังไม่มีแนวทางการแก้ปัญหาที่ได้เสนอไว้แล้ว โดยการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่จะทำให้รายได้ของเกษตรกรพ้นจากระดับของความยากจนไปได้ ซึ่งก็สามารถทำได้โดยการเปลี่ยนแปลงตัวแปรทางด้านนโยบายทั้งห้า ซึ่งมีลักษณะความสัมพันธ์ในการเป็นตัวถ่วงและตัวดึงซึ่งกันและกันไปสู่วิศวกรรมที่ต้องการ คือ การกำจัดปัญหาความยากจนในชนบทให้หมดสิ้นไป □

ด้วยอภิธานนาการ จาก
ธนาคารกรุงเทพ จำกัด

(ของรัฐบาล) สาขาทำเตียน

ออมน้อย หรือมาก เราคอยบริการท่าน

NIEO, NIEO และ NIEO?

ประกอบ ทองมา*

ทุกวันนี้ คำว่า NIEO ดูเหมือนว่าจะเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของชาวเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นอันมาก เนื่องด้วยมีผู้ให้ทุนช่วยเหลือแก่คณะเศรษฐศาสตร์เป็นเงินถึง 201,750 ดอลลาร์ เพื่อใช้ในโครงการ NIEO เป็นเวลาสามปีด้วยกัน นับตั้งแต่ ค.ศ. 1979 ที่ผ่านมาเป็นต้นไป คำว่า NIEO จึงออกจะเป็นคำที่น่าพิศมัยไม่น้อยทีเดียวในขณะนี้ และไม่น่าแปลกใจเลย ถ้าหากกิจกรรมของอาจารย์ในคณะจะรู้สึกว่่าคึกคักผิดปกติ เพราะว่า มักจะจัดให้มี Workshop ที่โน่นบ้าง มี Study Tour ที่นี้บ้าง และมีการให้ทุนวิจัยตามโครงการของ NIEO อีกเป็นอันมาก

* อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

แต่หลายคนคงจะสงสัยว่า NIEO ซึ่งย่อมาจาก New International Economic Order หรือพอจะแปลเป็นภาษาไทยได้ว่า “ระเบียบเศรษฐกิจใหม่ระหว่างประเทศ” นั้นคืออะไร มีหลักการและจุดมุ่งหมายอย่างไร หรือมีข้อเสนออะไรที่น่าสนใจบ้าง แต่ที่สำคัญเหนือสิ่งอื่นใดก็คือ บางท่านอาจสงสัยว่า ทำไมจึงต้องใช้ระบบหรือระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศเสียใหม่ เกิดอะไรขึ้นกับระบบเก่าของโลกที่เป็นอยู่ทุกวันนี้กระนั้นหรือ แต่บางท่านก็อาจอยากรู้ต่อไปอีกว่า ข้อเสนอใหม่ ๆ เหล่านั้นจะได้รับความร่วมมือและความสำเร็จจากผู้ที่เกี่ยวข้องมากน้อยเพียงใด เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่น่าจะได้แสวงหาคำตอบกันต่อไป

ความคิดที่ว่า โลกควรจะมีระเบียบเศรษฐกิจใหม่ระหว่างประเทศ หรือ NIEO นั้น มิใช่เพิ่งจะเกิดขึ้นในวันสองวันนี้เท่านั้น แท้จริงแล้ว ได้มีอยู่ในหัวใจของผู้นำแห่งประเทศด้อยพัฒนาที่ถูกกดขี่ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมเสมอมา โดยเฉพาะประเทศที่เคยตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่ง แม้จะได้รับอิสรภาพแล้วตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา กล่าวคือ ได้มีการพบปะพูดคุยกันถึงเรื่องนี้อยู่เนือง ๆ เช่น ในการประชุมประชาชาติอัฟริกาและเอเชีย (Afro - Asian Conference) ที่เมือง Bandung ในปี 1955 ก็ครั้งหนึ่ง ที่ความคิดเรื่องระเบียบใหม่ได้ผุดขึ้นมาและกลายเป็นแนวทางในการต่อสู้ เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระหว่างประเทศ นอกจากนั้น การเคลื่อนไหวเพื่อให้มีระเบียบเศรษฐกิจใหม่ของโลกยังได้ถูกเร่งมือหนักขึ้นในทศวรรษ 1970 เมื่อโลกประสบวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ทั้งทางเศรษฐกิจและการเงินระหว่างประเทศ ดังจะเห็นได้จากการประชุมสุดยอดของประเทศที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (Non Aligned Countries) ที่ Algiers ในปี 1973 ซึ่งได้ริเริ่มให้มีโครงการ NIEO ต่าง ๆ และยังคงกำหนดขอความช่วยเหลือในการปฏิบัติทางการเมืองและการเศรษฐกิจให้แก่ประเทศด้อยพัฒนาในที่ประชุมระหว่างประเทศต่าง ๆ อีกด้วย โดยเฉพาะในการประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ ใช่แต่เท่านั้น ยังมีการประชุม UNCTAD ในที่ต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งหมดถึง 5 ครั้งด้วยกันที่ประเทศด้อยพัฒนาได้ผนึกกำลังกันเสนอข้อเรียกร้อง

ต่าง ๆ ในอันที่จะเจรจากับประเทศพัฒนา ซึ่งได้จัดให้มีขึ้นที่ Nairobi เมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1976 นั้น ก็ได้ย้าถึงความจำเป็นและขอให้มีการทบทวนกฎหมายเก่า ๆ เสียใหม่อย่างเป็นกิจลักษณะและเป็นรูปธรรมมากขึ้น มีการบรรจุความคิดและข้อเสนอต่าง ๆ เข้าไว้ในเอกสารของ UNCTAD ที่ว่าด้วย New Directions and Structures for Trade and Development โดยมีเลขาธิการของ UNCTAD เป็นผู้รายงานต่อที่ประชุม

นอกจากนี้ การประชุมสหประชาชาตินัดพิเศษในปี ค.ศ. 1974 ก็ปรากฏว่า ได้มีการอภิปรายกันถึงเงื่อนไข

ต่าง ๆ ที่ว่าด้วย NIEO นี้อย่างกว้างขวาง แม้กระทั่งได้มีการคัดค้านการใช้คำว่า New International Economic Order หรือ NIEO โดยถือว่าเป็น Slogan ในทางปฏิบัติไม่พึงใจ แต่ชอบจะให้ใช้ว่า Reorganization of International Economic Relations มากกว่า ซึ่งถ้าแปลแล้วก็คงจะได้ความหมายเกือบจะเป็นอย่างเดียวกัน คือหมายถึง การจัดรูปความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศเสียใหม่แน่นอน แต่นั่นแหละ สำมะหอะไรกับคำว่า NIEO ซึ่งเป็นคำใหม่ ๆ ยังเป็นไปได้ถึงเพียงนี้แล้วคำเก่า ๆ อย่าง Exploitation จะเป็นไปได้สักเพียงไหน

ทั้ง ๆ ที่ประเทศพัฒนาทุนนิยม ณ ศูนย์กลางของระบบเศรษฐกิจโลก ซึ่งมีอำนาจเหนือกว่าทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศ ได้ถือปฏิบัติกับประเทศด้อยพัฒนาอยู่ทุกเมื่อเชียววัน ตั้งแต่สมัยอาณานิคมเป็นต้นมา บางคนเมื่อจะใช้คำว่า Exploitation กับฝรั่ง ยังต้องกล่าวคำขอโทษเสียก่อนก็เคยมี อย่างไรก็ตาม หากไม่คำนึงถึงข้อเท็จจริงในคำว่า NIEO แล้ว ก็ปรากฏว่าได้มีการตกลงกันในหลักการเป็นการทั่วไปว่า จะต้องมีการตรวจสอบหลักเกณฑ์ที่ควบคุมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจการ เมืองระหว่างประเทศนี้เสียใหม่อีกครั้งหนึ่ง โดยมีทั้ง Declaration และ Resolutions ตามออกมาอีกหลายฉบับ

ส่วนความหมายของ NIEO นั้น ก็ยังหาผู้ให้คำจำกัดความที่เหมาะสมได้ยาก บางทีอาจเป็นเพราะยากที่จะให้คำจำกัดความก็ได้ แม้แต่ Arthur Lewis ผู้ซึ่งรจนาเรื่อง Evolution of International Order เอง ก็ยังไม่พึงใจที่จะให้คำจำกัดความใด ๆ โดยอ้างว่า “ระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เป็นวิถีที่เลื่อนกลาง ถึงจะพยายามให้คำจำกัดความโดยละเอียดก็ไม่ทำให้ได้อะไรขึ้นมา” เมื่อตัดบทเสียแล้วเช่นนี้ จึงทำให้หวังอะไรไม่ได้มากนัก ส่วนบางคนก็กล่าวว่า NIEO เป็นความรู้สึกเป็นสภาพของจิตใจ หรือนัยหนึ่งเป็นเกมส์การเมืองอย่างหนึ่ง การวิเคราะห์แต่ทางเศรษฐกิจจึงน่าจะยังไม่เพียงพอที่จะนำไปสู่การอภิปรายถึงเรื่องนี้ได้ ทว่าจะต้องคำนึงถึงความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ด้วย⁽¹⁾ ซึ่งก็น่ารับไว้พิจารณา

อย่างไรก็ดี นับตั้งแต่ ค.ศ. 1974 เป็นต้นมา อาจกล่าวได้ว่าได้มีการบรรจุความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับ NIEO ไว้ใน Declaration และ Program of Actions ต่าง ๆ เป็นอันมาก

หลักการที่สำคัญพอสรุปได้ดังนี้ คือ

1. การมีอธิปไตย (Sovereignty) และความเสมอภาคแห่งรัฐทั้งปวง
2. การมีส่วนร่วมของรัฐทั้งหลายในการตัดสินใจระหว่างประเทศโดยเต็มที่ และโดยมีประสิทธิภาพ

(1) Cordon, W.M. The NIEO Proposals: A Cool Look Thames Essay No. 21. Trade Policy Research Centre London 1978. PIX

3. รัฐทั้งหลายมีสิทธิที่จะรับเอาซึ่งระบบเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรมที่เหมาะสม

4. การมีอธิปไตยเหนือทรัพยากรธรรมชาติของตน โดยเต็มที่ และเป็นการถาวร

5. การมีสิทธิที่จะวางระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับ การกระทำของชนต่างชาติ หรือองค์การต่างชาติ เช่น บริษัท ข้ามชาติ (Transnational Corporations) เป็นต้น เพื่อให้ สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและความสำคัญก่อนหลังของ ประเทศ

6. การมีสิทธิที่จะกำหนดแบบแผนในการพัฒนา ของตนเองโดยอิสระ เพื่อสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน ของปวงชน

7. การมีสิทธิที่จะดำเนินการเปลี่ยนแปลงทางสังคม แบบก้าวหน้า อันจะเป็นเหตุให้ประชาชนสามารถเข้ามามี ส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาได้โดยเต็มที่

หากพิจารณาจากหลักการขั้นพื้นฐานดังกล่าวมานี้ แล้ว เราก็พอจะมองเห็นความจริงบางประการอันเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศพัฒนา กับประเทศด้อย พัฒนาได้บ้าง ทั้งในเชิงการเศรษฐกิจและการเมือง ซึ่ง พอจะอนุมานได้ดังต่อไปนี้ คือ

1. สิทธิและอธิปไตยอันใดที่เพิ่งจะยอมให้มีใน หลักการนี้ แสดงว่าแต่ก่อนยังไม่เคยมีหรือมีแต่ได้ถูกควบคุมโดยปริยาย หรือถูกแทรกแซงเสียจนหาได้ชื่อว่ามีอิสรภาพโดยสมบูรณ์ไม่ แม้ว่าจะได้รับอิสรภาพพ้นจากความ เป็นอาณานิคมอย่างเป็นทางการมาแล้วก็ตาม

2. การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในโลกที่สาม เป็นการพัฒนาที่หาได้ขึ้นอยู่กับตัวของตัวเองไม่ เพราะ ขาดอธิปไตยในการควบคุมทรัพยากรธรรมชาติอันพึงมี พึ่งได้

3. สิ่งที่เป็นแรงผลักดัน (The Prime Mover) ซึ่ง อยู่เบื้องหลัง NIEO และดูเหมือนจะได้รับความสนับสนุน ความเห็นใจอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในบรรดาประเทศ ด้อยพัฒนาทั้งหลาย คือ การต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมและ ความเสมอภาคกับประเทศพัฒนาแล้ว ในกิจการทั้งปวง ซึ่งจะมีผลกระทบแก่ประเทศด้อยพัฒนาโดยตรง

4. ความหมายของ NIEO หรือระเบียบเศรษฐกิจ ระหว่างประเทศใหม่ ก็คือ การจัดรูปความสัมพันธ์ทาง เศรษฐกิจระหว่างประเทศเสียใหม่ เพื่อเปิดโอกาสให้ ประเทศด้อยพัฒนาได้พัฒนาประเทศของตนโดยเสรี มี อธิปไตยในการควบคุมทรัพยากรธรรมชาติของตนโดย เต็มที่ และได้มีโอกาสเข้าร่วมในการตัดสินใจปัญหาเศรษฐกิจระหว่างประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ในฐานะที่เป็น สมาชิกของชุมชนประชาชาติที่มีอิสรภาพอย่างแท้จริง และ

5. จุดมุ่งหมายของการเรียกร้องก็เพื่อการปฏิรูป หรือปรับปรุงกลไกที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศให้ดีขึ้น มากกว่าการคิดเปลี่ยนโครงสร้างที่เป็น อยู่ในปัจจุบันอย่างถอนรากถอนโคน

ปัญหาที่ยังข้องใจอยู่ในเวลานี้ก็คือ ทำไมต้องปรับ ประจุ เปลี่ยนแปลงระบบหรือกลไกที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เสียใหม่ มีอะไรผิดปรกติเกิดขึ้นกับระบบเก่าที่ใช้อยู่หรือ อย่างไร ทั้งนี้ ย่อมขึ้นอยู่กับระบบเก่าที่ใช้อยู่ นั้นเป็นอย่างไร

อย่างไรก็ตามระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่เป็น ตัวปัญหานั้น กล่าวโดยทั่วไปแล้ว ก็พอจะจับลักษณะ เฉพาะได้โดยสังเขปดังต่อไปนี้ คือ

- เป็นระบบทุนนิยมโดยทั่วไปทั้งในแง่ของการค้า การอุตสาหกรรม และการเงิน นั่นคือ มีทุนเป็นพื้นฐาน และการแสวงหากำไรสูงสุดเป็นจุดมุ่งหมาย ระบบเศรษฐกิจของโลกที่รู้จักกัน คือ ระบบเสรีนิยม

- ความต้องการส่วนใหญ่ของประเทศ ณ จุดศูนย์กลางของระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศ คือ วัตถุดิบ ผลผลิตเกษตร แร่ธาตุ แรงงานราคาถูก และยิ่งกว่านั้น ยังต้องการตลาดสำหรับสินค้าอุตสาหกรรมและตลาด สำหรับปล่อยเงินกู้ ทั้งโดยตรงและโดยผ่านสถาบันการเงิน ระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารโลก เป็นต้น

- ประเทศที่มีอำนาจเหนือกว่า ซึ่งอยู่ที่ศูนย์กลาง ของระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศนั้นเป็นที่รวมทั้งทุน เทคโนโลยี และตลาด หรืออีกนัยหนึ่ง ทั้งทุน เทคโนโลยี ในการผลิตและการตลาดนั้น ตกอยู่ในความควบคุมของ

- รูปแบบของการค้าระหว่างประเทศในโลกเสรีนั้นมีทั้งแบบพหุชนนิยม การค้าเสรี และแบบคุ้มครอง สุดแล้วแต่แบบไหนจะให้ประโยชน์แก่ประเทศที่ศูนย์กลางมากที่สุด

- ด้านการเงินระหว่างประเทศนั้น ก็ขึ้นอยู่กับ IMF ตามข้อตกลง ณ Bretton Woods เช่น ประเทศต่าง ๆ จะต้องประกาศค่าเสมอภาคแห่งเงินตราของตนไว้แน่นอน หากจะมีการเปลี่ยนแปลงค่าเสมอภาคเกินกว่าร้อยละ 10 จะต้องได้รับอนุญาตจาก IMF เสียก่อน และจะต้องให้ IMF ทราบก่อน 72 ชม. ถ้าเปลี่ยนไม่เกินร้อยละ 20

- มีหอคอยงาช้างอยู่ข้างมาก ที่เป็นกลไกของระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศเช่นว่านี้ มีอาทิ IMF (International Monetary Funds) ซึ่งตั้งขึ้นตามข้อตกลง ณ Bret-

ton Woods ในปี ค.ศ. 1944 มี World Bank เพื่อให้กู้แก่ประเทศด้อยพัฒนา มี ILO เพื่อวางมาตรฐานและคุณภาพของแรงงานไว้สำหรับบริษัทข้ามชาติ (Transnational Corporations) มี WHO วัตถุประสงค์เรื่องสุขภาพอนามัย มี UNCTAD ไว้เป็นเวทีระบายนารมณ และ มี UN ไว้สำหรับหาเสียง (Lobby) หรือไม้กวีโต้ เมื่อไม่ได้ตั้งใจ

อนึ่ง มีข้อสังเกตเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศดังกล่าวนี้ ที่นับว่าน่าสนใจ คือ

1. ระบบทุนนิยมเสรีนั้นหาได้มีการแข่งขันกันโดยเสรีอย่างที่ปรากฏในตำราของ Adam Smith ไม่ แต่มีทั้งการผูกขาดและการรวมหัวกันของนายทุน เช่น ในอเมริกา ก็มาในรูปของ Trusts ในยุโรปก็ Cartels เพราะโดยวิธีการเช่นนี้ย่อมจะทำให้สามารถแสวงหากำไรได้สูงสุดได้อย่างแท้จริง จนมีบางคนได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า ระบบทุนนิยมเสรีนั้น แท้จริงแล้วก็คือ ระบบที่เปิดโอกาสให้มีการขูดรีด (Exploitation) โดยเสรีนั่นเอง ส่วนใครจะถูกขูดรีดมากน้อยเพียงใดย่อมสุดแล้วแต่ว่าผู้ั้นหรือประเทศนั้นมีอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองในการต่อรองมากน้อยเพียงใด แสดงว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจนั้นยังเป็นแบบ Zero sum game หาใช่ Positive sum game ไม่

2. ระบบเศรษฐกิจของโลกซึ่งเป็นระบบทุนนิยมนี้ ได้ก่อให้เกิดการขูดรีดและความไม่เท่าเทียมกันระหว่างประเทศที่เป็นศูนย์กลางกับประเทศที่เป็นดาวบริวารตลอดมาโดยลำดับ จนกลายเป็น Dualism ขึ้นในระดับโลก คือ North กับ South ในที่สุด ซึ่งมีความแตกต่างกันมาก โดยเฉพาะในเรื่องความเป็นอยู่และระดับรายได้

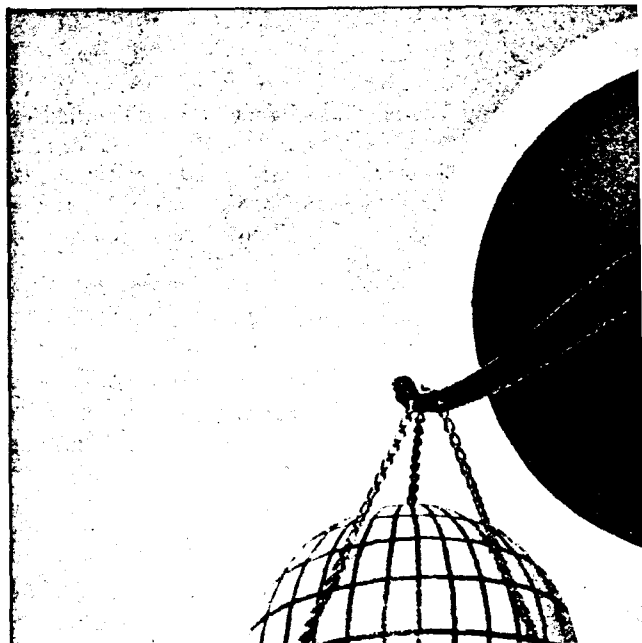
3. ศูนย์กลางของโลกเสรีที่ว่านี้มีหลายแห่ง อเมริกา นับว่าเป็นศูนย์กลางที่สำคัญมาก โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับกลุ่มลาตินอเมริกา สมัยหนึ่งถือกันตามลัทธิมอนโรว่า ลาตินอเมริกาใครจะเข้าไปเกี่ยวข้องไม่ได้ นอกจากอเมริกาเท่านั้น แม้บัดนี้อเมริกาก็ยังควบคุมอยู่โดยปริยาย ไซ้แต่เท่านั้น อเมริกาก็ยังมีอิทธิพลและผลประโยชน์อยู่ทางแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย แม้ว่าจะได้ถอนตัวออกไปจาก

เวียดนามแล้วก็ตาม ส่วนญี่ปุ่นที่กำลังจะกลายเป็นศูนย์กลางอีกแห่งหนึ่งทางด้านเอเชีย อาจเรียกว่าเป็นผู้เข้ามาแทนอเมริกาก็ได้ แต่แท้จริงแล้ว ทั้งญี่ปุ่นและอเมริกานั้นเองต่างก็แสวงหาผลประโยชน์ร่วมกัน ส่วนอีกแห่งหนึ่งก็คือ ยุโรป โดยการรวมตัวกันของประเทศอุตสาหกรรมทั้งหลายในนามของประชาคมยุโรป (European Community) ศูนย์กลางแห่งนี้นับวันแต่จะยิ่งใหญ่ขึ้นทุกทีในโครงสร้างแห่งอำนาจของโลก โดยมีประเทศบริวารส่วนใหญ่อยู่ในแอฟริกา หมู่เกาะคาริเบียน และแปซิฟิก เรียกว่า **African Caribbean and Pacific States** หรือ **ACP States** ตามอนุสัญญา Lome' Convention ซึ่งจะมีความสัมพันธ์ทางการค้าต่อกัน โดยที่ประเทศเหล่านี้จะป้อนสินค้าเกษตร แร่ธาตุ และวัตถุดิบต่างๆ ให้แก่ประชาคมยุโรปต่อไปได้อีกนาน เหตุที่ประชาคมยุโรปสนใจประเทศ ACP นี้มากกว่าตะวันออกเฉียงใต้ก็เพราะเหตุนี้ นั่นคือ ประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไม่มีแร่ธาตุหรือวัตถุดิบอะไรที่น่าสนใจอีกแล้ว นอกจากจะเป็นตลาดอุตสาหกรรมให้แก่ประเทศพัฒนา ซึ่งในแง่นี้ ญี่ปุ่นและอเมริกาก็ครอบครองอยู่

4. อุดมการที่อยู่เบื้องหลังของระบบเศรษฐกิจของโลกเช่นว่านี้ ก็คือ ความเห็นแก่ตัวและความทะยานอยากของเอกชนจะนำมาซึ่งความเจริญของสังคมโดยส่วนรวม โดยเฉพาะเขามีความเชื่อในเรื่อง Trickle Down Effects ของการเจริญเติบโต ซึ่งประเทศด้อยพัฒนาในโลกที่สามได้ถูกครอบงำไว้ด้วยอุดมการเช่นว่านี้ด้วยเหมือนกัน นั่นคือการเจริญเติบโตหรือความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจจะต้องเริ่มที่จุดศูนย์กลางก่อน แล้วจึงจะแผ่ออกไปสู่บริเวณโดยรอบโดยอำนาจของมือที่มองไม่เห็น เมื่อ Adam Smithเขียน The Wealth of Nations ในศตวรรษที่ 18 เพื่อประกาศนโยบายเสรีนิยมออกมานั้น ต้องไม่ลืมว่า อังกฤษในสมัยนั้นเป็นศูนย์กลางของโลก เป็นประเทศที่มีการปฏิวัติอุตสาหกรรมขึ้นก่อน และนโยบายเสรีนิยมนั้นให้คนแก่อังกฤษมาก ด้วยว่าอังกฤษสามารถซื้อวัตถุดิบมาป้อนโรงงานได้ถูก แต่สามารถขายสินค้าอุตสาหกรรมของตนได้แพงกว่าหลายเท่าตัว เมื่อประเทศที่ศูนย์กลางได้เจริญร่ำรวยขึ้นแล้ว ก็เป็นที่หวังว่าผลของความเจริญนั้นจะ

Trickle down ลงมายังประเทศด้อยพัฒนาบ้าง แต่ก็ได้เป็นไปอย่างที่หวังไม่ กว่าจะเจรจาต่อรองเพื่อให้ผล เช่นว่า หยาดลงมาได้แต่ละหยดนั้น บางครั้งกินเวลานานเป็นปี ๆ ที่เดียว

5. ระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศเช่นว่านี้ เมื่อได้รับการสนับสนุนด้วยทฤษฎี Comparative Cost ของ Ricardo และได้มีการปรับปรุงกันสืบมาโดย Harberlier, และ Heckscher-Ohlin นั้น ได้กลายเป็นระบบที่มีการแบ่งงานกันทำระหว่างประเทศไป โดยที่ประเทศทางเหนือเป็นฝ่ายผลิตสินค้าอุตสาหกรรม และประเทศฝ่ายใต้ผลิตสินค้าเกษตรและวัตถุดิบเป็นสำคัญ เมื่อมีการแลกเปลี่ยนกัน ประเทศฝ่ายใต้เสียเปรียบในแง่ของ Terms of Trade เพราะราคาสินค้ามีความผันผวนมากกว่า และไม่สามารถควบคุมปริมาณการผลิตได้เหมือนกับสินค้าอุตสาหกรรม นอกจากนั้น ตลาดสินค้าเกษตรยังเป็นตลาดของผู้ซื้ออีกด้วย แต่ตลาดสินค้าอุตสาหกรรมนั้นเป็นตลาดของผู้ขายโดยแท้ อนึ่ง ผู้ผลิตสินค้าเกษตรนั้นต้องขึ้นอยู่กับความปรารถนาของธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ ส่วนผู้ผลิตแร่ธาตุออกส่งขายก็ต้องวางแผนกันหลายปี ลงทุนทำไปแล้วก็เปลี่ยนได้ยาก บ่อยครั้ง ทั้ง ๆ ที่ราคาตกต่ำ ไม่คุ้มทุน ก็ต้องขาย เพราะไม่สามารถจะเก็บไว้ได้นาน ทั้งไม่มีที่ที่จะเก็บด้วย

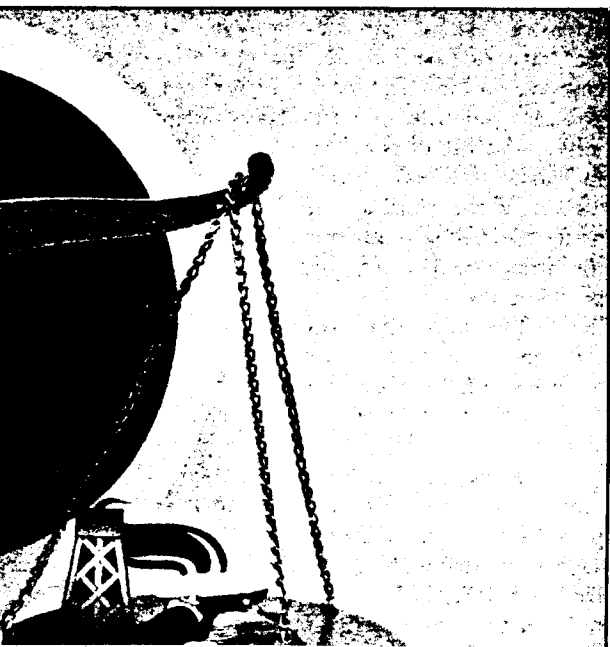
6. ระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศมีแนวโน้มไปข้าง Protectionism มากขึ้น เมื่อประเทศพัฒนาส่งเสริมการค้าอุตสาหกรรมขายในประเทศด้วยพัฒนานั้นก็เป็นเสรีที่อยู่ จนเป็นเหตุให้อุตสาหกรรมในครัวเรือนล้มหายตายจากไปตาม ๆ กันก็ไม่ว่าอะไร แต่ยามที่ประเทศต้องพัฒนาผลิตสินค้าได้และอยากส่งเข้าไปขายในประเทศพัฒนาบ้าง กลับถูกกีดกันด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การใช้โควตาในการนำเข้าบ้าง การกีดกันโดยภาษีศุลกากรบ้าง มีแต่สินค้าหรือวัตถุดิบที่เขาคงต้องการ ซึ่งยังไม่แปรรูปเท่านั้นจึงจะส่งเข้าไปได้โดยไม่ต้องเสียภาษี นอกนั้นหากเป็นสินค้าแปรรูปก็ต้องเสียภาษีมากขึ้นตามส่วน และตามตึกของการแปรรูปดังตารางข้างล่างนี้ เป็นต้น

แสดงอัตราภาษีนำเข้าเป็นร้อยละ สำหรับสินค้าที่สำคัญจากโลกที่สามสู่ประชาคมยุโรปในปี 1966			
	ขนาดของการแปรรูป		
	1. "วัตถุดิบ" ไบเปอร์เลส	2. แปรเล็กน้อย	3. แปรมาก
กาแฟ		9.6 (เบสส์)	15 (คั่วแล้ว)
โกโก้		5.4 (เบสส์)	16 (ผง)
ถั่วลิสง	0	10 (น้ำหนักดิบ)	15 (น้ำหนักบริสุทธิ์)
ฝ้าย	0	10 (น้ำหนักดิบ)	15 (น้ำหนักบริสุทธิ์)
ฝ้าย	0	6 (ปั่นแล้ว)	14 (ทอ)
ปศุ	0	8 (ปั่นแล้ว)	19 (ทอ)

ที่มา Galtung, J. The European Community: A Superpower in the Making. P. 74

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าหลักการของเสรีนิยมในการค้าที่ว่าจะไม่มีการกีดกัน ไม่เลือกที่รักมักที่ชังนั้น ได้ถูกทำลายไปโดยสิ้นเชิง กลายเป็นลัทธิคุ้มครอง (Protectionism) ไปโดยปริยาย เมื่อผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง

7. ข้อสังเกตประการสุดท้ายก็คือ การตัดสินใจในระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศเป็นการตัดสินใจโดยประเทศที่เป็นศูนย์กลาง และเพื่อผลประโยชน์ของประเทศที่เป็นศูนย์กลางเป็นสำคัญ ทั้งนี้ ดังจะเห็นได้จากกรณีของสหรัฐ เป็นต้น แต่เดิมที่ได้ตกลงกันไว้ ณ Bretton Woods นั้น เงินดอลลาร์ยอมให้แลกเปลี่ยนเป็นทองคำได้ตามที่ได้ประกาศค่าเสมอภาคไว้ คือ ผู้มีเงินดอลลาร์จะแลกเปลี่ยนเป็นทองคำเก็บไว้ก็ได้ แต่แล้วสหรัฐก็ประกาศไม่ยอมให้แลกเปลี่ยนทองคำอีกต่อไป เมื่อ Nixon ประกาศยกเลิกเสียตั้งแต่ 15 สิงหาคม ค.ศ. 1971 เป็นต้นมา อันเป็นการผิดกติกาที่ตกลงกันไว้ที่ Bretton Woods โดยสิ้นเชิง ตามข้อตกลงกันไว้นั้น ดอลลาร์เป็นเงินมาตรฐานใช้เป็นเงินสำรองได้ไม่ผิดกับทองคำ เพราะจะแลกเปลี่ยนเป็นทองคำเมื่อไรก็ได้เมื่อต้องการ ดังนั้น เงินดอลลาร์จึงเป็นที่เชื่อถือกันทั่วไป และมีผู้ถือไว้เป็นเงินสำรองมาก ต่อมาอเมริกาขาดดุลย์ชำระหนี้เป็นอันมาก เนื่องจากสงครามอินโดจีน และภาวะเงินเฟ้อในต่างประเทศ ประมาณว่า ขณะนั้น มีเงินดอลลาร์อยู่ทั่วโลกไม่น้อยกว่า 900 พันล้านดอลลาร์ เมื่ออเมริกาไม่ยอมให้แลกเปลี่ยนเป็นทองคำเสียแล้ว โดยประกาศปล่อยให้เงินดอลลาร์ลอยตัวไปตามปริมาณที่มีอยู่ เพราะถ้าขืนยอมให้แลกเปลี่ยนเป็นทองคำที่มีอยู่ที่ Fort Knox ก็คงจะหมด นอกจากนั้น ยังแสดงให้เห็นอีกด้วยว่า รัฐบาลทำสงครามได้ดี และลงทุนขยายอิทธิพลในต่างประเทศได้ดี ทำให้ไปโดยพิมพ์เงินดอลลาร์ออกทำสงครามแต่ฝ่ายเดียว โดยฉวยเอาความเชื่อถือในเงินดอลลาร์ว่าเหมือนทองคำมาเป็นประโยชน์แก่ตน โดยเฉลี่ยต้นทุนในการทำสงครามให้แก่ผู้ที่มีเงินดอลลาร์ไว้ในครอบครองตามส่วน และร้อยละของค่าของเงินดอลลาร์ที่ตกลงนั่นเอง นี่คือการโยนหลักการที่ได้ตกลงกันไว้ที่ Bretton Woods ทิ้งไปโดยสิ้นเชิง ทั้งนี้ Nixon ได้แจ้งให้ IMF ทราบก่อนประกาศเพียงครึ่งชั่วโมงเท่านั้น นี่คือนโยบายของการตัดสินใจที่เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของตน

ถ่ายเดียว หาได้คำนึงกติกาที่ได้ตกลงกันไว้ไม่ แสดงว่า จะล้มกติกาเสียเมื่อไรก็ยอมได้

ด้วยประการฉะนี้ จึงไม่น่าแปลกใจที่ว่า ทำไมประเทศในโลกรที่สามจึงได้รวมตัวกันเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงระเบียบและกฎเกณฑ์เก่า ๆ เสียใหม่ ส่วนข้อเสนอหรือข้อเรียกร้องที่เจรจาต่อรองกับประเทศพัฒนานั้นก็มีมาก อันเป็นการสะท้อนให้เห็นปัญหาความเสียเปรียบและความไม่เท่าเทียมกันของประเทศด้อยพัฒนากับประเทศพัฒนา เช่น

1. การขอให้เปิดตลาดให้แก่ประเทศด้อยพัฒนามากขึ้น อย่างก็ดกันด้วยการกำหนดโควตาหรือภาษีอากร เป็นต้น

2. การขอให้มีการมาตรการต่าง ๆ เพื่อประกันราคาสินค้าเกษตรกรรมซึ่งมักจะผันผวนขึ้นลงอยู่เสมอ ไม่ว่าจะ เป็นมาตรการ Buffer Stock หรือ Common Funds หรืออะไรอื่นก็ตามสุดแต่จะคิดขึ้นเพื่อให้เป็นผลดีแก่ประเทศด้อยพัฒนาบ้าง

3. การลดภาวะหนี้สิน โดยให้ถือว่าเงินให้กู้ที่ผ่านมานั้นควรจะถือว่าเป็นเงินช่วยเหลือ (Grant) ได้แล้ว ไม่ควรจะมาเรียกเก็บดอกเบี้ยกัน

4. การขอให้มีการปรับปรุงระบบการเงินระหว่างประเทศและกลไกเสียใหม่ ยกตัวอย่าง เช่น การลงคะแนนเสียงใน IMF เป็นต้น ประเทศในโลกรที่สามในปี ค.ศ. 1978 มีอำนาจในการออกเสียงลงคะแนนได้เพียงร้อยละ 36.75 เท่านั้น เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศมหาอำนาจทางอุตสาหกรรม 5 ประเทศ ซึ่งมีอำนาจในการลงคะแนนถึงร้อยละ 40.77 เฉพาะสหรัฐอเมริกาเองนั้นมีอำนาจถึงร้อยละ 20 ดังนี้ เป็นต้น และ

5. เรื่องเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศลดลง ในที่ประชุม UNCTAD อันเป็นที่ยอมรับกันในบรรดาประเทศพัฒนาว่าจะให้ความช่วยเหลือเป็นมูลค่าร้อยละ 0.7 ของ GNP แต่ก็ไม่เคยปรากฏว่าถึงเลย ทั้งยังเป็นการให้ความช่วยเหลือที่มีประโยชน์ไปเพื่อมนุษยธรรมตามหลัก Trickle Down Effects แต่เป็นทั้งการเมืองและการเศรษฐกิจอันจึกนำมาซึ่งผลประโยชน์ของประเทศที่ให้มากกว่า เรื่อง

นี้จะหาอ่านได้จากหนังสือที่ World Bank ดูเหมือนจะเป็นผู้สนับสนุนในการศึกษาและวิจัยแต่ต้น แต่ไม่ยอมพิมพ์คือ Aid as Imperialism ของ Teresa Hayter อันเป็นหนังสือที่ว่าด้วยเงินช่วยเหลือและการทำงานของ IMF และ World Bank ที่นับว่าดีที่สุดในการทำให้ผู้อ่านหุดตาล่วงขึ้น แม้ว่าจะได้ดีพิมพ์มาหลายปีแล้วก็ตาม

เหล่านี้เป็นประเด็นสำคัญ ๆ แต่ก็ปรากฏว่าผลของการเจรจาต่อรองกับประเทศพัฒนานั้นหาได้ลืบท่าที่ควรหรือได้ผลตามที่หวังเอาไว้ไม่ Raul Prebisch ผู้ซึ่งเคยเป็นเลขาธิการคนแรกของ UNCTAD ได้เขียนไว้เมื่อไม่นานมานี้ ตอนหนึ่งความแปลได้ว่า "เราได้เห็นแล้วว่าการขอร้องของประเทศด้อยพัฒนานั้น หากไม่พบกับความไม่เป็นมิตร ก็จะพบกับ การคัดค้าน ทศศนคติที่เป็นลบ และความไม่ยินดียินร้าย มีประเทศทางเหนืออย่างน้อยก็ได้คิดและมีทศศนคติที่เป็นบวก แต่อธิทธิพลทางเศรษฐกิจของประเทศเหล่านั้นก็น้อยมาก น้อยกว่าน้ำหนักทางด้านศีลธรรมและวุฒิปัญญา"⁽²⁾

(2) Prebisch, Raul. "Some Reflections on the vicissitudes of Development" Trade and Development No. 1 Spring 1979. Pl P 1

อันความล้มเหลว หรือความไม่คืบหน้า ในการเจรจา กับประเทศฝ่ายเหนือ นั้นย่อมเป็นที่คาดหมายได้อยู่เอง ไม่น่าแปลกใจแต่ประการใด ในเมื่อความเจริญเติบโตทาง เศรษฐกิจของประเทศฝ่ายเหนือลดลง แม้การขอร้องจะมี เหตุผลอันสมควรก็ดูเป็นเรื่องเพื่อผันไป นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงว่าประเทศเหล่านี้ตลอดจนองค์การระหว่าง ประเทศ ซึ่งมีสาขาและขยายไปทั่วโลก ยังต้องการ ความกินดีอยู่ดี ต้องการมีหอคอยงาช้างให้คนมีงานทำ มี เงินเดือนสูง ๆ ที่ไปจากค่าสมาชิก ซึ่งส่วนใหญ่ก็ได้แก่ ประเทศด้อยพัฒนานั้นเอง นอกนั้น ยังต้องการอำนาจ และต้องการความอยู่รอดด้วยเช่นเดียวกัน ต่างกันแต่ว่า ในขณะที่ประเทศฝ่ายเหนือต้องการรักษาฐานะความกินดี อยู่ดีอันสูงส่งของตนไว้มิให้ตกต่ำตามความผันผวนและ วิฤตติกาลของโลกนั้น ประเทศฝ่ายใต้ขอแต่เพียงมีความ เป็นอยู่ขั้นต่ำพอให้สามารถสนองความต้องการเบื้องต้นได้ เท่านั้น ก็ดูเหมือนจะพอใจนักหนาแล้ว □

10 ตุลาคม 2523

หนังสือและเอกสารที่อ่านประกอบ

1. Bhagwati, J. (ed), The New International Economic Order : The North-South Debate : The MIT Press, Cambridge, England, 1977.
2. Lewis, W.A. The Evolution of the International Economic Order : Primation University Press, 1977.
3. Cooper, R.N., "A New International Economic Order for Mutual Gain,? Foreign Policy : Washington, No. 26, Spring 1977.
4. Miguel, W., "The New International Economic Order : Past Failures and Future Prospects," Development and Change : Sage, London & Beverly Hills, Vol. 10, 1979.
5. Khindaria, Bry., "The Rich-Poor Dialogue Enters a New Dimension" Financial Times : Tuesday May 8, 1979.
6. Hayter, Teresa, Aid as Imperialism : Penguin Books, 1971.
7. United Nations : Trade and Development an UNCTAD Review No. 1, Spring 1979.

ด้วยอภินิทนาการ จาก

ศึกษิตสยาม

1715 ถนนพระราม 4 สามย่าน กทม. 5 โทร. 251-1630

จำหน่ายและรับส่งหนังสือไทยและต่างประเทศ

ดิฉันอ่านคำประพันธ์ของ Gibran ด้วยความซาบซึ้ง
ในความรู้สึกของเขา และอดคิดต่อไปไม่ได้ว่า คำที่ใกล้ชิด
กับคำว่า “แม่” มากที่สุดคำหนึ่งก็คือคำว่า “ผู้หญิง”

เรามักจะได้ยินหรือได้อ่านอยู่เสมอว่า ผู้หญิงเป็น
เพศที่ถูกกดขี่ในสังคม ความคิดหรือความรู้สึกเช่นนี้มี
อยู่ทั่วไปในประเทศต่าง ๆ ทั้ง ๆ ที่ในโลกนี้มีผู้หญิงใน
อัตราส่วนครึ่งหนึ่งของประชากรในโลก มีบทบาทในการ
ผลิตและสร้างสรรค์สังคมตั้งแต่ยุคดึกดำบรรพ์มาจนปัจจุบันนี้
เช่นเดียวกับผู้ชาย แต่สภาพและฐานะของผู้หญิงในทาง
ด้านสังคม เศรษฐกิจ กฎหมาย และการเมืองนั้น ด้อย
กว่าผู้ชาย ปฏิกริยาต่อความรู้สึกเช่นนี้ของฝ่ายหญิงได้
แปรรูปออกมาเป็นองค์กรต่าง ๆ เพื่อสตรี เป็นต้นว่า
สหพันธ์สตรีประชาธิปไตยนานาชาติ (Women's Inter-
national Democratic Federation - WIDF) องค์กรสตรี
แห่งชาติของอเมริกา (National Organization of Women-
NOW) และกลุ่มผู้หญิงสถาบันต่าง ๆ ในประเทศไทย
นอกจากนี้ เรายังมี**วันสตรีสากล** คือ วันที่ 8 มีนาคม
ของทุกปี² และจากมติของสมัชชาใหญ่ขององค์การ
สหประชาชาติ ซึ่งประชุมในปี ค.ศ. 1972 ก็ได้ประกาศ
ให้ปี ค.ศ. 1975 (พ.ศ. 2518) เป็น**ปีสตรีสากล** และ
ได้เสนอหลักการที่ให้ประเทศสมาชิกปฏิบัติต่อผู้หญิง
และผู้ชายอย่างเท่าเทียมกันในทุก ๆ ด้าน เท่ากับองค์การ
สหประชาชาติยอมรับว่า สภาพของผู้หญิง ในความเป็น

---

²วันที่ 8 มีนาคม ค.ศ. 1909 กรรมกรหญิงโรงงานทอ
ผ้าที่เมืองซิกาโก สหรัฐอเมริกา ได้พร้อมใจกันนัดหยุดงานและถือ
ป้ายเดินขบวน เพื่อเรียกร้องให้ลดเวลาทำงานของกรรมกรสตรีลงจาก
วันละ 12-15 ชั่วโมงให้เหลือวันละ 8 ชั่วโมง และเรียกร้องสิทธิใน
การออกเสียงเลือกตั้งด้วย

วันที่ 8 มีนาคม ค.ศ. 1910 ผู้แทนสตรีจาก 18 ประเทศ
ได้ร่วมประชุมสมัชชาสตรีสังคมนิยมขึ้นเป็นครั้งที่ 2 ที่กรุงโคเปน
เฮเกน ประเทศเดนมาร์ก และได้ผ่านญัตติเกี่ยวกับการทำงาน “ระบบ
สามแปด” คือ ให้กรรมกรทำงาน 8 ชั่วโมง ศึกษา 8 ชั่วโมง และ
พักผ่อน 8 ชั่วโมง มีการเรียกร้องให้กำหนดค่าแรงหญิงและชายให้
เท่ากัน ในผลงานที่เท่ากัน และประกาศให้ **วันที่ 8 มีนาคม** ของ
ทุกปี เป็นวันที่ระลึกถึงความสามัคคีของสตรีนานาชาติในการต่อสู้
เพื่อสิทธิเสรีภาพ และเพื่อสันติภาพของโลก.

สตรีมีสองมือ
ม้นยัดถือในแก่นสาร
เกลี้ยวเอ็นจักเป็นงาน
มิใช่ร่านหลงแพรพรรณ

สตรีมีสองเท้า
ไว้ไต่เต้าความใฝ่ฝัน
ยืนหยัดอยู่คู่กัน
มิหมายมั่นกินแรงใคร

สตรีมีดวงตา
ไว้เสาะหาชีวิตใหม่
มองโลกอย่างกว้างไกล
มิใช่คอยขม้อยขวน

สตรีมีดวงใจ
เป็นดวงไฟมีพันผวน
สร้างสรรค์พลังมวล
ด้วยเธอถ้วนก็คือคน

สตรีมีชีวิต
ลบรอยผิดด้วยเหตุผล
คุณค่าเสรีชน
มิใช่ปรนการมารณ

ดอกไม้มี่หนามแหลม
มิใช่แย้มคอยคนชม
บานไว้เพื่อสั่งสม
ความอุดมเพื่อแผ่นดิน

จรณะนันท พิตรปรีชา

จริงและทางปฏิบัตินั้น ด้อยกว่าของผู้ชาย ถึงขั้นต้องตั้ง
หลักการขึ้นมาเพื่อเรียกร้องความเท่าเทียมกัน

ในช่วงปี พ.ศ. 2511 - พ.ศ. 2522 เป็นช่วงที่
ดิฉันใช้ชีวิตอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีประสบการณ์
ในสังคมของเขาทั้งในฐานะนักศึกษาและคนทำงานคนหนึ่ง
ได้มีโอกาสเรียนรู้ถึงความเคลื่อนไหวของขบวนการสตรี
ในประเทศสหรัฐอเมริกาเองและในประเทศสังคมนิยม
อื่น ๆ ด้วย เพราะในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น อย่างน้อย
การพิมพ์และจำหน่ายหนังสือและเอกสารต่าง ๆ เป็นไป
อย่างเสรี เขาไม่มีการออกประกาศกระทรวงมาที่ละฉบับ
เพื่อประกาศรายชื่อหนังสือ “ต้องห้าม” อย่างของประเทศ
ไทย โดยไม่มีเหตุผลว่า แต่ละเล่มที่ห้ามนั้นเพราะอะไร
และมีกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานอะไรบ้างที่จะทำให้หนังสือ
นั้นเป็นหนังสือ “ต้องห้าม”

อย่างไรก็ตาม ในฐานะที่เป็นผู้หญิง ดิฉันไม่เห็น
ความแตกต่างมากนักระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกาและ
ประเทศไทย ในทัศนคติของผู้ชายที่มีต่อผู้หญิง ในการ
ที่ผู้ชายจะมองเห็นว่า ผู้หญิงเป็นเพศที่อ่อนแอกว่าทั้งใน
ด้านร่างกายและสติปัญญา เห็นว่าผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศ
(sex object) และในบางครั้งแสดงอาการกตขี้เพศหญิง
ไม่ว่าจะทางวาจาหรือทางปฏิบัติ³ การแสดงออกซึ่ง
ทัศนคตินี้ บางครั้งก็ออกมาตรง ๆ บางครั้งก็แปรออกมา
ในรูปของการกระทำที่ยอมให้ เพราะเห็นว่าเธอด้อยกว่า
(condescending attitude) ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา
เขามีคำเรียกผู้ชายคนใดก็ตามที่มีลักษณะเช่นนี้ว่า MCP
(Male Chauvinist Pig)⁴

³การกตขี้เพศหญิง หมายถึงการปฏิบัติที่ทำให้ผู้หญิงมีฐานะที่
ถูกกดต่ำกว่าของผู้ชาย (กต) และการปฏิบัติที่หาความสบายหรือ
เอาเปรียบจากเพศหญิง (ขี้) ไม่ว่าจะในทางค่านิยมธรรม สังคม
เศรษฐกิจ หรือกฎหมายและการเมือง

⁴คำว่า male คือ ผู้ชาย chauvinist คือ ผู้ที่รักและเห็น
ชาติตนดีและสำคัญกว่าผู้อื่น และคำว่า pig เป็นคำแสลงที่ใช้ใน
การบริภาษ

“ในเพลงที่ว่าสามพีพรหมณ์เอ๋ย
ยังไม่เคยชมชนิดพิสมัย
ถึงร้อยรสบุผาสุมาลัย
จะชื่นใจเหมือนสตรีไม่มีเลย”

(จาก**พระอภัยมณี**, สุนทรภู่)

จิตร ภูมิศักดิ์ เขียนแสดงความคิดเห็นไว้ว่า “*ทรรคนะ* ที่ว่าสตรี คือ ดอกไม้ หรือดอกไม้ที่เหนือดอกไม้เช่นนั้น นอกจากชายในสังคมศักดินาจะ ได้ยึดถือเป็นหลักสัจธรรมแล้ว มันยัง ได้ถูกส่งสอนอบรมอย่างแพร่หลายในหมู่กุลสตรีทั่วไปอีกด้วย หญิงไทยทั้งมวล ได้ถูกหม่อมเม้าย่อมจูงเสี้ยจนนิยม ย่อมเป็นดอกไม้ เป็นเครื่องเล่นทางกามของชายโดยเป็นเกียรติ เป็นศักดิ์ศรี และเป็นหน้าที่ การกักใจในชีวิตของเธอ จึงมีเพียงการทำตนให้เป็นดอกไม้ที่สมบูรณ์พร้อมแก่การเชยชม”⁶

จิระนันท์ พิตรปรีชา เขียนไว้ว่า “จริงอยู่สิ่งเหล่านี้ เป็นเรื่องที่ไม่ชั่วร้ายอะไร แต่เป็นเรื่องไร้สาระและเสียเวลาที่ควรจะใช้ชีวิตอย่างมีค่ากว่านี้... ในเมื่อภารกิจของหญิงไทย เต็มไปด้วยเรื่องเหล่านี้ การคิดเรื่องสร้างสรรค์และไกลจากตัวจึงเป็นไปได้... ผู้หญิงถูกทำให้เฝ้าซัดอการฝึกฝน สติปัญญา แสวงหาความรู้ ไม่สนใจการเมือง ขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง จนไม่อาจทำงานสร้างสรรค์ได้... ส่วนที่ถูกทำให้กระตือรือร้น ก็คือ ในด้านการปรุงแต่งความงาม ในด้านการปรนนิบัติรับใช้ นับร้อย ๆ ปี ที่สิ่งเหล่านี้ถูกปลูกฝังกันมานานจนทำให้ผู้หญิงหลายคนทอดอาลัย และ โยนความผิดไปให้ “ธรรมชาติ” ว่า สร้างผู้ชายมาเป็นผู้ที่ เข้มแข็งและมีสติปัญญาเหนือกว่า... การยกย่องผู้หญิงเท่าที่ ผ่านมา มีลักษณะยกย่องในเรื่องที่เป็นประโยชน์แก่ชาย แต่ หญิงเสียประโยชน์ เช่น ในการปรนนิบัติรับใช้ ๖.เยี่ยงเป็น ราชบุคคล ในขณะที่การเหยียดหยามสตรีส่วนใหญ่ยังคงอยู่”⁷

⁶สมชาย ธีระเจริญ (นามปากกาของ จิตร ภูมิศักดิ์) “อดีต ปัจจุบัน และอนาคตของสตรีไทย” เขียนและพิมพ์ครั้งแรกปี พ.ศ. 2500

⁷จิระนันท์ พิตรปรีชา **โลกที่สี่ ประวัติศาสตร์หน้าใหม่ ของหญิงไทย**

ในปัจจุบันนี้ ความเชื่อว่าผู้หญิงคือดอกไม้มันไม่ได้ วัฒนาการเลวลงไปอีก เพราะผู้หญิงได้กลายเป็นสินค้า ชนิดหนึ่งด้วย นอกจากจะมีการซื้อขายบริการทางเพศได้ตามแหล่งกามารมณ์ทั่วไปแล้ว ปัจจุบัน ผู้หญิงไทยยังจัด เป็นสินค้าส่งออก ที่นำเงินตราต่างประเทศให้กับชาติ ด้วย ผู้ชายที่ฮ่องกงสามารถซื้อหาหญิงไทยได้ในราคาไม่ ถึง 5,000 เหรียญฮ่องกง หรือประมาณสองหมื่นบาท โดยผ่านทางเอเย่นต์ของขบวนการส่งผู้หญิงออก ซึ่งครอบคลุมตลาดใหญ่ ๆ สำคัญดังนี้ คือ ฮ่องกง เยอรมันตะวันตก ญี่ปุ่น สิงคโปร์ ฝรั่งเศส ฯลฯ เป็นต้น รูปแบบ การค้ากามระหว่างประเทศนี้ จะเป็นการโฆษณาอย่าง โจ่งแจ้งในต่างประเทศ โดยมีแคตตาล็อกรูปถ่าย บอกรายละเอียดถึงส่วนสัด สีตา สีผม และราคาเอาไว้⁸ ดิฉันเองเคยมีฐานะเดินทางผ่านฮ่องกงคนเดียวเมื่อ 2 ปีมาแล้ว เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองเมื่อรู้ว่าเป็นหญิงไทยก็เข้มงวดเป็นพิเศษ ผิดกับผู้เดินทางอื่น ๆ เมื่อหลุดออกมาแล้วก็ตามเพื่อนในฮ่องกงที่มารับ เขาบอกว่าเป็นธรรมดาเพราะมีผู้หญิงไทยถูกส่งเข้ามาเพื่อแต่งงานกับชาวฮ่องกง เป็นจำนวนมาก และได้สร้างปัญหาสังคม ซึ่งทางฮ่องกงเองก็มีมากพออยู่แล้ว ให้กับเขาด้วย เขาจึงได้เริ่มมีการตรวจตราผู้หญิงไทยมากเป็นพิเศษ มันท่าภูมิไฉนหรือที่ความสนใจพิเศษที่ชาวโลกให้แก่ผู้หญิงไทยนั้นเป็นเพราะว่า เธอคือสินค้ากามารมณ์

ปัญหาสังคมที่ร้ายแรงมากจากการมองเห็นผู้หญิง เป็นเพียงวัตถุทางเพศนี้เอง อีกปัญหาหนึ่ง ก็คือ ปัญหาการข่มขืน ซึ่งเราจะอ่านพบในหน้าหนังสือพิมพ์ได้ทุกวัน อันที่จริงแล้ว ความรู้สึกทางเพศเป็นเรื่องธรรมดาที่เป็นไปตามธรรมชาติ เมื่อใครคนใดคนหนึ่งเกิดความรู้สึกเช่นนี้ เขาก็มีทางออกได้หลายทาง ประการแรก เขาอาจจะช่วยตัวเอง หรือหันเหความรู้สึกนั้นไปในด้านอื่น เช่น ออกกำลังกาย หรือทำอะไรที่ตนสนใจเป็นพิเศษ ประการที่สอง เขาระบายความรู้สึกทางเพศนั้นร่วมกับคนที่

⁸หญิง, ปีที่ 2, ฉบับที่ 3, จุลสารประกอบนิทรรศการ : ผู้หญิง สินค้าเศรษฐกิจ, ขุนมนูสตรีบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ยินยอมด้วย เช่น คนรัก หรือซื้อบริการทางกามจากผู้
 ยินยอมขายให้ ประการที่สาม บังคับข่มขู่ผู้อื่นเพื่อระบายน
 ความรู้สึกของตน ทางออก 2 ประการแรกนั้น ผู้ชาย
 และผู้หญิงก็มีสิทธิทำได้เท่าเทียมกัน แต่ในประการที่
 สามนั้น เราพบว่าฝ่ายที่ถูกข่มขู่ข่มขืนมาตลอด คือ ผู้หญิง
 ทั้งนี้ทั้งนั้นเพราะค่านิยมของสังคมที่เห็นว่า ผู้หญิงเป็น
 ดอกไม้ที่รอให้แมลงมาเซยชม เมื่อผู้ชายที่จิตไม่ปกติอยู่
 แล้วได้รับการซ้ำเติมด้วยค่านิยมเช่นว่านี้ก็เลยหลงผิดก่อ
 อาชญากรรมทางเพศขึ้นมา สำหรับผลกระทบของการ
 ข่มขืนนั้น ดิฉันขอเสนอให้ท่านอ่านคำสัมภาษณ์ของผู้ถูก
 ข่มขืนคนหนึ่ง

“พอมันม้อยหลับ หลังจากที่มันข่มขืนฉันแล้ว
 ฉันก็รีบหนี ฉันหวาดกลัวไปหมด แม้กระทั่งเงา
 ตะคุ่ม ๆ ของต้นไม้ก็มักกลายเป็นซาตานอุบาทว์ที่มันทุกที่
 พอถึงบ้าน สามก็ชักถามว่าไปไหนมา ฉันอ้างอิงเป็น
 นาน จึงได้ตัดสินใจเล่าให้เขาฟัง เขาฟังแล้วก็นั่ง
 ถามฉันว่าจัดแจงล้างตัวสะอาดแล้วหรือ แล้วก็ไม่พูด
 อะไรแม้กระทั่งคำปลอบใจ ฉันสับสนไปหมด ฉัน
 ผิดด้วยหรือ แต่ฉันก็รู้สึกผิด เวลาจะเข้าบ้าน ฉัน
 อดเหลียวซ้ายแลขวาไม่ได้ ฉันมีอาการหวาดผว
 อย่างน้อยเป็นนาน ไมกล้าไปแจ้งความ กลัวมันตาม
 ไปรังแก ความสัมพันธ์ระหว่างฉันและสามก็แยกลง

โดยเฉพาะความสัมพันธ์ทางเพศ หลังจากฉันทันใจแล้วว่า มนุษย์อุบาทว์ไม่รู้จักบ้านฉันแน่ ฉันทิ้งสติสไปใจไปแจ้งความ เพราะฉันไม่ต้องการให้ใครตกเป็นเหยื่ออันขาดตัวของมันอีก แต่สามีฉันไม่ยอม เพราะไม่ต้องการให้เรื่องถึงหนังสือพิมพ์ เขาอายุคน ในที่สุดฉันก็แอบไปแจ้งความจนได้

ฉันไปแจ้งความบนโรงพัก ฉันบอกเขาว่า ฉันมาแจ้งความเรื่องถูกข่มขืน เขาถามว่าใคร ฉันบอกว่าฉันเอง เขายิ้มแบบเขี้ยมากกว่า แล้วพูดจากราวว่าฉันว่า “อย่างนี้ใครอยากจะข่มขืน ไม่จริงละมัง” ฉันต้องขี้แจงซ้ำแล้วซ้ำอีกถึงห้าหกครั้ง จนฉันแทบคลั่ง ฉันขาดสติสัมปชัญญะ เลยคำใส่หน้าตำรวจว่า “เหยี้ยกันทั้งนั้น พวกคุณให้การคุ้มครองประชาชนด้วยวิธีเหยี้ยแบบนี้หรือ” สุดท้ายตำรวจก็ไปเอาชื่อฉันมาตามที่อยู่ที่บ้านให้ วันที่ขึ้นศาล ฉันถูกขังด้วยทนายของฉันฝ่ายเดียว ตัวมันเองนั่งนิ่งไม่พูดอะไร ทนายความพูดแทนมันหมด มันพยายามสร้างสถานการณ์บีบคั้นฉัน สุดท้ายถามพยานที่รู้เห็นกับการข่มขืนครั้งนี้ ฉันจะไปหาพยานที่ไหนมาได้ พยานในเรื่องข่มขืน ก็มีแต่ไอ้พวกที่มีนมรุ้งขึงพืดแล้วสกริมเรานั้นแหละ คดีนี้เป็นอันว่าศาลยกฟ้อง โดยที่มันกลายเป็นผู้บริสุทธิ์ดูเอาเถอะ แม่แต่กฎหมายก็ยังเปิดช่องโหว่ให้ไอ้คนร้ายเล็ดรอดไปได้ ตั้งแต่นั้นมา ฉันรู้สึกสิ้นหวังในชีวิตอะไรรอบตัวดูมันน่าสพรังกลัวไปหมด ไม่ว่าตำรวจหรือทนายความ หรือกฎหมายก็ตาม⁹

เราจะเห็นได้ว่า ถึงแม้เรามีกฎหมายที่จะลงโทษผู้ผิด แต่เนื่องจากผู้ที่รักษากฎหมายและใช้กฎหมายนั้นเป็นนิยามของสังคมที่ว่า หญิงมีไว้สำหรับชายเซซมครอบครอง จึงปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเยี่ยงยามผู้หญิง และในภายหลังก็ปล่อยให้คนผิดลอยนวลไปได้ ในทหรตนะสังคมฉันนั้น การที่เรามีคดีการข่มขืนกระทำชำเราให้ได้มันก็น่าอยู่เป็นประจำวันนั้น นอกจากสาเหตุของค่านิยม

ที่ว่า ผู้หญิงคือดอกไม้ที่รอการเซซมแล้ว ยังมีสาเหตุต่อไปนี้ด้วย คือ

- 1) บทลงโทษของกฎหมายสำหรับผู้กระทำผิดไม่รุนแรงพอ
- 2) โอกาสที่ผู้กระทำผิดจะถูกจับและลงโทษตามกฎหมายนั้นมีน้อย

การมีบทลงโทษที่รุนแรงพอ และมีโอกาสสูงในการที่ผู้กระทำผิดจะถูกจับและลงโทษนั้น จะเป็นตัวถ่วงที่สำคัญในการหักห้ามใจผู้ที่คิดกระทำผิด เราจะมานั่งรอให้แม่ ภรรยา ลูกสาว พี่สาว น้องสาว ญาติผู้หญิง และเพื่อนหญิง อีกรึกล้านคนถูกข่มขืนโดยผู้ชายจิตวิปริต ก่อนที่เราจะแก้ไขสิ่งเหล่านี้หรือ

⁹หญิง, ปีที่ 2, ฉบับที่ 1, จุดสารประกอบนิทรรศการวันที่ 1 มกราคม วันสตรีสากล, พ.ศ. 2523

ด้านกฎหมาย

กฎหมายบทหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงการมองผู้หญิงเป็นเพียงวัตถุทางเพศอย่างแจ่มชัด ก็คือ กฎหมายเกี่ยวกับการเป็นโสเภณี ซึ่งบอกไว้แต่เพียงว่า การเป็นโสเภณีเป็นการทำผิดกฎหมาย¹⁰ ในขณะที่ฝ่ายชายที่มาซื้อบริการจากเธอนั้นหาได้กลายเป็นผู้สมรู้ร่วมคิดร่วมทำด้วยไม่ การที่กฎหมายมีความไม่สมมาตรระหว่างหญิงและชาย เช่นนี้ เป็นการสะท้อนถึงค่านิยมของผู้ตรากฎหมายที่มองเห็นผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศที่ผู้ชายซื้อหาได้ จะชั่วครั้งชั่วคราว หรือผูกขาดตลอดชีวิต (ผ่านการแต่งงาน) ก็ได้ ในขณะที่ผู้หญิงจะขายบริการทางเพศของตนไม่ได้ ถ้าทำก็ผิดกฎหมาย ผู้หญิงไม่มีสิทธิเป็นเจ้าของร่างกายของตน ในกรณีที่แต่งงานกัน ถ้าฝ่ายชายเที่ยวแจกบริการทางเพศให้ใครต่อใคร สังคมก็จะพูดแต่ว่า เขาเป็นคนเจ้าชู้ สมเป็นชาติอาชญากร แต่ถ้าฝ่ายหญิงเกิดทำอย่างเดียวกันขึ้นมาบ้าง ก็จะถูกตราหน้าว่า เป็นผู้หญิงแพศยา บ้ากาม ไม่มีศีลธรรม

สภาพที่ผู้หญิงถูกกดให้ต่ำกว่าผู้ชายนั้น จะเห็นได้ว่ามีกฎหมายเป็นฐานรองรับอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กฎหมายลักษณะฉั่วเมีย ในกฎหมายตราสามดวงที่ใช้มาจนถึง พ.ศ. 2478 นั้น ให้สิทธิสามีดูค่า เชี่ยนตีภรรยาได้ เอาไปขายหรือจำนองจำนำคนอื่นได้ ถ้าเบื้อหน้าจะขายก็ขายไม่ออก เพียงแต่เอาमितพร้าวพันเสาลแล้วลงจากเรือนไป ก็ถือว่าการสมรสขาดกัน ต่อมา กฎหมายครอบครัวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ. 2478 และฉบับเดียวกันที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. 2519 ซึ่งมีผลใช้ถึงปัจจุบัน ได้ให้สถานภาพทางกฎหมายที่ดีขึ้นแก่สตรี สำหรับผู้ที่สนใจจะทราบรายละเอียดเกี่ยวกับกฎหมายเหล่านี้จะหาอ่านได้ในบทความของ วิมลศิริ ชำนาญเวช

¹⁰ตามพระราชบัญญัติปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2503 นั้น ผู้ที่ทำการค้าประเวณีจะถูกต้องโทษ แต่ไม่มีบทบัญญัติว่า ผู้ที่ไปซื้อบริการทางกามนั้นจะถูกต้องโทษด้วย ดู พ.ร.บ. ปรามการค้าประเวณี ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 77 ตอนที่ 89 วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2503

เรื่อง “สถานภาพของสตรีไทย” และหนังสือ **ฐานะของสตรีไทยแต่โบราณถึงปัจจุบันกาล** ของ สังข์ พิธโนทัย และหนังสือ**ผู้หญิงกับความเป็นจริงในสังคม** ของ วิระดา สมสวัสดิ์

แม้ว่าในทางกฎหมาย สถานภาพของผู้หญิงไทยจะดีขึ้นตามกฎหมายครอบครัวฉบับปัจจุบัน แต่ก็ไม่ได้เป็นกฎหมายที่ให้ความเสมอภาคทางเพศอย่างสมบูรณ์ เป็นต้นว่า เรื่องสิทธิในการฟ้องหย่าตามกฎหมายครอบครัวปัจจุบันนั้น ในกรณีที่ฝ่ายภรรยาผิด ซามีฟ้องหย่าได้ทันที แต่ในกรณีที่สามีมีชู้บ้าง ภรรยาจะฟ้องหย่าได้ ต่อเมื่อสามีอุปการะเลี้ยงดู หรือยกย่องหญิงชู้จนเท่าเทียมเท่ากันแน่นอนว่า เจื่อนไขนี้ใส่เข้ามาในกฎหมายเพื่อให้สิทธิพิเศษแก่ฝ่ายชายในการแสวงหาความสุขทางเพศกับหญิงอื่น ๆ แต่ทั้งสังคมและกฎหมายไม่ยอมรับสิทธิของผู้หญิงที่จะทำอย่างเดียวกันได้ เพราะเธอเปรียบเสมือนสมบัติชิ้นหนึ่งของสามีเท่านั้น แต่ชายผู้เป็นสามีหาใช่สมบัติของเธอไม่ การที่ดิฉันชี้ให้เห็นถึงการเลือกปฏิบัติต่อหญิงในกรณีนี้ของกฎหมายครอบครัว ไม่ได้หมายความว่า จะสนับสนุนให้ภรรยาหาความสุขทางเพศกับชายอื่น ๆ แต่ดิฉันต้องการกฎหมายที่เป็นธรรมต่อทั้งสองฝ่าย การที่คนสองคนตกลงใจแต่งงานกันนั้นก็เท่ากับมีข้อผูกพันทางจริยธรรมที่จะไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับผู้อื่น แต่ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งสามารถทำลายข้อผูกพันทางจริยธรรมอันนี้แล้ว กฎหมายก็สมควรให้สิทธิในการฟ้องหย่าต่อทั้งสองฝ่ายอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่มีเงื่อนไข ส่วนผู้ที่มิสิทธิจะใช้สิทธิของเขาหรือไม่นั้นก็ย่อมเป็นสิทธิส่วนบุคคลของเขา

ในบางกรณี แม้ว่ากฎหมายจะระบุให้ความเป็นธรรมทางเพศไว้ แต่ในทางความเป็นจริงแล้ว ก็ยังคงมีการเลือกปฏิบัติต่อหญิงอยู่เป็นอย่างมาก เช่น ในการเลือกคนเข้าทำงาน ถ้าความสามารถเท่ากัน นายจ้างก็มักจะเลือกผู้ชาย เพราะค่านิยมที่ว่าผู้ชายมีความมั่นคงกว่า และถ้าแต่งงานไปก็ไม่ต้องตั้งท้องเสียงานเสียการด้วย อันที่จริงการให้กำเนิดบุตรเราควรถือว่า เป็นสิ่งหนึ่งของการสร้างสรรค์สังคม เป็นภาระและหน้าที่ของสังคมที่จะเกื้อกูลช่วยเหลือหญิงมีครรภ์ เพราะลูกในท้องของเธอ

จะเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับสังคมด้วย ในขณะที่มีครรภ์ ร่างกายของผู้หญิงไม่สามารถรับภาระการทำงานเท่ากับในยามปกติได้ เป็นธรรมชาติอยู่เองที่นายจ้างทั้งหลายซึ่งมองเห็นแต่ต้นทุนและผลประโยชน์ส่วนบุคคลจะรังเกียจผู้หญิงในข้อนี้ แต่รัฐจะทำตัวเช่นเดียวกับเอกชนไม่ได้ เพราะรัฐมีหน้าที่พิจารณาต้นทุนและผลประโยชน์ของสังคม ถ้าผลประโยชน์ส่วนบุคคลและของสังคมไม่เท่ากันแล้ว รัฐมีหน้าที่ยื่นมือเข้ามาเกี่ยวข้อง และการให้ความคุ้มครองในการทำงานของผู้หญิงมีครรภ์นั้น รัฐควรจะมีบทบาทและตรากฎหมายให้ความคุ้มครองให้มากกว่าที่เป็นอยู่ ในประเทศที่พัฒนาแล้วนั้น เขาจะให้ความสำคัญต่อกรณีนี้มาก เพราะถือว่าเป็นหน้าที่ของส่วนรวมในการรักษาผลประโยชน์ของผู้หญิงมีครรภ์ เป็นต้นว่า หญิงตั้งครรภ์มีสิทธิในการทำงานตามปกติ นายจ้างจะอ้างเป็นสาเหตุไล่ออกไม่ได้ เธอมีสิทธิลาพักคลอดและเลี้ยงดูลูกแรกเกิดได้ 12 อาทิตย์โดยได้รับเงินเดือนตามปกติ เมื่อครบกำหนดลาคลอดแล้ว เธอมีสิทธิเข้าทำงานในตำแหน่งหน้าที่และเงินเดือนระดับเดิมเช่นก่อนลาคลอด เป็นต้น¹¹ สิทธิเหล่านี้เป็นสิทธิซึ่งองค์กรแรงงานระหว่างประเทศ (International Labor Office) ได้ประกาศไว้เป็นบทบัญญัติด้านแรงงานที่พึงปฏิบัติแก่ประเทศสมาชิก ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1952 หรือประมาณ 30 ปีมาแล้ว¹² แต่เป็นที่น่าสลดใจว่า ยังมีประเทศสมาชิกในโลกนี้อีกมากที่การปฏิบัติต่อแรงงานหญิงและหญิงมีครรภ์ต่ำกว่าระดับมาตรฐานที่ทั่วโลกยอมรับ ทั้งนี้ เพราะกฎหมายคุ้มครองแรงงานที่มีอยู่ในประเทศเหล่านั้นไม่มีผลในทางความเป็นจริง

¹¹ ตัวอย่างนี้คือสิทธิในการลาคลอดของพนักงานหญิงของธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะและการพัฒนา (World Bank)

¹² ILO, Standards and Policy Statements of Special Interest to Women Workers, Geneva, 1980.

ด้านเศรษฐกิจ

เมื่อพูดถึงเรื่องกฎหมายและแรงงานหญิง เราก็อดคิดต่อไปไม่ได้ถึงสถานภาพทางด้านเศรษฐกิจของสตรีจากสถิติล่าสุด สัดส่วนของผู้หญิงไทยในกำลังแรงงาน (Labor Force) ของประเทศมีอยู่ประมาณร้อยละ 47.0 หรือ 10.3 ล้านคน¹³ จะเห็นได้ว่าผู้หญิงเป็นทรัพยากรกำลังคนที่สำคัญในการผลิตของประเทศ แต่ความเสมอภาคและโอกาสก้าวหน้าในการทำงานของผู้หญิงเมื่อเทียบกับผู้ชายเป็นอย่างไรนั้น ดินเนอร์สรุปผลการสำรวจสถานภาพการทำงานของผู้หญิง ของ คณะทำงานวางแผนพัฒนาสตรีและเด็ก สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งทำขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2521 ให้ท่านผู้อ่านได้ทราบดังนี้¹⁴

ระดับการทำงานของหญิงในฐานะผู้บริหารระดับสูงมีเพียงร้อยละ 25 และสตรีที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่จะได้รับเงินเดือนที่อยู่ในช่วงต่ำมากกว่า สัดส่วนของผู้ชาย

ผู้ชายมีโอกาสก้าวหน้าในการทำงานมากกว่าผู้หญิง แม้ว่าจะมีการศึกษาในระดับเดียวกัน

ในการศึกษาระดับเดียวกัน ผู้ชายจะได้รับเงินเดือนสูงในสัดส่วนที่มากกว่าผู้หญิง เช่น ในกลุ่มผู้ไม่มีการศึกษาเลยนั้นร้อยละ 33 ของแรงงานชายได้รับเงินเดือน 2,500-3,000 บาท ในขณะที่ร้อยละ 60 ของแรงงานหญิงได้รับเงินเดือนในขั้น 500-1,000 บาทเท่านั้น

ถ้าหากว่าในกลุ่มที่ได้รับการสำรวจนั้น ความสามารถและประสิทธิภาพในการทำงานของแรงงานหญิงไม่ต่าง

¹³ Kanitta M. Meesook, "The Economic Role of Thai Women", BOT Discussion Paper Series DP/80/34, June, 1980.

¹⁴ สถานภาพปัจจุบันของสตรีไทย, โดย คณะอนุกรรมการพัฒนากิจกรรมและบทบาทสตรี, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2523.

กับแรงงานชายแล้ว ผลการสำรวจนี้ก็เท่ากับชี้ให้เห็นว่าการเลือกปฏิบัติทางเศรษฐกิจต่อผู้หญิง ทำให้ระดับเงินเดือนและโอกาสก้าวหน้าในการงานของผู้หญิงต่ำกว่าของผู้ชาย

นอกจากจะมีโอกาสถูกเอาเปรียบมากกว่าแรงงานชายจากนอกบ้านแล้ว เมื่อกลับถึงบ้าน งานบ้านทั้งหลายรวมทั้งภาระการเลี้ยงดูลูกก็มักจะตกหนักอยู่กับผู้หญิง พ่อบ้านส่วนใหญ่ เมื่อกลับจากที่ทำงานก็อาบน้ำ นั่งอ่าน

หนังสือพิมพ์ หรือ ดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ ส่วนแม่บ้านเมื่อกลับถึงบ้าน เสื้อผ้ายังไม่ทันเปลี่ยน รองเท้ายังไม่ทันถอด ก็วิ่งเข้าครัวของให้ลูกกิน ดูแลเรื่องอาหารเย็น ป้อนข้าวให้ลูก อาบน้ำให้ลูก เอาลูกเข้านอน ถ้าบังเอิญคนใช้ลากลับบ้าน เธอก็ต้องกังวลเรื่องล้างถ้วยชาม ซักรีดเสื้อผ้า ทำความสะอาดบ้าน ฯลฯ งานบ้านเหล่านี้เป็นงานสำคัญที่ทุกคนในครอบครัวควรมีส่วนร่วมช่วยกันทำ เป็นการแสดงน้ำใจ แสดงความรักและความเอาใจใส่ให้กันและกัน แต่เรามักจะพบว่างานเหล่านี้มักจะถูกถือว่าเป็นงานของผู้หญิง ผู้ชายไม่ควรจะต้องมายุ่งด้วยเพราะเขาได้ให้ความเป็นใหญ่ในบ้านแก่เธอแล้ว ด้วยความรักลูก รักสามี ผู้หญิงไทยส่วนใหญ่ก็อดทนยินดีเอาร่างกายเข้าแลกกับเอกของความเป็นใหญ่ในบ้าน แต่ในบางครั้ง ในช่วงวูบของอารมณ์ที่เหน็ดเหนื่อย เธอก็อดคิดไม่ได้ว่าทำไมเขาถึงไม่ต้องแสดงความรักลูกรักภรรยาด้วยแรงงานอย่างเดียวกับที่เธอและผู้หญิงอื่น ๆ ในบ้านต้องช่วยกันทำ

ดิฉันขอยกย่องความอดทนของผู้หญิงส่วนใหญ่ แต่ไม่เห็นด้วยกับการเอาเปรียบของผู้ชาย งานบ้านนั้นเป็นงานจำเป็นของครอบครัว เป็นงานที่เราต้องยกย่องและควรคิดคุณค่าให้ด้วยในรายได้ประชาชาติของประเทศ เป็นงานที่สร้างความสุขและความมั่นคงให้กับสถาบันครอบครัว แต่งานบ้านเป็นงานที่จำเจ และน่าเบื่อหน่าย ดังนั้น ภาระจึงไม่ควรตกอยู่กับฝ่ายหญิงแต่เพียงฝ่ายเดียว เพราะถ้าความเบื่อหน่ายของผู้หญิงถึงที่สุดเมื่อไรแล้ว และถ้าได้รับการซ้ำเติมจากสาเหตุอื่นแม้เพียงเล็กน้อย ความอดทนของเธอก็อาจจะหมดลง ดิฉันไม่แน่ใจว่าความจำเจและน่าเบื่อหน่ายของงานบ้านมีส่วนแค่ไหน แต่ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน หลังจากที่รัฐบาลคอมมิวนิสต์ออกกฎหมายประกันสิทธิสตรีที่หย่าแล้วให้เท่า ๆ กับชายในปี ค.ศ. 1950 ปรากฏว่ามีภรรยาเกิดขึ้นถึง 21,433 ราย และร้อยละ 76.6 ของจำนวนนี้ฝ่ายหญิงเป็นผู้ขอหย่า¹⁵

¹⁵⁸ มีนาวันสตรีสากล, มีนาคม 2517, จัดทำโดย กลุ่มผู้หญิงอุทหา, กลุ่มผู้หญิงรามคำแหง, กลุ่มผู้หญิงธรรมศาสตร์, ฯลฯ.

แน่นอนว่าสาเหตุของการหย่าร้างนั้นมีหลายอย่าง และแต่ละคู่ปัญหาที่แตกต่างกันไป เป็นที่น่าสลดใจว่าปัจจุบันสถิติการหย่าร้างมีสูงขึ้นทุกปี แต่เราจะโยนความผิดให้กับใคร เมื่อผู้หญิงที่คิดอย่างวัลยา มีมากขึ้นทุกวัน :

“หย่ายังดีกว่าที่จะทนทรมานต่อไปโดยไม่มีความสุข วัลยาคิด... มีผู้หญิงอีกกี่ล้านคนในโลกที่มีชีวิตอยู่อย่าง แยก ๆ แยกแอกอันหนัก เพราะไม่อาจจะทนความเป็นอิสระที่จะถูกเรียกว่าแม่หม้ายได้”¹⁶

ผู้ชายที่ดีมีน้ำใจ เข้าใจและช่วยเหลืองานบ้าน โดยไม่รังเกียจว่างานบ้านเป็นงานที่ต่ำต้อยคู่ควรกับผู้หญิงเท่านั้น ดิฉันเชื่อว่ามีอยู่มาก แต่เราคงอยากให้มีจำนวน มาก ๆ จนผู้ชายทุกคนเป็นเช่นนั้น เพราะมิฉะนั้นแล้ว ดิฉันหวังเกรงว่า สถาบันครอบครัวจะไปไม่รอด จะไม่มีเสถียรภาพ และจะไม่สามารถให้ความสุขแก่ผู้ที่อยู่ในสถาบันนั้นได้ คนส่วนใหญ่มักจะคิดว่า อยากรู้ก็ได้ อดทนไปเพื่อลูก แต่การอยู่ร่วมกันโดยไม่มีความสุข มีแต่ความตึงเครียดที่เกิดจากการมีปากมีเสียงกันนั้น จะเป็นสิ่งที่ทำลายจิตใจเด็กเช่นเดียวกัน ถ้าภรรยาไม่ทำงาน นอกบ้าน ความตึงเครียดในการแบ่งภาระงานบ้านจะมีน้อยหรืออาจไม่มีเลย แต่ในปัจจุบันนี้ ผู้หญิงออกไปทำงานนอกบ้านมากเพิ่มขึ้น จะด้วยความจำเป็นทางเศรษฐกิจหรือด้วยความสมัครใจก็ตาม มันจึงถึงเวลาแล้วที่ผู้ชายหัวโบราณคร่ำครึ ที่กลัวว่าการซักเสื้อผ้าผู้หญิง แล้วจะชว้นั้น ต้องเปิดใจให้กว้างขึ้น ยอมรับความก้าวหน้าในทางสติปัญญาของผู้หญิง และเข้าร่วมในขบวนการพัฒนาความคิดทางสตรีใหม่ เพื่อให้ครอบครัวของท่านเป็นครอบครัวที่เต็มไปด้วยความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจกัน และเต็มไปด้วยความสุขมากกว่าความทุกข์

อันที่จริงแล้ว จุดมุ่งหมายของบทความนี้ก็เพื่อรวบรวมรายชื่อหนังสือต่าง ๆ ที่แสดงทัศนคติเกี่ยวกับสภาพของผู้หญิงที่ดิฉันได้มีโอกาสผ่านสายตาบ้าง เป็นการแนะนำให้ท่านที่อาจจะยังไม่ได้อ่านหนังสือเหล่านี้เพราะ

มันไม่ได้ผ่านสายตาท่าน หรือเพราะท่านเลือกอ่านหนังสือเล่มอื่นก่อนก็ตามได้มีโอกาสรู้จักหนังสือเหล่านี้บ้าง จริงอยู่ที่การเลือกหนังสืออ่านของคนเราไม่เหมือนกัน แล้วแต่รสนิยมของแต่ละคน การหยิบหนังสือเล่มใดเล่มหนึ่งขึ้นมาอ่านก็เท่ากับทำให้เรายังไม่ได้อ่านหนังสือเล่มอื่น ๆ แต่ดิฉันคิดว่าถึงเวลาแล้วที่เราจะต้องหันมาศึกษาและให้ความสนใจต่อการพัฒนาสตรีบ้าง เพราะผลของความไม่สนใจต่อสตรีนั้นจะมีราคาแพงมากต่อสังคม มีนักพัฒนาขององค์การสหประชาชาติผู้หนึ่งกล่าวไว้ว่า “ระดับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศใดประเทศหนึ่งนั้นมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสถานภาพของผู้หญิงในประเทศนั้น

¹⁶ เสนีย์ เสาวพงศ์, ความรักของวัลยา, มิตรนราการพิมพ์, พ.ศ. 2521, หน้า 128.

ตราบใดที่คนในประเทศยังเห็นผู้หญิงเป็นเพียงข้าวของแล้ว การพัฒนาประเทศจะเป็นไปอย่างเชื่องช้า และเต็มไปด้วย ความเจ็บปวด¹⁷ เป็นหน้าที่และความต้องการของเรา ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายไม่ใช่หรือ ที่จะช่วยทำให้ การพัฒนาประเทศของเรามีความเจ็บปวดน้อยที่สุด

สถานที่แห่งแรกที่เราจะช่วยกันได้นั้น ดิฉันคิดว่า คือที่บ้านภายในครอบครัว จากการที่พ่อบ้านและแม่บ้าน

¹⁷คำพูดของ Paul G. Hoffman, UNDP, คัดอยู่ในหนังสือ ของ Ester Boserup and Christina Liljencrantz, *Integration of Women in Development : Why When How*, UNDP, May 1975.

¹⁸เทมาเจอตง, คัดจาก 8 มีนาคมสตรีสากล.

ปฏิบัติตัวต่อกัน จากการที่พ่อแม่อบรมสั่งสอนลูกชายและ ลูกสาวให้เห็นคุณค่าที่แท้จริงของสตรี ผู้นำปฏิวัติที่มี ชื่อเสียงมากของโลกคนหนึ่งกล่าวในที่ประชุม เพราะทน การปฏิบัติแบบดูถูกเหยียดหยามสตรีไม่ได้ ว่า “คุณคิดว่า คุณปฏิวัติสำเร็จแล้ว แต่ยังมีสถานที่หนึ่งซึ่งคุณยังทำไม่สำเร็จ นั่นก็คือ ในบ้านของคุณเอง : วิธีการที่คุณปฏิบัติต่อภรรยา และลูกสาว บุรุษจะไม่ได้รับการปลดปล่อยตราบเท่าที่สตรี ยังไม่ได้ปลดแอก”¹⁸

ดิฉันคิดว่าเวลาได้มาถึงนานแล้วที่เราทั้งผู้หญิงและ ผู้ชายจะต้องช่วยกันกำจัดทัศนคติทางเพศแบบ MCP ให้หมดสิ้นไป แก้ไขความไม่ยุติธรรมและการเลือกปฏิบัติ ต่อเพศหญิง ทั้งในด้านสังคม กฎหมาย และด้านเศรษฐกิจ เพื่อให้สังคมนั้นน่าอยู่สำหรับลูกสาว และลูกชายเราก็ออยู่ ได้อย่างมีความสุขโดยเท่าเทียมกัน

สำหรับรายชื่อหนังสือเกี่ยวกับผู้หญิงในลักษณะที่ เรียกร้องความเสมอภาคทางเพศ ที่ดิฉันได้พยายามรวบรวมไว้ นั้น มีดังที่ปรากฏในรายชื่อหนังสือท้ายบทความนี้ เป็นที่แน่นอนว่า รายชื่อนี้ไม่สามารถครอบคลุมหนังสือที่ เกี่ยวกับสตรีทุกเล่มได้ และก็มีหนังสือหลายเล่มในรายการนี้ ที่ดิฉันยังไม่มีโอกาสอ่านอย่างจริงจัง แต่ได้รู้ว่ามียู่ จึงใส่ไว้ด้วยเผื่อว่าอาจจะเป็นประโยชน์กับนักอ่านคนอื่น ๆ ด้วย หนังสือเหล่านี้ส่วนใหญ่จะหาอ่านได้ในห้องสมุด ของมหาวิทยาลัยและคณะเศรษฐศาสตร์

หนังสือภาษาไทย

1. กุหลาบ สายประดิษฐ์, *กำเนิดครอบครัวของมนุษยชาติ*, สำนักพิมพ์ พี.พี., กันยายน 2521.
2. จิระนันท์ พิตรปรีชา, *โลกที่สี่ ประวัติศาสตร์หน้าใหม่ ของหญิงไทย*, สำนักพิมพ์สองทาง, เมษายน 2522.
3. *หญิง*, ปีที่ 2, ฉบับที่ 1, จุลสารประกอบนิทรรศการ 8 มีนาคมสตรีสากล, พ.ศ. 2523, จัดทำโดยกลุ่มศึกษาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กลุ่มศึกษาปัญหาผู้หญิง จุฬาฯ, กลุ่มศึกษาปัญหาผู้หญิง มหิดล, ชมรมนิสิตหญิง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และชมรมสตรีบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

4. หญิง, ปีที่ 2, ฉบับที่ 3, จุลสารประกอบนิทรรศการผู้หญิงสินค้าเศรษฐกิจ, กันยายน 2523.
5. นายผี (นามปากกาของ อัศนี พลจันทร), **เราชนะแล้ว แม่จ๋า**, สำนักพิมพ์เยาวชน, ครั้งที่ 3, พ.ศ. 2522.
6. **8 มีนาคมสตรีสากล** จัดทำโดยกลุ่มผู้หญิงธรรมศาสตร์, กลุ่มผู้หญิงรามคำแหง และกลุ่มผู้หญิงจุฬาฯ, พ.ศ. 2517.
7. **ปฏิญญาว่าด้วยการบริหารจัดการเลือกปฏิบัติต่อหญิง**, ค.ศ. 1967 (2510) โดยมติสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ แปลโดย พิชัยศักดิ์ หรยางกูร
8. **ประวัติศาสตร์สตรีไทย**, หนังสือรวบรวมบทความของ กุหลาบ สายประดิษฐ์, อินทรายุท, ทีปกร, และสมชาย ปรีชาเจริญ, ชมรมหนังสือแสงดาว, พ.ศ. 2519.
9. วิมลศิริ ชำนาญเวช "สถานภาพของสตรีไทย" ในหนังสือ **สังคมพัฒนาฉบับ ผู้ใต้ ผู้หญิงกับความเป็นคน**, คณะกรรมการยุติธรรมและสันติแห่งประเทศไทย.
10. วิระดา สมสวัสดิ์, **ผู้หญิงกับความเป็นจริงในสังคม**, สำนักพิมพ์ปัทมา, เมษายน 2523.
11. ศรีบูรพา, **จนกว่าเราจะพบกันอีก**, จัดพิมพ์โดยฝ่ายวิชาการ ส.จ.ม., สิงหาคม 2516.
12. ศรีบูรพา (แปล) **แม่** ของ แมกซิม กอร์กี้, สำนักพิมพ์วังหน้า, ครั้งที่ 4 2521.
13. **สถานภาพปัจจุบันของสตรีไทย**, โดย คณะอนุกรรมการพัฒนากิจกรรมและบทบาทสตรี, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2523.
14. **เสียงสตรี**, นิตยสารรายสัปดาห์ ฉบับแรกออก 11-18 ต.ค. 2521 พอถึงฉบับที่ 9 มกราคม 2522 ก็ออกรายเดือน ฉบับที่ 10 เดือนกุมภาพันธ์ 2522 เป็นฉบับสุดท้าย นิตยสารนี้จัดขึ้นโดยกลุ่มคนที่เชื่อว่า ผู้หญิงควรจะมีบทบาทในสังคมมากกว่าที่เป็นอยู่ และต้องการให้นิตยสารนี้เป็นสื่อกลางของผู้หญิงทั่วไป บรรณาธิการ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา คือ คุณแฉ่งน้อย บัญจพรรัตน์.
15. เสนีย์ เสาวพงศ์, **ความรักของวัลยา**, มิตรนราการพิมพ์, ครั้งที่ 6 2521.
16. สังข์ พัธโนทัย, **ฐานะของสตรีไทยแต่โบราณถึงปัจจุบันกาล**, พรอคิอัสระ พิมพ์เป็นอนุทินนทนาการในงานฌาปนกิจศพ คุณพ่อทิพย์ ถิตสงวน ณ วัดมกุฏกษัตริยาราม วันอาทิตย์ที่ 5 เมษายน 2513.
17. สุนทร วีรอนงค์ (แปล) **โรซ่า ลูกเขมบูร์ก วีรสตรีปฏิวัติชาวโปแลนด์**, สำนักพิมพ์ศตวรรษ, เมษายน 2523.

หนังสือต้องห้ามตามประกาศกระทรวงมหาดไทย

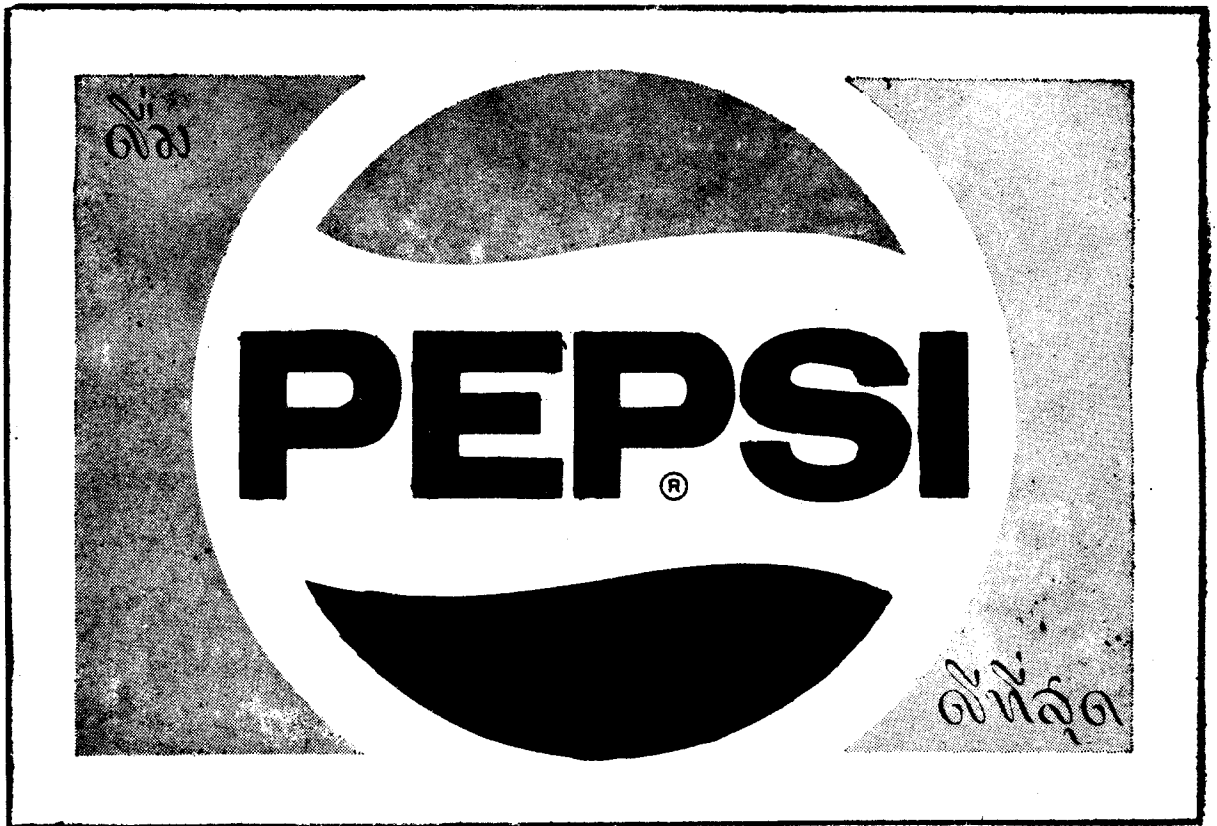
1. **ฐานะและบทบาทสตรีสากล**, จัดพิมพ์โดยกลุ่มผู้หญิง 10 สถาบัน, พ.ศ. 2519.
2. **ปัญหาและแนวทางการต่อสู้ของผู้หญิง**, โดย ฤดี เรืองชัย.
3. **ปัญหาสตรี**, เรียบเรียงโดย รุ่ง รวี, สำนักพิมพ์อุดมธรรม.
4. **ผู้หญิง (1)**, โดย ปนัดดา เลิศล้ำอำไพ, จิระนันท์ พิตรปรีชา, ศรีศักดิ์ นพรัตน์, สุขสันต์ เหมือนนิรุทธ์
5. **หญิงสู้ หญิงชนะ**, จัดพิมพ์โดยชมรมเนตรดาว.

หนังสือที่เป็นภาษาอังกฤษ

1. Boserup, Ester, and Liljencrantz, C., *Integration of Women in Development : Why When How*, United Nations Development Programme, May 1975.
2. Gibran, Kahlil, *The Broken Wings*, translated from the Arabic by Anthony R. Ferris, The Citadel Press, New York, 1957.
3. ILO, *Standards and Policy Statements of Special Interest to Women Workers*, Geneva, 1980.
4. Jamnarnwej, Wimolsiri and Dharmasakdi, S., *Status of Women in Thailand*, November 1972.
5. Meesook, Kanitta M., *The Economic Role of Thai Women*, BOT Discussion Paper Series DP/80/34, June 1980.
6. Muangman, Dr. Debhanom and Major Somsak Nanta, *Report on A.K.A.P. Study of 1,000 Thai Masseuses Concerning Family Planning, Pregnancy and Abortion, Venereal Disease Infection, and Narcotic Addiction*, Mahidol University, 1980.
7. Nelson, Nici, *Why Has Development Neglected Rural Women? A Review of the South Asian Literature*, Pergamon Press, New York, 1979.

8. NIDA, Research Center, *Selected Socio-Economic and Demographic Characteristics of Thai Women : Country Report on Income-Generating Skills for Women in Asia*, Bangkok, 1979.
9. Pen, Chi, (compiled), *Chinese Women in the Fight for Socialism*, Foreign Language Press, Peking, 1977.
10. Rowbotham, Sheila, *Women Resistance and Revolution : A History of Women and Revolution in the Modern World*, Vintage Books, New York, 1974.
11. *Study of the Status and Role of Women in the 21 Villages of Lampang Province, Thailand*, Dept. of Social Work, Faculty of Social Administration, Thammasat University, Bangkok.
12. UNESCO, *Women Education Equality : A Decade of Experiment*, Paris, 1975.
13. *Women and Society : A Critical Review of the Literature with a Selected Annotated Bibliography*, compiled and edited by M.B. Rosenberg and L.V. Bergstrom, Sage Publications, 1975.
14. *The Woman Question*, Selections from the Writings of Karl Marx, Frederick Engels, V.I. Lenin, Joseph Stalin, Little New World Paperbacks, New York, 1951.

14 ตุลาคม 2523

“มือสตรีนั้นหนามหาคาส”

ก่อนที่.....

“เมื่อสาวริสถูกจับขังในคุก”

อยู่ที่นั่นฉันจึงมาหาทางโลก

ทุกคำพูดที่ฉันพูดออกมาเมื่อไร

ข้าก็โดนสาทสาถนึ่งฉัน

เช่นนี้.....

เสียงคนหรือสัตว์ที่ฟังได้ยิน

เขาบอกฉันเป็นคู่คู่สมรส

อำนาจบุญสุนนท์ที่ฉันถือสาฉัน

สมทรวงก่อนหน้าเขา.....” แล้วเธอ.....

ทันที.....

ฉันสองคนนั้น นอนหลับไปหมด

ฉันเดินถือกระเป๋าตังค์ไปไม่ได้อะไร

ปราศจากพร ๆ โภคะใด ๆ

ฉันมีแต่.....

หญิงก่อนนั้นเขาพาฉันมาด้อมโลก

โลกนี้ โลกนี้ฉันเห็นเขาเป็นขาม

แต่ฉันเองก็ลงมือทำขาม

การที่ฉันนั้น ฉันคิดว่าฉันนี้

มือสตรีนั้นหนามหาคาส

ฉันมีนามสาทสาถนึ่งฉัน

มือที่เขวียง... เสียงที่ดัง... คงพ่าย

สิทธิ์ศักดิ์สิทธิ์ของฉัน

หนาม

ปี ๒๕๓๖ ฉบับที่ ๖

๑ มีนาคม ๒๕๓๖

จดหมาย “โธแมนต์ิค” ของ สุชาติ สวัสดิ์ศรี

ที่เขียนในมหาวิทยาลัย เมื่อ 15 ปีก่อน

ฉบับที่ 1*

วิเวียน ที่รัก

วันนี้รู้สึกจะเป็นวันสุดท้ายของชีวิตในมหาวิทยาลัย ขณะที่ฉันจรดปากกาลงนี้ ความคิดถึงเธอจู่โจมเข้ามาอย่างบอกไม่ถูก เป็นความรู้สึกเหมือนได้นั่งอยู่ใต้แสงเทียน แล้วพุดถึงชีวิต 4 ปีที่ผ่านมา สำหรับเธอคือชีวิตครอบครัว แต่สำหรับฉัน ชีวิต 4 ปีในมหาวิทยาลัยให้ความหวังต่อการเป็นมนุษย์มากกว่าวิชาความรู้ ฉันยังไม่รู้ว่าความหวังหมายถึงอะไรแน่ มันอาจเป็นความขมขื่นเหมือนความรักของคนผิดหวัง แต่อาจเป็นความชุ่มชื้นเมื่อนึกถึงมันในแง่ที่เป็นความงาม

วิเวียน เมื่อตอนเรารักกันนั้นทุกสิ่งทุกอย่างขึ้นต้นอย่างไม่มีเหตุผล เป็นความรู้สึกเร่งเร้า และตื่นเต้นเหมือนเด็กอยากได้ของเล่น เรา รู้สึกเหมือนโลกเต็มไปด้วยความสุข พระอาทิตย์สวย ดอกไม้งาม นกร้องเพลงเพราะ เรา รู้สึกว่าโลกสมบูรณ์ สังคมมีความสงบ การปกครองยุติธรรม มนุษย์มีความจริงใจ เราคิดถึงบ้านหลังเล็ก ๆ บนเนินเขา นึกถึงดอกไม้หลากสีที่ช่วยกันปลูก เธอจะปลูกต้นไม้ ฉันจะหาโคมญี่ปุ่นมาแขวน เราจะช่วยกันทำธารน้ำเล็ก ๆ ให้น้ำไหลและหาหินสีมาประดับ เธอบอกฉันว่า บ้านของเราจะเหมือนภาพเขียนของจีน ฉันก็บอกว่า มันอาจเป็นบทกวีแบบญี่ปุ่นด้วย แล้วเราก็ก้าวร้าว โผเข้ากอด และแลกกันจุมพิต

นี่คืออารมณ์ผืนคางของฉันเอง..อย่าเพิ่งเข้าใจผิดล่ะ.. ต่อไปนี้ฉันจะเริ่มเป็นตัวเองเสียที่ฉันกำลังจะบอกเธอถึงประสบการณ์ทางจิตใจส่วนหนึ่งของชีวิตในมหาวิทยาลัย

ที่รัก ตลอดเวลาในชีวิตนักศึกษา ฉันเพียรเฝ้าถามตัวเองว่า ฉันข้ามมหาวิทยาลัยทำไม และเพื่ออะไร และบัดนี้ก็ยังหาคำตอบได้ไม่ชัด คำนิยมส่วนตัวของฉันกับคำนิยมส่วนใหญ่ของ

*พิมพ์ครั้งแรก : หนังสือ “อนุสรณ์ศิลปศาสตร์” พ.ศ. 2508

สังคมมักจะขัดแย้งกัน ชีวิตในมหาวิทยาลัยทำให้ฉันเปลี่ยนแปลง สอนให้ฉันเป็นตัวของตัวเอง แต่ขณะเดียวกันก็สวมบทให้ฉันเล่นละคร ความรู้สึกของฉันแปร่งซิดซัน แต่มันก็ทำให้ฉันพยายามหาคำตอบมากยิ่งขึ้น แม้จะเป็นคำตอบที่ให้ความกระจ่างกระจาย แต่ก็ เป็นความจริงที่น่ากลัว บางทีการได้รู้ ได้เห็น และได้คิดอย่างลึกซึ้ง มักนำความปวดร้าวมาให้ นักปราชญ์และบุคคลสำคัญของโลกต้องเผชิญกับปัญหา “ความจริง” ทำนองเดียวกับที่ตอลสตอยเคยเพียรถามตัวเองว่า ชีวิตคืออะไร ทำไมฉันจึงมีชีวิตอยู่ ทำไมฉันจึงทำสิ่งนั้น ไม่ทำสิ่งนี้

จดหมายฉบับนี้ ฉันตั้งใจจะพูดถึง “ความรัก” แต่ก็ต้องเฉไปเสียแล้ว ขอเธออย่าได้สนใจต่อความเปลี่ยนแปลงในอารมณ์ของฉันเลย เธอกับฉันเคยเข้าใจชีวิตร่วมกันบางสิ่งบางอย่าง ความทรงจำของคนที่เคยรักกัน ถ้าหากมองความรักในแง่ของความงามแล้ว มันคงไม่ได้หยุดอยู่แค่การแต่งงานไข่ม้อยจะ

นี่เวียน เธอเคยคิดบ้างไหมว่า ความเจริญของอารยธรรมมนุษยชาติ นั้นมักจะเดินควบคู่ไปกับความป่วยไข้ของมนุษยชาติ มนุษย์แต่อดีตไม่ว่าจะเป็นยุคของกรีก โรม หรือสุโขทัย ได้เหลือทิ้งอะไรไว้บ้างในประวัติศาสตร์ เรามีสำนึกอย่างกว้าง ๆ ว่ามีการสร้างสรรค์มักเกิดขึ้นมาควบคู่กันเสมอ ทำลาย มีความเจริญคู่กับความเสื่อม มีสงครามคู่กับสันติภาพ แต่ถ้าเป็นเช่นนั้น มนุษย์เกิดมาทำไม ปัญหาทางนามธรรมของมนุษย์ได้เกิดขึ้นมาทุกยุคทุกสมัย เช่นเดียวกับที่ปีเตอร์แบชกอฟ ตัวเอกในเรื่อง **สงครามและสันติภาพ** ของตอลสตอย ได้ตั้งปัญหาถามตัวเองว่า “อะไรคือความชั่ว อะไรคือความดี เรามีชีวิตเพื่ออะไร ฉันคืออะไร ความตายคืออะไร”

เห็นไหมล่ะ..ที่รัก ชีวิตได้ยื่นรอเราอยู่ตรงกลางระหว่างโลกของความเจ็บ บาระที่ทรกอยู่ในครรภ์มารดา จนปีกลผ่านไปเหมือนการหมุนเวียนของโลก หมดตุร้อ้น อย่างเข้าคู่คู่กัน ต่อหุ้กที่ถูกตัดเตียนได้งอกขึ้นใหม่ มนุษย์รุ่นเก่าตายจาก มนุษย์รุ่นใหม่ก้าวขึ้นมาแทน จนกลายเป็นรุ่นแล้วและหายไป ในช่วงอายุของคนแต่ละยุคได้ให้อะไรแก่เขาบ้าง มันดูเหมือนไม่เคยมีอะไรเกิดขึ้นเลย นอกจากความเจ็บที่นำความเศร้ามาให้ ขณะที่เวลาผ่านไป..ขณะที่วันก็กำลังสิ้นสุด ขณะที่ภาวะบงบงอย่างของมนุษย์สุดแสนจะทนทานได้อีกต่อไป แต่แล้วก็ยังมีคนบางคนฝากชีวิตไว้กับความหวัง ฝากความหมายไว้กับ ‘วันนี้’ และคงมีไม่น้อยที่ไม่อยากเห็น ‘พรุ่งนี้’ มาถึง

ชีวิตคืออะไร ฉันเป็นเพียงมนุษย์ตัวเล็ก ๆ ที่คร้านจะไปคำนึงถึง เราไม่สามารถจะเปลี่ยนแปลงที่เราหลีกเลี่ยงไม่ได้ เราทำได้ก็เพียงรอเรื่องราวที่จะพึงบังเกิดขึ้น และดำรงชีวิตอยู่เท่าที่สามารถจะอยู่ได้ แต่เรายังอดทวนคิดถึงความตายของตัวเองหรือของคนที่เรารัก หรือของผู้อื่น ๆ ที่ต้องสิ้นสุดชีวิตลงไม่ได้.. อีศรี ห่องฟ้า ดอกไม้ หนังสือ จะปราศจากความหมายละหรือเมื่อฉันสิ้นสุด และหรืออีศรียังคงสวย ดอกไม้ยังคงหอม หนังสือยังคงน่าอ่าน ความดีความชั่วยังคงมี โลกยังคงดำรงอยู่ต่อไป แม้ฉันกับเธอจะสิ้นสุดลงไปแล้วก็ตาม

ที่รัก ฉันกำลังศึกษาเพื่อที่จะมีชีวิตอยู่ หรือเพื่อที่จะเตรียมตัวตาย อย่างไรก็ตาม ความหวังยังเป็นคำเล็ก ๆ ที่ใฝ่เราและดีที่สุดในสำหรับมนุษย์ ไม่ว่าสังคมของเขาจะดีหรือเลว ไม่ว่าเขาจะสรรเสริญหรือสาปแช่งรัฐบาล ไม่ว่าวัฒนธรรมจะดีขึ้นหรือเสื่อมลง ชีวิตก็ยังเป็นชีวิต ถึงแม้คนในสังคมจะไม่มีเสรีภาพ ไม่มีความสะดวกสบาย ไม่มีความสุขุมอย่างแท้จริง มนุษย์ทุกคนก็มีสิทธิเท่าเทียมกันที่จะมีความหวัง การไม่ยอมสูญเสียความหวังทำให้มนุษย์เป็นเจ้าของสิ่งอันยิ่งใหญ่ แม้ว่าคนในสังคมจะขาดรากฐานอะไรบางอย่าง เหมือนกับคนที่กำลังจมน้ำแล้วเราไปตะโกนให้เขา “ช่วยตัวเอง” การมีชีวิตอยู่ด้วยความหวังเป็นการรอคอยที่ทำให้มนุษย์มองโลกในแง่ดีส่วนหนึ่ง และแง่ร้ายอีกส่วนหนึ่ง ชีวิตเลยดูเป็นเรื่องเสแสร้ง เพราะเป็นการหาความสุขจากความทุกข์ หัวตัวให้ร้ายในขณะโศกเศร้า และหัวเราะออกมาในขณะที่ร้องไห้ หรือเธอวามีเซ

เพราะความคิดนี้กระมัง เธอจึงมักชอบเรียกฉันว่าคนนอกคอก ฉันเข้าใจดี มันเป็นคำตำหนิที่ฉันยังตอบไม่ได้ แต่เพื่อบรรเทาความปวดร้าว หรือทำให้การเสแสร้งลดลง ฉันจึงชอบเรอ ฉันมีชีวิตอย่างอ้างว้าง ฉันไม่ยึดถือตำราเป็นคัมภีร์ และไม่ยอมรับความจริงที่มีอยู่เฉพาะหน้า บางครั้งฉันจะจมอยู่กับทงหนังสือในห้องสมุดทั้งวัน บางครั้งฉันนั่งดูชีวิตหมุนเวียนเปลี่ยนไปตามรั้วกำแพง บางทีคุยกับโสเภณีที่จิตใจของเธอแตกสลาย บางวันฉันภูมิใจในตัวเอง แต่บางวันฉันเกลียดตัวเองเหมือนคนวิ่งหนีเงาตัวเองกลางแสงแดด

ความขัดแย้งเหล่านี้ทำให้เธอมองฉันในฐานะ **คนนอกคอก** แต่คนอื่นกลับบอกว่าเป็น **คนไม่เอาไหน** นาหัวเราะเยาะ นั่นคงเป็นเพราะชีวิตในมหาวิทยาลัยต้องการรู้จักแค่สารพัดงานปาร์ตี้ งานกตล และงานร้องแรกแหกตะเฝอ “ขอรับกระผม” ดังนั้นทัศนคติและค่านิยมของสังคมบ้านเราจึงวนเวียนอยู่ที่ปริญญา อัตราเงินเดือน และความนิยมที่ยึดถือตัวบุคคลเป็นหลัก คนส่วนที่ยึดถืออุดมคติในเมืองนี้จึงมักเจอปัญหาที่ต้องคิด จงลงมือคิด ทำ หรือรู้สึกอะไรก็ลงมือทำ จะเป็นกานในหมู่หงส์ พวกเขาเลยถูกสังคมกลืนไปทีละน้อยโดยไม่รู้สึกตัว เหมือนปลาที่ไม่มีหัวตัวเองอยู่ในน้ำ มารู้อาตัวเองอยู่ในน้ำ มารู้อาน้ำเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ก็คือเนื้อเยื่อมัน และกำลังจะตาย

วิเวียน เธอจะคิดถึงฉันอย่างไรก็ตาม ถึงฉันจะเห็นชีวิตเป็นสิ่งที่ยากจะทนทาน แต่ฉันก็รักที่จะทำให้ชีวิตมีค่า แม้ฉันจะเห็นการบังคับให้ดำรงชีวิตอยู่ด้วยการตีสองหน้าเป็นประจําและตอเนืองกันมาอย่างมีระเบียบ ฉันก็รักที่จะเชื่อว่ามนุษย์ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อมีความสุขเช่นเดียวกับนกที่เหินมาเพื่อบิน แม้ฉันจะเห็นว่าในโลกนี้มีสิ่งที่ยิ่งใหญ่น้อยมากในวงการของสังคม ทุนคัสปะและอารมณ์ ฉันก็ยังเชื่อต่อความยิ่งใหญ่ของความรัก ความดี และความจริง

ผู้ที่ฉันรัก เธอก็เหมือนผู้หญิงคนอื่น แต่เธอเด่นกว่าที่มีพรสวรรค์จากสัญชาตญาณในการรับรู้ ว่า สิ่งมีค่าของคนตาบอดคืออะไร

ลมหลังฝนพัดมาอีกแล้ว..ที่รัก.. ชุ่มนมแมวกำลังส่งกลิ่นระรื่นแทรกขึ้นอยู่กับกลิ่นอาย
ของไอน้ำและซังข้าว ตะวันลับฟ้านานแล้ว ฉันมองเห็นชานาคนหนึ่งเบิ่งตามองดูพื้นดินอย่าง
มีความหมาย หญิงชานาอุ้มครรภ์อ่อนกำลังจูงควายเข้าคอกอย่างมีความสุข ..เออ...แล้วก็อ..เอ้อ..
ฉันอยากจะบอกเธอง่าย ๆ ว่าฉันคิดถึงเธอ

สุชาติ สวัสดิ์ศรี

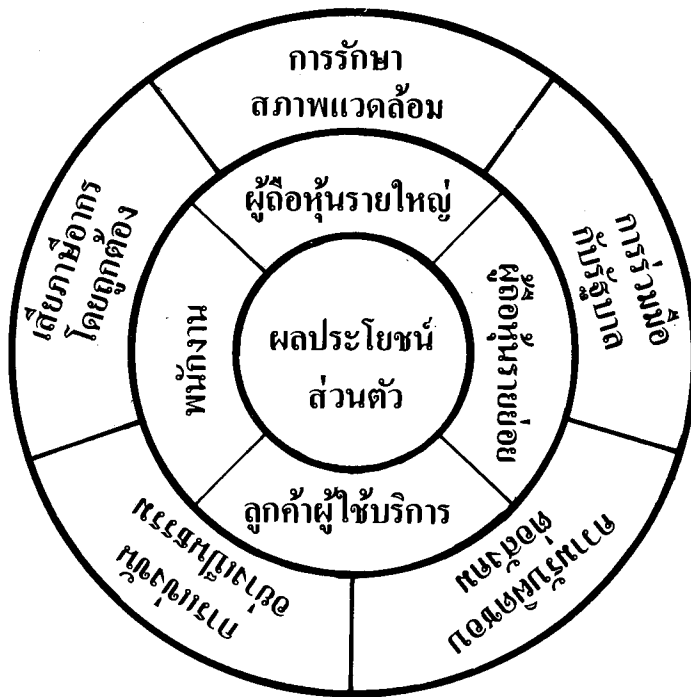

With the Compliments of

OXFORD UNIVERSITY PRESS

C/O Intersaf Co., Ltd.,
140 Wireless Road, 12th. Floor,
Shell House, Bangkok 5.
(Showroom : ground floor),
Tel. 251-8134, 252-0631

จริยธรรมของนักบริหาร

ในการบริหารงานธุรกิจให้เกิดความมั่นคงอย่างแท้จริงนั้น ผู้บริหารจะต้องมีจริยธรรมในการบริหารงาน เพราะถ้าผู้บริหารคำนึงถึงผลประโยชน์เฉพาะตนเป็นใหญ่แล้ว ความมั่นคงขององค์กรก็จะเกิดขึ้นไม่ได้ แม้ว่าโดยสภาพที่เป็นจริงแล้วผลประโยชน์ส่วนรวมจะเป็นแกนกลางในการดำเนินงานของผู้บริหาร แต่ขณะเดียวกันผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมอื่น ๆ ควบคู่กันไปด้วย นั่นคือ

ก. คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมของวิสาหกิจที่ตนทำงานอยู่ อันได้แก่ ผลประโยชน์ของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ คือ ผู้ถือหุ้นรายใหญ่ ผู้ถือหุ้นรายย่อย ลูกค้าผู้ใช้บริการและพนักงานในองค์กร

ข. คำนึงถึงผลประโยชน์ของสังคมและประเทศชาติ โดยการเสียภาษีอากรให้ถูกต้อง รักษาสภาพแวดล้อมและประหยัดพลังงาน ให้ความร่วมมือกับรัฐบาล รับผิดชอบต่อสังคม และแข่งขันกันอย่างเป็นธรรม

จริยธรรมของนักบริหารดังกล่าว ไม่เพียงแต่จะช่วยให้การดำเนินธุรกิจมีความมั่นคงและเป็นธรรมต่อทุกฝ่ายเท่านั้น ยังเป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติโดยส่วนรวมอีกด้วย

บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ กรุงศรีอยุธยา จำกัด

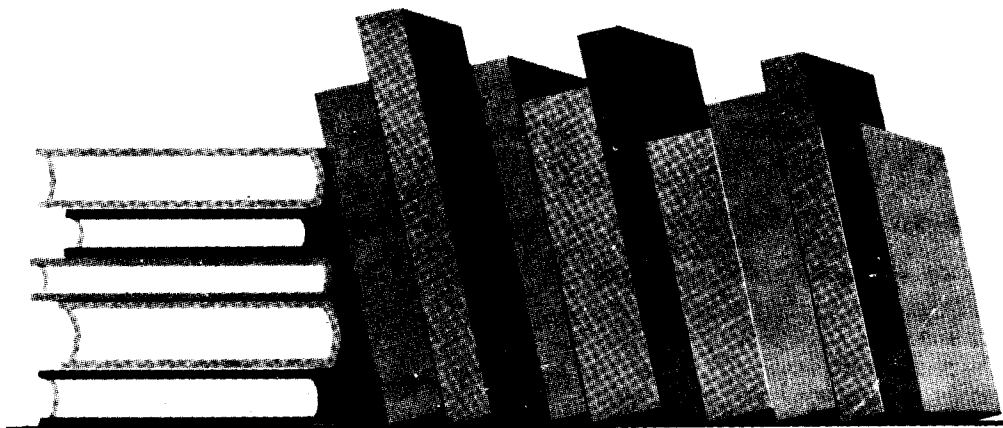
บริหารงานโดยยึดหลักจริยธรรมดังกล่าว

ลงทุนที่มั่นคง ลงทุนกับเอ็ดโก้

บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ กรุงศรีอยุธยา จำกัด
AYUDHYA INVESTMENT AND TRUST CO., LTD.

ชั้น 7 อาคารธนาคารกรุงศรีอยุธยา 550 ถนนเพลินจิต กรุงเทพมหานคร โทร. 2527251-5
7th Floor, Bank Of Ayudhya Building, 550 Ploenchit Road, Bangkok Tel. 2527251-5

การเงินและการธนาคาร ในประเทศไทย

HG เรืองชัย มะระกานนท์. การเงินและการธนาคารในประเทศไทย
1617 (พร้อมด้วยภาคทฤษฎี) กรุงเทพฯ, มูลนิธิโครงการตำรา
ร73 (สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2521. 500 หน้า. ตาราง

หนังสือดีที่ชาวธนาคารหรือผู้มีหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องเงิน ๆ ทอง ๆ ในสถาบันการเงินทั้งหลายควรมีไว้ประดับห้องหนังสือที่บ้านหรือที่ทำงาน เพื่อเอาไว้ใช้เป็นคู่มือในการประกอบอาชีพของคุณ ที่ผมขอแนะนำให้ท่านผู้อ่านทั้งหลายซื้อหาเอาไว้ใช้คือหนังสือ

การเงินและการธนาคารในประเทศไทย

เขียนโดย

นายเรืองชัย มะระกานนท์

หัวหน้าส่วนกำกับและวิเคราะห์ธนาคารพาณิชย์
ธนาคารแห่งประเทศไทย

ชื่อเสียงเรียงนามของท่านผู้เขียนเห็นจะไม่ต้องแนะนำกันมาก เพราะในหมู่มุขจรจักรเรื่องการเงินการทอง คนที่มีปาก ปากกา และสมองเป็นอาวุธรู้ว่าคุณเรืองชัยหรืออาจารย์เรืองชัยไม่เคยเป็นรองใคร ไม่ว่าจะเป็ทางด้าน การพลิกพริ้วชีวหาเป็นอาวุธหรือทางด้าน การวาดลวดลาย ด้วยปลายปากกาอันแหลมคม

ดร.นิมิตร นนทพันธุ์ชาวาทย์

ในบรรณพิภพที่ค่อนข้างจะคับแคบของประเทศไทย หนังสือเกี่ยวกับการเงินการธนาคาร และหนังสือที่เราท่านเรียกกันว่าตำรา นอกจากจะมีอยู่น้อยแล้วยังเต็มไว้ด้วยหนังสือประเภทที่ผู้เขียนหาकिनด้วยการไปอ่านตำราฝรั่งสองสามเล่มแล้วเอามาปน ๆ กันเข้า แปลออกมาเป็นภาษาไทย แล้วพยายามทำให้ผู้อ่านไขว้เขวด้วยการใส่รายชื่อหนังสืออ้างอิงยาวสี่ห้าหน้า ด้วยจุดประสงค์เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจผิดคิดว่าผู้เขียนคงแก่เรียน แก่กล้าด้วยวิทยายุทธ และเพื่อที่จะให้ผู้อ่านสับสนไม่รู้ว่าผู้เขียนแปลหรือลอกมาจากหนังสือเล่มใด แต่วิธีการเช่นนี้ลอกได้ก็แต่บุคคลที่ไม่ได้อยู่ในยุทธจักร หรือไม่นั้นก็เข้ามาในยุทธจักรใหม่ ๆ สำหรับผู้คร่ำหวอดอยู่ในวงการหนังสือ เพียงหยิบมาพลิก ๆ ตูกรูแล้วว่าหนังสือนี้ไม่ต้องอ่าน เพราะเคยอ่านมาหมดแล้วจากตำราฝรั่ง

แต่แปลกจริง ๆ แะ ในประเทศไทยเราเนี่ย ผู้กระทำการในลักษณะดังกล่าวได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และแม้กระทั่งศาสตราจารย์มาแล้วมาก ต่อมาก อนิจจังวัตรสังขาร สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้อย่างไร มันเกิดขึ้นเพราะเหตุผลหลายอย่าง อย่างแรกเราวัดผลงานด้านปริมาณมากกว่าคุณภาพ อย่างที่สองตลาดหนังสือบ้านเรายังคับแคบ ส่วนใหญ่เป็นหนังสือที่แต่งให้ผู้อื่นเข้ามาในยุทธจักรอ่าน จึงต้องเริ่มด้วยการให้พื้นฐานซึ่งพอที่จะลอกมาจากตำราฝรั่งได้ ถึงแม้ว่าจะไม่ค่อยเหมาะสมนักเพราะประเทศไทยกับประเทศฝรั่งไม่เหมือนกันเสียทีเดียว อีกอย่างเราผลิตนักศึกษาหรือนักวิชาการเพื่อให้ประเทศไทยใช้ไม่ใช่ให้รับใช้ต่างชาติ นักศึกษาที่เราผลิตจึงควรที่จะรู้เรื่องเกี่ยวกับเมืองไทยให้มาก อย่างที่สามคนไทยเราขี้อาย ไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็นของตัวเอง กลัวผิด ไม่กล้าคิดอะไรใหม่ ๆ กลัวว่าความคิดเห็นที่แสดงออกมาจะเขย อันนี้น่าเห็นใจเพราะในสังคมของไทยเราซึ่งถือคติตามผู้ใหญ่หมาไม่กัด และผู้ใหญ่ไม่ค่อยเปิดโอกาสให้ผู้น้อยแสดงความคิดเห็น บางทีการลอกเลียนแบบผู้ใหญ่ ทั้งผู้ใหญ่ที่เป็นคนไทยและคนเทศ อาจจะเป็นทางออกที่ดีสำหรับการป้องกันหมากัด แต่ลอกก็ลอกเหอะ ขอความกรุณาอย่างเดี๋ยวบอกกันให้แจ่มว่าท่านเอามาจากไหน ให้เกียรติแก่เจ้าของความคิดเขาบ้าง อย่างที่สี่ การเขียน

ตำราตำราในเมืองไทยผลตอบแทนมันน้อย บางทีไม่ได้อะไรเลย บางทีก็ขาดทุน วิชาเศรษฐศาสตร์ก็บอกอยู่แล้วว่าค่าแรงมันเท่ากับมูลค่าของผลผลิตหน่วยสุดท้าย เมื่อผลตอบแทนมันต่ำ ผลงานมันก็ต่ำด้วยคุณภาพ เพื่อให้สมน้ำสมเนื้อกัน การลอกหรือเอาตำราฝรั่งที่เรียนมาหลาย ๆ เล่มมาปนเปกันมันทำได้ง่าย พอจะคุ้มกับค่าตอบแทนที่ได้ แต่การคิดอะไรที่เป็นตัวของตัวเอง และการเอาทฤษฎีฝรั่งมาประยุกต์เข้ากับเมืองไทยทำได้ยาก ทำไปไม่คุ้มกับค่าตอบแทน อย่างที่ห้า อันความหยิงเยโสและเห็นแก่ตัวของคนในยุทธจักรมีอยู่มากหลาย นักวิชาการจะไม่ค่อยยอมรับหรือแม้กระทั่งรับที่จะพิจารณาความคิดเห็นของบุคคลอื่น ตลาดใครตลาดมัน ข้าสอนวิชานี้ แนะนำให้ลูกศิษย์อ่านตำราคนอื่นซึ่งอาจจะดีกว่าอย่างมหาศาลเสีย ศักดิ์ศรีและชตาขายได้จากการบังคับขายตำราให้ลูกศิษย์พูดไปเป็นไรมีกรรมตกอยู่กับนักศึกษาไทยซึ่งจะเป็นมันสมองสำคัญของชาติ ความคิดความอ่านคับแคบเพราะถ้าตอบไม่เหมือนกับอาจารย์สอนหรือมีความคิดไม่เหมือนอาจารย์คะแนนออกมาแย

ยังจำได้เมื่อตอนเรียนอยู่มหาวิทยาลัย เวลาว่าง ๆ เรามักจะถกกันว่าทำไมเพื่อนเราคนนั้นคนนั้นมันถึงได้คะแนนดีนักหนา และทำอย่างไรถึงจะได้เกียรตินิยมก็ได้ความจริงออกมาว่า คาถาสําหรับเกียรตินิยมมีอยู่ 2 อย่าง คือ

1. ใจจด ใจมจจ คือต้องจดตามที่อาจารย์พูดทั้งหมด ไม่ว่าอาจารย์จะโอหรือจามก็ต้องจด แล้วก็พยายามตอบให้เหมือนกับที่อาจารย์ว่าไว้ตอนสอน ถ้าใส่ลงไปได้ด้วยว่าอาจารย์พูดถึงตอนนี้แล้วอาจารย์จามคะ จะได้เกียรตินิยมอันดับหนึ่งเพราะแสดงว่าเราสนใจการสอนมากไม่ได้นั่งหลับจนไม่ได้ยินเสียงจาม
2. ต้องสอดไส้ เพื่อนเราที่ได้เกียรตินิยมอันดับหนึ่งเขาแนะนำเราคงเห็นว่าเราโง่ ว่าอาจารย์แกไม่อ่านหรือกแกให้คะแนนด้วยการนับหน้านะ เธอเขียนหน้าแรกตัวเล็กหน่อย หน้าต่อไปค่อยโตขึ้นเรื่อย ๆ หน้าหลังเล็กลงอีกหน่อย หน้าแรกกับหน้าหลังเธอแสดงภูมิให้เต็มที่ หน้าตรงกลางเธอเขียนอะไรก็เขียนเข้าไปเถอะ

ข้อความที่ผมเขียนมานี้เป็นความจริงเมื่อครั้งผมยังอยู่มหาวิทยาลัย ตอนนี้เหตุการณ์เปลี่ยนไปแต่ผมไม่ทราบว่าเป็นทางดีขึ้นหรือเลวลง เดียวนี้วิชาหนึ่งมีอาจารย์ออกข้อสอบหลายคน ๆ ละข้อ นักศึกษาเวลาตอบข้อสอบแทนที่จะคิดแสดงภูมิปัญญาให้เต็มที่กลับนั่งเดาเอาว่าข้อไหนอาจารย์คนไหนออก อาจารย์ชาย ขวา หรือตรงกลาง จะได้ตอบให้ถูกใจ คิดไปแล้วอาจารย์เก่าอย่างผมเรียกหาพยาบาลมากิน

ที่เขียนอารัมภบทมาชั้ยดียวนี้ ไม่ได้มีจุดประสงค์จะกระแนะกระแหนใครหรอก แต่ต้องการจะเห็นวงการศึกษาระบบราชการหนังสือ โดยเฉพาะหนังสือประเภทตำราหรือตำราในประเทศไทยเรา ก้าวไปข้างหน้าอีกระดับหนึ่ง คือระดับที่มีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับประเทศไทยมากขึ้น ไม่ใช่มีแต่ทฤษฎีที่ฝรั่งเขียนไว้ทั้งเล่ม โดยผู้เขียนตั้งหน้าตั้งตาลอกมาโดยไม่ได้อ่านใจที่จะคิดเลยแม้แต่นิดเดียวว่าทฤษฎีที่ว่านี้ใช้กับเมืองไทยได้หรือไม่ และก่อนจะนำเอามาใช้ประยุกต์กับประเทศไทย จะต้องแก้ไขเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง และจะเอาไปใช้อะไร และต้องการที่จะให้ผู้อ่านทราบว่าหนังสือเล่มที่ผมกำลังแนะนำให้ท่านผู้อ่านชื่อหามาเป็นยาบำรุงสมองเล่มนี้ เป็นหนังสือภาษาไทยเล่มหนึ่งเพียงไม่กี่เล่มที่ก้าวล้ำนำยุคไปถึงระดับที่ผมต้องการให้หนังสือประเภทตำราหรือตำราในประเทศไทยก้าวไปถึง คือเป็นหนังสือที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับประเทศไทยมาก แสดงถึงความอุตสาหะวิริยะและความรอบรู้เกี่ยวกับเรื่องการเงินการธนาคารในประเทศไทย และความไม่เป็นคนสุขเอาเผากินของผู้เขียน ผมขอเรียนกับท่านผู้อ่านตรง ๆ ว่าหนังสือการเงินการธนาคารในประเทศไทย ของคุณเร็กซ์เป็นหนังสือประเภทตำราหรือตำราภาษาไทยเพียงเล่มเดียวที่ผมอ่านด้วยความตั้งใจตั้งแต่หน้าแรกจนถึงหน้าสุดท้าย หนังสือเล่มอื่น ๆ ส่วนใหญ่แล้วผมจะอ่านเฉพาะสารบรรณแล้วพลิก ๆ ดูว่าแต่ละหัวข้อมีอะไรน่าสนใจบ้าง แล้วเลือกอ่านเฉพาะบางเรื่องที่ผมสนใจหรือคิดว่าผู้เขียนมีอะไรแปลกใหม่ที่ผมยังไม่รู้

ทุก ๆ บทในหนังสือเรื่องการเงินการธนาคารในประเทศไทยเล่มนี้ คุณเร็กซ์จะเริ่มด้วยการปูพื้นฐานทาง

ด้านวิชาการ แล้วจึงวกเข้ามาอธิบายเรื่องราวที่เกี่ยวข้องในส่วนที่เกี่ยวกับประเทศไทยโดยเฉพาะ เรื่องใดที่คุณเร็กซ์คิดว่าเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้อ่านหรือผู้ใช้หนังสือในงานอาชีพของตนต้องการทราบในรายละเอียด คุณเร็กซ์ก็จะมีภาคผนวกใส่ไว้หลังบท เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ต้องการค้นคว้าเพิ่มเติม

เรื่องราวที่เกี่ยวกับประเทศไทยที่น่าสนใจมากในหนังสือเล่มนี้ก็อย่างเช่น วิวัฒนาการของเงินในประเทศไทย สถาบันการเงินในประเทศไทย การธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยฐานะและการดำเนินงานของสถาบันการเงินอื่นที่สำคัญในประเทศไทย ความเป็นมาและบทบาทของธนาคารแห่งประเทศไทย นโยบายการเงินในประเทศไทย และศิลปะของการควบคุมปริมาณเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย

ส่วนภาคผนวกที่สำคัญที่ผมคิดว่าท่านผู้ใช้หนังสือเล่มนี้สามารถอ้างอิงหรือศึกษาในรายละเอียดเฉพาะเรื่องได้ มี

ภาคผนวกท้ายบทที่ 2 ซึ่งผู้เขียนวิเคราะห์โครงสร้างและวิธีคำนวณปริมาณเงินในความหมายแคบในประเทศไทย และเหตุผลที่รัฐบาลผลิตเหรียญกษาปณ์ 5 บาทและพิมพ์ธนบัตรฉบับละ 500 บาท ออกหมุนเวียนในตลาด ซึ่งมีเกล็ดเล็กเกล็ดน้อยที่ผู้เขียนคนอื่น ๆ มองข้ามไป แต่คุณเร็กซ์ ในฐานะที่เป็นหัวหน้าส่วนวิเคราะห์และกำกับธนาคารพาณิชย์ ได้พยายามชี้จุดสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวเลขนของปริมาณเงินเอาไว้ ซึ่งผมเห็นว่าเป็นประโยชน์แก่ผู้ศึกษาและวิเคราะห์ที่จำเป็นต้องใช้ตัวเลขเกี่ยวกับปริมาณเงินในประเทศไทยมาก

ภาคผนวกท้ายบทที่ 4 ตลาดทุน ซึ่งผู้เขียนได้เล่าถึงความพยายามในการพัฒนาให้มีตลาดหลักทรัพย์ที่เป็นขึ้นเป็นอันขึ้นในประเทศไทย

ภาคผนวกท้ายบทที่ 8 ซึ่งคุณเร็กซ์ได้รวบรวมหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการอนุญาตให้เปิดสาขาธนาคารพาณิชย์ทั้งสาขาในเขตกรุงเทพมหานคร เขตตัวเมือง และเขตอำเภอรอบนอก และ

ภาคผนวกท้ายบทที่ 10 หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน

เป็นที่น่าเสียดายที่หลังจากที่หนังสือฉบับนี้พิมพ์ออก
ขายได้เพียงไม่กี่เดือน พระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์ฉบับ
ใหม่ คือ พระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์ พ.ศ.2522 ซึ่งคุณ
เริงชัยเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ดีมากที่สุดคนหนึ่งได้ถูกนำออกมาใช้
คุณเริงชัยจึงพลาดโอกาสที่จะกล่าวถึงพระราชบัญญัติฉบับ
นี้ ซึ่งจะเป็แม่บทในการควบคุมและมีอิทธิพลต่อระบบ
การเงินการธนาคารในประเทศไทยไปอีกนาน

จุดอ่อนของหนังสือเล่มนี้ผมพอจะมองเห็นอยู่ตรงที่
ยังขาดการวิเคราะห์วิจารณ์และประเมินความสำเร็จทั้งของ
กระทรวงการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารพา
ณิชย และสถาบันการเงินที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ในการดำเนินงาน
หรือสวมบทบาทที่ตัวเองได้รับมอบหมายในเศรษฐกิจตามที่
ทฤษฎีได้วางเอาไว้ เช่น ประเมินความสำเร็จของการดำเนิน
การควบคุมปริมาณเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย การ
ดำเนินนโยบายการคลังของรัฐบาล ซึ่งในกรณีของประเทศไทย
มีความเกี่ยวข้องกับปริมาณเงินอย่างใกล้ชิด และความ
สำเร็จของธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินอื่น ๆ ในการ
ระดมและการใช้เงินออมที่ระดมมาได้ให้เป็นประโยชน์ใน
การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

ไหน ๆ คุณเริงชัยก็เป็นผู้บุกเบิกในการยกระดับมาตรฐาน
ของหนังสือประเภทตำราในประเทศไทยให้สูง
ขึ้นไประดับหนึ่งแล้ว ผมขอให้คุณเริงชัยอย่าเพิ่งท้อถอยใน
การพิมพ์ครั้งต่อไป ซึ่งผมคิดว่าหนังสือเล่มนี้คงจะเป็นที่
ต้องการในตลาดอีกมาก และจะต้องพิมพ์ใหม่ในอีกไม่นาน
อย่าลืมช่วยยกระดับการเขียนตำราในประเทศไทยขึ้นไปอีก
ขั้นหนึ่งด้วยการแก้จุดอ่อนที่ผมได้กล่าวมาแล้วข้างบนนี้

หนังสือเล่มนี้ราคาเพียงเล่มละ 60 บาท แต่หนาถึง
500 หน้า ราคาถูกอย่างไม่น่าเชื่อ ในยุคของแพง และเมื่อคิด
ถึงคุณค่าที่คนที่ทำงานในสถาบันการเงินโดยเฉพาะธนาคาร
พาณิชย์ ครูบาอาจารย์ และนักศึกษาที่ไขว่หาวิชาความรู้ใน
ด้านนี้จะได้รับจากหนังสือเล่มนี้แล้ว เงิน 60 บาท แทบจะไม่มี
ความหมายอะไรเลย อย่าลืมนำชื่อหาหนังสือเล่มนี้มาประ
ดับห้องสมุดหรือหิ้งหนังสือของคุณ คุณสามารถหาซื้อหนังสือ
เล่มนี้ได้ทั้งที่ร้านหนังสือใหญ่ ๆ เช่น ดวงกมล ศึกษิตสยาม
และที่ร้านขายหนังสือของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ถ้าคุณ
มีปัญหาหาซื้อหนังสือเล่มนี้ไม่ได้ อย่าลืมหัดติดต่อกับคุณเริงชัย
โดยตรงที่ ส่วนกำกับและวิเคราะห์ธนาคารพาณิชย์ของ
ธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งตั้งอยู่ที่ชั้น 9 ของตึกธนาคาร
เพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ไกลีสนาม้านางเลิ้ง
โทร.2829121

อย่าลืมนำชื่อไว้ข้างจะหมด ขออภัยผมผมไม่
ให้ด้วย.

ด้วยอกนันทนาการ จาก

บริษัท บวรการ จำกัด

เชิงสะพานเฉลิมวันชาติ กทม.

รับจัดสรรที่ดิน เป็นตัวแทน นายหน้า และรับปรึกษากฎหมาย

โทร. 282-8770

มรดกปริทัศน์
บ้านพระจันทร์

• ภูมิทัศน์ดี

• ทัศนียภาพป่าเขียวทุกชนิด

• ปลูกกล้วยไม้ มีคุณค่า ราคาถูก

ด้วยอภินันทนาการ จาก

**บริษัท เงินทุนหลักทรัพย์
บางกอกโนมูระ จำกัด**

302 ตึกกรุงเทพประกันภัย สีลม กรุงเทพฯ
โทร. 234-3850-6

นิทรรศการห้องสมุดเศรษฐศาสตร์ ครั้งที่ 3

13 - 14 พฤศจิกายน 2523

ณ บริเวณคอมมูนรูม และตึก เอ.ที.

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

- มีการแสดงตำราเรียนรุ่นใหม่ล่าสุดจากสำนักพิมพ์ชั้นนำของไทยและต่างประเทศ
- การออกร้านขายหนังสือราคาลดพิเศษสำหรับนิสิตนักศึกษา
- การแสดงวิวัฒนาการตำราเรียนสาขาเศรษฐศาสตร์จากสมัย Adam Smith, Ricardo มาจนถึงสมัยปัจจุบัน
- การแสดงชั้นหนังสือแบบประหยัด

ศุกร์ที่ 14 พฤศจิกายน 2523 เวลา 16.00 น. ณ ตึก เอ.ที.

มีรายการเสวนาพาที เรื่อง "หนังสือปฏิบัติเข้าเจ้าอย่างไร"

โดย

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

ประนอม สโรชมาน

สุจิตต์ วงษ์เทศ

สุชาติ สวัสดิ์ศรี

เสนีย์ เสาวพงศ์

วณิช จรุงกิจอนันต์

ขอขอบคุณ

บริษัท, ห้างร้าน และท่านผู้มีพระคุณที่ให้ความสนับสนุนในการจัดทำหนังสือเล่มนี้

ผู้จัดทำ

บ้านใดที่มีหนังสือ

.....
 สุริย์จันทร์นั้นสาครส่องทว่า
 หนังสือที่จัดว่าดี
 คือสอนให้คนรู้หลัก
 สัจคมบ่มร้ายเช่นไร

.....
 ท่อนเลือกเคหาเสรมัจฉ์
 ประโยชน์ต้องมีทั่วไป
 สัจจะประจักษ์แก่ไหน
 เปิดเผยแก่ไขเปิดชนแบ่ง

.....
 แหลมตะลุมพุก

.....
 "อักษรสาสน์" 2495

จัดพิมพ์โดย

ห้างหุ้นส่วนจำกัด

มาร์เก็ตติ้งมีเดีย

171 ถนนดาวเรือง กรุงเทพฯ 2
 โทร. 221-0421